

ESKOLA TESTUINGURUAN ESKU-HARTZEKO
TEKNIKA PSIKOLOGIKOAK
PT PROTOKOLOA

EGILEAK

Argitalpenaren koordinazioa: Fernando Trebol Unzue, Psikologian Doktorea.

Argitalpenaren egileak:

- Itziar Irazabal X, Psikologian Doktorea
- Sonia Esarte X, Psikologian Lizentziaduna.
- Maialen Ezker X, Psikologia Konduktualean aditua.
- Idoia Legarreta X, Hiri Arkitektua.
- Ainhoa Erdozia X, Haur Hezkuntza Graduko Irakaslea.
- Maite Velez Yoldi, Haur Hezkuntza Graduko Irakaslea.
- Gorane BarrusoX, X Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Nerea Indave X, X Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Lorea Ayesa Pérez, Haur Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Maitane López Delgado, Lehen Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Edurne Elizaga Valentín, Lehen Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Tania Razquin Palomares, Lehen Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Oihane Rubio Elia, Lehen Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Maite Urtubia Barberena, Lehen Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Idoia Sarobe Adot, Lehen Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Edurne Gonzalez X, X Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Mirari Elizondo X, X Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- Josune Labiano X, X Hezkuntzako Graduko Irakaslea.
- 2015-2016 Ikasturteko Teknika Psikologikoak irakasgaiaren parte hartu duten NUP-eko Irakasletza Graduko ikasleak (Google Drive bidezko lan-bildumaren diseinua abiapuntua izan da lan honen oinarria egiteko).

Zuzenketa teknikoa

- Didaktika antolaketaren aldetik: Fernadno Trebol Unzue.
- Psikologiaren ikuspegitik: Maialen Ezker X.
- Pedagogiaren ikuspegitik: Saioa Juanto X.
- Irakasletzar arloaren ikuspegitik: Ainhoa Erdozia X eta Maite Velez X.
- Euskararen zuzenketa eta adierazpenari amankomuneko itxura ematen: Amaia Reta Erauskin eta Iñigo Tobes Sesma.

Taula, grafiko, etab., diseinua:

- Lorea Ayesa Pérez.

LABURPENA

Eskola testuinguruan eta Pedagogia Terapeutikoaren eskumena nola egin behar den zehazten duen idatzia da; bertan esku hartze prozedura zehazten da. Jardunbide horrek behar dituen oinarritzko faseak, edukiak eta profesionalen arteko elkarlana zehazten da. Jarraibide ¹argi bat diseinatu da, bertan fase guztietan kontuan hartu behar diren osagaik aipatzen dira eta etika profesionalari erantzuteko dekalogoak proposatzen da ere.

Lau atal nagusi dira, arazoak identifikatzen eta zehazten ikasteko atala lehenbizikoa da. Esku hartze plana nola antolatu behar den zehazten da bigarrenaz eta ikaslearen ikaskuntza eta behar psikologikoak hautemateko zer eta nola egin behar den azaltzen da. Azkenik, eta arazoak eraldatu nahi direnean, ikaslearekin zer teknika psikologiko erabil daitezkeen aipatu eta azaldu egiten dira, non gelan taldeak gidatzeko hainbat jarraibide ematen diren. Pedagogia Terapeutikoko esku hartze lana erraztearren, protokolo bat eskaintzen da, aurreko ataletan aipatu dena labur azalduz. Kasu batzuk ere ematen dira protokoloaren erabilera zein den ikustarazteko eta deontologikoki nola jokatu behar den azaltzen duen dekalogoak ere.

...

¹ Jarraibidea, jardunbidea eta eskumen prozedura sinonimotzat hartuta, PT Protokoloa edo PT Jardunbidea izendatu da argitalpenean zehar. Hizkuntzaren hobekuntza bidean.

AURKIBIDEA

	Orrialdeak
Aurkezpena.....	9
Sarrera.....	11
1. Arazoak identifikatzen eta zehazten ikastea. Esku hartze plana.	13
1.1. Arazoa sortzen duen jokabidearen azalpen-ekintza eta jokabidearen formulazioa. Arazoa eta gaitasunen iturburua zehaztu.....	13
1.1.1. Behaketa burutzean, alderdi ezberdinak kontuan hartuko ditugu.....	13
1.2. Datuen bilketarako prozedura.....	15
1.2.1. Datuak bildu eta erregistratu.....	15
1.2.2. Datuak biltzeko prozedurak diseinatuko dira.....	19
1.2.3. Datuak bildu.....	21
1.2.4. Ebaluatu eta ondorioak atera.....	22
1.2.5. Erabakiak hartu.....	22
1.3. Gertaeren analisisa egiteko proposamena.....	24
1.4. Arazoak identifikatzen eta zehazten ikastea. Esku hartze planaren aplikazioa.....	26
2. Ikaslegoaren ikaskuntza eta behar psikologikoak hauteman.....	56
2.1. Nahasteak eta beharrak hautematea.....	56
2.1.1. Nahasteak eta beharrak hauteman eskolan.....	57
2.1.2. Neuropsikologiako goi prozesuei erantzuteko behaketa..	59
2.1.3. Irakurketa eta idazketan eragiten duten nahasteentzako proposamena.....	61
2.1.4. Portaeran eragiten duten nahasteentzako proposamena.....	62
2.1.5. Esku hartze estrategiak. PT-aren PROTOKOLOA.....	63
2.2. Komunikazio beharrak identifikatzea, irakurketa-idazketa prozesua.....	63
2.3. Garapenaren nahastearekin erlazionatutako beharrak. Jokabide beharrak.....	64
2.4. Behar Psikologikoak.....	67
2.4.1. Alderdi historikoak.....	67
2.4.2. Jokabide normala eta normala ez dena.....	70
2.4.3. Sailkapen diagnostikoak.....	74
2.4.4. Arrisku- eta babes-faktoreak.....	76
2.4.5. Nahasmenduak.....	78

2.4.5.1. Antsietate-nahasmenduak.....	78
2.4.5.2. Haurtzaroko Depresioa: Tristurak Vs. Depresioa, Autoestimua eta Dolua.....	79
2.4.5.3. Gizarte Trebeziak.....	81
2.4.5.4. Zentzumen arazoak eta beste egoera familiar eta sozial batzuk: Ikusmen eta entzumen desgaitasuna, Gortasun-itsutasuna, GP, Tikak, Adopzioa, Tratu txarrak.	82
2.5. Ikaslegoaren ikaskuntza eta behar psikologikoak hautematearena nola aplikatu.....	84
3. Arazoak eraldatu.....	100
3.1. esku-hartzearen helburuak aukeratu.....	100
3.1.1. Helburuak / Txosten psikopedagogikoa.....	104
3.1.2. Helburuei lotuta doana.....	107
3.1.3. Datuekin.....	108
3.1.4. Banakako Egokitzapen Kurrikularraren (CEI) atalak.....	108
3.2. Esku hartzaren ikuskera psikologikoak.....	112
3.2.1. Humanismoa.....	112
3.2.2. Psikoanalisisa.....	114
3.2.3. Konduktuala.....	116
3.2.4. Sistemikoa.....	128
3.2.5. Kognitiboa.....	129
3.3. Psikomotrizitatearen garrantzia adin tarte guztietan, adituen ezagutza partekatu bat.....	144
3.3.1. Psikomotrizitatearen garrantzia. Zer da eta zertarako erabil daiteken.....	144
3.3.2. Psikomotrizitatea erabiltzen duten adituen ezagutza partekatua; eskola testuinguruan psikomotrizitate eskumen eredu batzuk.....	144
4. Gelan taldeak gidatu.....	154
4.1. Gelan ikaslea barneratzeko teknika psikologiko eraginkorrak....	154
4.2. Teknologi berriak eta espazioaren arkitektura eta kudeaketa berriak.....	157
4.2.1. Teknologiak eta IKT-en erabilerak.....	157
4.2.1.1. Teknologia berrien erabilerari sarrera.....	157
4.2.1.2. "Ebaki digitala" kontzeptua.	158
4.2.1.3. Teknologia berrien abantailak eta arriskuak.....	159
4.2.1.4. Erabilpen ziur baterako aholkuak.....	159
4.2.1.5. Datuek diotena.....	161

4.2.1.6. Teknologia berrien erabilerari buruzko ondorioak.....	162
4.2.2. Teknologia eta IKT-en erabilerak.....	163
4.2.2.1. Espazioaren arkitektura eta kudeaketa berriak.....	164
4.2.3. Ergonomia eta HPB dituzten ikasleekin esku-hartzea. Ikasle eta irakasleen espazioa eta gorputzaren egokitzea.....	168
4.3. Lankidetzan jarduteko partekatutako ezagutza esku-hartze tresna gisa.....	170
4.3.1. Lankideen artekoa (zentroari dagokiona).....	170
4.3.2. Ikasleen artekoa (ikaslearen eremuari eta familiari dagokiona).....	171
4.4. Pedagogia berri baten oinarri metodologikoak eta didaktikoak Waldorf ikuskeratik, giza naturaren ezagutza sakoneraino.....	172
4.4.1. Zer da Waldorf didaktika?, bere pedagogiaren ezaugarriak.....	172
4.4.2. Waldorf-en ikuspegitik ESKU-HARTZEKO proposamena.....	174
4.5. Psikologia Positiboaren ikerkuntza lerroak, mitoak eta sasi-zientziaren hutsunea.....	175
4.5.1. Psikologia Positiboaren oinarria.....	175
4.5.2. Psikologia Positiboaren inguruko mitoak eta sasi-zientziaren hutsunea.....	175
4.6. Gelan Taldeak gidatzeko baliabideak.....	177
5. Pedagogia Terapeutikorako esku hartze-protokoloa.....	197
5.1. Esku hartze-protokoloaren jarraibideak.....	197
6. Pedagogia Terapeutikoan ESKU-HARTZEKO Dekalogoak.....	200
GEHIGARRIAK.....	203
1. gehigarria: Esku hartze protokoloaren azalpen idatzia.....	204
2. gehigarria: PT esku hartzerako dekalogoak.....	237
3. gehigarria: Curriculum Egokitzen Indibiduala (CEI).....	239
BIBLIOGRAFIA.....	258

TAULEN ETA IRUDIEN AURKIBIDEA

TAULEN AURKIBIDEA	<u>Orrialdeak</u>
1go. Taula. Behaketa eta ebaluazio atalen diseinua.....	19

2. Taula.1 atalaren kasu eta egileen kontsulta-proposamena.....	26
3. Taula. Soziogramaren datuak biltzeko.....	33
4. Taula. Nahasmenduen sailkapen diagnostikoa.....	75
5. Taula. Nahasmenduen sailkapen diagnostikoa, GNS-10.....	76
6. Taula. Antsietate et adin tarteak.....	79
7. Taula. Heriotzaren kontzepzioa.....	81
8. Taula. Doluaren prozesua.....	82
9. Taula. Komunikazio ereduak eta bere ezaugarriak.....	82
10. Taula. Entzumen ezgaitasuna alarma pizteko egoerak.....	83
11. Taula. Atalaren baliabideak, kasua eta egileen kontsultarako proposamena.....	85
12. Taula. Koloreen interpretazioa.....	87
13. Taula. Ahozko adierazleak eta erlazioa dakizkion nahasteak.....	90
14. Taula. Ez ahozko adierazleak eta erlazioa dakizkion nahasteak....	91
15. Taula. Komunikazio gaitasunaren adierazleak.....	102
16. Taula. Gizarte gaitasunaren adierazleak.....	102
17. Taula. Gaitasun afektiboaren adierazleak.....	103
18. Taula. Gaitasun psikomotorearen adierazleak.....	103
19. Taula. Ezagutzazko gaitasunaren adierazleak.....	104
20. Taula. Txostenaren gidoia.....	106
21. Taula. Informazioa biltzeko prozedura.....	109
22. Taula. Konduktismoaren hiru mekanismoak.....	118
23. Taula. Jokaerak areagotzeko teknika konduktualak.....	121
24. Taula. Jokaerak gutxitzeko teknika konduktualak.....	125
25. Taula. Jokabide arauak, emotikonoen bidezko proposamena.....	129
26. Taula. Esku hartze kognitiboaren ezaugarriak.....	132
27. Taula. Atalaren baliabideak, kasua eta egileen kontsultarako proposamena.....	135
28. Taula.Psikologia positiboaren	177

mitoak.....	
29. Taula. Atalaren baliabideak, kasua eta egileen kontsultarako proposamena.....	178

IRUDIEN AURKIBIDEA	Orrialdeak
Sarrerako irudia. Ikasleekin ESKU-HARTZEKO irizpideak: Grapena, Didaktika eta Kudeaketa/Kalitatea eremuetan emanak.....	11
1go. Irudia. Datuak biltzeko teknikak.....	16
2. Irudia. Datuak bilketaren diseinua.....	20
3. Irudia. Esku- hartzearen hiru faseak.....	23
4. Irudia. Esku- hartzearen eskema.	24
5. Irudia. Arazoa identifikatzea eta zehaztearen eskema.	25
6. Irudia. Soziograma adierazteko irudi-mapa eredu bat.	27
7. Irudia. Soziograma adierazteko beste bi irudi -mapa.	29
8. Irudia. Soziogramaren galdetegiari ikasle bakoitzak egin duen beste ikaskideen aukeraketa kopurua..	31
9. Irudia. Soziogramaren galdetegiari PT-ak behatutakoaren taula da.	32
10. Irudia. Garunaren kortex zatiak.	38
11. Irudia. Adimen exekutiboa eta sistemen arteko erlazioa	42
12. Irudia. Nahasteen esku hartzerako sailkapen proposamena, eta "Hezkuntza Bereziaren Oinarri Psikologikoak. Aniztasunaren trataera" liburuaren azala.	60
13. Irudia. Nahasteen esku hartzerako sailkapen proposamena eta haren baitan kokatzen diren nahasmenduak.	61
14. Irudia. Ikaskuntza beharrak hautematen ikastearen mapa.	62
15. Irudia. Ikaskuntza beharrak hautematen ikastea mapa.	67
16. Irudia. Marrazki eredu bat.	95
17. Irudia. Idazkera eredu bat.	96
18. Irudia. Esku-hartzearen helburuak aukeratzeko prozesua.	105
19. Irudia. Txostenaren gidoi-atalen edukiak bistaratzeko mapa.	107
20. Irudia. esku-hartzearen aukeratzeko eta plangintza	108
21. Irudia. Gizakiaren bost gaitasunak.	110
22. Irudia. CEI baten atalak.	113
23. Irudia. Ikuskera psikologikoak esk-hartzearen planteamendurako.	113
24. Irudia. Baldintzapen klasikoa eta operantea.	119
25. Irudia. Jokabideak gutxitzeko teknikak.	125
26. Irudia. Arazoak eraldatzen ikasten mapa.	134
27. Irudia. Berritzeguneen kokapena.	137
28. Irudia. CREENAREN kokapena.	137
29. Irudia. Ikasleekin nola esku-hartu.	158
30. Irudia. Waldorf eskola bateko gela.	164
31. Irudia. Star Trek deituriko gela.	165

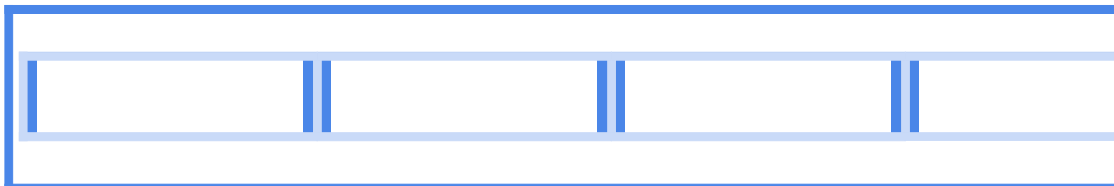
32. Irudia. Eskola irekiaren ereduari dagozkion irudi eta planoak. Antolaketa espaziala, ikasketa komunitatean eman behar diren sinergiak adierazten duen irudia.	166
33. Irudia. Espazio antolaketaren hainbat irudi eta oinaren planoak.	168
34. Irudia. Lankidetzan jarduteko ereduak.	172
35. Irudia. Entzulearengan gertatzen den eragin gaitasuna.	188
36. Irudia. PT protokoloaren fitxa.	200

AURKEZPENA

(Hemen textua idatzi) Hemen behean jarritako jardunbidearena, protokoloarena eta gehigarriena aipatu beharra dago.

JARDUNBIDEA ²

Hauek dira gai honetan landu diren lau atalak eta Google Drive bidezko kontsultarako aurkibidea hiperestekekin ostu da.

PROTOKOLOA

Beste bi atal hauetan jardunbidearen atalak eta bertan kontuan hartu beharreko edukia dago, kasuak eta jarrera profesionalerako Dekalogoaren ere.

ATAL BAKOITZAREN AMAIERAN INFORMAZIO OSAGARRIA JARRI DA

Atal bakoitzaren amaieran agertzen den taula, edukiak osatzeko da, bertan baliabide proposamen bat dago, horiek erabiltzeko egin diren saio-praktiko batzuen proposamena (rol-joku moduan planteatua) akta baten bidez jaso da eta, azkenik, egile baten teoriarekin erlazionatu da; egile horrek bere teorian dioena, sentimenduekin duen erlazioa, ingurunearekin, ikasleen motibazioan eta garapenean nola eragin dezakeen proposatzen da.

Gai bakoitzaren amaieran agertzen den taula, beheko honetan, baliabideak, kasu batzuen rol-jolasaren kasuen-akta -saio praktiko bati dagokio- eta egileen aipamena egiten da.

² Jarraibidea, jardunbidea eta eskumen prozedura sinonimotzat hartuta, PT Protokoloa edo PT Jardunbidea izendatu da argitalpenean zehar. Hizkuntzaren hobekuntza bidean.

? Taula. “Atalaren baliabide, kasu eta egileen kontsulta-proposamena”, taularen 1go. atala “Arazoak identifikatzen eta zehazten ikastea. Esku hartze plana” adibidea da.

- SOZIOGRAMA (I GEHIGARRIA) - TXOSTENAREN ABIATZEA (II GEHIGARRIA)	- KASU-AKTA SOZIOGRAMA (I GEHIGARRIA) - KASU-AKTA NEUROPSIKOLOGI A (III GEHIGARRIA)	- JOSE ANTONIO MARINA Taula (III GEHIGARRIA)

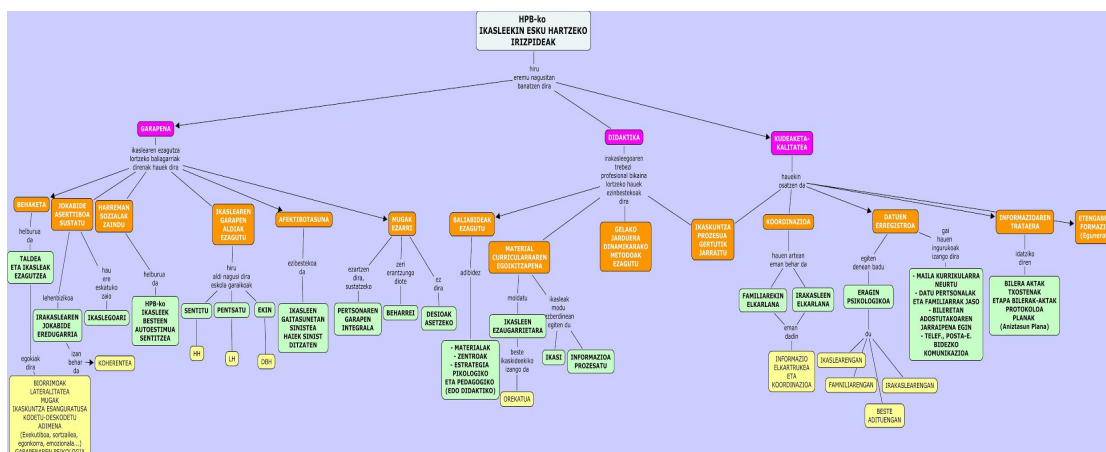
Egile bakoitzaren teoriak eta azalpenak beste taula honetan laburbildu dira. Bertan hainbat gai jorratu dira, batetik teoria, eta bestetik, adimena, sentimenduekin duen lotura, ingurunearekin, (beheko adibidean bezala, beste batzuetan motibazioa) eta garapenarekin duen erlazioa jasoz.

EGILEAREN IZENA: **JOSE ANTONIO MARINA**

TEORIAREN AZALPENA + ADIMENAREN TEORIA (Alderdi kognitiboa)	SENTIMENDUAK (Alderdi afektiboa)	INGURUA (Alderdi soziala)	MOTIBAZIOA	GARAPENEAN DUEN ERAGINA Erabil daitezkeen egitasmoak (tresna, baliabide, etab.)
---	----------------------------------	---------------------------	------------	---

SARRERA

Lehenik eta behin, gaian murgiltzeko, esku hatzeko irizpideak kontuan hartuko dira; behar diren gauzak azaltzen dituen beheko eskema hau azalduz ematen da. Bertan Berriazko Hezkuntza Premiak (BHP) dituzten ikasleekin ESKU-HARTZEKO irizpideetan, **hiru eremu** kontuan hartu behar dira: **garapena**, **didaktika** eta **kudeaketa-kalitatea**. Hauek, jarraian eta banan-banan azaldu dira.

Sarrerako irudia. Ikasleekin ESKU-HARTZEKO irizpideak: Garapena, Didaktika eta Kudeaketa/Kalitatea eremuetan emanak.

Garapena: _____

Ikaslearen garapenaren inguruko ezagutza lortzeko zenbait ekintza edo jardura baliagarriak dira. Alde batetik, **behaketa**. Honen helburua taldea eta ikasleak ezagutzea da. Ikasle bakoitzaren **biorritmoak**, **lateralitatea**, **mugak**, **ikaskuntza esanguratsua**, **kodetu-deskodetu** prozesuak, **adimena** (haien artean sortzailea, exekutiboa, emozionala, egonkorra...) eta **garapenaren psikologia** aztertzen baldin badira, helburua modu errazago batean eskuratzea ahalbidetuko da. Aipatutako kontzeptu horiek (biorritmoak, lateralitatea, mugak...) aurrerago azalduko dira. Bestetik, badago **jokabide asertiboa** sustatzea. Azken hau lortzeko, irakaslearen jokabidea ereduagarria izan behar da, hau da, haurrentzat irakasleak duen jarrera haiek izan behar dutenaren eredu gisa ikusi behar dute. Hau ere eskatuko zaie ikasleei. Oso garrantzitsua izanen da ere harreman sozialak zaintzea, izan ere, ez da ahaztu behar Berriazko Hezkuntza Premiak dituzten ikasleekin lortu nahi den helburuetariko bat gainontzekoen autoestimua sentitzea dela. Garapenaren inguruko ezagutza lortzeko, ikaslearen **garapen aldiak** ezagutu behar dira, sentitzeko (Haur Hezkuntzak), pentsatzeko (Lehen Hezkuntzan) eta ekiteko (Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan) garaiak hain zuzen ere. Gainera, gogoan eduki behar da **afektibotasuna** ere. Irakasleek ikasleek dituzten gaitasunetan sinistu behar dute, horrela, beraiek ere haien gaitasunetan sinisteko. Azkenik, desioak asetzeko ez diren **mugak** ezarri beharko dira, beharrei erantzunez, pertsonaren garapen integrala lortzeko.

Didaktika:

Honen aurrean irakasleek duten eginkizuna, eta egin behar duten lana, ahalik eta hoberena izateko, irakaslegoaren trebezi profesional hori primerakoa izatea eskatzen du, ezinbestekoak dira **baliabideak ezagutzea**, besteak beste, dauden **materialak, zentroak, estrategia psikologiko, pedagogiko eta didaktikoak**. Berariazko Hezkuntza Premiak dituzten ikasleek hezkuntza-sisteman arrakasta izateko zailtasun gehiago dituzte. Hau dela eta, irakasleek ere **material curricularra egokitu** edo moldatu beharko dute ikasle bakoitzaren ezaugarrietara, horrela, ikasle guztiekin egin behar den eskumena **orekatuta** egongo da. Ez hori bakarrik, hezitzaileek kontuan izan behar dute ikasle bakoitza ezberdina den heinean, eta gaitasun ezberdinak dituen heinean, bakoitzaren **ikasteko modua eta informazioaren prozesaketa ezberdina** izango dela. Aipatzekoa da ez dela bakarrik azkeneko emaitza ebaluatu behar, baizik eta irakasleek **ikaskuntza-prozesua etengabe eta gertutik jarraitu** beharko dutela. Azkeneko hau, **kudeaketa-kalitatea izeneko eremuarekin erlazionatuta** dago.

Kudeaketa-kalitatea:

Eremu hau, lehen aipatu bezala, **ikaskuntza-prozesua gertutik jarraituz, koordinatuz, datuak erregistratuz, informazioa tratatuz eta etengabe formatuz** azpi atal edo gaiekin osatzen da. **Koordinazioari** dagokionez, esan daiteke ikasle hauen ikaskuntza-prozesua ahalik eta, hoberena eta egokiena, izateko, ikasle, irakasle eta familia edo gurasoen arteko koordinazio bat egon behar dela. **Elkarlanean** aritu behar dute, haien artean informazioa elkartrukatzuz. Bestetik, **maila kurrikularra** neurtzen denean, **ikaslearen datu pertsonalak eta familiarrak** jasotzen direnean, **bileretan adostutakoaren jarraipena** egiten denean eta **telefono, posta elektroniko bidezko komunikazioa** ematen denean, hau da, **datuak erregistratzen direnean, eragin psikologikoa** du; bai **ikaslearengan**, bai **familiarengan**, bai beste **adituengan**, bai **irakaslearengan**.

Bestetik, **jasotako informazio guztia bildu** behar da, besteak beste, aktak, protokoloa, planak, txostenak, etab.

Plazaratutako guzti hau lortzeko, ezinbestekoa da irakasleek **etengabeko formazioa** jasotzea eta informazio horren inguruko **ezagutza eguneratzea**. Lehenik eta behin, gaian murgiltzeko, esku hatzeko irizpideak kontuan hartu beharreko gauzak azaltzen dituen eskema hau azalduko da.

1.1. ARAZOA SORTZEN DUEN JOKABIDEAREN AZALPEN-EKINTZA ETA FORMULAZIOA. **ARAZOA ETA GAITASUNEN ITURBURUA ZEHAZTU.**

Atal honetan hezkuntzan aritzen den aditu orok kontuan izan behar dituen **oinarrizko baliabideak** eta horiek sailkatzeko ezagutza biltzen dira. Oinarri Psikologikoaren atalean kokatzen da eta psikologiaren ikerketako edukiak kontuan hartzen dira. Hipotesia planteatzeraino kontuan hartuko diren aldagaiak ezagutu behar dira, dagokion metodologia jarraituz. Gainera, **hezkuntza bereziaren oinarri psikologikoak** eta **garapenaren psikologia** jardunbide didaktikorako erroak izango dira.

Horretarako, **behaketa burutzeko** garaian hainbat alderdi kontuan hartuko dira. Baina adituak erabiliko duen ahots **tonua**, **ebaluazio jarraiaren** prozedura, gorputzaren **ez ahozko adierazpena** eta **komunikazioa**, baita agerian ez dauden **ezaugarri endogenoak** eta agerikoak diren **exogenoak**, aintzat hartuko dira ere.

Irakasleen eguneroko lanean kontuan hartu behar diren hainbat ikuskera aipatuko ditugu. Heziketa-lanaren antolaketan kontuan hartu beharrekoak dira eta ikasleen ezaugarriak eta haien curriculum-maila zehazteko balio dute. BHP³ dituzten ikasleekin bereziki, eta ikasle guztiekin, oro har, adimenaren garapena duen garrantziaz jabetu behar gara, bai eta berau estimulatzeko (kitzikatzeko) eta hezteko. Adimenaren baitan, psikologiaren garapenean adierazita datorkigun ezagutzaren garapenaz ari gara. Adimena hainbat modutan laburbildu dezakegu: **ahozko** eta **ez-ahozko** mailan, **ezarritako ezagutza** eta **sormenaren menpe** dauden ezagutzetan edo Howard Gardnerren **adimen anitzen** teorian. Beti heziketa-jardunaren antolaketarako proposamen bat dela argi izanda, ikasle bakoitza “mundu” bat baita, eta zer esanik ez, BHP dituzten ikasleak.

1.1.1. Behaketa burutzean kontuan hartuko ditugun alderdiak

esku-hartzea antolatzen den unean, hasi orduko, arazoa edo gaitasunaren iturburua topatzeko plangintza egin behar da. Era berean, ikaslegoaren aldetik arazo edo gaitasun hainbat adierazle identifikatu beharko dira. Horien artean ahots tonua, gorputz edo ez-ahozko lengoaiari dagozkion adierazleak, baita ikaslearen ezaugarri

3 BHP: Berariazko Hezkuntza Premiak izendatzeko erabiliko eta lan osoan zehar aipatuko da.

endogenoak eta exogenoak ere hartuko ditugu kontuan. Ebaluazio jarraiaren bidez hautemango ditugunak.

- **Behaketa:** tresna honen bidez, lehen esan dugun bezala, gelan gertatzen dena aztertuko dugu eta esanguratsua den informazioa erregistratuko dugu, taulen edo behaketa orrien laguntzarekin. Behaketa eraginkorra izateko, oso garrantzitsua izango da lortutako informazioaren erregistro egokia egitea.
- **Ahots tonu** (uhinaren frekuentzia zehazki) aproposa erabiltzea: Haurrek, batez ere txikiak direnean, tonuagatik ulertzen dituzte gauzak eta ez hizkuntza bera ulertzen dutelako. Adibidez, paper bat lurrera botatzen dutenean jakingo dute haserre gaudela gure tonua entzutean, nahiz eta euskara ez ulertu.
- **Ebaluazio jarraia** eraman behar da aurrera. Saio guztiak erregistratu behar dira.
- **Gorputz hizkuntza** hartuko dugu kontuan, eta honen bidez lortzen dugun informazioa. Analisi transakzionala egingen dugu. Esate baterako, buruarekin eta begiekin behera begiratzen badugu, haurrak guregana etorriko dira.
- Agerian ez dauden **ezaugarri endogenoak** hartuko ditugu kontuan. Ezaugarri hauek sintoma pertsonalak edo jarrerakoak dira. Normalean ez dira kanporatzen, baina adierazle horiek ikusteko gai izan behar gara. Adibidez: haurren keinu edo posturen bidez, marrazkien bidez, e.a. Irudien kasuan umeak sortutakoa azter dezakegu. Marraztu duen pertsonak eskuak itxita eta hortzak hiruki moduan baditu, estresa adierazten du eta hortik abiatu beharko gara zerbait gertatzen den argitzeko. Honen inguruko informazio gehiago zehaztu ahal da marrazkia interpretazio proiektiboa den aldetik, azterketa psikologikorako tresna objektiboa dugu eta.
- Agerian edo kanpoan diren **ezaugarri exogenoak** ere kontuan hartzekoak dira. Ingurunetik jasotzen dugun zerbait da eta pertsonarengan eragina du. Adibidez, eguraldia ezaugarri exogeno bat izan daiteke, neguan, hotza dela eta, haurrak mugituagoak baitaude. Beste kasu bat aipatzearren, gelako ume bat negarrez hasi eta gainontzeko klasekideek barre egiten badiote, arazoaren iturburua bilatzea komeni da. Izan ere, haurraren negarra barne arazo batek edo bere inguruan gertatzen ari den zerbaitek piztu dezake. Aipa dezagun esaterako, ilargi betea dagonean ez dela egokia azterketak jartzea.

1.2. DATUEN BILKETARAKO PROZEDURA.

1.2.1. Datuak bildu eta erregistratu.

Datuak bildu edo erregistratzeko **zein metodo** erabiliko den **zehaztuko** da. Izan ere, metodo guztiak ez dira ikasle guztiekin erabiltzeko egokiak izanen; beraz, profesionalak ikaslea ezagutu beharko du metodo egokia aukeratzeko.

Informazioa biltzeko prozedura asko daude, besteak beste:

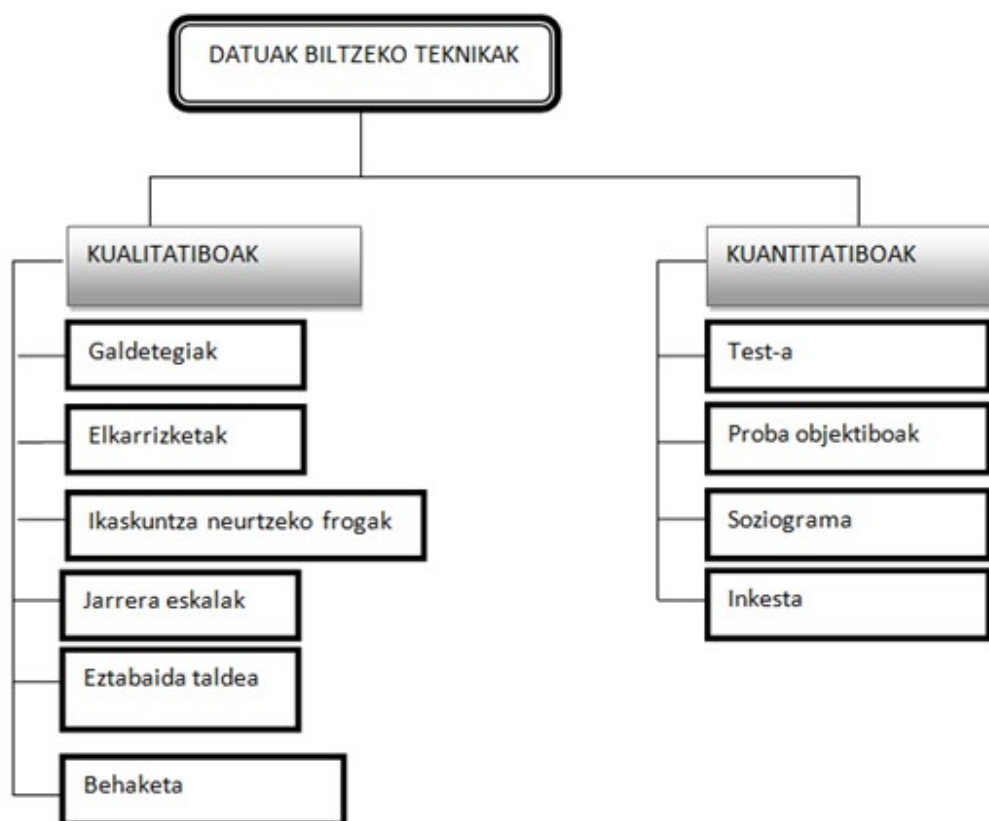
- **Behaketa eta ebaluazioa.** Ebaluazioa banakakoa, etengabea, orokorra eta formatiboa izan behar da. Behaketa ezinbestekoa da ikasleen inguruko ahal bezain beste informazio biltzeko eta haien gaitasunen ebaluazioa burutzeko. Azterketa hau lagungarria izango da jarraibide bat prestatzeko.

Ikaskuntzaren plangintzaren barnean, hau da, Unitate Didaktikoaren diseinuan, ebaluazioaren planifikazioa egiten denean, egokia izan daiteke behaketa egiteko aproposak diren irakaskuntza-ikaskuntza ekintzen alderdi batzuk sartzeari. Modu honetan, irakatsi eta bidenabar behatu egin daiteke, behaketa ikasgelako prozesu normaletan sartzen delako(http://dpto.educacion.navarra.es/publicaciones/pdf/OyEUS_dg.pdf).

- **Elkarrizketa:** gurasoekin (anamnesiak) eta ikaslearekin lan egiten duten gainontzeko profesionalekin behar adina elkarrizketa egingo dira informazioa lortzeko. Elkarrizketa hauetara gidoi bat eramango da, lortu nahi dugun informazio esanguratsua biltzea ziurtatuko diguna.
- **Galdeketa:** egoera didaktikoa gidatzeko, irakasleak ikasleari edota taldeari egin beharreko galderen zerrenda prestatu behar du eta egoera naturaletan antzeman ezin diren alderdiak behatuko behar ditu: buru barneko prozesuak, ikasleek estrategiak nola erabiltzen dituzten, iritziak, ezagutza noraino bereganatu duten, kontraesanei ematen dizkieten erantzunak, e.a.
- **Ikaskuntza neurtzeko probak:** ikasleek planteatutako helburuak lortu dituzten edo ez jakiteko frogak ezberdinak egingo dira ikasturtean zehar ebaluazio jarraiaren bitartez. Froga horiek ikasleen beharretara egokituko dira: ikasleen ezagutza maila kontuan hartuz, frogen galdera kopuruak moldatuz, azterketa egiteko dagoen denboraren edo galderen luzeraren arabera, eta zentzumen anitzak erabiliz.
- **Test estandarizatuak:** datuak biltzeko asmoz profesionalek ikasleei pasatzen dizkieten test objektiboak dira. Irakurmen gaitasuna, gaitasun psikomotorea, gaitasun kognitiboa edo logika eta matematika ebaluatzeko erabiltzen dira, besteak beste.

- **Gainontzeko prozedurak:** jarrera eskalak, soziometria, eztabaida taldea, autoinformea, bizitza historiak, agiriak, Delphi teknika etab.

Metodo edo prozesuak bi multzotan sailka daitezke: **Kuantitatiboak** eta **kualitatiboak**. Jarraian prozedura bakoitzari dagokiona labur azaltzen da.

1. irudia. Datuak biltzeko teknikak

Teknika kuantitatiboak: Tresna estandarizatu edo unibertsalen bidez zenbatzeko edo kodifikatzeko aukera ematen duten teknikak dira. Subjektu batek bere talde normatiboarekiko duen posizioa adierazten digu. Esate baterako, proba objektiboak, test-ak edo froga psikologikoak.

Test-a:

Alderdi bati buruzko ebaluazio objektiboa lortzeko tresna da. Test-ak oso erabiliak izaten dira pedagogian eta psikologian ikasle zein pertsonen adimen- maila, arreta- maila, mota ezberdinetako ezagutzak edo gaitasunak, funtzioak etab. neurtzeko.

Proba objektiboak:

Modu konkretu batean informazio zehatz jakin bat lortzeko balio duten teknikak dira. Hauen bidez, ezagutzak, gaitasun ezberdinak, errendimendua eta adimena, beste gauzen artean, ebaluatu daitezke.

Soziograma:

Talde jakin batean dauden harreman sozialak aztertzeko erabilgarria den teknika da.

Inkesta:

Pertsona talde baten inguruko informazio zehatza lortzeko tresna da. Horretarako, aldez aurretik zehazturik dauden galdera jakin batzuk egiten zaizkie parte hartzaileei. Modu honetan, gai baten inguruko informazio publikoa lor daiteke.

Teknika kualitatiboak: zenbatu edo kodifikatu ezin direnak eta bat-batekoak dira, hots, tresna ez estandarizatuak. Tresna estandarizatuak ezin dira zenbatu edo kodifikatu eta bat-batekoak dira. Adibidez, behaketa parte-hartzaileak, elkarriketa sakonak, galdeketa, erregistro taulak -erakundeek proposatuak edo adituek prestatutakoak datuen bilketarako-, etab.

Galdetegiak:

Galdetegia gai edota pertsona-ikasle talde bati buruzko informazioa jasotzeko tresna da. Bi motatako galdetegiak daude, irekiak eta itxiak.

Galdetegi irekiek, galdetegi itxiak, galderen erantzun askea edo ez- mugatua ahalbidetzen dute.

Galdetegi itxiek, berriz, bertan zehazturik dauden galderen erantzun mugatua ahalbidetzen dute.

Elkarriketak:

Elkarriketa gai edota pertsona-pertsona talde bati buruzko informazioa jasotzeko tresna da. Bi motakoak izan daitezke, irekiak eta itxiak.

Elkarriketa irekietan, galdera zabalak edo elkarriketa giroan sortutakoak luzatzen zaizkie parte-hartzaileei.

Elkarriketa itxietan, berriz, galdera mugatuak egiten dira informazio zehatz bat lortzeko helburuarekin.

Teknika hau ikaslearekin, tutorearekin, familiarekin edo legezko tutorearekin erabili daiteke. Izan ere, horiek izango dira ikaslea hobeto ezagutzen duten pertsonak. Iturri hauek ematen diguten informazioa oso baliagarria izango zaigu ikasleak oztoporen bat duen detektatzeko. Horregatik, elkarriketetan hitz egindakoa apuntatu beharko dugu, hau da, erregistratu. Beraz, elkarriketa horietan jasotako guztia erregistratuko dugu informazio hori etorkizunean erabili ahal izateko.

Ikaskuntza neurtzeko frogak:

Ikasle jakin baten ikaskuntza maila neurtzeko froga da. Horretarako, bere ikaskuntza alderdi guztiak ikertzen dira. Modu honetan, bere eskola errendimenduari buruzko informazio orokorra ondoriozta daiteke.

Jarrera eskalak:

Teknika honen bidez, ikaslearen jarrera asertiboa eta taldean daukan integrazio maila neur daitezke.

Eztabaida taldea:

Komunikazio teknika honen bidez pertsona talde batek gai bati buruz dituen ikuspuntuak azaltzen eta argudiatzen ditu.

Behaketa:

Eguneroko bizitzan gertatzen diren ekintzak edota gertaerak erregistratzean datza. Arazoaren iturburua ezagutzeko tresna sendoa izan daiteke, etorkizuneko ikerketetarako baliogarria eta esanguratsua izango den informazioa biltzen du eta.

1.2.2. Datuak biltzeko prozedurak diseinatuko dira.

BEHAKETA ETA EBALUAZIOA EGITEKO TRESNA EZ- ESTANDARIZATUEN DISEINUA

1go. Taula. Behaketa eta ebaluazio atalen diseinua.

<i>Galderaren eremua:</i> aztertuko den gaia zehaztuko da.	<i>Anekdotak:</i> non, noiz, nola, zer eta norekin gertatu den erregistratuko da.
<i>Gidoia:</i> behatu beharrekoa eta nola egingo den (modu labur eta zehatz batean) eskematizatuko da.	<i>Egunerokoa:</i> egunero eskolako testuinguru ezberdinetan gertatutakoa adieraziko da.
<i>Galderen zerrenda:</i> prozesua bideratzeko galderen (irekiak) zehaztapena.	<i>Erregistro fitxa:</i> egunerokoan behaketaren emaitzak jasoko dira.
<i>Kontrol zerrenda:</i> kontrolatu daitezen ezaugarriak kontrolatzeko.	<i>Jarraipen fitxa:</i> aspektu jakin baten jarraipena egingo da denbora tarte batean zehar.
<i>Estimazio eskalak</i> egin: antolaketa numerikoa eta grafikoa erabiliko dira.	<i>Behaketaren txostena:</i> helburu ezberdinak ditu: Alde batetik, bideratua edo ez bideratua izan ahal da; eta beste aldetik, estilo erreza izan behar da (argia, zehatza, sinplea eta ongi antolatuta). Proposamena: bideratua edo ez bideratua izan daiteke eta estilo erraza eduki behar du (argia, zehatza, sinplea eta ongi antolatuta).

DATUAK BILDUKO DIRA (APLIKAZIO FASEA)

Prozesu guztietan zehar lortutako datuak erregistro fitxetan erregistratuko dira. Datuak bildu eta gero (datu sozialak, datu akademikoak, datu pertsonalak, etab) hauek antolatu, sailkatu eta kodifikatuko dira. Modu honetan, datuak interpretatu eta horien ondorioztapena egingo da, ostera, esku- hartzerako erabakiak hartzeko.

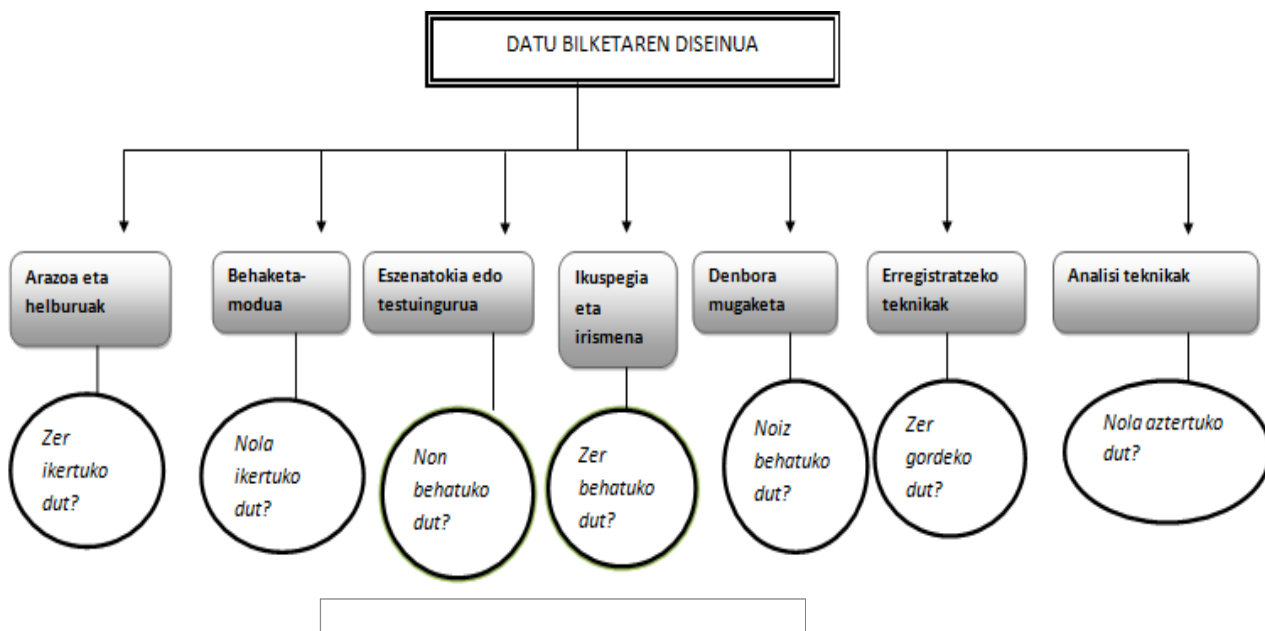
ONDORIOAK ATERA ETA BALORATUKO DIRA

Behin erregistratutako datuak antolatu, hauek interpretatu eta hauen balorazioa egingo da.

ESKU- HARTZERAKO ERABAKIAK HARTUKO DIRA

Esku-hartze egokia egiteko, lortutako datuekin ondorioak aterako dira eta horren arabera antolatuko da esku-hartzea.

Metodoa aukeratu eta gero, datu bilketa hori **diseinatu** beharko da. Horretarako, behaketa planifikatu behar da hainbat alderdi finkatuz:

- Zer ikertuko dut? Arazoa eta helburuak.
- Nola ikertuko dut? Behaketa-modua.
- Non behatuko dut? Eszenatokia edo testuingurua.
- Zer behatuko dut? Ikuspegia eta irismena.
- Noiz behatuko dut? Denbora mugaketa.
- Zer gordeko dut? Erregistratzeko teknika.
- Nola aztertuko dut? Analisi teknikak.

Horretaz gain, hainbat urrats jarraitu beharko dira. Diseinua lankideekin sozializatzen da, beraz Tutore edota irakaslearekin koordinazioan egingen da:

- Hipotesia planteatu.
- Tresna eta teknikak zehaztu (behaketa, galdera sorta, gidoi zerrenda, kontrol zerrenda edo estimazio eskala).

- Galdera motak: galdera batzuk planteatzean datza, esaterako: “Zer egin behar da ikasle honekin?”, “Non dago oztopoa?”, “Lehenengo egunetan kasu egiten al dit?” etab. Galdera hauek Tutorearekin adostasunean egingen dira.
- Aldagaiak zerrendatu, kontuan hartu beharko direnak.
- Nola galdetu (hizkera zainduz).
- Espazioa/lekua/ingurua: gaiaren inguruan zer idatzi den ezagutu beharko da, hots, aditu edota egileek idatzitakoa.
- Denbora: behaketaren iraupena, ordua, eguna eta momentua zehaztuko da.
- Ingurunea/klima.
- Pertsonen izaera, egoera eta jardura didaktiko/akademikoa: hezitzaile zein haurren nortasunak eta ezaugarriek egoeran eta jardueretan eragina izango dute, giroak pertsonak baldintzatzen dituen moduan.

1.2.3. Aplikazio edo esku-hartzearen fasean **datuak bilduko** dira (taulak edo txantiloia eginez). Honako hauek izanen dira Pedagogia Terapeutikoko (PT) profesionalaren eginbeharrak:

- Apuntatu (aurretik/bitartean/amaitutakoan). Sortutako erregistro fitxetan honako hauek erregistratuko dira: bilerak, ikasleen jarrerak, harremanak etab.
- Erregistratutako datu horiekin hau egingo dira:
 - Datuak antolatu.
 - Datuak sailkatu (taldekatu).
 - Datuak kodifikatu (zehaztasunak bilduz).

1.2.4. Datuak erregistratu, antolatu, sailkatu eta kodifikatu direnean, **balorazioa egin** eta **ondorioak atera** beharko dira. Ondorio horiek diagnostikoa egiteko ezinbestekoak izango dira.

Hezkuntza diagnostikoak (jatorriz kutsu klinikoa du) edo ebaluazioak (ez du zertan nahasmendurik inplikatu behar) hobekuntza integral bat burutzeko helburuarekin egiten dira.

Álvarez Rojoren esanetan, hezkuntzan egiten den diagnostikoa, subjektu bati edo subjektu talde bati buruzko informazioa biltzeko antolakuntza modu bat da, hezkuntza prozesua hobetzeko asmoarekin egiten dena.

Basserasen esanetan, diagnostiko psikopedagogikoa eskola eta gela bezalako eremuetan beharrak dituzten ikasleen egoera ikertzeko prozesua da, irakaslegoari egoera hobetzeko aholkuak eta baliabideak eskaintzearen egiten dena.

1.2.5. Arazoari erantzuna eman beharko zaio eta erantzun hori martxan jarriko da **erabakiak hartuz**. Erabaki hauek profesionalen arteko koordinazioarekin hartuko dira eta esku-hartzearen jarraipena bermatuko dute.

1.2.5.1. Hiru faseetan banatuta:

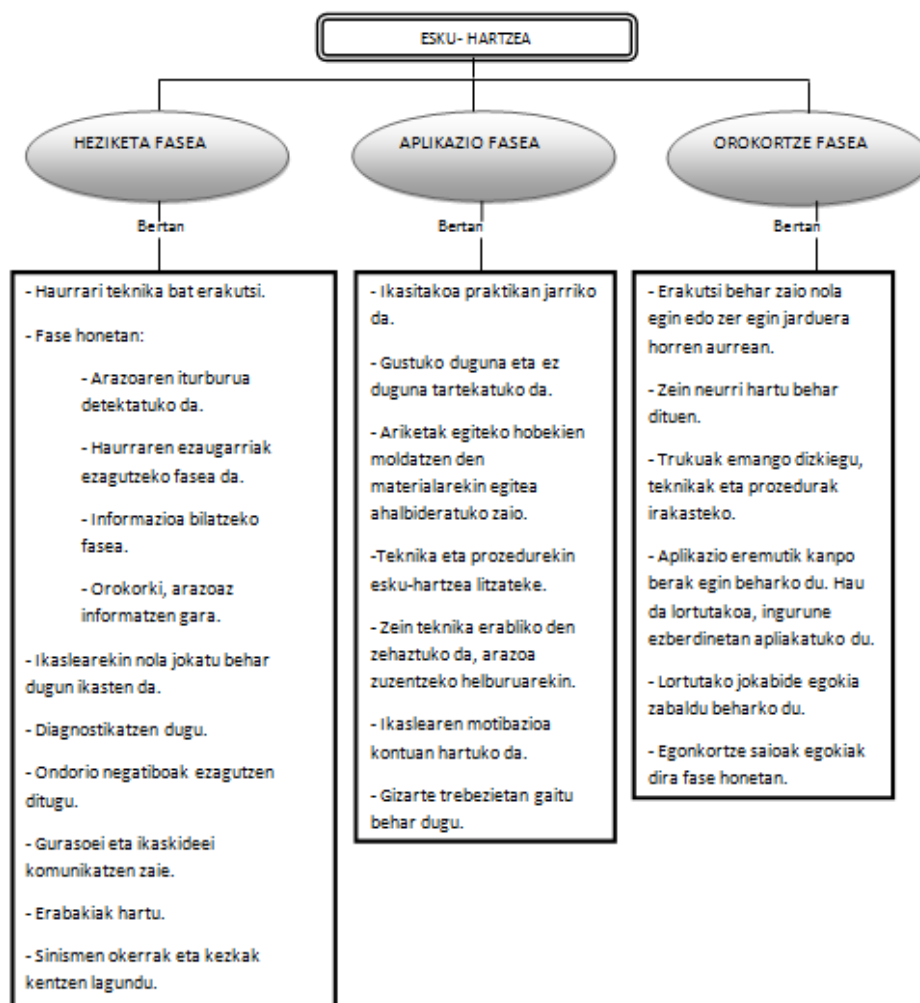
- **Heziketa fasea/ aurre ebaluazioa** ikaslearen arazoa edo zailtasunak detektatzeko/identifikatzaileko eta haurraren ezaugarriak ezagutzeko fasea da. Informazioa bilduz, ikaslearekin nola jokatu behar den ikastea datza. Haurrak laguntza irakaslearekin ikaskuntza prozesu bat abiatuko du ere bai.
- **Aplikazio fasea/ esku-hartzea**: Ikasitakoa praktikan jarri behar da. Adibidez, ikaslea ordenagailuarekin hobe moldatzen bada ariketak ordenagailuz egiteko aukera eskainiko zaio. Hori ba, tartekatuko da umeak gustukoa eta gustukoa ez duena. Esate baterako, egingo dituen fitxa edo azterketak nolakoak izango diren aldez aurretik azaldu, landu eta egin ditzake ikasleak. Horretarako, gehiegizko zuzenketak ekidin eta gizarte abileziak trebatzen lagundu.
- **Orokortze fasea**.PT Irakasleek umeari azaldu behar diote jarduerak nola egin edo zein neurri hartu ariketa horien aurrean (trukuak eman: teknikak eta prozedurak irakastea).

Esku- hartzeak hiru fase izango ditu:

--

1.2.5.2. Bi helburu nagusi izango ditu:

-

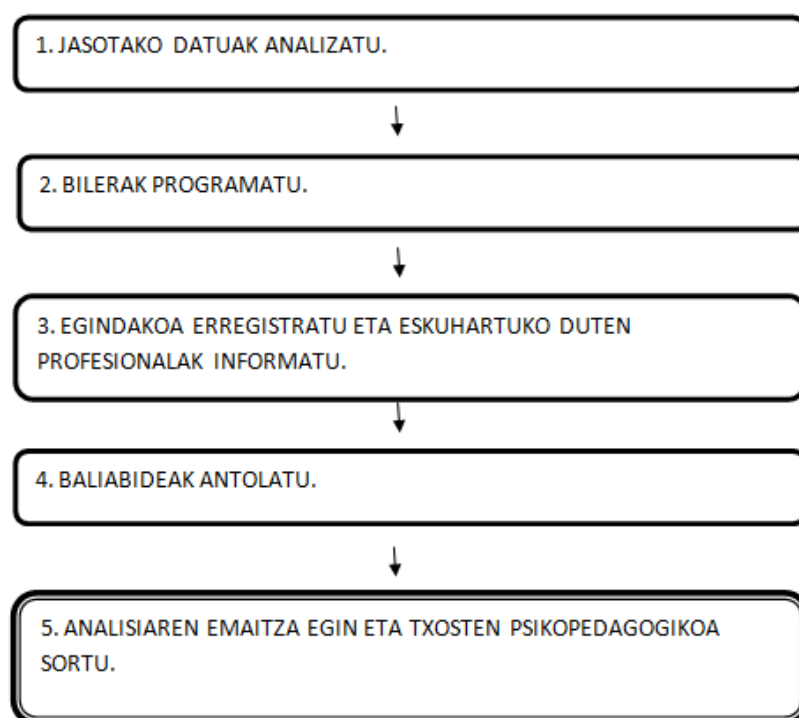
Jokabide okerrak gutxitu, zuzendu eta kontrolatu.

- Jokabide egokiak bultzatu.

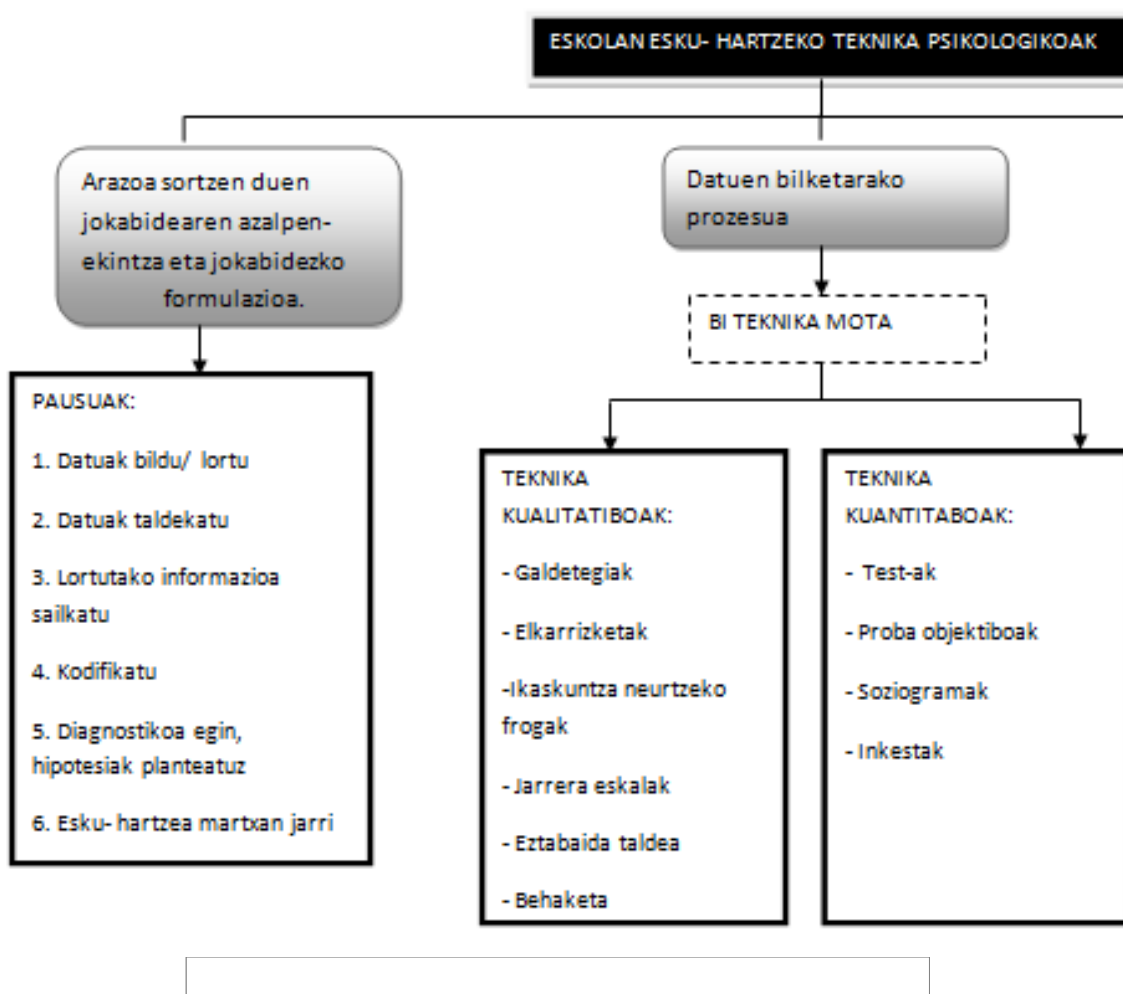
1.3. GERTAEREN ANALISIA EGITEKO PROPOSAMENA

Behin **datuak nola bilduko** ditugun **zehaztu** dugula, hau da, **prozedurak** zeintzuk izango diren jakinda, gertaeren analisiari ekingo diogu. Horretarako, lehenik eta behin **jasotako datuak analizatu**ko ditugu, lan hau errazteko. Datuak biltzen ditugun bitartean hauek **kodifikatu** beharko genituzke, era honetan, azkar eta arazorik gabe aurkituko ditugu bilatzen ditugunean. Datuak aztertu ahal izateko, bilerak prestatuko ditugu, horien aurretik eta bitartean zer egin behar dugun zehaztuko dugularik. Horretarako, **beste aditu batzuk** bilerara deituko ditugu.:

Behin datuak analizatu ditugula, ikasle horrekin **esku-hartuko duten pertsonak informatu** beharko ditugu. Esaterako tutorea eta familia, haiek egoera argi izan dezaten eta esku-hartzea orokor eta eraginkorra izan dadin. **esku-hartzea antolatuko** dugu ondoren, ikasgela, zer nolako materialak beharko dituen, egokitzapenak nola egingo zaizkion, zein den jarraitu beharreko ordutegia, etab., eta dena argi zehazturik utziko dugu. Kontuan hartuz, **hasieratik** akta itxuran ikaslearen **informazio** ezberdina **bildurik** dugula, amaitzeko, **txosten psikopedagogikoa idatziko** dugu, honen luzera gehienez hiru orritakoa izanik eta beharrezko informazioa era idatzian azalduko delarik. Modu honetan, txosten hau irakurri eta gero, haurrarekin esku-hartu behar duen edozeinek argi izango du nola jokatu.

4. Irudia. Esku-hartzearen eskema.

1.4. ARAZOAK IDENTIFIKATZEN ETA ZEHAZTEN IKASTEAK. ESKU HARTZE PLANA.

Jarraian, arazoak identifikatzeko egiten diren esku hartze batzuen adibideak jasotzen dira. Era berean ondoko taulan biltzen dena aurrerago garatua ematen da. Informazioa osatzeko, baliabideak, saio praktikoen rol jolasak eta egileren baten aipamena jaso egiten da.

2. Taula. Atalaren baliabide, kasu eta egileen kontsulta-proposamena.

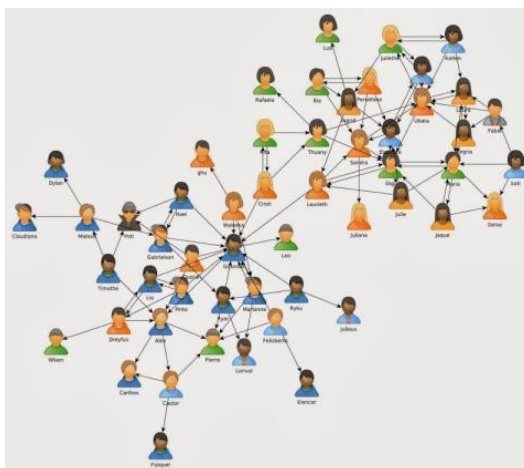
BALIABIDEAK	ROL JOLASA/ APLIKAZIOA	EGILEAK
1.4.1. SOZIOGRAMA	KASU-AKTA	JOSE ANTONIO MARINA

TXOSTENAREN ABIATZEA	SOZIOGRAMA KASU-AKTA NEUROPSIKOLOGIA	Taula
--	--	-------

1.4.1. SOZIOGRAMAREN ERABILERA PRAKTIKO BAT / ROL JOLASA BAT.

Zer da?

Soziograma, talde bateko kideen arteko lotura eta harreman desberdinak jasotzen dituen grafiko bat da. Bertan adierazten dena behaketa teknikari dagokio. Grafiko hau osatzeko, behaketa eta testuinguruaren ebaluazioa egitea beharrezkoa da.

6. Irudia. Soziograma adierazteko irud-maparen eredu bat.

Aplikatzeko modua

Teknika hau gelan da aplikagarria. Beraz, ikasgelan klima eta testuinguru egokia, eroso eta konfiantzazkoa bermatu behar da esku hartze arrakastatsu bat izateko. Horregatik, hurrei zer egingo den azalduko zaie: egia erantzutea ezinbestekoa dela esango zaie eta konfidentzialtasuna agertuz erantzun behar dela adieraziko zaie. Honetaz aparte, galderak burutzen diren bitartean isiltasuna mantenduko da eta ikasleen beharren arabera denbora malgutasuna eskainiko da.

Soziograma bat egiteko lau fase daude:

1. Galderen formulazioa.
2. Soziogramaren fitxa bete (ikasleek).
3. Taula/grafikoa bete (irakasleak).
4. Soziogramaren analisia eta interpretazioa.

Funtzioa

Ikaskideen arteko harremanak, klasearen kohesio maila, ikasle bakoitzaren integrazio maila eta integrazio horren giroa nolakoa den jakiteko informazioa eskuratzen du denbora laburrean. Era berean, ebaluatze aukera ematen du.

Soziogramaren prozedura hurrengo hau da: talde bati beste baten inguruan galdetzen zaio aztertzeiko zeintzuk diren kideen artean dauden estatusak, ospe mailak eta adiskidetasun harremanak ezartzeko aukerak.

Prozedura soziometrikoek integratzeko zailtasuna duten eta taldearengandik baztertuak izan diren ikasleak detektatzeko balio dute. Detekzioa egiteko bi irizpidetan jarriko da arreta: umeak lagunik ez izatea edo ikaskide kopuru handi batek haurra baztertu izana. Era berean, gainontzeko ikasleen harremanetan eragin handia duten bi alderdi hartu behar dira kontuan: liderraren papera hartzen duten ikasleak zeintzuk diren eta gelan dauden taldetxoak. Modu honetan, ikasle bakoitzak gelakideen artean duen posizioa argituko da.

Prozesu honetan jasotzen den informazioari esker, hezitzaileak klasekideen arteko harremanak nolakoak diren jakingo du eta horiek hobetzeko estrategiak diseinatzeko gai izango da.

Metodoak

Metodo soziometrikoaren prozedura ikuspegi desberdinetan oinarritzen da eta haurtzaro zein nerabezeroan erabili daiteke.

Izendapenen metodoa:

Ikasle bakoitzari eskatuko zaio izendatzea zein hiru neska-mutikorekin gustatzen zaion gehien jolastea. Nerabeen kasuan, lan eta aisialdi egoeretarako eskatuko zaie aukeraketa hori bera egitea. Ondoren, hurrei galdetuko zaie zergatik aukeratu dituzten ume batzuk eta baztertu dituzten besteak.

Prozedura honen bitartez hainbat argibide eskuratzen ahal dira: umeek adiskidetasun harremanak ezartzeko dituzten irizpideak zeintzuk diren, zein izaera edo ezaugarriren arabera diren haurrak aukeratuak edo gizarte lehenetasun adierazlea kalkulatzeko aukera, hau da, jakitea, batz bestea, ikasle bakoitza baztertuta edo hautatu izan den; adierazle hori kalkulatzeko ume bakoitzaren hautapen kopuruari bazterketa kopurua kenduko zaio.

Pertzeptzio- ezaugarriak lortzeko modua:

Ikasleek jokaera hautematen duten moduaren gaineko informazioa eskuratzeko asmoz aurrera eramaten da. Hartshorne-k eta May-k "asma ezazu nor den" metodoa proposatu zuten. Ikasleek beren ikaskideak deskribatzeko gehien erabilitako adjektiboak sailkatu ziren, egindako hautapenak eta bazterketak justifikatzeko erabilitakoak.

Jokaeretan bi adierazle bereizten dira, ezaugarri positiboak eta negatiboak. Ezaugarri positiboaren artean: lagun gehien dituen, irakasleak gehien maite duena, alaiena, besteei gehien laguntzen duena eta gehien dakiena izan ohi dira. Negatiboetan ordea, tristeena, lagun gutxien dituen, gehien molestutzen duena eta gutxien dakiena izan ohi dira.

Prozedura honen bidez, ikasleek hautemandako jokabideak eta ezaugarri nabarmenen gaineko informazioa jasotzea ahalbidetzen da.

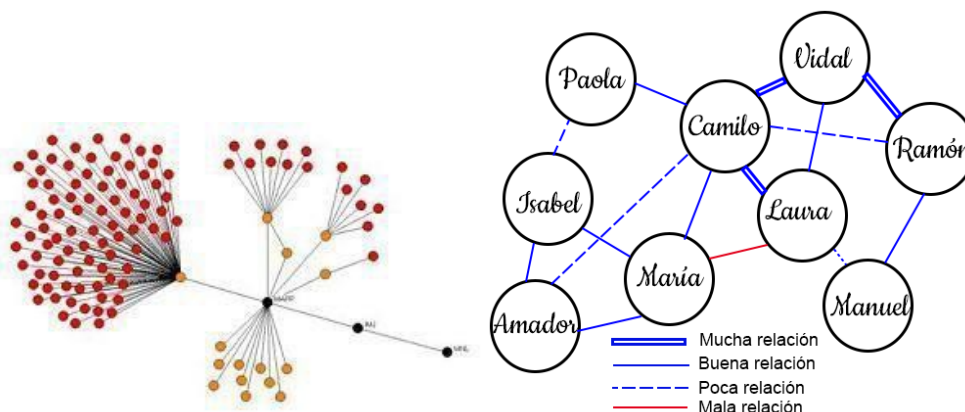
Puntuazio metodoa: ranking.

Ikasleei *gogoko duzu?* galdera orokorrari erantzunaraziz, beraien ikaskideei puntuak ematea eskatzen zaie, bost graduako eskalan (oso gogokoa, gogokoa, besterik gabe, ez oso gogokoa, batere gogoko ez). Galderarekin batera ikasgelako ikaskide guztien izenak emanen zaizkie.

Metodo honen bitartez, gizarte statusaren ebaluazio hobea lortzen da. Hau da, ikasgelako ikasle bakoitzak, gainontzekoek zein mailatan duten, gogokoaren arabera alegia, jakinen dute, eta honek, lortutako onarpenaren batz bestekoa ezagutzea errazten du.

Motak:

Bi soziograma mota bereiz daitezke: Bakarkako soziograma eta taldekoa. Bakarkako soziograman, irakasleak ikasle bakar batean jartzen du arreta soilik, horrela, ikaslearen harremanen loturak grafiko batean irudikatzearen, ikasle hau erdian kokatzen da eta gezien bidez bere ingurukoekin dituen harremanak islatzen dira. Taldeko soziogramaren kasuan, ordea, arreta klase osoan jartzen da. Ondorioz, bakarkako soziogramaren helburua ikasle baten informazioa lortzea da; taldekoan, aldiz, gela osoan ematen diren harremanak behatzea da.

7. Irudia. Soziograma adierazteko beste bi irudi-mapak.

SOZIOGRAMAREN PRAKTIKA

Gure praktikari hasiera emateko, 2.mailako klasera PT-a eta tutorea sartu dira hilabete barru egingo duten ateraldia aurkezteko. Hau, Zuhatzara izanen da eta bertan, bi egunez egingo dute lo.

Tutoreak sarrera egin eta gero, PT-ak bere burua aurkezten du eta galdera batzuk erantzuteko eskatu die ikasleei, hots, “soziograma” bat eratzeko datuak zeharka eskatu ditu. Honetaz gain, datu horiek irakasleak soilik (konfidentzialtasuna) irakurriko dituela azpimarratu die, ikasleek egia esan dezaten.

Aipatzekoa da, tutoreak galderen erantzunak idazteko orriak banatzean, PT-a atzean kokatu dela ikasleen jarrera edo jokaera behatzeko.

Hona hemen, ikasleei formulatutako galderak:

GALDERAK:

1. Autobusean norekin eseriko zinateke?
2. Sei pertsonendako gelak egongo dira. Norekin lo egingo zenuke?
3. Jarduerak egiteko taldeak eratu behar dira: nor nahi duzu zure taldekideak izatea? Aukeratu bi.
4. Noren ondoan ez duzu bazkaldu nahi?
5. Zein hiru pertsonekin ez duzu gustuko jolastea?

	1.	2.	3.	4.	5.
Josune	x	x		x	xxxx
Tania		xxxxxxx	xx		xxx
Irene		x			xx
Idoia		xxx	x	x	xxx
Ainhua M.		xx			xxxx
Mirari					
Maider		xxxxx	x	xx	xxxxxxxxxxx
Maitane	xx	xxxxxxxxx	xxxxxxx	xxx	xx
Izar		xxxx	x		xx
Irantzu		xxx		xx	xx
Ainhua A.	x	x	x	x	xxx
Maite	x	xxxxx	xx	xxx	xx
Julen	xxxxxxx	xxxxxxxxxxx	xxxxxxxxxxxxx		
Amaia	xx	xxxxxx		Xx	xx
Edurne	x	xxx			xxx

8. Irudia. Soziogramaren galdetegiari ikasle bakoitzak egin duen beste ikaskideen aukeraketa kopurua.

PT-AREN BEHAKETA:

Galderez gain, PT-ak zenbait alderdi behatu ditu. Hori dela eta, honako taula osa dezakegu.

	MUGITUA	HIZTUNA	IXILA	JIPOITZAILEA	JAKINTSUA	PARTE-HARTZAILEA	PROTESTATZAILEA
TANIA							
AMAIA							
IRUNE			X				
IDOIA							
MIRARI			X				
IRANTZU			X				
JOSUNE							
AINHOA M.	X	X				X	X
AINHOA A.							
JULEN					X		X ↑
MAITE				X			
IZAR							
MAITANE	X	X					
MAIDER							X

↑ = Julenek protesta egin zuen eta irakasleak erantzun egin zion. Hau positibotzat baloratu dugu.

9. Irudia. Soziogramaren galdetegiari PT-ak behatutakoaren taula da.

Aipatu beharra dago, tutorearen eta PT-aren arteko informazio trukaketa ezinbestekoa dela behaketa bere osotasunean aurrera eramateko. Izan ere, PT-ak behatzen duen bitartean, tutoreak PT-ak ikusi ez dituen alderdiez ohartzeko aukera izan du.

ONDORIOAK:

- o JULEN ZAMORANO: Liderra (ona)
- o MIRARI: Harremanatzeko zailtasunak (baztertua)
- o MAITANE: Aktiboa, mugitua
- o AINHOA M.: Mugitua, hiztuna
- o MAITE: Jipoitzailea
- o MAIDER: Gaizkilea (Lider negatiboa)

Praktika hau egin ondotik argi eta garbi geratu zaigu soziogramak eta behaketa

funtsezkoak direla ikasleen rola zein diren identifikatzeko. Egia da, behaketarekin soziogramekin baino informazio gehiago eskuratu dugula, bertan, soziogrametan agertu ez zaizkigun rola identifikatu baititugu. Hala nola, Ainhoa Maisterraren kasuan edota Maiteren kasuan.

Hala ere, soziogramarekin behaketan eskuratu ez dugun informazioa lortu dugu ere. Hori, Mirariren kasua izan da adibidez. Behaketan konturatu gara Mirariri, Josunek bizkarra ematen ziola, baina ez genuke esaneri Mirari gelan guztiz "ikusezina" dela. Hala ere, azkeneko egoera hau, soziograman argi islatu da.

BIBLIOGRAFIA:

http://www.csicsif.es/andalucia/modules/mod_ense/revista/pdf/Numero_35/ROCIO_ROMERO_CALVO_02.pdf
http://www.csi-csif.es/andalucia/modules/mod_ense/revista/pdf/Numero_35/ROCIO_ROMERO_CALVO_02.pdf

<http://definicion.de/sociograma/>

Egileak: Edurne Elizaga, Alvaro Garde, Iruñe Goikoa, Amaia Mungira, Tania Razquin, Oihane Rubio eta Miren Gurutxe Palacios

KASU-AKTA SOZIOGRAMA

DATUAK
Data: 2016/02/12 Tokia: Nafarroako Unibertsitate Publikoko 101.gelan Iraupena: Ordu bat eta erdi Bertaratuak: 17 pertsona Ez Bertaratuak: 4 pertsona Egilea: Edurne Gonzalez
JORRATUTAKO GAIK

1. Soziograma: **ROL PLAY**

- Rol-en banaketa:
 - ❖ Irakasleak: (Tutorea eta PT irakaslea): Alvaro eta Oihane hurrenez hurren.
 - ❖ Ikasleak: Lehen Hezkuntzako 2.mailako pertsonak gara
 - 1.Lider ona → Julen
 - 2.Lider gaiztoa → Maider
 - 3.Baztertua → Mirari
 4. Urduria → Maitane
- Soziogramaren egindako galderak:
 - ❖ Autobusean norekin eseriko zinateke?
 - ❖ 6 pertsonentzako gelak izango dira, zein beste 5 ikaslerekin egingo zenuketeke lo?
 - ❖ Ekintzak egiteko bi ikaskide aukeratu.
 - ❖ Noren ondoan ez duzu bazkaldu nahi?
 - ❖ Zein hiru pertsonekin ez duzu gustuko jolastea?
- Soziogramaren lortutako emaitzak: Gantt Grafikoa

3.Taula. Soziogramaren datuak biltzeko taula eredu bat.

	Norekin joango zinateke autobusean ?	Norekin egingo zenuke lo?	Ekintzak egiteko beste bi ikaskide aukeratu.	Noren ondoan ez duzu bazkaldu nahi?	Zein hiru pertsonekin ez duzu gustuko jolastea?
Irantzu					
Izar					
Maitane					
Maider					
Ainhoa .A					
Julen					
Maite					
Mirari					
Ainhoa .M					
Josune					
Tania					
Irune					
Idoia					
Amaia					

Eduer					
-------	--	--	--	--	--

ROL JOLASAREN AZALPEN:

Alvaro eta Oihane sartu dira, zer mailatakoak garen esan diegu. Alvaro, gure tutoreak, Oihane aurkeztu du eta ateraldi bat prestatu behar dugula komentatu digute. Fernandok zerbait esan dio Alvarori eta Oihanek orduan bere burua aurkeztu du. PT zer den azaldu digu “ZAILTASUNAK” aipatuz.

Soziograma aipatu gabe, galdera batzuk erantzungo ditugula komentatu digu Alvarok eta orriak banatu dizkigu. Alvarok 4 izen jarri beharko ditugula esan digu eta guk izen bat jarri behar genuela uste genuen. Oihane eta Fernando atzean behatzen daude. Behin galdeketa bukatuta irakasle rola hartu dutenek eta haien taldekideek gure botoak zenbatu dituzte.

Nola ikusi dugun guk irakasleen rola: Arrotza izan da azalpena, ez dira guregana hurbildu eta ez dira tarimatik mugitu. Haiek banatu orde, ikasleren bati eskatu ahalko zioten banatzea. Oihaneren jarrera atsegina izan da, gure galderei erantzun digulako nahiz eta bere azalpena alde batera utzi. Bost galdera gehiegi izan dira eta koordinaziorik ez da egon, guk galdera batzuk izan ditugu eta beraiek beste batzuk zituzten.

Alvarok azalpena eman bitartean Oihane atzean zegoen gure jarrera behatzen, ondorio batzuk ateratzeko. Ondorio hauek atera ditu adierazle hauek oinarritzat hartuz.

1.4.2. TXOSTENAREN ABIATZEA

PT adituaren lana abiatzen den bakoitzean txostena idazten hasi behar da. Datuen bilketa egiteko, lehenik eta behin **zein metodo** erabili behar dugun aukeratu behar dugu.

Informazio bilketarako prozesuen sailkapena ondokoa litzateke:

Teknika kuantitatiboak: proba objektiboak, testak, e.a. (*tresna estandarizatuak*)

Teknika kualitatiboak: behaketa parte-hartzailea, elkarrizketa sakonak, galdeketa, e.a. (*tresna ez estandarizatuak*).

Informazio bilketarako prozedura asko daude, besteak beste:

- ☐ Behaketa
- ☐ Elkarrizketa

- ☐ Galdeketa
- ☐ Ikaskuntza neurtzeko probak
- ☐ Test estandarizatuak
- ☐ Gainontzeko prozedurak: jarrera eskalak, soziometria, eztabaida taldea, autoinformea, bizitza historiak, agiriak, Delphi teknika, e.a.

Diseinatu.

Behaketaren planifikazioa:

- ☐ Zer ikertu? Arazoa eta helburuak.
- ☐ Nola ikertu? Behaketa-modua.
- ☐ Non behatu? Eszenatokia.
- ☐ Zer behatu? Ikuspegia eta irismena.
- ☐ Noiz behatu? Denbora mugaketa.
- ☐ Zer gorde? Erregistratze teknikak.
- ☐ Nola aztertu? Analisi teknikak.

Diseinatzerakoan eman behar diren urratsak:

- ☐ Hipotesia planteatu.
- ☐ Tresna eta teknikak zehaztu (behaketa, galdera sorta, gidoia, galdera zerrenda, kontrol zerrenda edo estimazio eskala).
- ☐ Galdera motak.
- ☐ Aldagaiak zerrendatu (kontuan hartu behar dira).
- ☐ Nola galdetu (hizkera).

- ☐ Espazioa/ lekua/ ingurua.
- ☐ Denbora (iraupena; ordua eta eguna; momentua).
- ☐ Ingurunea/klima.
- ☐ Pertsonaren izaera, egoera, jarduera didaktiko/akademikoa (irakasle/ikasleena).

Datuak bildu. APLIKAZIOA. Heziketa fasea.

- ☐ Apuntatu (aurretik/bitartean/amaitutakoan). Horretarako erregistro fitxak sortu behar ditugu. Bilerak, ikasleak dituen jarrerak, harremanak, e.a. Lortutako datuekin ondorengo egingen dugu:
- ☐ Antolatu
- ☐ Sailkatu (taldekatu)
- ☐ Kodifikatu

Ondorioak atera eta baloratu.

Erabakiak hartu / Datu bilketarako, **soziograma** teknika baliagarri bat da

TXOSTENAREN GIDOIA:

1. GERTAERAK EDO AURRTEIKOAK:
Egoera deskribatzen da.

- Datu soziodemografikoak:
 - Ikastetxea (izaera eta titulartasuna).
 - Ikastetxearen kokapena.
 - Kurtsoa.
 - Ikaslearen gela eta mahaia.
 - Tutorea.
- Ikaslearen datu pertsonalak:
 - Ikaslearen izen-abizenak.
 - Gurasoak.

- Ikaslearen harreman sozialak eta integrazio maila:
 - Klasea.
 - Patioa.
 - Eskolaz kanpoko ekintzak.
- Txostenaren zergatia:
 - Nork egiten duen, egilea.
 - Egitea nork eskatu duen.
 - Norentzat den txostena.

Izen-abizenak. Estatus afektiboa (elkarrekin ala bananduak dauden). Lanbidea. Inplikazio maila eskolarekiko. - Bizitokia eta famili kideak. Non bizi den (herria edo auzoa). Norekin bizi da. • <u>Datu akademikoak</u>: - Zentroaren antolaketa. - Zenbat irakaslek lan egiten duten berarekin. - Egin zaizkion frogak. - Hartutako neurriak.	- Txostenaren arrazoia. 2. BALORAZIOA • Aurreko datuen balorazioa egin. • Ikasleari pasa zaizkion frogen emaitzak. 3. ONDORIO ETA PROPOSAMENA • Hartu beharreko neurriak aipatuko dira proposamen zehatz bat eginez.
---	--

1.4.3. NEUROPSIKOLOGIA - JOSE ANTONIO MARINA / ADIBIDEAREN AKTA

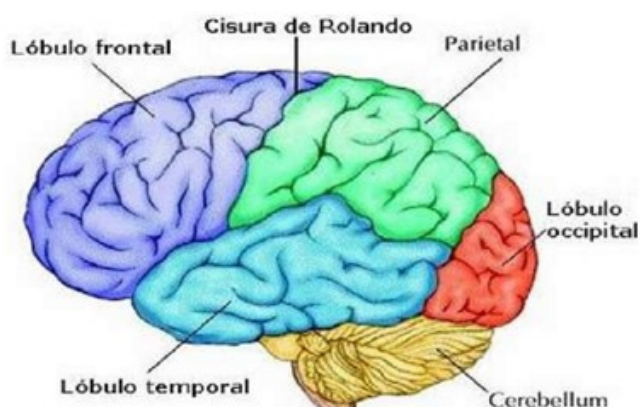
NEUROPSIKOLOGIA

Garuna eta jokabidearen arteko erlazioak ikertzen dituen neurozientzien adarra da neuropsikologia; bai subjektu normaletan bai buru-kalteak sufritu dituzten subjektuetan.

Neuropsikologoentzat, gizakia izaki biopsikosoziala da, zentzu integralean. Honek esan nahi du, bere garunaren prozesuak, prozesu kognitiboak (pertzepzioa, arreta, memoria, pentsamendua, lengoaia) eta jarrera fenomenoak berdinak direla. Bestalde, garuna "erabat" bat bezala lan egiten du, sistema funtzional konplexuetan antolatuta. Bere sistemaren alterazioak gainontzeko sistemen funtzionamenduan eragin dezake.

Bere helburua, lesio, gaitz edo nerbio sistemaren estrukturen funtzionamendu aldrebesa ikertzea da. Hauek, prozesu kognitibo, psikologiko, emozional eta jarrera indibidualetan eragiten dute. Bere ikerketa objektua garuna da, kortexa batez ere.

Hauek dira kortexaren zatiak:

10. Irudia. Garunaren kortex zatiak.

- Lobulu okzipitala (gorria): ikusmenaren zentroa.
- Lobulu parietala (berdea): informazio sentsorialaren hartze eta prozesamendu zentroa.
- Lobulu tenporala (urdin argia): entzumen eta ulermenaren zentroa.
- Lobulu frontala (urdina): jarreraren planifikazio, koordinazio, kontrol eta exekuzio zentroa.

Hiru neuropsikologia korrante daude, ikuspuntu eta ebaluazio moduaren arabera banatuta:

Neuropsikologia klasikoa: lesioaren lokalizazioa eta tamaina ikertzen dituzten pazienteak dituen sintometan oinarrituta. Izan ere, hauen bidez, lesioa non dagoen aurki daitekeelako. Bere aitzindariak anatomistak ziren, funtzio mental ezberdinek garunean lokalizazio zehatz bat dutela defendatzen zutenak.

- **Paul Broca:** lengoaiaren lokalizazioa (ezkerreko hemisferioa). Honek afasia klasifikatzea baimendu zuen.
- **Franz Joseph Gall:** Brocaren aitzindaria. Frenologia sortu zuen (funtzio mental ezberdinek lokalizazio zehatza dute garunean).

Neuropsikologia kognitiboa

Adimenaren funtzionamenduaz arduratzen da, batez ere Neuropsikologiaren alderdi kognitiboaz, eta horretan parte hartzen duten prozesu psikologikoen eragina dute.

Bere aitzindariak zioten ezinezkoa zela funtzio zerebralak edo garunaren funtzioak lokalizatzea haien artean elkar eragiten dutelako, sistema funtzional bat sortuz.

- **Marie-Jean Pierre Flourens-ek** zioen ezinezkoa zela funtzio zerebralak kokapen zehatza lokalizatzea.
- **John Hughlings Jackson:** ez zituen lokalizazio espezialak onartzen. Gorputzaren mugimenduak aztertzen eta epilepsiaren ikerketen lanengatik ezaguna da. Honek garuna eta neurologia funtzionamendua modu hierarkiko batean deskribatu zituen.

Neuropsikologia dinamiko integrala

Neuropsikologia dinamiko integrala gaur egungoa da eta neuropsikologia klasikoaren printzipioak zein neuropsikologia kognitiboa elkartzen ditu.

Bere hedapena ez da oso arrakastatsua izan mendebaldean, sektore batzuk ez baitute ezagutzen.

- **Alexander Romanovich Luria:** neuropsikologiaren ikerketa teknikak hobetu zituen. Froga batzuei esker, bere aplikazioak lesioaren lokalizazioa eta hedadura zehaztea baimendu zuen, pazientearen zailtasun kognitiboen kontaketa jaso zuen eta azalpena eman zuen.

Hainbat alterazio gerta daitezke adimenean lesioen ondorioz. Hauek dira kausak:

- Traumatismo kraneoenzefalikoak
- Istripu garun-baskularrak
- Tumoreak garunean
- Gaixotasun neurodegeneratiboak (alzheimer, parkinson, esclerosis multiple...)
- Garapenaren gaixotasunak (epilepsia, garun paralisia, hiperaktibitatea)

Area hauetan eragin dezakete:

- Gaitasun kognitiboa
- Memoria
- Lengoaia
- Organizazio, planifikazio eta erabakiak hartzeko gaitasuna
- Alde emozionala
- Sozializatzea

Nori egiten zaio ebaluazio neuropsikologikoa?

- Funtzio kognitiboetan alterazio edo defizita duten pazienteei (arreta, memoria, lengoaia...)
- Jarreran aldaketak duten pazienteei
- Sozializatzeko zailtasuna eta sentsibilitate emozionala ez duten pazienteei, batez ere hurrei.

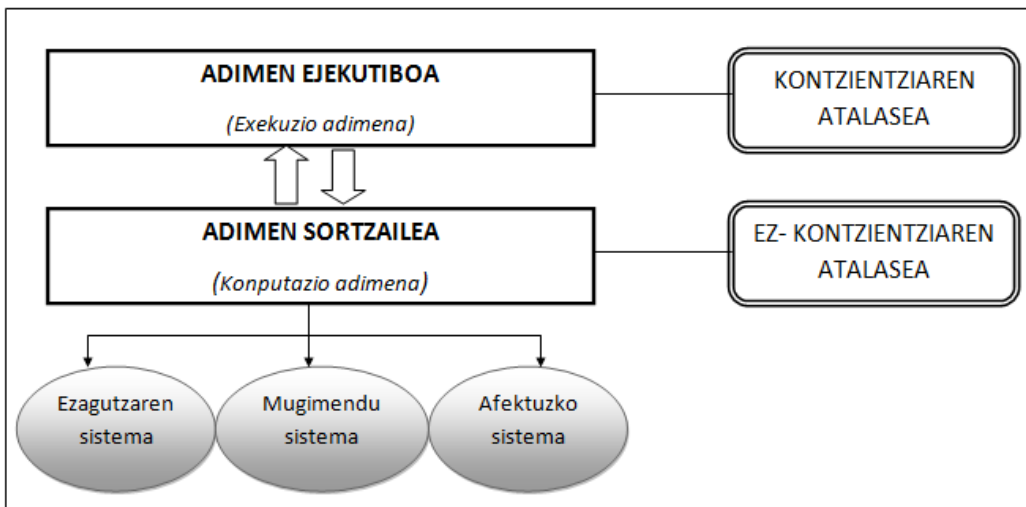
http://es.slideshare.net/pei.ac01/neuropsicologia-11519092?next_slideshow=1
<http://www.neuropsicologia.com.ar/la-neuropsicologia/>

EGILEAREN IZENA: **JOSE ANTONIO MARINA**

TEORIAREN AZALPENA + ADIMENAREN TEORIA (Alderdi kognitiboa)	SENTIMENDU AK (Alderdi afektiboa)	INGURUA (Alderdi soziala)	MOTIBAZIOA	GARAPENEAN DUEN ERAGINA Erabil daitezkeen programa (tresna, baliabide, etab.)
--	---	---------------------------------	------------	---

<u>ADIMENAREN TEORIA</u>	<u>SENTIMENDU AK</u>	<u>INGURUA</u>	<u>MOTIBAZIOA REN SEKRETUAK</u>	<u>GARAPEN INTEGRALER AKO TRESNAK</u>
ADIMENAREN TEORIA Adimen exekutiboaren teoriaren abiapuntua eta adimenaren oinarritzko funtzioa zera da: egoera batek planteatzen dituen arazoak ebazteko jokabideak bideratzea Horretarako, informazioa maneiatzen da eta motibazioak eta emozioak artikulatzen dira. Horregatik, adimen exekutiboaren ereduaren garrantzi pedagogikoa ekintzara, akziora, lotuta dago. Gizakien adimena animalien adimenetik bereizten duena auto kontrolatzeko eta auto erregulatzeko gaitasuna da. Horri, autogestioa deritzen. Adimen exekutiboak, maila kontzientean lan egiten duenak eta lobulu frontalean dagoenak, boluntarioki aukeratutako helmugetara bideratzen du burutazio inkontzienteen makinaria. Haurra goiz garatzen hasten da eta genetikoki gidatutako eboluzio horretan hezkuntzak eragiten du. Haurrak ingurunearekin interakzioan eraikitzen dira. Beraz, hezkuntzak jolasten duen papera funtsezkoa da. Marinak dio didaktika “norbaitek ikastea lortzeko artea” dela. (Konstruktibismoaren teoria) Hamaika funtzio exekutibo identifikatzen ditu, haien artean elkarlanean daudenak eta oinarritzko lau modulutan multzokatzen direnak. ADIMEN EXEKUTIBOAREN TEORIA Marinak dio heziketan egin diren akatsen gehiengoak hauek direla: haurren adimen kognitiboa ezagutzaz hornitu nahi izatea eta adimen emozionala sentimendu atseginak bermatuz hezten saiatzea; guzti hori, adimen exekutiboa oharkabea utziz J.A. Marinak dio ikasleen adimen kognitiboa edo ezagutzazkoa bakarrik hornitzen dela eta, era berean, Hezkuntza Sistemak adimen emozionala landu duela adimen exekutiboa baztertuz. Adimen exekutiboa gainontzeko adimenak antolatzen dituen da eta, gure ezagutze eta emozioez baliatuz, ekintzak (fisiko zein mentala) bideratzea du helburu. J. A. Marinaren arabera ez gara ezagutzeko bizi, ezagutzen dugu ahalik eta era hobean bizitzeko. Haurra ez da adimen exekutiboarekin jaiotzen, eskuratu behar du. J. A. Marinaren teoriak funtzio exekutibo oinarritzkoenak ikertzen ditu, honen mekanismoak eta honen patologia. Gizakiaren bi adimen mailak lantzen ditu, adimen konputazionala eta sortzailea: burutazioen ekoizlea dena, zeinetik nahiak, sentimenduak eta adimen exekutiboa sortzen diren. Hezkuntzak, adimen exekutiboko helmugetarantz, emankorra, eraginkorra eta otzana den adimen konputazionala eraiki dezake; baita adimen exekutibo eraginkor batekin eta ebaluazio irizpide on batzuekin ere. Marinari ere inkontziente berria hezkuntza errekurtsu garrantzitsu bezala				

interesatzen zaio. Haren esanetan, ez gaude inkontzientearengatik maneiaturik, izan ere, gure **lana inkontzientea eraikitzea** baita.

(PROIEKTUEN DIDAKTIKA...)

11. Irudia. Adimen exekutiboa eta sistemen arteko erlazioa

***Inkontzientearen hiru eremuak (emozionala, kognitiboa eta psikomotorea) lantzean inkontzientetik kontzientera pasatzen da informazioa. Prozesu hau garunak berez egiten du.**

ADIMEN SORTZAILEAREN TEORIA

J.A. Marina-ren arabera adimena zera da: “Gizakiaren adimenaren gainean dugun ideia izanen da guregan dugun ideia determinatuko duena, eta ideia horrek gu benetan zer garen determinatzen du”

Marinak dio ikasleak duen informazioa eta adimena, egin behar duen ahaleaginean oinarritzen dela eta jokabidea bideratzeko gaitasuna duela. Gizakiaren adimena auto determinatzen den inteligentzia konputazionala da eta adimenak jokabidea bideratzen du.

Gauzak ezagutzeko ezinbesteko beharra sentitzen dugu, baita gertaerak eta gure posibilitateak ere. Begirada adimentsuaren aurrean, errealitate fisikoak agorrezinak eta zalantzatiak izaten dira. Izan ere, ulertu behar dugu pertzepzio hutsak ez gaituela baretzen. Ezagutza honetan datza: ezagutzea ulertzea da, hau da, berria dena ulertzea eta aurrezagutzaz baliatzea ikasteko. Adibidez, tutore bezala kontuan izan behar dugu guk azaldutakoa entzun eta gero haurrak “zergatik?” galdetzen ez badu, bi arrazoiengatik izan daitekeela: bat, haurrak jada *zergatia* aurkitu duela, hau da, oso azkarra dela. Eta bi, bere garuna ez dela hainbeste garatu galdera hori egiteko.

Ez dugu jarduten ezagutzeko, baizik eta ezagutzen dugu jardun ahal izateko. Adimen sortzailearen **ezaugarriak** hauek dira: **helburuak asmatzen ditu, proiektuak**

prestatzen ditu eta posibilitate berriak aurkitzen ditu.

Zuhurtasunez jardun, izateko era bezala: **hautemate, oroimen eta arreta adimentsua**. Begirada adimentsuaren bidez hautematen dugu, hau da, estimuluak asimilatu eta horiei **esanahia eman**ez. Adimena, ezagutzen eta afektuen nahastea da; adimen hori proiektuak mantentzeko eta helburuak lortzeko berebizikoa delarik.

Adimenaren bidez gizakiak bere errealitatean posibilitateak asmatzen ditu, askatasunez jokatzeko horietako bat delarik. Adimenaren eraikuntza bideratzen dituzten proiektu garrantzitsuenak askatasuna eta arrazoia dira. **Gure askatasuna prestatzeko gure funtzio mentalak nola erabiltzen ditugun gizakitzat definitzen gaituena da.**

BERE IDEIA OROKORRAK

Filosofia zerbitzu komunista da. J. A. Marina hezkuntza filosofoa da eta gurasoentzako unibertsitatea sortu zuen, zeina urtean 100 euro balio duen eta on-line formakuntza den.

J.A.Marinak dio hurrek Bigarren Hezkuntzara pasatzean, haiengan segurtasuna izan behar dutela. Horretarako, umeak sendotuko dituzten esperientziekin hornitu behar dira. Segurtasun hori gurasoen bitartez trinkotu behar da. Hurrei errutinak irakatsi behar zaizkie, horrek segurtasuna ematen dielarik; bestela ezustekotzat hartu ahal direlako. Haien mundua antolatzeke neurriak behar dituzte. Zigorak eta agresibitatea maitasun ingurugiro batean eman behar dira. Zigorak ez du zertan laguntzen lortu nahi dugun jokabidean. Haurrak gogorik ez duen gauza bat egitea lortzea motibazioarekin erdiesten da. Haurrari merituak errekonozitu eta zoriondu behar zaizkio. Haurrak aurrera egitea lortu behar da, bereganatutako lorpenen esperientziaren bidez jokabide berdina errepikatu nahiko duelarik.

Haurrak lengoaiaren ahots tonua ulertuz jaiotzen dira, ez hizkuntza bera. Hitz egiten duenaren ahots tonu eta bibrazioaren arabera, hizlaria nola sentitzen den nabaritzen du umeak. Gizakiaren adimenean lengoaiak garrantzi handia du. Lengoiak adimena konfiguratu du, adimenak garuna itxuratzen du eta garunak, berriz, gure jokatzeko era. Pertsonak bere nerbio sistema hitz formatuan datorkien aginduen bidez erregulatzen ikasten dute. Haurrak hamabi urterekin barruko lengoia ikasten du eta lengoaiaren bidez erregulatzen ikasten du. Momentu horretatik aurrera, emozioak erregulatzen ikasiko du, talentua sortzen hasten delarik. Talentua adimenaren erabilera ona bezala ulertzen da. Adimena ongi ala gaizki erabili dezakegu eta ebaluazio sozial batera eskuperatu behar da.

Gizaki orok hiru desio ditu: ongi pasatu, erlazio sozial atseginak izan eta aurrerapenaren beharra. Indibiduo bakoitzak berezko helmugak ditu eta kultura guztiek historian zehar arazo berdinak ebatzi behar ditu: pertsonen inguruan arduratu, propietateen eta ondareen banaketa, pertsonen arteko istiluak nola ebatzi, boterea, sexualitatea, familia, pertsona ahulen tratua, kanpotarrekiko harremana edo ideiekiko jokabidea.

Eskolaren aukeraketan hezkuntza proiektuak kontuan hartzea garrantzi gorenarena da. Ondoren, irakasleen kalitatea, zeinak haurren karakterea konfiguratuko duen (sortzailea, asertiboa, aktiboa). Hezkuntzak pentsamendu kritikoa trinkotzen laguntzen du eta pentsamendu kritikoa izatea beharrezkoa da arazo zailei aurre egin ahal izateko, defentsa moduan. **Hezkuntza aitzakia** sisteman sartu da, **inork ez du erru** guztia. Azkenik esan behar da, irakasleen rola guztiz aldatu dela.

SENTIMENDUAK

Sentimenduak guregan eragina duen guztia hautematen duten organoak dira. Inteligentzia emozionalak ditugu: **afektuek, nahiek eta sentimenduek gure jokabidea eraikitzen dute** eta bide egokian joaten garen adierazten digute. **Sentitzen duguna inteligentziaren errekurtsio garrantzitsua izan daiteke baita bere oztopo nagusia ere.**

Zentzumenek munduari buruzko informazioa eskaintzen digute, baina afektuei esker gure interesei eragiten diena hautematen dugu: bizitzea eta gure beharrei, biologiko zein kulturei, aurre egitea alegia.

Gure bizi kemenak ekintzetara eramaten gaitu eta ekintza hori bideratzeko, **minaren eta plazerraren sentsazioak, nahiak eta sentimenduak izaten ditugu**. Hauei esker **garrantzitsua dena eta ez dena, eta onuragarria eta kaltegarria dena bereiz dezakegu**. Bestalde, gure behar eta itxaropenen eta errealitatearen arteko oreka eskaintzen digute.

Gaur egungo mendebaldeko gizarteak, bere etengabeko nahien bultzadarekin, atsekabea eta agresibitatea eragiten ditu eta pertsonalitate heldugabeak eta manipulatzeko errazak direnak sortzen ditu. Modu honetan, **eredu sentimentala aldatu** behar dugu eta egoera askotan subjektuaren **eredu afektiboa** ere: honen **intelligentzia emozionala garatu** behar da, bizi proiektuak prestatzeko orduan oztopo bat izan ordez baliabide bat izan dadin.

Zoriontasun pertsonala, duintasuna eta betebeharraren zentzua sentimenduak ebaluatzeko kontuan hartu behar ditugun irizpideak izan behar dira. Ebaluazio horren bitartez, sentimendu positiboak maximizatu behar ditugu eta bizitza propioa eta besteen bizitza zailtzen dituzten guztiak alde batera utzi.

Hezkuntza emozionalak bi helburu dauzka: haurrek ohitura emozional onak eskuratzea eta bere emozioak, behin agertu egin direla, maneiatzen jakitea. (Adibidea: DBH-ko ikasle batek memoria arazoa du eta aljebran tronpatzen da, baina esnatzeko estutu dezakegu). Auto-erregulazio emozionala inteligentziaren funtzio bat da eta aipatutako helburuak betetzeko beldurren ikaskuntzaren mekanismoak ezagutu behar ditugu.

Honekin lotuta, autoreak haur garapenaz hitz egiten du orokorrean. Liburuaren

lehenengo lau kapituluetan beldurrak zer diren erakusten digu, baita beldurrak ikasteko moduak eta estrategiak eta hauei aurre egiteko bideak ere. Gisa honetan, gizakiok beldurrari aurre egiteko daukagun modu zehatzaz hitz egiten du: ausardiarekin bizitzeko proiektua eraikitzea. Proiektu hau jarrera aktiboa izatea eskatzen du eta askatasun pertsonalaren eremuan kokatzen da.

Antonio Marinak beldurrei buruzko liburu bat idatzi du *“Beldurrak eta ausardiaren ikaskuntza”* izenekoa. Bertan **bi beldur mota** desberdintzen ditu: alde batetik, **arriku batez ohartarazten gaituzten beldurrak** eta bestetik, **gehiegizko beldurrak**, beldur patologikoak. Lehenengoak, **motibatzaileak** dira eta laguntza asko eskaintzen digute bizitzan. Aldiz, bigarrenak, gure ekintzak **oztopatzen** dituzte eta gure garapen pertsonala zailtzen dute.

INGURUA (ALDERDI SOZIALA)

Gizakien gaur egungo ingurunea konplexua da. Elkarbizitza deskribatzeko bi termino erabiltzen ditu, “arazotsua” eta “zaila”, eta hiru mailatan sailkatzen du.

- **Bakoitzak bere buruarekin gustura sentitzea.** Hau da, norberak bere buruarekin duen elkarbizitza.
- **Ingurune hurbileko bizikidetasuna** bikotearekin, lagunekin, lankideekin eta familiarekin.
- **Bizikidetasun politikoa** gainerako herritarrekin.

Besteekin elkar bizitzeak suposatzen du **interes eta sentimendu desberdinak bateratzea** eta horrek ikaskuntza bat eskatzen du non elementu psikologikoak eta etikoak nahasten diren.

Galdera bat planteatzen du: nola irakatsi belaunaldi berriei erlazionatzeko forma egokiak, helduen mundua egoera oldarkorrez beterik badago? Marinarentzat haur pedagogia, pedagogia orokorraren zati bat da soilik eta defendatzen du helduak oso arduratsuak izan behar direla haur zein gazteei transmititzen dietenarekin. Izan ere, umeek eta gazteek helduak eredutzat hartzen dituzte. Hau dela eta, beren jarrera eta jokatzeko moduak txikitatiki bizi edo ikusi dutenaren menpe egongo dira.

Etengabeko heziketa- jarduera batean gaude. Horregatik adituak adierazten du **haur bat hezteko tribu osoa behar dela**. Hau da, gizarte osoaren erantzukizuna egon behar dela.

Era berean, familiek seme-alaben hezkuntzan duten ezinbesteko garrantzia aipatzen du. Gizarte aldaketa handiak direla eta, familia horien egoera guztiz aldatu delarik: familia eredu desberdinak (homosexualak, guraso bakarrekoak, kultura anitzeko familiak...), amatasunaren atzerapena, nerabezaro amatasuna, dibortzioak...

- **Dibortzio** prozesuak luzeak dira eta umeen egoera emozionala asko baldintzatzen dute. Hainbat gertaerek dute eragina: dibortzioa baino lehen egon diren tentsio egoerak, gurasoen arteko haustura nolakoa izan den, dibortziaren ostean ematen den egoera ekonomikoaren aldaketa eta haurra jasotzen duen laguntza edo babesa. Oro har familien bizi kalitateak behera egiten du.

- **Guraso bakarreko 3 familia mota** daude: ezkontide bat hil egin delako, dibortzioa edo bereizketa eman delako edo guraso bakarreko familia bat adopzioa dela eta. Mota hauetako familietan bizi diren umeek honako arrisku hauek pairatu ditzakete: depresioa, estresa edo familiaren isolatze soziala. Hala ere, guraso batek bakarrik haien seme-alabak arrakastarekin hezi ditzake. Betiere, segurtasun ekonomikoa eta afektiboa lagun dituela.
- **Berreraikitako familiak:** dibortzio edo banaketa baten ondorioz familia berri bat sortzeak egoera berriak planteatzen ditu: familia identitate berri bat aurkitzea, zainketa partekatzea, amaordearekin edo aitaordearekin erlazioa hastea. Egokitzen 2-4 urte artean iraun ditzake. 10-14 urteko haurrek zailtasun handiago izaten dute familia berrietara egokitzeko. 15 urteekin jada independenteagoak dira.

Egoera berri hauek hezkuntzan eragina izaten dutenez Jose Antonio Marínak Guraso Unibertsitate izeneko eskola bat sortu du guraso eta seme alabentzat, familiaren rola funtsezkoa baita umearen osasunean eta hezkuntzan. Izan ere, senitarte bakoitzaren jarrerak edo jokabideak familia guztiari eragiten dio. Are gehiago, sendiaren situazioak eragin zuzena izaten du umearen garapenean. Horregatik gurasoek tentsioei edo zailtasun egoerei aurre egiten jakin behar dute. Azken batean, konpondu gabe gelditu diren arazoak edo gatazkak eragin negatiboa sortzen baitute umearengan eta oztopoak gainditzeko duen ahalmena murrizten duelako ere bai.

MOTIBAZIOAREN SEKRETUAK

MOTIBAZIOAREN MEKANISMOAK

Motibazioak gizakien jarduteko moduaren zergatia aztertzen du. Bi dimentsio ezberdindu daitezke:

- Gauza bati aplikatzen diogun energia
- Ekintza horren norabidea

Guretzako baliotsuak diren gauzak gure arreta deitzen dute, nahi bat betetzen dutelako edo behar bat asetzen dutelako. Izan ere, gure barnean desira sistema bat dago eta jakin nahi duguna zera da: nola funtzionatzen duen, nola egin dezakegun beste pertsonak ere energia hori pizteko eta zeregin zuzenetara aplikatzeko eta, aldi berean, zer egin dezakegun guk geure burua bera motibatzeke gogorik ez dugunean.

Hortaz, motibazioaz ari garenean, hurrengo eskema beti hartu beharko dugu kontuan oinarritzeko hezkuntzan:

MOTIBAZIOA = desira + helburuaren balioa + zereginaren erraztasuna

Izan ere, desirak helburu bat jarraitzen du eta jomuga horrek gogoia eragiten du. Hortaz,

etengabeko katea eratzen da horien artean, hots, motibazioa.

Honen harira, motibazioa hiru faktore garrantzitsuen batura da:

1. Gizakiok dauzkagun desirak
2. Arreta deitzen diguten helmugak edo balioak
3. Zeregina errazten duten egoerak

Alderdi hauek elkartzen direnean ekintzak burutzeko gogoak agertzen dira, motibazioaren indarra da. Beraz, aipatutako elementuren bat aldatzeak, gu geu edo besteak motibatzea ahalbidetu dezake.

PORTAERAREN ALDAKETA

Norbaiten portaera aldatzea ikaskuntzaren erronka nagusia da. Zerbait irakasten gaudenean, beste pertsona modu jakin batean jokatzeko nahi dugu; modu zehatz batean pentsatzea eta modu konkretu batean sentitzea. Hala ere, motibazioaren eta doktrinatzearen mekanismoak berdinak direnez, kontu handia izan behar dugu irakasterako orduan: argi bereizi behar dugu noiz gauden motibatzen eta noiz doktrinatzeko.

Hezten gaudenean, beste pertsonaren askatasuna eta independentzia sustatu nahi dugu.

Doktrinatzeko dugunean, ordea, beste pertsonaren determinazioaren, erabaki-hartzearen eta independentziaren gaitasuna mugatzen dugu.

Hau ekiditeko, 8 heziketa tresnaz baliatu gaitezke. Betiere, modu egokian, eraginkorrean eta beharrezko momentuan erabiliz:

1. Saria (errefortzu positiboa)
2. Zigorra (errefortzu negatiboa)
3. Adibidea
4. Haurrak jasotzen duen informazioaren hautatzea
5. Haurraren sentimenduak aldatzea
6. Arrazonamendua
7. Entrenamendua (errepikapenak)
8. Oztopoak gainditzea

HIRU DESIRA HANDIAK

Haur bat motibatzeaz hitz egiten dugunean zera adierazten dugu: guri interesatzen zaiguna haurrari ere interesatzea lortzea.

Xede hori erdiestea lan mardula da, haurraren interes, desira eta itxaropena sistemarekin harreman egin behar baitugu. Horretarako, gu arduratzen gaituena haurrari

interesatzen zaionarekin elkarlotu behar dugu. Helburu hau erraz lortu dezakegu haurrak oinarritzko hiru nahi ditu-eta:

1. Ongi pasatzea.
2. Modu erosoan gainontzeko pertsonekin erlazionatzea.
3. Aurrera egiteko gai direla ikustea (progresioa), zerbaiterako balio dutelako sententzia edukitzea eta haien inguruan aldaketak egiteko gai direla sentitzea ("ikusi zer egiten dudan!")

Beraz, hezkuntzaren helburu garrantzitsuenak umeen desirekin elkarloturik egon behar dira, ikaskuntza horrek haurra motiba dezan eta eraginkorra izan dadin.

ENTRENAMENDU GARAIA

Hiru dira oinarritzko hezkuntzan eragiten duten faktoreek. Irakasle batek alderdi horiek ongi maneiatzen jakin behar du bere ikasleek geroz eta gehiago ikas dezaten:

- Nola eragin desioetan
- Nola eragin sustapenean
- Nola eragin zeregina errazten duten faktoreetan

Honen baitan, zeregina gogoko ez duen edo ulertzen ez duen ikasle bat badugu, zeregina birdefinitu dezakegu. Hau da, jarduera modu dinamiko batean aurkeztuz ikasleari sinetsarazi zeregina ez dela berak uste bezain txarra; ikuspegi kontu bat dela erakutsi eta lehen gorrotatzen zuena orain desiratzea lortzea.

ERABAKI HARTZEA

Motibazio hitza entzuterakoan zerbait egiteko gogoaz hitz egiten dugu eta horrek eramaten gaitu pentsatzera ezin dugula ezer egin motibaturik ez bagaude. Baina ekintzarako nahia ez izan arren, gauza asko egiten ditugu, irrikarik gabe bada ere. Zergatik?

Animaliak motivazioaren arabera mugitzen eta erabakiak hartzen dituzten bitartean, gizakiok, ordea, motivazioaz gain gauzak kalkulatu edo proiektuak egiten dituen pentsamenduan oinarritzen garelako.

Hori dela eta, gure ikasleei erakutsi behar diegu batzuetan ekintzak gogoak ditugulako egiten ditugula eta beste batzuetan, ordea, bete beharra dagoelako burutzen ditugula. Honek guztiak borondatearen sorrerarekin zerikusia dauka eta erakutsi eta ikasi beharreko zerbait da, haurrek ez baitute jaiotzez barneratuta. Izan ere, ikasten ez badute oso inpulsiiboak izan ohi dira, soilik motivazioak baldintzatuta hartzen dituztelako erabakiak.

Beraz, nolabaiteko egin beharraren motivazioa sailkatu dezakegu, izan ere,

beharrarengatik egiten ditugu gauza asko, horretarako gogorik eduki gabe.

ZEREGINARENTZAKO MOTIBAZIOA

Gauza batzuk edo beste batzuk egitearen zergatia azaltzeko, ezinbestekoa da bi motibazio motaz hitz egitea:

- Zeregin bat hasteko motibazioa
- Zeregina mantentzeko motibazioa

Ezin dugu denbora luzean iraun zeregin batean ez bagara gai, alde batetik, saria alde batera uzteko eta, bestetik, zereginak bere baitan eragiten duen frustrazioa edo nekea jasateko (gozokiaren testa).

Honengatik, zereginean mantentzeko, haurrak motibazioa eduki behar du, hau izango baita haren arrakastaren gakoa.

<http://es.slideshare.net/octavioemociones/los-secretos-de-la-motivacin>
(2017-03-26).

GARAPEN INTEGRALERAKO TRESNAK

MARINAREN TEORIAK GARAPENEAN DUEN ERAGINA

- **Erabili daitezkeen tresna eta baliabide ezberdinak**

- **Bere buruarekiko segurtasuna indartzen duten ariketa eta esperientziak:** ongi egiten duena sarien bidez indartu, autoestimua eta autokontzeptua indartzeko ariketak...
- **Pentsamendu kritikoa garatzeko ariketak:** konfiantza, askatasuna eta errespetuan oinarrituz. Bere buruarekin eta besteekin kritikoak izateko ahalmena garatzeko balio dute, betiere argudioak errespetatuz.
- **“Goxokien testa” (Walter Mischel):** autoerregulazioa lantzeko. Honako hau, pertsona baten arrakasta aurreikusten laguntzen duen tresna da, bere koefiziente intelektuala neurtzea baino egokiagoa. Izan ere, inpultsuak menperatzeko gaitasuna duen pertsonak, haren helburuak lortzeko eta emozioak kudeatzeko gaitasuna garatzen du ere bai.

- **Talentuaren hezkuntza**

Talentua **inteligentzia garaitzailea** da. Inteligentziaren funtzioa jokabidea gidatu eta onartzea da. Bizitzarako talentua garatu behar dugu ikasleengan: arazo intelektualak, afektiboak edo sozialak inteligentziaren bidez ebazteko ahalmena. Horretarako, pentsamendu kritikoa, irudimena eta objektiboak lortzeko eta emaitzak ebaluatzeko konstantzia garatzeko, sustatu behar da.

- **Teknologia berriak hezkuntzan**

Eskolan ordenagailuak erabiltzea onuragarria da, motibatzen eta dibertitzen baititu ikasleak. Hala ere, argi utzi behar dugu **ikaskuntza prozesuan bi etapa** daudela. Lehenik, **ulertzea** (horretan lagunduko gaituzte ordenagailuek, bisualak eta erakargarriak baitira). Bigarrenik, **ulertutakoa ikastea**, hau da, informazioa epe motzeko memoriatik epe luzeko memoriara pasatzea. Hala ere, ordenagailuko memorian dagoen guztia ez dago gure memorian, beraz, ordenagailuak ez dute memoriaren eraikitzerako balio, entrenatzea baita.

Dibertsioaren hezkuntza

Ikastea ez da beti dibertigarria izan behar. Helburu bat dugu, gauza zehatz batzuk ikastea eta ohitura intelektual eta afektibo batzuk lortzea. Inork ez du entrenatzen disfrutatzen, ongi jolasten disfrutatzen dugu ordea. Ikasleei esan behar diegu polita dena ongi jolastea dela, ongi pasatzea, gauza ezberdinak jakitea, diziplina ezberdinei buruz hitz egitea. **Aurreratzeko nahia piztu behar** dugu gure ikasleengan, ikasteko nahia; prozesua aspergarria edo nekagarria izan arren.

▪ Oinarrizko zortzi baliabide pedagogikoak

Ikasle bat hezi nahi dugunean zortzi baliabide erabil ditzakegu, baina jakin behar dugu tresna horiek modu zuzenean eta momentu egokian erabiltzen:

- 1- Saria (errefortzu positiboa; pizgarria).** Heziketaren ezinbesteko baliabidea dugu saria. Izan ere, saritutako ekintzak edo **jarrerak errepikatzeko** ohitura dugu. Hala ere, neurritz erabili behar dugun baliabidea da, bestela haurrak beti saria jasotzeko ohitura izango du, eta zereginak ez ditu egingo saria jasoko ez duela dakienean. Hortaz, hezkuntzak lortu behar duena da ikasleek jarrera egokia garatzea horren truke ezer espero gabe. Aipatzekoa da sariak ez dutela zertan materialak izan behar, goraipamenak eta lortu duzula jakiteko gogobetetasuna sariak baitira ere bai.
- 2- Zigorra (errefortzu negatiboa).** Zigorra soilik **jarrerak ekiditeko** baliotsua da, ez hauek areagotzeko. Badira egoera batzuk non zigorra ezin den erabili. Adibidez, haur batek jarrera erasotzaile bat duenean (oldarkortasuna, haserrearen kontrol falta, gizarte gaitasunak ez izatea, agresioak ez diren jarrerak agresio gisa interpretatzera eramaten dion joera kognitiboa) ez da egokia zigorra erabiltzea.
- 3- Adibidea (bere buruarekiko segurtasuna indartuko duten esperientziak).** Imitazioa ikaskuntza baliabide garrantzitsua da. Haurrek txikitatik helduen hizkera eta jarrerak errepikatzen dituzte. **Imitazioa** espontaneo edo gidatua izan daiteke. Instrukzioak eta jarduera gidatuak hemen sar daitezke.
- 4- Haurrak jasotzen duen informazioa aukeratu.** Bizitzaren lehenengo bi urteetan zehar, familiako testuinguruak haurren esperientziak baldintzatzen ditu. Hau da, askotan gurasoek aukeratzen dituzte. Horren arabera haurrek errealtatearen errepresentazioa egingo dute, hots, munduaren eredu bat dute

eta horren bidez lehenengo eskema kognitibo eta afektiboak eraikitzen dituzte. Honek etorkizuneko esperientziak nola interpretatzen dituzten baldintzatuko du. Hortaz, ikastetxera ailegatzerakoan ezinbestekoa izango da ikasle bakoitzaren esperientziak eta aurre jakintzak kontuan hartzea, haien testuinguruak baldintzatzen baititu umeak.

- 5- Haurraren sentimenduak (edo usteak) aldatu.** Haur guztiek motibazio berdinak dituzte (gozamen, gizarte harremanak eta progresiorako nahia). Pedagogiaren lana da ikaskuntza konketuak motibazio hauetako batekin erlazionatzea. Motibazioa kudeatzen jakitea oso garrantzitsua da hezkuntzan, interesa, bere buruarekiko konfiantza, kuriositatea, beharizanaren zentzua, besteeikiko solidaritatea, etab., pizten jakitea hezkuntza baliabide ona da eta.
- 6- Arrazoimena.** Haur bati aginduak ematean, horien arrazoiak azaldu behar dizkiogu. Horrek ez duela ezertarako balio pentsatzen dugu maiz, baina haurrak hobeto onartzen ditu justifikatuta dauden aginduak.
- 7- Entrenamendua.** Epe motzeko memorian dagoen informazioa epe luzeko memoriara igarotzea eta ohiturak bereganatzea baimentzen du. Hau da, mota berdineko jarduerak etengabe egiteak, informazioa errepikatzeak, irudikatzeak eta laburtzeak zera baliatuko du: eskaintako jakintza bere egunerokotasunean naturaltasunez erabiltzea.
- 8- Oztopoak gainditu (usteak).** Psikologia kognitiboak egiaztatu du sinesmenek (gauzei buruz ditugun ideiak) gure esperientziaren interpretazioa mugatzen dutela eta gure sentimendu eta jarreretan eragina dutela. Esate baterako, haur batek beldurra duenean edo besteak baino gutxiago dela uste duenean, jarrera horren atzean dauden sinesmenak analizatu eta aldatzen saiatu behar gara.

▪ **Beste tresna eta baliabide ezberdinak:**

- **Nutrizio on** batek eragin positiboa dauka garapenean. Horretaz gain, **eskola urteetan kirola egiteak** alderdi kognitiboari onurak ekartzen dizkio, ahalegin fisikoak neurona berrien sorreran laguntzen du eta.
- **Ikaskuntza aktiboa:** Ikaslea, ikasketa prozesuaren partaide egiten duena. Modu honetan, ikaslea guztiz inplikatu da ikasketa prozesuan.
- Estresak kortisonaren gorapena sortzen du eta estresa modu egonkor batean ematen bada, epe luzean, hipokanpoari eta ikasketarekin lotutako gaitasunei kalte egin diezaike. **Hortaz, haurrari estresa maneiatzen laguntzen badiogu, bere garuna hobetuko dugu.**
- Ikerketa neurologikoek erakutsi dute arreta hezi daitekeela eta garunaren patroiak aldatu ditzakeela. Ikasleei erlaxatzen irakatsi behar zaie, arnasketaren eta kontzentrazioaren bidez. Horretaz gain, xakean jolasteak matematikarako gaitasuna handitzen lagundu dezake eta, era berean, irakurmenaren ulermenak

arreta sustatzen du.

- Ordenagailu programa batzuen erabilerak, aste gutxi batzuetan, arretarekin lotutako gaitasuna eta lan oroimena hobetzen laguntzen dute.

- **Ikasleen garapen egokiari laguntzeko hainbat modu:**

- 1- Erantzuna inhibititu behar da. Ez erantzun pentsatu gabe, modu inpultsiboan.
 - 2- Arreta bideratu. Eginkizun batean kontzentratu eta arreta jartzea galarazten duten beste eginkizunak alde batera utzi.
 - 3- Emozioen kontrola. Egin beharrekoa galarazi ahal duten mugimendu emozionalak burutzeko nahia kontrolatu.
 - 4- Helburuen planifikazio eta antolaketa egokia egin.
 - 5- Ekintzen hasiera eta kontserbazioa. Jarduera bat egiterako orduan pertsona bakoitzak eta, batez ere, haur bakoitzak denbora desberdina behar du ekintza modu on batean burutzeko. Horregatik, pertsona orori behar duen astia eskaini behar zaio.
 - 6- Malgutasuna. Estrategiaz aldatzeko, gauza berriak barneratzeko eta akatsetatik ikasteko gaitasuna landu.
 - 7- Lan oroimena kudeatzea. Dauzkagun ezagupen guztiak erabiltzeko gai izan behar gara.
 - 8- Metakognizioa maneiatu. Pentsatzeko dugun era edo beste pertsonekin harremanetan jartzeko dugun modua hausnartu, hobetzeko asmoz.
- **Garapenaren eginkizunak:** Gizaki batek adin jakin batean bete behar izan dituen edo bete behar dituen prozesuei deitzen zaie garapenaren eginkizunak. Biologikoak edo kulturalak izan daitezke, adin bakoitzak bereak dituelarik. Adibidez, une honetan *aging* delakoaren inguruan interes handia dago, zahartzarora modu onean iristearen inguruan alegia.

Nerabezaroari dagokionez, A. Rae Simpson-ek (2001) proiektu bat egin zuen honen inguruan Harvarden eta ondorioztatu zuen nerabezaroan garapenaren **hamar eginkizun daudela:**

- 1- Sexuari eta afektibitateari dagokionez heldua den gorputzari jokabide heldua egokitu: ikasi aldaketa biologikoak eta sentimendu sexualak kudeatzen, ezarri identitate sexual bat, maitasunezko harremanetarako abilitateak garatu.
- 2- Pentsamendu abstraktuaren gaitasunak garatzea eta aplikatzea: ideia abstraktuak ulertu eta koordinatu, aukeren artean pentsatu, hipotesiak asmatu, proiektatu, pentsamenduari buruz hausnartu, filosofiak egituratu.

- 3- Ikuspegiak adierazteko eta islatzeko orduan, maila konplexua garatu eta aplikatu: beste pertsona baten lekuan jarri, bakoitzaren ikuspegia eta besteena aldi berean kontuan hartu, gaitasun hori erabili arazoak konpontzeko.
- 4- Pentsamenduaren gaitasun berriak garatu eta aplikatu erabakiak hartzerakoan, arazoak konpontzerakoan edo zailtasunak argitzerakoan: etorkizunerako planifikazioa egin eta erabakiak hartzeko estrategia konplexuagoak erabili.
- 5- Arau moralak, baloreak eta sinesmen prozedurak identifikatu: haurren usteak kritikatu, balio pertsonala eskuratu, etab.
- 6- Emozio konplexuak ulertu, bakoitzak bereak eta besteena: emozioen inguruan modu abstraktuan pentsatu.
- 7- Laguntzen duten adiskidetasunak sortu: zaletasunetan oinarritutako adiskidetasunetatik ideia eta sentimenduetan oinarritutako laguntasunetara igaro, elkarren arteko konfiantza eta ulermena muina direlarik.
- 8- Identitatearen ezaugarri klabeak ezarri.
- 9- Erantzukizunen eta helduen rolen handipena eskatzen da.
- 10- Helduekin dauzkaten erlazioak berriz negoziatzea.

file:///C:/Users/Julen/Downloads/32994_Marina-et al_Paradigma-adolescencia-2015.pdf

KASU-AKTA NEUROPSIKOLOGIAREN IKUSKERA APLIKATZEKO

NEUROPSIKOLOGIARI BURUZKO KLASE PRAKTIKOA: J.A. MARINAREN EKARPENAK.

DATUAK

Data: 2016/03/04
 Tokia: Nafarroako Unibertsitate Publikoko 101. gelan
 Iraupena: Ordu bat eta erdi (14:00-15:30)
 Bertaratuak: 17 pertsona
 Ez bertaratuak: 4 pertsona
 Egilea: Ainhoa Azpilicueta

JORRATUTAKO GAIAK

Neuropsikologia (Jose Antonio Marinaren teoria): **ROL PLAY**

- Rol-en banaketa:
 - Irakaslea: Tania Razquin
 - Ikaslea: Amaia Munguira
- Erabilitako informazio teorikoa: Jose Antonio Marinaren taulako [“Garapenean duen eragina”](#) ataleko “Oinarritzko zortzi baliabide pedagogikoak”

ROL JOLASA

Antolamendua:

Amaia eta Tania pasabidera atera dira. Klasean zeudenek zortzi talde egin eta talde bakoitzeko baliabide pedagogiko bat aukeratu dute. Rol Play-a egiten duten bitartean, Taniak laguntza eskatzen duenen klaseko edozein pertsonak belarrira aholku bat eman behar dio arazoa ebatz dezan.

Egoera:

“Amaia pasabidean dago eta ez du klasera sartu nahi. Taniak Amaia klasean sartzea lortu nahi du”.

Gertatu dena:

1. saiakera: Tania hasieran “bortitza” izan da. Bere aurrean jarri da, bere alde kontzientea hartu du (eskuina), eskubiko eskutik tinkatuz, eta klasera eramaten saiatu da. Amaiak ezetz esan du eta kontrako norabidean tinkatu du.
2. saiakera: Ondoren, Tania, Amaiaren parean jarri da eta “goazen klasera” esan dio. Amaiak baietz esan dio, baina ez da mugitu
 - Taniak laguntza eskatu du. Irenek belarrira zerbait esan dio.
3. saiakera: Tania Amaiarengana bueltatu da eta klasera joateko arrazoiak eman dizkio (klasea hasi da, bere gelakideak jada barruan daude...). Amaiak hori inporta ez zaiola esan du. Hemen ikus dezakegu etxean errespetatzen dutela, eta Amaiak nahi zuena zen Taniak bere erabakia errespetatzea.
 - Taniak berriz laguntza eskatu du. Oihanek belarrira zerbait esan dio.
4. saiakera: Oraingoan Tania berriz saiatu da, Amaiaren besoa laztanduz (bere alde afektiboa piztuz), eta “nirekin klasera etorriko zara?” esan dio. Amaiak baietz esan dio eta berarekin sartu da klasera.

Atera ditugun ondorioak:

Lehenengoan Tania modu bortitzean erreakzionatu du, baina Amaiaren erresistentzia nabari duenean gelditu da. Horrek, Amaia lasaitu du, Taniak ez duelako mehatxurik suposatzen, bere erabakia onartu baitu. Ondoren, Amaiak baietz esan dio, klasera joan nahi zuelako, baina ez zaizkio Taniaren argudioak inporta, eta bere txapa entzutea gustuko ez duenez, ez da klasera sartu. Azkenik, Tania mehatxua suposatzen ez duela eta bere erabakia errespetatzen duela ikusi du Amaiak, eta bere alde afektiboa piztea (eta oxitozina transmititzean) bere azken bulkada izan da klasera sartzeko. Beraz, ondorioztatu dezakegu, baliteke Amaia klasean, etxean, edo bere inguruko alderdi batean afektibitate falta izatea.

*Autorearen teoriari buruz gehiago jakiteko: J. A. Marina taula

2.1. NAHASTEAK ETA BEHARRAK HAUTEMATEA

Nahaste posible guztiak bi taldeetan sailkatu ohi dira: alde batetik, irakurketa-idazketan eragiten duten nahasteak eta portaeran eragiten dutenak bestetik. Sailkapen hauen arabera, PT lana egitean, zer behatu behar dugun eta nahaste hauen sintomak zeintzuk diren zehazten saiatu behar gara.

Gure lana antolatzeko, oso garrantzitsua da nahaste posible guztiak bi taldeetan banatzea. Adibidez, irakurketa-idazketan eragiten dutenak garuneko prozesu konplexuak izan ohi dira. Hala ere, ezin ahaztu nahasteak medikuen kontzeptuak direla eta beraz, terminologiatik haratago, egon daitezkeela bi sailkapenetako ezaugarri edo arazoak dituzten ikasleak,

Dena den, nahasteen sailkapen bat kontsultatzea ezinbestekoa da. Esan bezala, irakasleen esku-hartzeari abiapuntu bat jartzearren, eskola garaian egon daitezkeen nahasteak, aipatutako bi talde nagusietan bilduko dira. Beraz, PT irakasle bezala, bi sailkapen horietan oinarritutako materialak, neurriak, fitxak, etab., diseinatu eta sortuko ditugu.

Ondoren, nahasteak eta beharrak hauteman ostean, beharrezkoa da nahaste horiek [sailkatzea](#) eta jakitea bakoitzak zertan duen eragina.

Esku-hartzerako orduan, hiru alderditan arituko gara:

- Nahastearen definizioa, kokapen zehatz bat da.
- Detekziorako zeri behatuko diogun.
- esku-hartzearen plangintza, zehaztea (Eskolan eta Etxean, bi eremuetan).

Nahastea ongi definitu eta gero, sintomak eta guzti, beharrezkoa izango da esku-hartzearen nondik norakoak zehaztea: eskolan esku-hartzea hasieratik planifikatzea eta familiari plangintza horren berri ematea ere bai. Ikastetxea eskolaz kanpoko beste erakundeekin harremanetan aritu beharko da (pediatrak, psikologoa...) eta denek, batera eta modu berean, zehaztu beharko dute esku-hartzea elkarreraginean lan egiteko. Familiaren parte hartzeak ere garrantzi handia dauka. Horregatik gurasoek etengabe eskualdatu beharko dute bere seme/alabaren informazioa tutorearekin edo bestelako profesionalekin.

2.1.1. NAHASTEAK ETA BEHARRAK HAUTEMATEA ESKOLAN.

Ikastetxean ditugun behar psikologikoak hautemateko ezinbestekoa izango zaigu: ohiko garapen psikologikoa eta patologiaren arteko trantsizioa kontuan hartuz jokabide psikologiko arrunt bat ezagutzea, arrisku eta babes faktoreen berri izatea eta haur psikopatologian erabiltzen diren sailkapen-sistemak ezagutzea.

Haur psikopatologiaren sorrera XIX. mendean ematen da, gai honen inguruko lehenengo testu espezializatuen agerpenekin. 1920. urtean adimen urritasuna, mania eta epilepsia kontzeptuak aipatzen dira, hurrei bideratutako dokumentuetan. XX.mendean zientzia bezala finkatu egiten da, psikologia kliniko eta psikiatrian psikoanalisiaren eskutik (Domenech, E. (1997) Aportaciones a la historia de la psicopatología Infantil. Barcelona: Universidad de Barcelona.) .

Gaur egun, haurtzaroan izaten diren nahaste psikologikoen diagnostiko eta tratamendua aztertzen duen zientzia bezala ezagutzen da, ezaugarri propioak dituen entitatea osatuz. Urte askoz, helduen psikopatologia erabili da hurrekin lan egiteko orduan, umeez azaltzen dituzten ezaugarri bereizgarriak errepertatu gabe.

Haur psikopatologiaren oinarri eta idatziak poliki-poliki sortzen joan dira, azkenean eredu integratzaile bat lortu arte: eredu bio-psiko-soziala, non, aspektu biologikoak, psikologikoak eta sozialak kontuan hartzen diren diagnostikoa eta tratamendua burutzean. Haur psikopatologiaren helburu nagusia nahaste bakoitza ezagutzea da, haur eta nerabeekin egoki esku-hartu ahal izateko. Aipatu behar da ikasle batzuek patroi psikologiko komunak existitzen badira ere, indibidualtasuna ematen dela, haur bakoitza berezia eta bakarra baita. Horregatik, PT moduan, indibidualtasun horretara egokitu beharko gara nahasteak eta beharrak identifikatzeko eta premia horiei neurriko erantzunak emanez.

Jokabide patologikoa zein den jakiteko, lehendabizi normala edo arrunta zein den ezagutu beharko dugu. Horretarako irizpide desberdinak erabiliko ditugu lan eremuaren arabera. Modu honetan, estatistikoki normaltasuna gehiengoaren arabera izango da eta batzuek besteko estatistikokoak erreferentziatzen joko dira. Medikuntzan, osasunaren kontzeptua erabiliko da, ongizate fisiko, mental eta soziala, baita gaixotasun eza ere barruan hartzen dituelarik (OMS). Psikologian berriz, ezinbestekoa da haurren garapen ebolutibo normala ezagutzea (adin kronologikoarekin bat datorrena), etapa bakoitzean bete behar diren helburuak gainditu eta aldaketei ongi moldatzea suposatzen duelarik. Lan eremu honen barruan irizpide esanguratsutzat jo daitezke haurrak, garapen arlo guztietan, bere ingurunera ongi egokitze ahalmena izatea. Beraz, jokabidearen eraginez, arazo psikopatologikoa ematen da haurrak berak eta ingurukoek sufritzen dutenean eta oraino eta etorkizuneko gaitasunak mugatuak gelditzen direnean..

Garapen arloak ondorengoak dira:

- Garapen fisikoa eta motorra
- Garapen kognitiboa
- Garapen afektiboa

- Garapen soziala

Hala ere, jokabide normala eta patologikoaren arteko muga zehaztea oso zaila da, haurretan bereziki. Horregatik, garrantzitsua da berezitasuna egitea ahalbidetzen duten irizpideak ezagutzea. Hona hemen horietako batzuk:

- Haurraren hurbileko helduak: haurra ez da laguntza eskatuko duena, normalean gertuko helduak izaten dira arazoaren berri ematen dutenak (familia normalean). Batzuetan, helduek eurek nahi edo espero duten jarrera eta jokabideekin nahastu dezakete psikopatologia.
- Larritasuna: agerpenaren intentsitatea, sintomen forma, kopurua eta maiztasuna kontuan hartu behar dira.
- Sakontasuna: maila altuek nahasmendu altuagoa izango dute.
- Historia ebolutiboa: noiztik agertzen diren sintomak eta zein izan den haurraren garapen maila arlo desberdinetan.
- Diagnostikoa ahalbidetzen dituzten baliabideak: manual diagnostikoak, DSM-V eta CIE-10.
- Normaltasuna: kontzeptua funtzionaltasunarekin erlazionaturik egon behar du, heziketa prozesuan jarraitasuna bilatuz.

Normaltasunak beraz, matrize bat marrazten du, jarraikortasun bat existitzen delarik funtzio psikikoa osatzen duten eremuetan eta euren arteko elkarreraginean (kognitibo, motorra, afektiboa, komunikatiboa); hauetatik abiatuz nortasuna garatzen delarik. Funtzio hauek garapen progresiboa eta, heldutasunean, ezegonkortasuna eta desorekak jasaten dituzte, hauen formak, intentsitateak, iraupenak, e.a., jokabide normala eta anormala bereziko dituztelarik.

Haur psikopatologian arazo arinak (arruntak) eta larriak azaldu daitezke:

- Arazo arinak agertu eta desagertu daitezke, iragankorrak dira. Askotan arazo fisiologikoak dira edo ikaskuntza prozesuan arazoak suertatu direlako ager daitezke. Gutxitan patologia larriago baten hasiera izan daitezke, modu egokian bideratzen ez badira. Adibidea: behatza zurrupatzea, lo hartzeko arazoak, hitz-totelak, beldurrak.
- Arazo larriek balio klinikoa dute eta laguntza espezializatua behar dute, eragin handia baitute ingurunean. Hona hemen larritasuna azaltzen duten sintoma batzuk: barnerakoitasuna, tristura behagarria, apatia, duelua, jokabide disozialak (agresioak, gezurrak, inpultsibitatea), ikasketetan edo adaptazioetan oztopoak, komunikazioan zailtasunak (hitz-totelak), jokabide motorrean urduritasun handia, ideei obsesiboak, erritualak, fobiak, antsietate handiko jokabide behagarriak.

Esan bezala, nahasmendu psikopatologikoak haurraren garapen normalean eragina duten faktore bat edo gehiagoren eraginez azaltzen dira. Eragina izan dezaketen

faktoreak biologikoak edo psikosozialak dira eta elkarrekin positiboa zein negatiboa izan dezakete. Positiboa bada, babes faktorea bilakatuko da eta negatiboa bada, aldiz, arrisku faktorea.

Nahasteak klasifikatzeko sistemaren egokitasuna arazoaren arabera, gure jakintza mailaren arabera eta beharren arabera izango da, ez dago sistema intrintsekoki hoberik. Esan bezala, gehien erabiltzen diren klasifikazioak DSM-V (2013) eta CIE-10 dira. Garrantzitsua da azpimarratzea klasifikazio sistema hauek lagungarriak direla alor klinikoan arazoa zehaztu eta orientazio terapeutikoak egiteko. Baina haur bakoitza kasu indibidual bat bezala hartu behar da, eta ondorioz, profesionalen ardura da haurra modu partikularrean tratatzea (Esarte, 2013) eta klasifikazio sistema hauen erabilera begirada kritiko eta profesionalarekin erabiltzea.

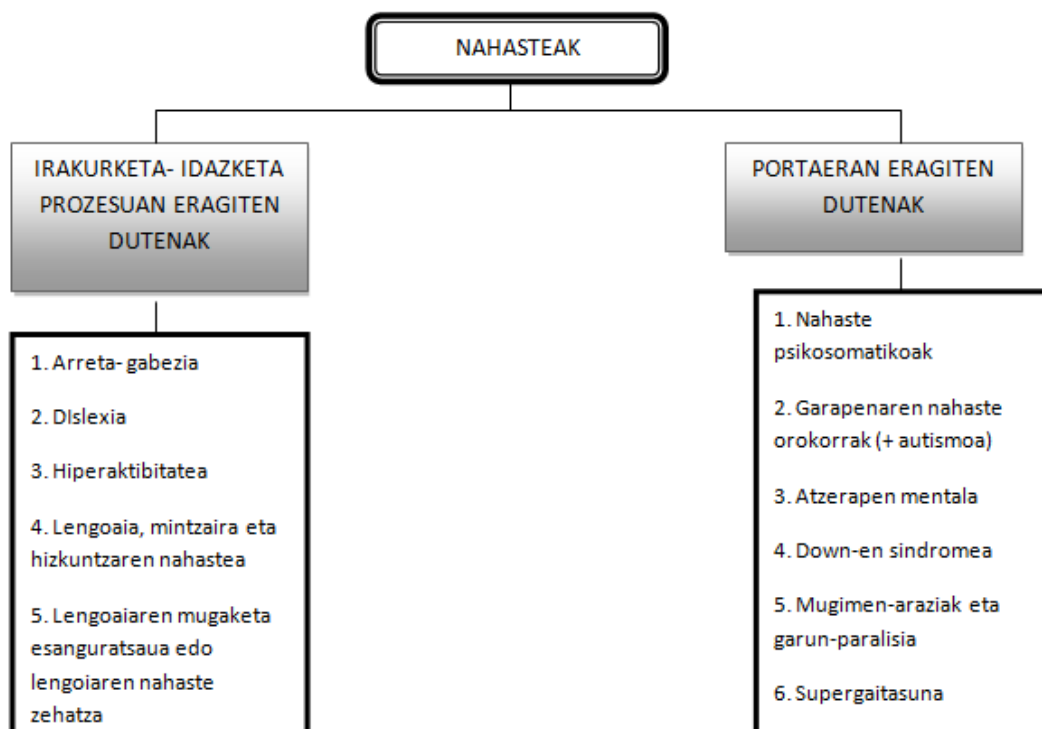
2.1.2. NEUROPSIKOLOGIAKO GOI PROZESUEI ERANTZUTEKO BEHAKETA.

esku-hartzearen irizpideak eratutako bi sailkapenen arabera zehaztuko dira. Udako Euskal Unibertsitatea eta Nafarroako Unibertsitate Publikoak elkarlanean argitara emandako “Hezkuntza Bereziaren oinarri psikologikoak. Aniztasunaren trataera” liburuan zehaztutako nahasteen sailkapenean oinarrituko gara. Bertan, bi talde nagusi kontuan hartzen dira materialen aukeraketa, jarduera didaktikoa eta esku-hartzea batzutan esku-hartze eta beste batzutan esku hartze idatzita agertzen da, bat aukeratu beharko zen antolatze garaian: batetik **irakurketa-idazketa prozesuan** eragiten duten nahasteak eta bestetik **portaeran** eragiten dutenak.

Modu honetan, ikasleek adierazten dituzten nahasteak identifikatzeko, nahaste bakoitzaren xehetasunak ezagutu behar dira. Nahasteen identifikazioa errazteko ezaugarri berdinak dituzten nahasteak bi taldetan sailka daitezke.

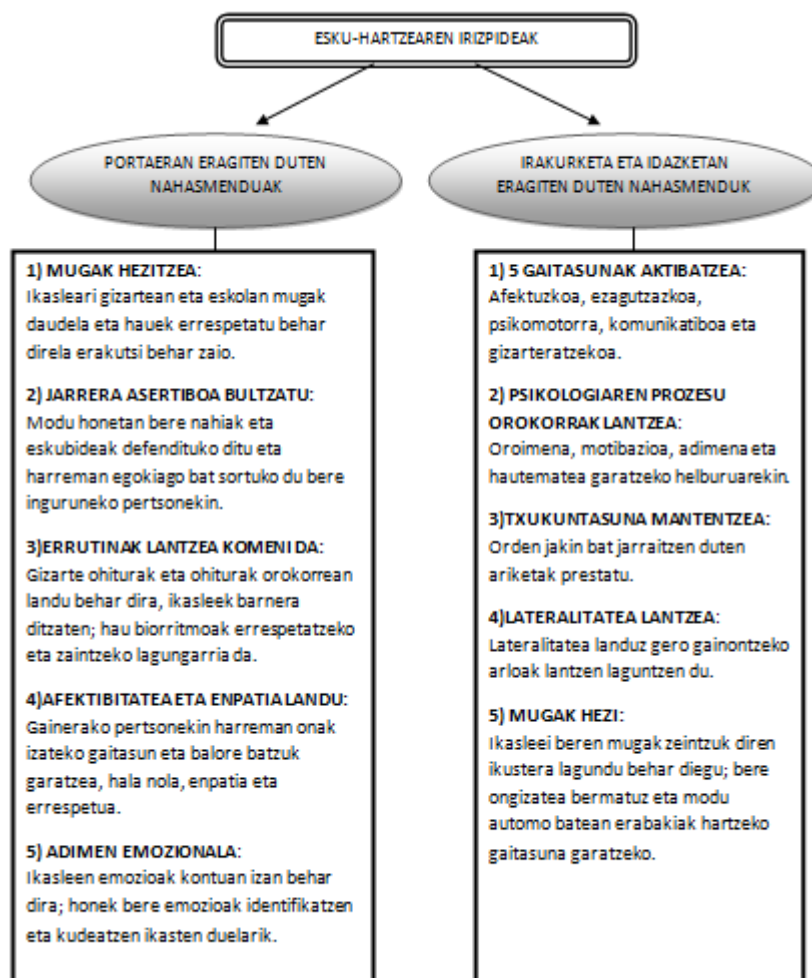
Garapenaren Psikologiak adierazten dituen kontzeptuak kontsultatu beharra dago, ikaslearen maila kurrikularra eta bere garapen profila ezagutzeko, bai eta horien artean alderaketa egiteko.

- 12. Irudia.** Nahasteen esku hartzerako sailkapen proposamena eta “*Hezkuntza Bereziaren Oinarri Psikologikoak. Aniztasunaren trataera*” liburuaren azala. “*Giza “Garapena psikologikoaren ereduak I eta II”* argitalpenetan garapenaren edukiak jaso dira. Gainera “*Hezkuntza sozioemozionala eta ikaskuntza-zailtasunak: hezkuntza testuinguruetan aplikatzeko esku-hartzea*” erreferentzia gisa izan dugu.

13. Irudia. Nahasteen esku hartzerako sailkapen proposamena eta haren baitan kokatzen diren nahasmenduak.

Nahasmendua identifikatu ostean, esku-hartzearen plangintza prestatu behar da; Horregatik, nahasmendu mota hauek dituzten ikasleentzat ariketak prestatzean eta materiala egokitu edo moldatzean irizpide zehatz batzuk jarraitzea komeni da. Honako hauek dira "irakurketa eta idazketa eragiten duten nahasteentzako" eta "portaeran eragiten duten nahasteentzako" jarraitu beharreko irizpideak:

14. Irudia. Nahasteen esku hartzerako oinarritzko irizpideak.

2.1.3. IRAKURKETA ETA IDAZKETAN ERAGITEN DUTEN NAHASTEENTZAKO PROPOSAMENA

Irakurketa idazketarekin zerikusia duen esku-hartzea aurrera eramateko **bost** arlo kontuan hartzea ezinbestekoa da, hau da, orain azalduko ditudan bost arloetan aldaketak eginen dira. Izan ere, proposamena bost gaitasunei begira egon beharra da diseinatuta:

- **Bost gaitasunak aktibatzea:** Ariketak moldatzerako edo hautatzerako orduan, jardun horietan, garatu beharreko bost gaitasunak lantzea bilatuko da: afektuzko gaitasuna, ezagutzazko gaitasuna, gaitasun psikomotorra, gaitasun komunikatiboa eta gizarteratzeko gaitasuna.
- **Psikologiaren prozesu orokorrak lantzea:** material didaktikoak erabiliko dira prozesu psikologiko orokorrak martxan jartzeko. Hau da, material guztia ongi aukeratu behar da, prozesu orokorrak garatzeko helburua izango dutela

kontuan izanik: arreta, hautematea, oroimena, motibazioa, ikaskuntza, pentsamendua, lengoaia, eta emozioa garatzeko helburuarekin hain zuzen ere.

- **Txukuntasuna mantentzea:** ariketak txukunak izan behar dira eta ordena bat jarraitzen dutela ziurtatu behar da. Izan ere, lan egiterako orduan, jorratu beharreko jardueren eta testuinguruaren txukuntasunari erreparatu behar zaio. Lagundu nahi den hauraren ikas prozesu orokorrak bideratzeko estruktura minimo bat beharrezkoa izango da: fitxa batean ordena jakin bat jarraitu beharra, lan egiteko erabiltzen dugun mahaian soilik beharrezko materialak kokatzea, etab.
- **Lateralitatea lantzea:** lau urtetik aurrera zirkuitoak egin daitezke psikomotritzitatea lantzeko. Baina ibilbide horien helburua lateralitatea lantzean datza. Lateralitatea modu egokian lantzeak gainontzeko arloak landu eta garatzen laguntzen du.
- **Mugak hezi behar ditugu:** ikasleei beren mugak adierazten eta ezagutzen lagundu behar zaie, beren ongizatea bermatu eta erabakiak hartzeko gaitasuna garatu behar dutelako. Beraz, ariketak prestatzean hurrei aukera eman behar zaie mugak modu egokian jarri eta erabakitzeko.

2.1.4. PORTAERAN ERAGITEN DUTEN NAHASTEENTZAKO PROPOSAMENA

Portaerarentzako edo harremanezko nahasteak dituzten ikasleentzako material egokia aukeratu edo ariketak eta materialak moldatzeko eta egokitzerako orduan, jarraian azalduko ditudan atalak bete daitezen bilatu behar da.

- **Mugak hezi:** Irakurketa eta idazketa prozesuei loturiko esku-hartzean bezala ikasleari mugak daudela erakutsi eta ezarri behar zaizkio (adibidez biorritmoari dagokionez) bere ongizatea bilatzearen. Era berean, ikasleari, muga horien gaineko erabakiak hartzen utzi behar zaio. Modu honetan bere erabakiak hartzeko gaitasuna garatuko du eta bere nahiak eta beharrak identifikatzen ikasiko du. Prozesu honetan, arauak eta ondorioen ezarpena ezinbesteko lana da, limiteak finkatuz. Zentzu horretan, haurrek euren erabakiak hartzen eta ondorioak onartzen joan beharko dira, beren autogestioa eta autonomia garatuz: gehiegizko babesa, zailtasunei aurre ez egitea, emaitza txarrak aurreratzea eta bakarrik egin ahal dituzten ekintzak laguntzarekin burutzea autonomia garatzea eragozten dute (ikastolako materiala).
- **Jarrera asertiboa bultzatzea:** Ezin bestekoa izanen da erabiltzen diren ariketa eta materialen bidez ikaslearen asertibitatea bultzatzea, modu horretan adierazkorra izanen delako eta bere nahiak eta eskubideak defendatzeaz gain harreman egokiago bat sortuko duelako gainontzeko

pertsonekin (ikasle zapaldua, kontrolatua edo iritzirik gabekoa izatea ekidingo du).

- **Errutina edo ohiturak landu behar dira:** Ohitura orokorrak zein gizartekoak landu egin behar dira ikasgelan. Adibidez asanbladak edo makinistaren jokoa, falta diren ikasleak zeintzuk diren ikusteko. Haurrekin errutinak landu behar dira biorritmoak errespetatu eta zaintzeko lagungarriak baitira.
- **Afektibitatea eta enpatia lantzea:** Gizarte harreman onak izateko zenbait gaitasun garatzea ezinbestekoa da, hala nola afektibitatea eta enpatia. Bi alderdi horiek lantzeak asko lagunduko du, haurrak besteen ikuspuntua kontuan izango dutelako eta ondorioz harreman hobeak eraikiko dituztelako.
- **Adimen emozionala:** gure emozioak diskriminatu, ulertu eta kudeatzeko gizakiok dugun gaitasun naturala da. Hautematea, ulermena eta egokitzen bezalako gaitasunen bidez emozioak ulertu eta gure ingurune baldintzetara egokitzeko gai gara. Gure emozioak kontrolatuz eta beste pertsonenak ulertuz gure jarrera gidatzen dugu. Adimen Emozionala gure eta besteen hasierako emozioak ulertzeko eta erregulatzeko gaitasunaren menpe dago, baina baita barne introspekzio eta praktikarekin hobetu ahal da.

2.1.5. ESKU-HARTZE ESTRATEGIAK. PT-aren PROTOKOLOA.

Irakasle bezala, zer egin edo zer ez egin erabaki beharko dugu (isilik gelditu, mugitu...); hots, martxan jarriko ditugun estrategiak zehaztu beharko ditugu. Pedagogi Terapeutikoaren esku-hartzearen PROTOKOLOA izendatu dugun horretan bilduko dira estrategia horiek, betiere nahasteak eta beharrak identifikatzeko seinaleak ezagutuz. Era berean, jokabide zuzen eta etikorako irizpideen beharra azpimarratu nahi da. Horretarako PT-aren eskumenak gidatuko dituen DEKALOGO bat planteatu da.

Ikusi PROTOKOLOA eta DEKALOGO, 5. eta 6. ataletan jarritakoari dagokie hurrenez hurren.

2.2. KOMUNIKAZIO BEHARRAK IDENTIFIKATZEA, IRAKURKETA-IDAZKETA PROZESUA

Ikasleari buruzko informazioa jasotzeko hainbat gauzei erreparatu behar diegu. Irakur-idazketan zailtasunak dituzten eta portaeran eragiten duten nahasmenduak dituzten ikasleak zeintzuk diren jakiteko seinale batzuk identifikatzen ditugu: **ahozko** zein **ez-ahozko ezaugarriak**, alegia. Hauek aipatu aurretik, argi eduki behar ditugu zeintzuk diren lengoia berbala eta ez berbalaren osagaiak (Bloom eta Lahey, 1978):

Lengoai berbala: igorleak bidali nahi duen mezua da (edukia eta forma), idatzizkoa nahiz ahozkoa.

Lengoai ez berbala: atal desberdinetan egituratuta dago.

- Kinesikoa: gorputz orientazioa, jarrera, keinua, begi mugimendua, begirada eta aurpegi espresioa.
- Proxemikoa: espazioarekiko kokapenari deritzo.
- Ikonikoa: ikur bisualak dira
- Hitzaren ingurukoa (Paraberbala): ahots bolumena, tonua, erritmoa, errepikapenak eta isiluneak dira adierazgarri.

Komunikazio arazoak edota irakurketa-idazketa arazoak dauden ikusteko, **arreta falta** eta **dislexia** dutenen kasuan besteak beste, ondorengo **ezaugarriak** aintzat hartuko ditugu:

Ahozko ezaugarriei dagokienez, hizkuntzarekin arazoak identifikatu behar ditugu, ahoskatzeko zailtasunak edo silaba trebatuekin arazoak edukitzea adibidez. D ereduan ikasten duten eta ingurune erdaldunean bizi diren ikasleen artean hizkuntzarekiko arazoak identifikatu ditzakegu. Hala ere, erdaraz ondo moldatzen badira baina ez euskararekin, hori ez da komunikazio edo irakurketa-idazketa arazo bat izango, euskararekin arazo bat baizik.

Ez ahozko ezaugarriei dagokionez, ikasleak klasean duten jarrera behatu behar dugu: idazteko modua, irakaslea begiratzen duen ala ez, azalpenetan arreta jartzen duen, ze keinu egiten dituen, bere grafia nolakoa den, esaten duen eta egiten duen keinuaren artean erlazorik dagoen, eskatutakoa jarraitzen duen edo kontrakoa egiten duen, etab. Hala ere, kontuan izan behar dugu ikasle batzuk altuan pentsatzen dutela, baita euren buruari egiten dizkioten galderak ere altuan esaten dituztela. Beraz, galderak egiterakoan pentsatzeko denbora utzi behar diegu, norberaren erantzun sortasuna errespetatuz. Hortaz, gainontzeko ikasleei bakoitzaren denborak errespetatzen irakatsi behar diegu, eta haien txanda ez denean isiluneak onartzen.

2.3. GARAPENAREN NAHASTEAREKIN ERLAZIONATURIKO BEHARRAK. JOKABIDE BEHARRAK.

Ikasleek jokabide arazoak dituen ikusteko ezaugarri ezberdinak hartuko ditugu kontuan, bi blokeetan bana daitezkeenak: ahozko ezaugarriak eta ez ahozko ezaugarriak.

Ahozko ezaugarriei dagokienez, ikasleak esaten duena izango da. Hala nola, modu txarrean erantzuten duen, tontakeriak esaten dituen edo lekuz kanpoko erantzunak ematen dituen. Jokaera hauek gurasoei nahiz ikasleei grazia egiten ahal diete, hauek indartzera eta mantentzera lagunduz.

Ez ahozko ezaugarriei dagokionez, ikasleak egiten dituen ekintza ezberdinak dira: hartzen dituen jarrerak, ahotsaren erabilera edo espazioaren kudeaketa besteak beste. Esate baterako, ikasleari fitxa bat banatzen badiogu eta ondoren “badakizu zer

egin behar dugun?” galdetzen badiogu honako erantzun hauek jazo daitezke: nahiz eta entzun, kasu egin gabe, interesa pizten dion beste zer baitetan ibiltzea edo, aldiz, beste alde batera begira egonda, galdera entzun eta arreta jartzea.

Beste ez ahozko ezaugarria jipoiak izan daitezke. Gelakideak jotzen dituenean jipoitzeko zaletasuna duelako, erantzuteko (besteak jo diolako) eta besteen erantzunak (joko nau!) aurreratzen dituelako izan daitezke. PT bezala, ikasleei irakatsi behar diegu identifikatzen jotzen duena nor den eta berari bueltan astintzea ez dela erantzuna. Beste alderdi bat hartu behar da kontuan, ikasle amugitua edo hiperaktiboa den. Gerta daiteke ikasle bat mugitua izatea baino arreta kontuan ondo ibiltzea. Beraz, hiperaktibotasunaren diagnostikoa errebisatu beharko dugu. Hiperaktiboak, ekintza bera askotan egingo du (adibidez materiala puskatu) eta testuinguru desberdinetan (ez soilik irakasle batzuekin). PT bezala, ikusi behar dugu ikasleak nahita edo jarrera erreflexiborik gabe burutzen dituen ekintzak.

PT moduan, horrelako ikurrak ikustean derrigorrez apuntatu behar ditugu, alerta adierazleak direlako. Gure kontua ez da ekintza hauek kontrolatzea edo interpretatzea, baizik eta gertatzen dena erregistratzea eta ikasleak hezte. Nahiz eta informazio iturri hauek ezin ditugun kontrolatu, bideratzea beharrezkoa da. Gainera, hezte prozesu honetan oso garrantzitsua izango da eskola-familia harremana.

2.4. BEHAR PSIKOLOGIKOAK

2.4.1. Alderdi historikoak:

Historian zehar gaixotasun mentala hainbat ereduetatik ulertu izan da, horietako bi honako hauek dira: eredu demonologikoak eta eredu naturalistak.

Eredu demonologikoak giza jokabidean eragina izan dezaketen eta, izatez, eragin garrantzitsua duten sinesmen eta **eragile misteriotso**-etan oinarritzen dira. Haiei egozten zaie giza jokabidea ezohikoa bihurtzea edo desbideratzea.

Horiek horrela, eredu demonologikoek espiritu gaiztoetan sinesten zuten eta horiek ezabatzeko **ahalegin “terapeutikoak”** erabiltzen zituzten, historiaurreko gizakien burezurretan egiaztatu izan direnak: espirituen mende zeuden pertsonen buruan zulo bat egiten zen (trepanazioa) eta horrela irtenbidea errazten zitzairen aipatutako espirituei.

Arima galdu izanak, taburen bat hautsi izanak, ilargiaren eraginak, etab., gaixotasun mentala sor zezaketela sinesten zen. Greziako, Erromako edo Egiptoko kulturetan sinesmen horiek zituzten eta jainkoren batek igorritako espirituek erotasuna sortzen zutela uste zuten.

Hala, ohiz kanpoko jokabideak (edo gainerako gizakientzat ulergaitzak zirenak) zituzten pertsonak **errefusatu** edota, kasu batzuetan, **esetsi** egiten ziren: populazio guneeetatik urrun abandonatzen ziren, edo espetxeratu, bestela. Grezian, *Eskulapioren* tenpluetan zehazki, pertsona haiek “ulertzeko edo berreskuratzeko” ahalegin herabe batzuk egin ziren.

Eredu naturalistak aurreko ereduaren usteekin bat egiten ez duten ereduak dira. Aitzindaria **Hipokrates** da, medikuntzaren aita izandakoa. K.a 400. urte inguruan (K.a 460-457) ohiz kanpoko jokabidearen **jatorria gorputzaren prozesu fisikoetan** kokatu zuen. Horrela, herritarren usteak arbuiaitu zituen, hots, ohiz kanpoko jokabideak espirituen eraginak izatearen usteak. Hipokratesen iritziz, **garuna** da erotasunaren, eldarnioen, beldurren eta izuen **oinarria**; garunean dago lo-ezinaren, somnanbulismoaren, argitara aterako ez diren pentsamenduen, ahaztutako eginbeharren eta xelebrekerien kausa.

Gorputzeko humoreen (likidoen) **teoriaren** arabera, behazun beltzak, odolak, behazun horiak eta karkaxak **lotura estua** zuten **burmuinaren alde kaltetuekin**:

malenkonia, adibidez, behazun beltz gehiegi izatearekin lotzen zen; jokabide haserrekorra eta suminkorra, berriz, behazun horiarekin; eta karkaxa asko zuenak izaera lasaia izaten zuela uste zen (nagitasuna eta apatia ziren haren ezaugarriak); odol oparotasuna, aldiz, odol-biziko tenperamentuarekin lotzen zen, jarrera alaiak eta itxaropentsuak eragiten zituen. Behazun beltz edo hori gehiegi zutela irizten ziotenean, erremedio gisa, odola ateratzen zieten edo purgatzeko sendabelarrak ematen zizkieten.

Eredu horien araberrako historiaren bilakaerari erreparatuta, **Erdi Aro demonologikoa** eta **Naturalismorako itzultze ilustratua** eman zela ikus daiteke.

Erdi aroa, beraz, **demonologian oinarritutako** aipamen mamitsu bezain deitoragarri jositako dago: jokabide ezohiko guztia deabruak eraginda zen eta arazoak zituen pertsona askatzeko, beharrezkoa zen exorzismoa praktikatzeko (deabrua, haren gorputzetik irten zedin).

Ezjakintasuna eta **superstizioa** aro hartako ezaugarri azpimarragarrienak ziren: gaixotasun mentala sorrarazten zutenak espiritu gaiztoak zirenez (ezjakintasuna), beharrezkoa zen sakratuarekin erlazioa zuen guztia (pertsonak, lekuak) erabiltzea (superstizioa). Burutik gaixo zeudenak santutegi erlijiosoetara (toki sakratuak) eramaten zituzten sendatuko zirelako itxaropenez. Aitzitik, beste kasu batzuetan, gaixotasun mentala zuten pertsonen jatekoa ukatzen zitzaienten, zigorrak jartzen zitzaizkien, gorputza urpean sartzen zitzaienten, amildegietan behera botatzen zituzten soka bati lotuta (gaixotasuna oso muturreko egoerara eramateak egoera hobetuko zuela uste zuten, halere, sarritan pertsona horiek ez ziren bizirik ateratzen) edo erre egiten zituzten.

Ezaugarri horiekin lotuta, gaixotasun mentala zuten pertsonak **“deabruak hartuak”** zeudela sinesten zen; hau da, Jainkoak zigortu zituela uste zen eta, ondorioz, deabruak, haien gogoaren kontra, erasotzen zituela. Sinesmen horren adibide ditugu Luterok esandako honako hitzak: “Jainkoak gaiztoei ezar dakiekeen zigorrak latzena... haiek Satani entregatzea da; hark, Jainkoaren baimenarekin, hil egiten ditu edo zorigaitz handienak sufriarazten dizkie.”

Kristautasunaren lehen garaietan, **haurra** berez gaiztoa zela uste zen, **“deabruak hartua”** zegoela jatorrizko bekatua berarekin zekarrelako. Ondorioz, haurra zeinahi zitalkeria eta makurkeria egiteko gai zela sinesten zen. Arrazoi horregatik, **lehenbailehen zuzendu** eta desiratzekoa ez zen egoera hartatik (haurtzarotik, alegia) ahalik eta azkarren atera nahi izaten zuten.

Gogora ekartzekoa da R. Burton-en *Malenkoniaren anatomia* (1621) obra mardula, non malenkoniaren zergatiak, sintomak eta tratamenduak lantzen baititu ikuspegi humanitario batetik. Haurren hezkuntza hizpide hartuta –helduaroko depresioaren kausatzat zeukan–, esan zuen (215. or.): «Gurasoen eta haurren hezkuntzaz eta zainketaz arduratzen direnen errua da askotan, zorrotzegiak izateagatik, beti

mehatxuka eta errietan aritzeagatik, haiek astindu, zigorkatu edo jotzeagatik; horregatik egoten dira haur gaixoak hain abailduta eta beldurturik: ez dira iristen inoiz konfiantza apur bat izatera, zorioneko ordubete bizitzera, edo ezeri gustua hartzera».

Arestian aipatu bezala, **XVI. mendetik XVIII. mendera Naturalismorako itzultze ilustratua** eman zen. Naturalismo psikiatriko eta arrazoimenaren oinarrian, immanentziaren ideiak hartu zuen transzendetziaren lekua, aurreko garaietan hain garrantzizkoa izandakoa: izadiak nahikoa du bere buruarekin, izaeraz burujabea da, bere legeen arabera funtzionatzen du eta ez gizakiaz kanpoko izaki misterioitsu eta arrotzen eraginez. Horregatik, **ordenaren edo desordenaren zergatia izadian bertan** bilatu behar da; alferrikakoa eta funtsik gabea da kanpoko kausetara jotzea gertakari horiek esplikatzeke. Gizakiaren ahalegina izadia eratzen duten elementuak eta haien legeak aurkitzera eta ezagutzera zuzendu behar litzateke.

Testuinguru horretan, **erotasunak** galdu egiten du beti inguratu izan duen misterioa eta arazo bilakatzen da, **gaixotasun kategoria hartzen** du. Anatomia eta fisiologia indartzen dira, eta behin eta berriro errepikatzen da burutik gaixo daudenen **tratamendua fisikoa izan behar dela**.

Nolanahi ere, **erotasuna ikuskizun-motiboa** zen, jendearen ikusmina pizten zuen neurrian. XVIII. mendearen azkenera arte, asteburuetan jendearen bistan erakusten ziren, zirkuko ikuskizun bat balira bezala, kaiolen barnean, bertan edukitzen baitziren burutik gaixo zeudenak. Ingalaterrako Bethlehem ospitalean edo Vienako Narrenturm (1784) (Eroen dorrea) deituan, adibidez, beste batzuen artean, gisa horretako erakusketak egiten ziren.

Horiek horrela, **XX. mendea** iritsi zen eta haur psikopatologia eratu zen, XIX. mendeko hezitzaile handien laguntzaz eta XX. mendeko haur neurologiaren laguntzaz sortutakoa. XX. mendeko lehen urteak bereziki emankorrak izan ziren alor honetan, oso denbora laburrean, ondorengo inguruabar zientifiko hauek gertatu baitziren:

- 1905ean Alfred Binet-ek proba psikologiko objektiboen bidez zehaztutako **adin mentalaren kontzeptua** ezartzen du. Urte berean, Sigmund Freud-ek **haurren sexualitateari buruzko teoriak** argitaratu zituen.
- 1906ean De Sanctis-ek **«dementzia guztiz goiztiarra» deskribatu** zuen, haur psikosi baten lehen deskribapena izan zena.
- 1960tik aurrera, haurren psikopatologiaren **dimentsio psikobiologikoa** garatu zen. Horiei erantsi behar zaizkie haurrentzako psikofarmakologiaren erabilpena, haurren osasun mentaleko zerbitzuen antolakuntzaren garapena, sektorekako laguntzarena eta prebentzioarena.

- 1907 Pavlov-ek haurtzaroko **erreflexu baldintzatuei buruzko lehen oharpenak** argitaratu zituen.
- 1908 S. Freud-ek «**Haur baten fobiaren analisisa**» argitaratu zuen.
- 1909 Meyer-ek haurrei zuzendutako azterketa eta laguntza psikologikorako **klinika** sortu zuen. Urte berean, Heller-ek **haurtzaroko dementzia** deskribatu zuen.
- XX. mendeko 2. eta 3. hamarraldietan, haurren orientaziorako **zentroak**, adimen-urritasuna zutenentzako **erakundeak** eta gaizkile gazteak artatzekoak ugaltu ziren. Horrela garatu zen arazoaren diagnostikarako erabiliko zen haur psikologiako **teknika** eta **tresna** elementaria.
- XX. mendeko berrogeiko hamarraldia bereziki distiratsua izan zen haur psikopatologiaren garapenerako, **mugimendu psikoanalitikoaren gorakada** zela eta.

XXI. mendean, haur psikopatologiaren bilakaera zientifikoaren egungo **egoera** honakoa da:

- Haur psikopatologiaren hazkunde zientifikoa eutsiezina da: hazkunde azkarreneko **medikuntza espezialitatea** dela aitortu dute (Enzer, 1984).
- Familiek **arreta espezializatuagoa** eskatzen dute eta **gizartea sentiberagoa** da.
- Ikasleek eta irakasleek arlo honetan **prestatzeko** gero eta **interes handiagoa** dute eta adar berrietan azpi-espezializatzeko ardura hartzen dute.
- Badira **lotutako arazo batzuk** ere: haurtzaroko arazoak psikopatologizatzea eta haurren osasun mentaleko sintomak gehiegi medikatzea.

2.4.2. Jokabide normala eta normala ez dena:

Jokabide bat normala den edo ez neurtzeko, haur horrek **ingurura egokitze duen moduari** begiratu behar zaio. Horiek horrela, haurraren psikopatologia ulertzeko, honen garapen psikologikoa ezagutu behar da.

Garapen normala eta ez normala oso erlazionaturik daude eta ondorioz, sarritan, zaila da bereizketa egitea. Halere, haurren **%15ak arazo psikopatologikoak** garatuko dituela, hots, laguntza profesionalen beharra izanen duela eta **%30ak ikasketen porrota** sufrituko duela estimatzen da.

2.4.2.1 Garapen psikologiko normala:

Garapen psikologiko normal batek haurra **ingurunera ongi egokitzea** ahalbidetzen du, haurtzaroaren etapa bakoitzean bete behar diren helburuak modu egokian gaindituz.

Heldutze prozesu honetan lau eremu desberdinetan taldekatutako **hainbat faktorek** eragina dute eta parte hartzen dute: garapen fisiko eta motorea, garapen kognitiboa, garapen afektiboa eta garapen soziala. Lau eremu horietan, adinaren arabera, garapena desberdina izanen da:

Garapen fisiko eta motorean:

- **Haur jaio berria** gaitasun fisiko konkretu batzuekin jaiotzen da eta hilabeteak pasa ahala garunaren heldutzeari esker, batez ere, mundua esploratzeko gaitasuna izaten du.
- **Urte bat eta bost urte bitartean**, motrizitate finean (eskuen mugimendu finak), zein konplexuan (eskailerak igo, objektuak hartu...) garapena ematen da. Autonomia pertsonala ahalbidetzen duten jokabideak (esfinterren kontrola, bakarrik jan eta janzea...) eskuratzen dira, norberaren irudiaren kontzientzia hartzen da eta gorputzaren eskuin edo ezker aldea dominantea bihurtzen da.
- **Bigarren haurtzaroan** (6-11 urte), hautemate gaitasunak hobetzen dira eta koordinazio psikomotorea nabarmenki.
- **Nerabezaroan** (12-18), aldaketa fisikoek heldu itxura ematen diote haurrari.

Garapen kognitiboa:

- **Haur jaio berriak** pertzepzio eta erantzun motoreen (objektu bat begiratu-hartu-ukitu...) eskutik izaten ditu ingurunearekiko lehenengo adaptazioak. 1-2 hilabete bitartean soinuak emititzen ditu eta pixkanaka hitzak, esaldiak... sortzen ditu.
- **Lehen haurtzaroan**, prozesu sinbolikoa agertzen da, batez ere jokoan. Lengoaiaren progresio nabaria ematen da eta haurrak bere burua pertsona independente gisa ikusten du, egiten dituen jokabideek besteengan duten eragina ikusiz.
- **Bigarren haurtzaroan**, haurraren arrazonamendua bat-bateko esperientziatik urruntzen da eta ondorioz ariketa zehatzak egiten ditu. Lengoia guztiz kontrolatu egiten denez gero, komunikazioa hobetzen da. Egozentrismoaren aurrean, kooperatibismoa agertzen da.
- **Nerabezaroan**, operazio formalak guztiz egiteko gaitasuna dute eta pentsamendu abstraktua agertzen da (ondorioak ateratzeko edo legeak egiteko gaitasuna adibidez). Oroimena eta pertzepzioa maila gorenenera iristen dira.

Garapen afektiboa:

- **Haur jaio berriaren** mundu afektiboa atxikimenduzko irudiarekin ematen da. Ondorioz, 6-7 hilabeteak bete eta gero atxikimendua eta

ezezagunekiko beldurra agertzen da. 2 urterekin poza eta tristura azaltzen dira.

- **Lehen haurtzaroan**, afektibitatea garatuz doa, oposizioko jarrerak (ezezkoa esatea) eta desobedientzia azaltzen dira. Horretaz gain, sexuarekin identifikatzen hasten dira: genitalen bidez plazerra lortzen dute eta lotsa agertzen da.
- **Bigarren haurtzaroan**, lagunekin sortzen diren harremanek garrantzia handia hartzen dute eta maitasuna eman eta jasotzeko beharra esperimentatzen hasten dira.
- **Nerabezaroan**, heltze sexualarekin batera adin berdinekoekin izaten diren afektuak eta sentimenduak aztoratzen dira.

Garapen sozialean:

- **Haur jaio berriak** atxikimendu irudiarekin izan ohi ditu harremanak. Hirugarren hilabetean irribarre soziala agertzen da, seigarren eta zortzigarren hilabete bitartean ezezagunekiko estutasuna azaltzen da.
- **Lehen haurtzaroan**, familia oraindik ere garrantzitsua izanik, sozializazioa egituratzen hasten da.
- **Bigarren haurtzaroan**, lagunekin erregela sozialak esperimentatu eta ikasten dituzte eta besteen iritziak kontuan hartzen dituzte.
- **Nerabezaroan**, erreferentzia taldeek garrantzia eta eragin handia izaten dute eta, ondorioz, etxetik kanpoko ekintzak nahiago izaten dituzte. Gatazkak ongi bideratzen ez badira arazoak sortu daitezke.

2.4.2.2 Jokabide normala eta patologikoaren arteko trantsizioa:

Normala eta normala ez denaren arteko muga zehaztea zaila denez gero, **bereizteko irizpideak** kontuan hartu behar dira:

1. **Familia** arazoa detektatzen duen lehenengoa da eta asko kostatzen zaie arazoa onartzea.
2. **Larritasun** eta **itxurakeria** kasu bakoitzean desberdina izan daiteke. Ondorioz, honakoak ikurrak kontuan hartu beharko dira: agerpenaren intentsitatea, sintomen forma eta kopurua, sortzen den antolaketa falta, etab.
3. **Sakontasuna** aintzat hartu beharko da, sakontasun maila altuek itxurakeria handiagoa eragiten dutelako.
4. **Historia ebolutiboan**, sintomak noiztik agertzen diren eta horiek heziketan, familian, eskolan, norbanakoan eta ikasketetan dituzten ondorioak aztertu beharko dira. Eremu desberdinak behatu beharko dira (fisikoa, motorea, soziala, afektiboa, kognitiboa).
5. **Diagnostikoa ahalbidetzen duten irizpideek** normala eta ez normala bereiztea dute helburu (DSM-V eta CIE-10). Hauen egileek diotenaren

arabera, gehiegizko sailkatzeak ez ditu onurak ekarri eta zalantzan jarri dute..

6. **Normaltasun kontzeptua** funtzionalitatearekin erlazionatu behar da, hau da, haurrak ingurunera moldatzeko eta bertan funtzionatzeko duen erarekin.

Aipatutako irizpide horietaz gain, funtzio psikikoa osatzen duten alderdiei **erreparatu** beharko zaie: **funtzio afektibo**, **kognitibo**, **komunikatibo** eta **psikomotoreari**, alegia. Izan ere, nortasuna horietatik abiatuz garatzen da eta horietan oinarrituta bereizi beharko da normala eta ez normala.

Funtzio horiek, heltzearen garapen progresiboan, **ezegonkortasunak** eta **desorekak** jasaten dituzte. Eremu horien formek, intentsitateek eta iraupenek portaera normala eta ez normala bereiziko dituzte,

Horiek horrela, haur psikopatologian **arazo komunak** eta moderatuak eta **arazo larriak** jazo daitezke. **Arazo komunak agertu** eta **desagertu** daitezke eta askotan arazo fisiologikoak dira. Gutxitan patologia larriago baten hasiera dira eta ikaskuntzan arazoak eman direlako agertu daitezke (behatza miazkatzea, lo hartzeko arazoak, hitz-toteltzea, beldurrak...). **Arazo larriak balio klinikoa** dute eta **laguntza espezializatuagoa** behar dute. Honakoak dira larritasuna azaltzen duten **sintoma batzuk**: barnerakoitasuna, tristura behagarria, apatia, dolua, jokabide disozialak (agresioak, gezurrak, oldarkortasuna), ikasketetan edo adaptazioan zailtasunak, komunikazioan zailtasunak (hitz-toteltzea...), jokabide motorean urduritasun handia, ideia obsesiboak, erritualak, fobiak, jokabide leratsu behagarriak.

Arazo psikopatologikoetan, **nagusitasun** handiena duten arazo larriak honakoak dira: **Jokabide Disoziala** %4-18koa, **Depresioa** %5-10ekoa eta **Tikak** %10-15eko lehentasurekin.

2.4.3. Sailkapen diagnostikoak.

Hipokratesen garaitik ikusten da beharrezkoa dela **nortasun mota desberdinak** eta **buruko arazoak** ordena baten arabera **sailkatuta** edukitzea; hala ere, oso desberdinak izan dira ordutik hona egin diren sailkapenak. Nolanahi ere, XX. mendera arte ez da eduki gaixotasun mentalak era ordenatuan eta sistematizatuan sailkatzeko sistemarik.

Haurren nahasmenduei buruzko taxonomiak bitan banatzen dira: batetik, **helduen nosologietatik eratorritako sailkapen sistemak** eta bestetik, **hautzarorako berariaz sortutako sailkapen sistemak**. Gaur egun, DSM-IV-TR eta GNS-10 deitutakoak dira erabilienak.

Amerikako Elkarte Psikiatrikoak **Nahasmendu mentalen diagnosi eta estatistika eskuliburua** (DSM) egin zuen. Horretan, **nahasmendu mentalen sailkapen bat** agertzen da eta diagnosi kategorien deskribapen argiak eskaintzen ditu. Horien helburua, klinikoentzat eta osasun-zientzietako ikertzaileentzat [ere, buruko nahasmenduak diagnostikatu, aztertu](#), haiei buruzko informazioa **trukatu** eta **tratatzeko** tresna izatea da.

4. Taula. Nahasmenduen sailkapen diagnostikoa.

HAURTZAROKO NAHASMENDUEN SAILKAPEN DIAGNOSTIKOA DSM-IV-TR-n (2/3)	
DSM-IV-Tr	DSM-5
GARAPENAREN NAHASMENDU OROKORTUAK - Nahasmendu autista. - Rett-en nahasmendua. - Haurtzaroko desintegrazio-nahasmendua. - Asperger-en nahasmendua. - Garapenaren nahasmendu orokor zehaztugabea.	*ESPEKTRO AUTISTAKO NAHASMENDUA* Nahasmendu autista.
ARRETA FALTA ETA PORTAERA AZTORATZAILE NAHASMENDUAK - Arreta-falta eta hiperaktibitate nahasmendua Biak konbinatzen direla. Arreta-falta nagusitzen dela. Hiperaktibitate-oldarkortasuna nagusitzen dela. - Zehaztu gabeko arreta-falta eta hiperaktibitate nahasmendua. - Nahasmendu disoziala (haurtzaroan edo nerabezaroan hasita). - Nahasmendu negatibista desafiatzailea. - Zehaztu gabeko portaera aztoratzaile nahasmendua.	*Arreta-falta/hiperaktibitate nahasmendua* 2.2
HAURTZAROKO IRENSTE ETA ELIKADURA JOKABIDEKO NAHASMENDUAK - Pika - Hausnartze nahasmendua. - Haurtzaroko elikatze-irensteko nahasmendua.	
TIK NAHASMENDUAK - Tourette-ren nahasmendua. - Mugimenduko edo ahotseko tiken nahasmendu kronikoak. - Tik nahasmendu iragankorrak (zehaztu gertaera bakarra izan den edo errepikatu den). - Zehaztu gabeko tiken nahasmendua.	---- Ikus 'Mugimenduaren nahasmenduak'
IRAIZPENAREN NAHASMENDUA - Enkopresia: idorreriarekin eta gainezkapeneko inkontinentziarekin. Idorreriarik eta gainezkapeneko inkontinentziarik gabe.	

- Enuresia - Gauekoa. - Egunekoa. - Gauekoa eta egunekoa.	
HAURTZAROKO EDO NERABEZAROKO BESTE NAHASMENDU BATZUK. - Antsietate nahasmendua bereizketagatik. (zehaztu hasiera goiztiarrekoa den) - Hautazko mututasuna. - Haurtzaroko loturaren erreakzio nahasmendua (inhibitua edo desinhibitua). - Mugimendu estereotipatuen nahasmendua (zehaztu bere burua zauritzeko portaerarik duen). - Haurtzaroko edo nerabezaroko nahasmendu zehaztu gabea.	

Osasunaren Mundu Erakundeak **Gaixotasunen nazioarteko sailkapenaren akronomia** edo GNS-10 egin zuen. Bertan, **gaixotasunen sailkapena** eta **kodetzea** egiten da: zeinu, sintoma, aurkikuntza ez-normal, salaketa, gizarte-inguruabar eta kalte edota gaixotasunen kanpoko **kausen berri** ematen da.

5. Taula. Nahasmenduen sailkapen diagnostikoa (GNS-10).

HAURTZAROKO NAHASMENDUEN sailkapen diagnostikoa (GNS-10)		
GARAPENAREN NAHASMENDU OROKORTUAK	HASIERAKO PORTAERAREN ETA EMOZIOEN NAHASMENDUAK, OHIKOAK HAURTZAROAN ETA NERABEZAROAN	
- Haurtzaroko autismoa. - Autismo atipikoa. - Rett-en sindromea. - Haurtzaroko beste desintegrazio-nahasmendu bat. - Nahasmendu hiperzinetikoa adimen-atzeratasunarekin eta mugimendu estereotipatuekin. - Asperger-en sindromea. - Garapenaren beste nahasmendu orokortu batzuk. - Garapenaren nahasmendu orokor zehaztugabea.	- Nahasmendu hiperzinetikoak. - Nahasmendu disozialak. - Nahasmendu mistoak: disozialak eta emozioenak - Hasierako emozioen nahasmendua, ohikoa haurtzaroan. - Hasierako portaera sozialaren nahasmenduak, ohikoak haurtzaroan eta nerabezaroan. - Tik nahasmenduak.	

	- Hasierako portaeraren eta emozioen beste nahasmendu batzuk, ohikoak haurtzaroan eta nerabezaroan.
ADIMEN ATZERATASUNA - Adimen-atzeratasun arina. - Adimen-atzeratasun moderatua. - Adimen-atzeratasun larria. - Adimen-atzeratasun sakona. - Beste adimen-atzeratasun batzuk. - Zehaztu gabeko adimen-atzeratasuna	GARAPEN PSIKOLOGIKOAREN NAHASMENDUAK - Hitz egiteko eta hizkuntzako nahasmendu espezifikoak. - Eskolako ikasketaren garapeneko nahasmendu espezifikoak. - Garapen psikomotorreko nahasmendu espezifikoak. - Garapeneko nahasmendu espezifiko mistoak. - Garapen psikologikoaren beste nahasmendu batzuk.

2.4.4. Arrisku- eta babes-faktoreak:

Lau arrisku- eta babes-faktore daude: sozialak (eskola eta gizarte testuingurua), familia eta banakakoak.

Eskolaren barruan arrisku-faktoreak honakoak izan daitezke: presio handiegia, harreman txarrak berdinekin (eskola jazarpena), harreman txarrak irakasleekin. **Babes faktoreak**, aldiz, honako hauek izan daitezke: eskola-giro eraginkorra, eredu positiboak gorpuzten dituzten eta sostengu-iturri diren irakasleak.

Gizarte testuinguruan arrisku-faktoreak honakoak dira: estatus sozioekonomiko apala, pobrezia, amaren hezkuntza eskasa, amaren enplegu maila apala, guraso bakarreko familiak, indarkeria giroa etxe barruan eta kanpoan, immigrazioa, ingurune kultural pobretua, osasun zerbitzuetara heldu ezina (desnutrizioa). **Babes faktoreak**, berriz, honakoak dira: gurasoekiko harreman kalitatea, estatus sozioekonomikoa.

Familian honakoak dira **arrisku-faktoreak**, hazkuntza estiloan oinarrituta: gehiegi babesteko edo eskatzeko estiloa, gurasoen arteko edo gurasoekiko harreman txarrak, banaketa zailak, guraso bakarreko familiak, guraso baten heriotza, guraso baten psikopatologia, zabarkeria, tratu txarrak, abusu sexualak. **Babes faktoreak** honakoak dira: hezkuntza-estilo positiboa (afektuaren eta mugei arteko oreka), haurren premiak ulertuko dituen pertsona bat, baliabideen eskuragarritasuna, baloratuko den talentua eta sinesmen erlijiosoak.

Banakoak harturik, honako **arrisku-faktoreak** daude: nerbioen garapeneko alterazioak, arazo kognitiboak (AFN-H, autismoa, dislexia...), arazo emozionalak

(autokontrola, oldarkortasuna, tristura...), temperamentua (temperamentu zurrunezia edota errektiboa, arazo emozionalak, tentsio handiezia). **Babes-faktoreetan** honakoak dira: errektzio urriko temperamentua, aurre egiteko estrategia goiztiarrak (autonomia eta laguntza bilaketa), adimen argia eta lorpen akademikoak, komunikazio eraginkorra, arazoak ebazteko trebetasunak, autoestimu egokia, autoeraginkortasun handia eta erresilientzia.

Erresilientzia aurkakotasun handiko testuinguruetara positiboki egokitzeko emaitza duen **prozesu dinamikoa** da eta faktoreak, jokabideak edota emaitzak ekar ditzake. Erresilientzia ez da haur edo pertsona baten ezaugarri unibertuala; izan ere, denboran edo testuinguruaren arabera **alda daitekeen** ahalmena da. Prozesu dinamiko honen kasuak ondorengo hauek izan daitezke: psikopatologia bat garatzeko arrisku handiko egoeran egon arren, garapen positiboa izatea lortzen duen haurra; estres egoeran egon arren, gaitasunari denboran zehar eusten diotenak; trauma batetik suspertu direla erakusten dutenak.

Arestian aipatu bezala, **tratu txarrak** arrisku-faktore nabaria dira. Tratu txarreko egoera, haur baten osasun fisikoa, mentala edo segurtasuna arriskuan daudenean ematen da. Arrisku hori haurren zaintzaz arduratzen zirenen egintzen edo ez-egiteengatik eman daiteke. **Hiru mota**tako tratu txarrak daude:

Tratu txar fisikoa: guraso edo zaintzaileek eragindako egintza ez ausazkoa, adingabeari kalte fisikoa edo gaixotasuna dakarkiona.

Abusu sexuala: harengan boterea edo aginpidea izanik, adingabe batekin izandako zeinahi harreman edo sexu-jarduera.

Abusu edo tratu txar emozionala: hor sartzen dira hitzezko abusuak (irainak), zigor anker ez fisikoak eta tratu txarren mehatxuak. Heldu batek intentzioz gauzatutako zeinahi jokabide psikikoki suntsitzaile, haurraren garapen emozionalean, sozialean eta intelektualean narriadura eragiten duena.

Zabarkeria: zaintzaileen aldetik oinarritzko zainketa, gainbegiratze edo artatze faltaren emaitza gisa sortutako kaltea, haurraren garapen fisiko, emozional eta intelektualean eragina duena (mailarik handiena abandonatzea da). Fisikoa eta hezkuntza arlokoa izan daiteke.

2.4.5. Nahasteak:

Erantzunaren patroia espero dena baino neurritz gorakoa denean eta sortzen den ondoeza klinikoki **esanguratsua** denean nahasmendua ematen dela esan daiteke.

2.4.5.1. Antsietate-nahasmenduak:

Antsietatea sentimendu guztien korrelatu emozionala da. Beldurra, haserrea, ezustekoa edo poza azaltzen dira honen atzean. Gaur egungo sailkapenaren arabera, antsietate- nahasmenduak **beldurraren nahasmenduak** kontsideratzen dira.

Antsietateak organismoa aktibatzea dakar berarekin eta arrisku edo kezka egoeretan izaten den sententzia normala da. Pertsonaren osotasun fisiko edo psikologikoaren kontrako mehatxuren bat hautematen denean sortzen da. Subjektuak inguruneari erantzuteko baliabideak ez dituela uste duenean gertatzen da eta ondoez emozional gisa ulertzen da. Hortaz, **egokitzapen mekanismo** bat da.

Mekanismo hau, ordea, patologikoa bihurtu daiteke. Hurrengo faktoreek izango dute bereizketa horretan garrantzia: maiztasuna, intentsitatea, iraupena, egoeraren larritasun objektiboaren eta erantzun intentsitatearen arteko proportzioa, sufrikario subjektiboaren maila eta interferentzia eguneroko bizitzan. Alderdi hauek kontuan izanda beraz, **antsietate arrunta edo patologiko** baten aurrean gauden ikusiko da.

Patologikoa izanez gero, antsietatearen inguruko nahasteen nagusitasun handia du (populazio orokorraren %25 eta haurren %50). Antsietate trastornoa haurtzaroan izanez gero, helduaroan antsietatea eta depresioa izateko joera handitu egiten da. Honakoak izaten dira **haurtzaroko antsietate-nahasmendu ohikoenak**: bereizketa-antsietatea, eskola-fobia, nahasmendu obsesibo-kompulsiboa (NOK).

Honakoak dira haurtzaroko ohiko beldurrak, kudeaketa desegokiaren ondorioz, antsietate nahasmenduetan buka daitezkeenak.

6. Taula. Antsietatea eta adin tartearak.

0-2 urte	Sostengu-oinarria bat-batean galtzea, ikusmen-edo entzumen-estimulazio trinkoa, ezezagunak, atxikimendu-irudietatik bereiztea, zauriak, iluntasuna, animaliak.
3-5 urte	Ikusmen- edo entzumen-estimulazio trinkoa, bereizketa, oinaze fisikoa, itxura arraroko subjektuak, iluntasuna, animaliak.
6-8 urte	Atxikimendu-irudietatik bereiztea, oinaze fisikoa, iluntasuna, animaliak, irudimenezko izakiak, bakardadea, ekaitzak, eskola.
9-12 urte	Animaliak, oinaze fisikoa, ekaitzak, eskola, pertsonen arteko harremanak, itxura fisikoa, heriotza.
13-18 urte	Eskola, harremanak, itxura fisikoa, heriotza, oinaze fisikoa.

Gehiegizko beldur eta fobia hauen aurrean honakoa izan daiteke **esku-hartzea**. Helduen parte hartze **esanguratsua** beharrezkoa da beti: guraso eta irakasleena.

Fobia desagertuko da umea, beldurgarria den egoera baten aurrean jartzen dugunean eta espero zuena gertatzen ez denean; hainbestera ez dela esperimendatzen duenean. Beraz, fobia baten tratamendua, umea, beldurgarriak diren estimuluarekin erlazionatzean datza. Horrela, egoerak sortzen duen beldur gradua gutxitu, egoerara hurbiltzeko kanpo laguntza eskaini, haurren barne aldaketak sortu, eta egoera konkretu bati aurre egiteko gai izango da; gainera umeak ikasi berri duen jokabidea errepikatzeko motibazioa izango du, eta beldurra erabat galtzeko helburuarekin aurrera eramane beharreko estrategiak eskainiko zaizkio. Teknika honek **deszentsibilizazio sistematikoa** izena du. **Erlaxazio teknika ezberdinak** ere izan daitezke antsietateari aurre egiteko prebentzio eta esku-hartze tresna.

2.4.5.2. Haurtzaroko Depresioa: Tristurak Vs. Depresioa, Autoestimua eta Dolua:

Tristura: Oinarrizko giza emozioa da, erreakzio emozional normala, beraz. Galerarekin du erlazioa, hala nola, gurasoen bereizketarekin, familiako en heriotzarekin, lagunaren galerarekin, estatus ekonomikoaren galerarekin edota senideen jaiotzarekin azaldu daiteke. Tristuraren identifikazioa, kudeaketa, eta adierazpena hezkuntza emozionalaren bidez landu daiteke. Handiegia denean dator arazoa, tristura patologikoa bilakatzean eta depresio bihurtzean alegia.

Depresioa: Arreta espezializatua eskatzen duen **kuadro klinikoa** da, tristuraren kudeaketa desegokiaren ondorioz sortua. Hurrengo sintomak azalduz gero, depresio baten aurrean gaudela pentsa dezakegu: gogo aldarte tristea edo suminkorra, interes edo plazer galera jardueretik, aldaketak janguran eta pisuan, aldaketak loan, artetatasuna edo mantsotze psikomotorra, nekea edo energia galera, ezgai edo kulpasentimenduak, pentsatzeko/kontzentratzeko ahalmenaren murrizketa edo erabakitze falta, arreta mantentzeko zailtasunak, errendimendu akademikoa urritzea, heriotza pentsamenduak edo bere buruaz beste egiteko ideiak, planak, saiakerak. Horrelako sintomak azaldu baino lehen **prebentzioari** eman behar zaio indarra. Garrantzi handiko prebentzio-ekintza bat da haurraren gaitasun pertsonala handitzea eta depresioarekiko bere erresistentzia sendotzea. Autokontrol emozionala (dortokaren teknika) eta trebetasunen ikasketa (trebetasun akademikoa, kirolekoak, musikalak edo beste zeinahi motatakoak garatzeak aukera gehiago ematen dizkio haurrari bizitzaz gozatzeko modua izan dezan). Trebetasunen ikaskuntzaren barruan, aurrez aipatutako arazoiengatik, gizarte-trebetasunen entrenamendua eta gatazkak ebazteko gaitasunak nabarmenduko ditugu.

Depresioari aurre egiteko, **esku-hartzean hezkuntza emozionala** lantzeko programa ezberdinak baliatu ditzakegu, emozioak identifikatzen, adierazten, eta mailakatzen ikasteko. Termometro emozionalen erabilera izan daiteke adibideetako bat. Jarduera atseginen programa, pentsamenduak aldatzeko dinamikak, eta gizarte trebeziak entrenatzea izan daitezke beste esku hartze ildoak ere.

Autoestimua: Haurtzaro zoriontsuarekin erkidetuta dagoen kontzeptua dugu autoestimua. Baliagarria zaigu pertsonaren garapena nola doan ezagutzeko. Bizi zikloan zehar garatzen garen bitartean autoestimua gure autoezagutzarako

ezinbesteko faktorea da. Zenbait egilek diotenez, autokontzeptua, autoestimua, auto-irudia, eta norberaren kontzientzia kontzeptuarekin erlazioa dute. Autoestimua gisa ulertzen dugu gure balioei buruz dugun ustea. Uste horren oinarri dira gure bizitzan zehar buruan bildu ditugun pentsamendu, sentimendu, sentsazio eta esperientziak. Horiek haurtzarotik landu behar dira eta esku-hartze plangintza adimen emozionalarekin lotuta egon behar da. Horregatik, PTaren eginkizunen artean autoestimua lanketak lehentasuna izango du eguneroko zereginetan.

Dolua: Pertsona maitatu baten galeraren aurreko erreakzioarekin eta galtze horregatik sortzen den elaborazio psikologikoarekin lotutako prozesu mentala eta emozionala da. Minimizatu egin da heriotzak haurtzaroan duen inpaktua, izan ere, haurrek antsietate, beldur eta depresio erreakzioak izan ditzakete pertsona maitatu bat galtzearen ondorioz. Haurraren heriotzaren nozioa bere garapenarekin batera aldatzen doa, bere bilakaera intelektualari lotuta dago eta giro soziokulturalak eragin handia du harengan.

7. Taula. Heriotzaren kontzepzioa.

0-3 urte	Heriotza abandonua bezala bizitzen dute, ez baitute itzulezintasuna ulertzen.
3-5 urte	Bizitza eta heriotza prozesu aldagarri eta itzulgarri modura ulertzen dira, baina gauza dira bizirik eta hilda egotearen arteko aldea hautemateko.
6-9 urte	Heriotza pertsonifikatu egiten da eta kanpoko zerbait bezala ulertzen dute. Heriotzaren aurreko beldurra eta antsietatea adieraz daitezke.
9urtetik aurrera	Heriotza gertaera biologiko gisa ulertzen da eta unibertsaltasun, nahitaezkotasun eta atzeraezintasun ezaugarriak ulertzen dituzte. Pertsona hurbilen heriotza kezka bihurtzen da.
Nerabezaroa	Heriotzaren nozioa helduak duenaren berdina da.

Hurbileko pertsonen heriotzaren aurrea zenbait **faktorek** izaten dute eragina: haurraren alde aurreko harremana hildakoarekin, bizirik geratu den atxikimenduzko figuraren funtzioa, familiaren bereizgarriak (tamaina, egitura, haurrak zaintzeko gaitasuna, komunikazio-ildoak, estres-eragileak) haurraren ezaugarriak (adina, sexua, temperamentua, garapen kognitiboa), beste pertsona batzuen sostengua eta heriotzaren inguruabarrak eta haren inguruko erritualak (gaixotasun fisiko kronikoa, gerra, istripua).

Heriotzaren aurrean **dolua** azaltzen da pertsona maite baten galarrera egokitze prozesu gisa. Pertsona bakoitzak dolua modu ezberdinean pasatzen du, baina zenbait autorek ohikoenak izaten diren **etapak** azaltzen dituzte.

8. Taula. Doluaren prozesua.

Worden	Onartzea	Emozioak eta	Egokitzea	Hildakoa emozionalki	Bizitzen jarraitzea
--------	----------	--------------	-----------	----------------------	---------------------

		galeraren oinazea lantzea		birkokatzea	
Kubler-rossen	Ukatzea	Amorrua	Negoiazioa	Depresioa	Onarpena

2.4.5.3. Gizarte Trebeziak:

Besteekin elkarrekintzan jarduteko ahalmena da, gizarte-testuinguru jakin batean, sozialki onartzen edo baloratzen den modu zehatz batean, eta onura pertsonala duenari. Ikasketen bidez eskuratzen dira, hitzezko eta hitzik gabeko jokabideak dira eta hobetu egiten dute **sendotze soziala**.

Gizarte trebeziak ondorioetatik (baldintzapen eragilea), behaketa bidez (modelatua), edota moldatze bidez (ikaskuntza esplizitua akuilatzaile, edota jokabide-entseguen eta feed-backaren bitartez) ikasten dira.

Gizarte trebeziak **komunikazio asertiboa** lortzen lagundu beharko liguken. Hala ere, beste komunikazio estiloak ere izaten ditugu askotan. Honakoak dira ezaugarriak:

9. Taula. Komunikazio ereduak eta bere ezaugarriak.

PASIBOA (Menpeko)	ASERTIBOA (Adierazkor)	OLDARKORRA (Erasokor)
Gutxi egiten du, ezer ez, beranduegi	Juxtua eta une egokian	Gehiegi
Tonu apala, lurrera begira, postura babesgabea	Tonu egokia, begietara begira, postura lasaia	Tonu altua, mehatxuzko begirada, postura oldarkorra
Ez ditu bere eskubideak aldeztu	Aldeztu ditu bere eskubideak, besteak errespetatu	Aldeztu ditu bere eskubideak, besteak zapaldu
Ez ditu bere helburuak lortu	Lortu ditu bere helburuak	Lortu ditu bere helburuak
Besteak ez dute errespetatu	Besteak errespetatu dute	Besteak beldurra diote, ez du lagunik

Komunikazio egokia eta asertiboa izateko zenbait elementu kontuan hartu behar dira: **entzute aktiboa** edukitzea, **asertiboki** jokatzeko, **goraipamenak** eta **konplimenduak** egitea eta **kritikak** burutzen eta jasotzen jakitea garrantzitsua da.

2.4.5.4. Zentzumen arazoak eta beste egoera familiar eta sozial batzuk: ikusmen eta entzumen ezgaitasuna, gortasun-itsutasuna, GP, tikak, adopzioa, tratu txarrak:

Entzumen ezgaitasuna: zentzumen arazoa da, hereditarioa edo hartua izan daitekeena eta maila ezberdinekoa izan daiteke entzuten duten soinuaren

intentsitatearen arabera. **Prebentzio** moduan, alarma piztu daiteke hurrengo egoeretan:

10. Taula. Entzumen ezgaitasuna alarma pizteko egoerak.

18-24 hilabete	Ez die ipuinei arretarik jartzen. Ez ditu agindu errazak ulertzen adierazpen bisualik gabe. Ez ditu gorputz-atalak identifikatzen. Ez daki bere izena. Ez ditu esaldiak egiten (bi hitzekoak).
3 urte	Ez zaio ulertzen. Ez ditu esaldiak errepikatzen. Ez die galdera errazei erantzuten.
4 urte	Ez daki kontatzen zer gertatzen zaion. Ez da gai elkarrizketa xume bat edukitzeko.
5 urte	Ez du beste haurrekin hitz egiten. Ez du mintzaira heldurik adierazten eta ez du eraginkortasunez erabiltzen. Etxekoek bakarrik ulertzen dute..

Entzumen ezgaitasunen aurrean, eskolako **esku-hartzearen** erantzukizuna kontuan izango da: antolakuntza eta espazio arloak, komunikaziorako egokitzapenak (ezpain-aurpegiko irakurketa, zeinu hizkuntza, bi modutako komunikazioa, osatutako hitza), curriculumera sartzeko materialak eta baliabideak eta langile baliabideak (berariazko taldea, irakasle espezialistak, zeinu-hizkuntzako interpretea). Aurreko neurriek estrategia kognitiboen garapenean eta lengoia eraginkor baten garapenean eragina izan beharko dute, ikaslea komunika dadin eta burujabetasunez ikas dezan.

Ikusmen desgaitasuna: mota askotako ikusmeneko arazoak eta zailtasunak barnean hartzen dituen termino generikoa da. **Hautematean** hurrengo **zeinuek** sortu dezakete **alarma**.

Portaeraren aldetik: burua aurrera botatzea urrutiko objektuei begiratzean, denbora laburra erabiltzea arreta handiko zereginetan, burua biratzea begi bakar bat erabiltzeko, burua alde batera makurtzea, burua liburutik oso hurbil jartzea irakurtzeko edo idazteko, begi-kliska gehiegi, begi bat estaltzea edo ixtea, ez-ohiko nekea ikusizko zereginak amaitzean, hatza edo arkatza gida gisa erabiltzea, begien ordeztu burua mugitzea, objektuekin talka egitea, fotofobia (argiak itsutzea), begi-keinuak maiz, begien mugimendu nahi gabekoak eta erritmikoak.

Ikusmenari lotutako kexei dagokienez: buruko min goragaleak edo zorabioa, azkura edo erredura begietan, ikusmen lausotua noiznahi, hitzak edo lerroak nahastea eta begietako minak.

Eskolako **esku-hartzeari** dagokionez, Ikastetxean mugitzeko erraztasuna (irizpidea eskolan, autonomia maila lekualdatzeetan, ibilbidearen konplexutasuna), **normalizazioa** eta, hortaz, **gizartean txertatzea** erraztea bermatu behar du. Horretarako, **ikastetxeko lekualdatzeak** hartu behar dira kontuan, hala nola, mugikortasuna zailtzen duten oztopoak aztertzea eta kentzea. Orientatzearekin batera, ikastetxearekin lotura duten premiak aztertu (eskailerak seinaleztatzea,

idazkunak, planoak...), eta eskolako altzarien kokapena egokitzea egin beharko da. **Informaziorako irizpidea** ere kontuan hartu beharko da: testu idatzietako irizpidea (arbela, testu liburuak, ordenagailua, fitxak, etab.) eta irizpideen zehaztapena curriculumeko arlo desberdinetako edukietara (marrazketa, grafikoak, musika, jolasak, kirolak) Gainera, **identitatearekin eta burujabetasunarekin** lotutako premiak ere identifikatu beharko dira.

Gortasun-itsutasuna: neurri handiagoko edo txikiagoko bi ezgaitasun sentsozialen (ikusmena eta entzumena) ondorioz sortutako ezgaitasuna da. Komunikazio arazo bakanak eta premia bereziak ditu **globalki hautemateko** eta ezagutzeko dituzten zailtasunengatik eta, ondorioz, **inguruneaz interesatzeko eta moldatzeko arazoengatik**. Honako ezaugarriak izan ohi dituzte gortasun-itsutasuna izaten dutenek: helduetatik ez bereiztea, bere buruan bilduta egoteko joera, objektuak autoestimulatzeko erabiltzea berorien erabilera funtzionala aintzat hartu gabe, helduen harremanetara egokitze falta, elkarrekintzarako interes falta, arreta aldi oso laburrak, komunikazioaren garapen desbideratua eta zentzumen-hondarrak ez erabiltzea.

GP: mugimenduaren eta jarreraren garapeneko **nahasmendu multzo** bat da, jardueraren zenbait mugatze eragiten dituena. Fetu ala umeki garaian edo lehen urteetan, garapenean zegoen garunari egindako eraso ez progresibo bati egozten zaio. GParen nahasmendu motorrarekin batera, askotan, **zentzumenetako nahasmenduak, kognitiboak, komunikaziozkoak, hautematezkoak, jokabidezkoak eta/edo epilepsiak** gertatzen dira. Hala ere, oso maila ezberdineko eraginak izaten ditu, mota ezberdineko GPak baitaude.

Adopzioa: azterlan gehienek diote adoptatutako adingabeak bereziki zaurgarriak direla edo hainbat **egokitzen arazo** garatzeko arriskua dutela, adoptatuak ez diren beren kidekoekin alderatuta. Hori dela eta, horrelako kasuen aurrean, **prebetzioan, hautematean eta esku-hartzean** ere egin behar da lan.

2.5. IKASLEGOAREN IKASKUNTZA ETA BEHAR PSIKOLOGIKOAK HAUTEMATEARENA NOLA APLIKATU.

Atal honetan ikaslegoaren ikaskuntza eta behar psikologikoak hautematearena nola egiten den ikustarazten da. Paragrafo honen ondoko taulan laburbiltzen dena, jarraian garatua ematen da.

11. Taula. Atalaren baliabide, kasu eta egileen kontsulta-proposamena.

BALIABIDEAK	KASUAK	EGILEAK
-------------	--------	---------

DEKALOGOA KOLOREEN INTERPRETAZIOA BEHARRAK IDENTIFIKATZEKO AHOZKO ETA EZ AHOZKO SEINALEAK HTP TESTA (etxea, zuhaitza eta pertsona interpretatzeko)	AKTA- Marrazkien interpretaziorako jarduera bat.	DANIEL GOLEMAN
--	---	---------------------------------------

2.5.1. PEDAGOGIA TERAPEUTIKOKO PROFESIONALENTZAKO DEKALOGOA

Etikaren ikuspegitik zaindu behar ditugun hainbat jarrera eta jardueretarako jarraibidea izango du **DEKALOGO** honek. Jarraibide honetan, hamar atal zehazten dira -horregatik **dekalogo** terminoa aukeratu da- dekalogoari izena ematen diotenak eta irakasgaiaren ikusitakoaren ondorio direnak. Adibide gisa, gelako jardunean ikasleek eginiko lana jaso da.

Ondoko hauek osatu dira:

1. Ikasle guztiak berdina dira
2. Ikasleak ikasgelara sartu baino lehen gu dagoeneko gelan egongo gara.
3. Zigorak, opariak, ohiturak, etab., azken aukera izan behar dira.
4. PT-ak bere egunerokoa egiten du.
5. Ikasleak hezten ditugu.
6. Familiekin elkartzea.
7. Arazoak ez pasatzen utzi.
8. Ikasleen arreta eta motibazioa sustatzeko teknikak erabili.
9. Garen bezalakoak izan behar gara.
10. Ondo hazitako pertsonak sortzen ditugu, ez ikasteko makinak.

Ikuskera ezberdinetatik heldu behar diogu, humanistatik esaterako, goiko taulan jarritakoarekin lotuz edo gehituz:

Hezitzaile humanistaren ezaugarri batzuk:

- Irakaslea ikaslearekiko interesa izan behar du, pertsonaren osotasunean.
- Heziketa eredu berriekiko jarrera irekia izan.
- Hezkuntza eremuan kooperazio izaera sustatu.
- Pertsona bezala egiazkoa (benetakoa) eta jatorra izan eta ikasleen aurrean horrela agertu.
- Ikasleak ulertu bere tokian jarri (enpatiaren bidez) eta sentsiberatasunez jokatu haien hautemate eta sentimenduekiko.
- Jarrera autoritario eta egozentrikoak baztertu.
- Ikasleen eskura jar ezazu zure ezagutza eta esperientzia eta haiek zure laguntza behar dutenean, jasoko dutenaren ziurtasuna eskaini.

2.5.2. KOLOREEN INTERPRETAZIOA

12. Taula. Koloreen interpretazioa.

KOLOR EA	EZAUGARRIAK	BESTELAKOAK
Horia	Kolore hau nagusi denean , tentsio edo gatazka egoeren seinale izan daiteke, orokorrean, familiaren testuinguruan edo erreferentzia ereduarekin (ama edo aita). Aldi berean, tarteko kolorea da, inkontzienteki arreta edo zuhurtzia adierazten diguna. Egoera batetik besterako trantsizioa ere bai.	Beste koloreen gainetik ez bada nagusitzen: marrazkia energia, dinamismo, egokitzapen eta sormenaren adierazle izan daiteke.
Urdina	Kolore honek orokorrean , lasaitasuna, egonkortasuna, inpultsibitate falta, hausnarketarako gaitasuna eta elkar-ulermena transmititzen du. Berez, urdina nagusi den marrazki bat norberaren kontrola eta adimen emozionalaren adierazle izan daiteke. Haur batzuk difuminatu egiten dute zerua edo itsasoa irudikatzeko (sentsibilitatea, afektibitatea)	Autore batzuen arabera urdinaren gehiegizko erabilpena enuresiaren adierazlea izan daiteke, horrela, gauean txiza egiten dutela modu inkontziente batean adieraziz.
Marroia	Marroiak tonalitate desberdinak ditu, hortaz, horren arabera esanahi bat edo beste izango du. Zuhaitzen enborrean islatuta agertzen denean berezko "nia" adierazten da. Marroiaren nagusitasunak "oinak lurrean izatearen" seinale izan daiteke, hots, egoeren ikuspegi errealista izatea, erantzukizun goiztiarra. Aldi berean, oldarkortasunerako joera adieraz dezake tonalitatea iluna bada.	Testuingurua eta konfigurazioaren arabera marroiak ere seriotasuna, intolerantzia, zuhurtzia eta iraunkortasuna adierazten du.
Beltza	Beltza kolore indartsuena da eta gure kulturaren elkarren kontrakoak diren patroi desberdinekin lotzen da. Tradizionalki heriotzaren dolua adierazteko erabili izan da. Bestetik, modan oso erabilia da diseinu dotore eta sofistikuak egiteko. Kolore honen nagusitasunak nortasun errebeldea, sentibera eta jasankorra isla dezake. Baita melankolikoa, umila edo besteen gainetik bereizteko beharra ere. Hortaz, bere interpretazioa egiteko marrazkiaren testuinguru gakoei erreparatu beharko zaie, interpretazio	Kolore nagusia beltza bada eta gainera gorriarekin nahasten bada, normalean haur inpultsiboa, hiperaktiboa, agresiboa eta pazientzia gutxikoa dela interpretatu daiteke. Normalean kolore hauek gain trazua irregularra, zuzena eta gogorra erabiltzen badu.

	desberdinak izan baititzake.	
Gorria	Haurrek gustukoen duten koloreen artean dago gorria. Bere esanahia energia, pasioa, bizitasuna, kitzikapena eta emozioekin lotzen da. Kolore gorria besteekin batera konbinatzen bada eta konbinaketa hori orekatua bada adierazi nahi du emozioen artean oreka dagoela. Kolore gorria nagusi bada, adierazten du autokontrol falta, arriskatzeko nahia, irrazionalitatea, etab.	Kolore gorria nagusi bada, intentsitate handiz agertzen bada eta trazuak angeluak badira erakutsi ahal digu: agresibitatea, biolentzia etab.
Arrosa	Arrosa normalean emakumezkoekin erlazionatzen den kolorea da baino haur txikietan oso presente egoten da. Kolore honekin sentsibilitatea, afektibitatea, mundu ideala adierazten da. 7-8 urterekin (eta mutilen kasuan batez ere) arrosa kolore nagusi bezala erabiltzen bada esan dezake haur horrek errealitatearekin deskonektatzeko beharra duela.	
Berdea	Kolore berdea lasaitasunarekin, sentsibilitatearekin, naturarekin edo itxaropenarekin lotzen dugu. Beste kolore batzuetan bezala, tonalitate ezberdinak ager daitezke, esaterako, argia (sentsibilitatea), iluna (itxaropena).	Kolore hau nagusi bezala erabiltzen bada berez berdeak ez diren objektuetan (ura margotzerakoan, zerua...) esan daiteke haur horrek desadostasuna edo frustrazioa duela eta batzuetan emozioen aldetik gaizki dagoela adierazten du ere.
Morea	Esan daiteke kolore espiritualena dela. Kolore hau bakoitzaren pertsonalitatearekin eta pertsona horren printzipioekin loturik dago: etikoak, erlijiosoak, moralak, etab. Kolore honek ere nahiaren adierazpen inkontzientea irudikatzen du. Honez gain, tristura ere adieraz dezake. Normalean haurren marrazkietan ez dugu aurkituko kolore nagusi bezala.	Kolore nagusi bezala agertzen bada interpreta daiteke haurrak barne zailtasunak dituela, batez ere gurasoekin. Hau da, haurrari beldurrak sortzen zaizkio uste duelako ezin dituela bere gurasoen nahiak bete eta horiek behar bezala asetu.

2.5.3. BEHARRAK IDENTIFIKATZEKO AHOZKO ETA EZ AHOZKO SEINALEAK

13. Taula. Ahozko adierazleak eta erlazioa dakizkion nahasteak.

AHOZKO ADIERAZPENAK	NAHASTE-TALDEA
Etengabe hitz egiten ari da. Nahiz eta irakasleak hitz egiten gelditzeko eskatu, behin eta berriz hitz egiten du.	Hiperaktibitatea, arreta gabezia: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionatutako nahastea.
Bere adinari dagokionari baino askoz motelago irakurtzen du.	Dislexia, lengoaiarekin erlazionatutako arazoak: Irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionatutako nahastea.
Pasa den astean edo hilabeteen klasean egindako edo landutako zerbait modu argi batean oroitzea. (Epe luzerako oroimen aparta adieraztea)	Gaindotatua: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Irakurri ostean, irakurritakoa ulertzeko zailtasunak ditu. Geldi-geldi edo anitzetan irakurri behar du ulertzeko.	Dislexia, arreta gabezia, hiperaktibitatea: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionatutako nahastea.
Ez da gelako ikaskideekin aritzen, klasean eta patioan bera bakarrik ibili eta hitz egiten du.	Autismoa: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Behin eta berriz errepikatu behar zaio eginbeharrekoa.	Arreta gabezia, hiperaktibitatea: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionatutako nahastea.
Ez du komunikatzeko asmorik adierazten.	Autismoa: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Hitz egiterakoan eta idazterakoan hitz batzuen letrak edo silabak ordezkatzan ditu edo kentzen ditu konturatu gabe	Dislexia, disortografia, disgrafia: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionatutako nahastea.

Ahotsa ateratzeko oztopoak edo ezintasuna adierazten du.	Mugimen- arazoak eta garun- paralisia: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Hitz egiterakoan hiztegi zehatza eta aparta erabiltzea.	Gaindotatua: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.

14. Taula. Ez-ahozko adierazleak eta erlazona dakizkion nahasteak.

EZ- AHOZKO ADIERAZPENAK	NAHASTE- TALDEA
Irakasleak hitz egiterakoan leihotik begira dabil, aspertuta dagoela dirudi.	Arreta gabezia, hiperaktibitatea: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionaturiko nahastea. Supergaitasuna: Jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Borondatezko mugimendu koordinatuak egiteko zailtasunak ditu, hala nola, boli-luma eskuineko eskuareekin hartzeko.	Mugitzeko desgaitasuna: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Klasea behin eta berriz oztopatzen du.	Arreta gabezia hiperaktibitatea: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionaturiko nahastea.
Irakasleak ikasleari klase aurrean irakurtzea eskatzen dionean triste eta urduri jartzen da.	Dislexia: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionaturiko nahastea.
Hurbilean eserita dauden ikasleei behin eta berriz zirikatzen die.	Arreta falta, hiperaktibitatea: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionaturiko nahastea.
Idazterako orduan edo mugimendu finak egiterako orduan, hala nola, bere izena idazterakoan edota pilota txiki bat eskuarekin hartzerakoan zailtasunak ditu.	Mugitzeko- arazoak eta garun- paralisia: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Objektu bat begiradarekin denbora jakin bat jarraitzeko zailtasunak ditu.	Ikusmen desgaitasuna: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Eskuak eta hankak (ikaslea aulkian eserita egon arren) etengabeko mugimenduan ditu.	Hiperaktibitatea: irakurketa eta idazketa prozesuekin erlazionaturiko nahastea.
Klaseko arbelean idatzitakoa irakurtzerako orduan zailtasun handiak ditu.	Ikusmen desgaitasuna: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.
Irakasleak esandakoari ez dio kasurik egiten eta hitz egiterakoan ez du burua hitz egiten dion pertsonari bideratzen.	Entzumen desgaitasuna: jokabidearekin erlazionaturiko nahastea.

2.5.4. HTP TESTA

Ikasleen marrazkiak interpretatzeko balioztatuko froga erabiltzerik badago. Eskolako adituak egingo du eta PT-ak lagundu dezake ebaluazio froga hau erabiltzen.

Bere egituraren ebaluazioa egingo zaion pertsonaren fitxa dago, galdetegia (68 galderekin) eta interpretazioa egiteko proposamenak ere (etxea, zuhaitza eta pertsonaren iduriak).

Fitxaren eredua:

Casa-Árbol-Persona	
TÉCNICA DE DIBUJO PROYECTIVO	
H-T-P	
Folleto para la interpretación	
Nombre:	Fecha:
Sexo: ☐ Masculino ☐ Femenino	Edad: ☐ ☐ Escolaridad: ☐
Fuente de referencia:	
Preguntas de inferencia:	
Entrevistador:	Lápiz ☐ Color ☐
OBSERVACIONES GENERALES 1	
Casa:	Tiempo que empezó a dibujar (latencia) Tiempo para completar el dibujo
Árbol:	Tiempo que empezó a dibujar (latencia) Tiempo para completar el dibujo
Persona:	Tiempo que empezó a dibujar (latencia) Tiempo para completar el dibujo

Figura 1
Muestra del Folleto de Registro del H-T-P

Galdetegiaren eredu bat:

INTERROGATORIO POSTERIOR	
CASA	
1. "¿Cuántos pisos tiene la casa? (La casa tiene _____ escaleras)"	
2. "¿De qué está hecha la casa?"	
3. "¿Es tuya? ¿De quién es?"	
4. "¿En casa de quién, estás pensando cuando la dibujabas?"	
5. "¿Te gustaría que fuera tuya la casa? ¿Por qué?"	
6. "Si fueses el amo de esta casa y pudieses hacer lo que quisieses con ella, ¿qué habilitación escogerías para ti? ¿Por qué?"	
7. "¿Quién te gustaría que viviese en esta casa contigo? ¿Por qué?"	
8. Cuando miras la casa, ¿te parece que se encuentre cerca o lejos?"	
9. Cuando miras la casa, ¿tienes la impresión que se encuentre por encima de ti, debajo de ti o al mismo nivel que tú?"	
10. ¿Qué te hace pensar o recordar la casa?"	
11. ¿Qué más?"	
12. ¿Es una casa feliz y amigable?"	
13. ¿Qué hay en la casa que te dé esta impresión?"	
14. ¿La mayoría de las casas son así? ¿Por qué piensas eso?"	
15. "¿Cómo es el clima en este dibujo? (Época del año y momento del día, cielo, temperatura)"	
16. ¿Qué tipo de clima te gusta?"	
17. ¿A quién te recuerda esta casa? ¿Por qué?"	
18. "¿Qué es lo que más necesita la casa? ¿Por qué?"	
19. "Si eso fuera una persona en lugar de (cualquier objeto dibujado a parte de la casa), ¿quién sería?"	
20. ¿A qué dios le lleva la chimenea en esta casa?"	
21. Interrogatorio sobre la distribución (Dibujo y designación, por ejemplo, ¿Qué habitación está representada por cada ventana? ¿Quién se encuentra allí generalmente?"	

Figura 1 (continuación)
Muestra del Folleto de Registro del H-T-P

Interpretaziorako egiten den proposamen taula eredua:

LISTA DE CONCEPTOS PARA LA INTERPRETACIÓN		
CASA	ÁRBOL	PERSONA
Rango normal Desde la 1 a 4 se encuentra dentro del rango normal. [X] Tiempo 10-12 minutos, latencia 100 segundos [X] Puntos bonitos [X] Líneas [X] Líneas no adosadas ni con entrelazos [X] Deficiencias aceptadas con buen humor	Rango normal Desde la 1 a 4 se encuentra dentro del rango normal. [X] Tiempo 10-12 minutos, latencia 100 segundos [X] Puntos bonitos [X] Líneas [X] Líneas no adosadas ni con entrelazos [X] Deficiencias aceptadas con buen humor	Rango normal Desde la 1 a 4 se encuentra dentro del rango normal. [X] Tiempo 10-12 minutos, latencia 100 segundos [X] Puntos bonitos [X] Líneas [X] Líneas no adosadas ni con entrelazos [X] Deficiencias aceptadas con buen humor
Observaciones generales: Véase la portada del folleto y la sección del interrogatorio posterior para los datos de la sesión. - Actitud - Habilidad crítica - Actitudes (transparencia, conflicto, idealización, autoestima, ansiedad) - Comentarios espontáneos - Tiempo, latencia, diseño	Observaciones generales: Véase la portada del folleto y la sección del interrogatorio posterior para los datos de la sesión. - Actitud - Habilidad crítica - Actitudes (transparencia, conflicto, idealización, autoestima, ansiedad) - Comentarios espontáneos - Tiempo, latencia, diseño	Observaciones generales: Véase la portada del folleto y la sección del interrogatorio posterior para los datos de la sesión. - Actitud - Habilidad crítica - Actitudes (transparencia, conflicto, idealización, autoestima, ansiedad) - Comentarios espontáneos - Tiempo, latencia, diseño
Proposición: - Imagen / símbolo de la forma - Las líneas normales muestran más consistencia en el desarrollo del dibujo que los símbolos más complejos en el dibujo que los símbolos de sus dibujos que los símbolos normales. - Símbolos: transparencia, latencia, compensación - Puntos bonitos, idealización, autoestima, ansiedad, comentarios espontáneos - Dibuja en la imagen / símbolo - Dibuja en la imagen / símbolo	Proposición: - Imagen / símbolo de la forma - Las líneas normales muestran más consistencia en el desarrollo del dibujo que los símbolos más complejos en el dibujo que los símbolos normales. - Símbolos: transparencia, latencia, compensación - Puntos bonitos, idealización, autoestima, ansiedad, comentarios espontáneos - Dibuja en la imagen / símbolo - Dibuja en la imagen / símbolo	Proposición: - Imagen / símbolo de la forma - Las líneas normales muestran más consistencia en el desarrollo del dibujo que los símbolos más complejos en el dibujo que los símbolos normales. - Símbolos: transparencia, latencia, compensación - Puntos bonitos, idealización, autoestima, ansiedad, comentarios espontáneos - Dibuja en la imagen / símbolo - Dibuja en la imagen / símbolo

Figura 1 (continuación)
Muestra del Folleto de Registro del H-T-P

2.5.5. ADIMEN EMOZIONALA LANTZEKO JARDUERA BATEN AKTA

DATUAK
Data: 2016/03/18 Tokia: Nafarroako Unibertsitate Publikoko 101. gelan. Iraupena: Ordu bat eta erdi. Bertaratuak: 19 pertsona. Ez Bertaratuak: pertsona 1. Egilea: Josune Labiano Ciriza.
JORRATUTAKO GAIK
1.MARRAZKIEN INTERPRETAZIOA: <u>Gelan zabaldutako galderak eta erantzunak:</u> Zergatik daude haurren bi aurpegiak beltzez margotuta hutsunerik utzi gabe? Gorputz-atalak edo aurpegiak guztiz margotu edo betetzea antsietate edo herstura adieraz dezake (anaia-nebarekin bizi duen egoeraren seinale izan daiteke); Haurrak bere buruaren gainean marra gorriak eta bere aurpegia bete egin du, beraz, antsietate, herstura eta autoestimu baxuak dituela ikus daiteke. Zer esan nahi du gorri koloreak? Zergatik daude airean pertsonaiak? Zergatik dago ama goian? Zergatik aita erdian? Ekintza aitarengan kokatzen da. Zergatik margotu ditu haurrak bere eskuak beltzez? Berak jotzen duelako edo akaso bera eskuetan jotzen dutelako zerbait gaizki egiten duenean. Zalantza: Ez dakigu erabili dituen koloreak, eman dizkieten edo berak aukeratutakoak diren. <u>Ondorioak:</u> Marrazki batek gauza asko adieraz ditzake, baina haurra ezagutu behar da, bere egoera, testuingurua, ondorio zehatzak lortzeko. Klasean ikusitakoa eta marrazki horren azterketaren ondorioz, hainbat interpretazio egin daitezke, baina ezin ditugu haurraren egoeraren ondorio zehatzak atera, ez baitugu ezagutzen, eta datu asko falta zaizkigu.
<u>EGOERAREN AZALPENA:</u> Haurraren datuak: • 7 urteko haurra. Lehen Hezkuntzako 1. mailakoa. • HH-ko hirugarren mailan ez zuen promozionatu. • Euskara eta Matematikako ikasgaietan HHko CEI dauka (hizkuntzan aurreratu du). • Plastika asko du gustuko. • Haurra ilegorria da eta bere ama ere bai (marrazkian ikusten da).

Haurraren jokabidea eskolan:

- Batzuetan langile agertzen da (erritmoa jarraitzen du). Beste batzuetan, berriz, lan egiteko gogorik gabe (ez ditu irakaslearen jarraibideak jarraitzen, ez du parte hartzen) giroa lehertu nahian zirikatu egiten du (bai klaseko kideak, bai eta irakaslea ere).
- Sarritan jarrera desafiatzailea erakusten dio irakasleari: zerbait gaizki erantzuten ari dela dakiela erakusten du, besteak begiratzen dituen bitartean.
- Batzuetan korrika egiten hasten da, oihuka, besteak bultzatu egiten ditu eta hainbat egoeratan jokabide desegokia erakusten du (gela barruan egiten duen arren, nabariagoa da soinetako saioan edo patioan).

Gelako gainontzeko haurren jokabidea:

- Haurraren jokabideaz kexatzen dira, baina ez diote aurkarik egiten (beste haurren arteko liskarretan, aldiz, asertibitate handiagoa erakusten dute).
- Haurra errespetatzen dute, kasu batzuetan, gehiegi.
- Orokorrean neskekin bakarrik ibili ohi da, baina batzuetan (neska batzuek) zer egin behar duen esaten diote.

Familiatik jasotako informazioa:

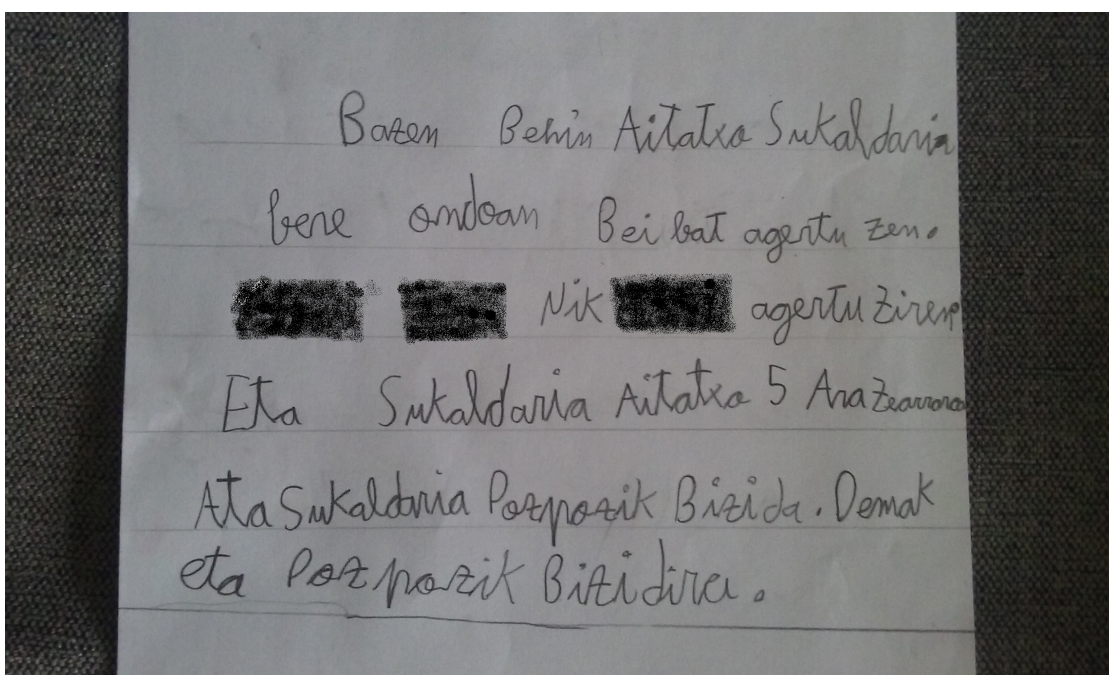
- Etxean antzeko jarrera dauka: irainak, jarrera bortitza (oihuka zentzurik gabe...).
- Amaren arreta etengabe deitzen du 2 urteko anaia/neba txikiarekin dagoenean.
- Gurasoak ez dira euskaldunak.

Familiari buruzko marrazkia eta idatzia:

- Haurrak pozik margotzen zuen, interes estetiko handia daukalarik.
- Familiako partaideak honako ordenan marraztu eta margotu zituen: lehenik eta behin aita, gero bere burua, hirugarrenik anaia/neba txikia eta azkenik bere ama.
- Gelatik kanpo egin du marrazkia PT -arekin hurrengo kontsignarekin: "familiako marrazki bat egin ezazu".
- Marrazkia egiteko nahi izan zuen denbora eduki zuen, ez zitzaion moztu.

16. Irudia. Marrazki eredu bat.

17. Irudia. Idazkerai eredu bat.

Marrazkiko hainbat alderdi:

- Aita orrialdearen erdi-erdian marraztu du. Detaile asko egin dizkio eta beste familiako kideak baino handiagoa marraztu du (amarekin konparatuta, esaterako).

○ Bere aurpegia eta anaia/neba txikiaren aurpegia beltzez margotu ditu. ○ Bere ama txikia marraztu du eta besteekin erabili ez duen beste kolore bat erabili du. Ez dizkio detaile asko egin (aitarekin konparatuz). Horretaz gain, amaren ile kolorea eta bere ile kolorea berdinak direla azpimarratu nahi izan du. ○ Familiako kideak orrialdetik sakabanatuta marraztu ditu (erdian aita eta aitaren goiko aldean paraleloki ama; eskuineko aldean paraleloki bere burua eta bere anaia/neba txikia). ○ Familiako kideen arteko distantzia: bere burua aitarengandik hurbilago marraztu du amarengandik baino. Anaia/neba txikiarena, aldiz, aldrebes (amarengandik hurbilago aitarengandik baino). Halere, orokorrean, bi seme-alabak aitarengandik hurbilago marraztuak daude. ○ Behi bat margotu du (bere esanetan egun batean familiarekin ikusitako behia da).

2.5.6. DANIEL GOLEMAN EGILEAREN ADIMEN EMOZIONALA

EGILEAREN IZENA: DANIEL GOLEMAN				
TEORIAREN AZALPENA (Adimen emozionalaren teoria)	ADIMENA (Alderdi kognitiboa)	SENTIMENDUAK (Alderdi afektiboa)	INGURUA (Alderdi soziala)	GARAPENEAN DUEN ERAGINA (Erabil daitezkeen programak: baliabideak, etab.)

ADIMENEAREN TEORIA

Daniel Golemanek idatzitako "*Emotional Intelligence*" (1995) liburuan kontzeptu berri bat agertu zen:

Adimen emozionala

norbanakoak bere egoera emozionala **identifikatzeko** eta era egokian **kudeatzeko** ahalmena

Golemanen ustez, honako bost gaitasunen inguruan antola daiteke adimen emozionala:

1. NORBERAREN EMOZIONAK IDENTIFIKATU: Sentitzen dugunaren kontzientzia izatea (zer sentitzen den jakitea) eta sentimendu bat agertu bezain azkar hau antzematea: **“ezagutu zeure burua”**

2. ERREGULAZIO EMOZIONALA: Emozioak erregulatzeko, kudeatzeko eta era egokian adierazteko, emozioak identifikatu behar dira lehenengo. Honetaz gain, harreman interpersoneletan emozio ezkorrak kudeatzen jakitea beharrezkoa da.

3. AUTONOMIA ETA MOTIBAZIO EMOZIONALA: Emozio batek ekintza bat eragiten du. Beraz, emozioek eta motibazioak elkarrekiko eraginean dutenez, emozioek arreta, automotibazioa eta norberaren mugimenduak hobetuko dituzte. Zentzu horretan, emozioak eta haiek eragiten dituzten motibazioak autonomia lortzeko bidea izango dira eta horiek lantzea izan behar da esku-hartze psikologikoaren xedea. Gainera, emozioen **autokontrola** izateak inpultsibitatea kontrolatzea eta helburuak modu eraginkor batean lortzea eragiten du.

4. BESTEEN EMOZIONAK IDENTIFIKATU: **Enpatia** beharrezkoa da, hots, besteen ikuspuntuan kokatzea eta besteak ulertzea. Modu honetan, besteek behar edo nahi dutena hautematea errazago da.

5. BIZITZEKO ETA ONGIZATERAKO TREBETASUNAK (harremanak): **Besteen emozioak maneiatzeko** ahalmena (ulertu + kudeatu) erlazio onak eraikitzearen gakoa da; gaitasun horrek eragiten ditu harreman onak.

ADIMENA (alderdi kognitiboa)

Golemanek bi adimen bereizten ditu pertsona guztiongan: **kognitiboa** eta **emozionala**.

Adimena adimendu-tik haratago dago. Hau da, adimendua (ikastea, ulertzea, arrazoitzea, erabakiak hartzea eta errealitatearen ideia bat egitea ahalbidetzen duen gogoaren ahalmena). Golemanen ustez, adimen horrek adimen eta bizitza-arrakastaren %20 baino ez dakar. Gainerako arrakastaren ehunekoa, %80-a, gizarte-mailari, zorteari, eta bereziki, **adimen emozionalari** dagokio.

Adimen emozionala duten pertsonak, hots, haien sentimenduak egoki menperatzen dituztenek, besteen sentimenduak interpretatzen dakitenek eta sentimendu horiekin harreman eraginkorrak izan dezaketenean, **abantaila dute bizitzako arlo guztietan**, baita adimen kognitiboan ere.

SENTIMENDUAK (alderdi afektiboa)

-**Emozio** hitzaren bidez, **sentimenduei, pentsamenduei, egoera biologikoei eta egoera psikologikoei erreferentzia** egin.

-Sentimenduak **harreman, esperientzia eta bizipenen emaitza** dira.

-Gure **sentimenduak ezagutzeko, adierazteko eta ulertzeko gaitasuna** daukagu. Gaitasun hau gaur egungo gizartean aurrera egiteko **ezinbestekoa** da.

-Emozioak **maneiatzeko funtsezkoa** da pertsonen arteko **harreman interpertsonaletan**.

- Enpatiaren bidez **gainerakoien emozioak identifikatzeko ahalmena**.

-Gure **ekintzak** gure **buruaren** mende egoteaz gain, gure **bihotzaren** (sentimenduak) **mende** ere daude.

INGURUA (alderdi soziala)

- Gizartean moldatu ahal izateko beharrezkoa da:

Adimen emozionala

+

Adimen arrazionala

Alde batetik, norberaren zein besteen sentimenduak ezagutzeko gaitasunak garatu behar dira, hauek modu egokian gidatzeko beste pertsonekin lan egiteko orduan. Bestetik, adimen arrazionala garatu beharko da, gaitasun kognitiboen eta pentsamenduaren gaitasunen bidez.

-Pertsonen arteko erlazioekin lotua dago, hau da, alderdi interpertsonalarekin.

-Komunikazio egoera bakoitzean emozioen arteko ekintza abian jartzen da.

-Pertsonak sentitzen dutena hauteman behar da, ikuspuntu ezberdinak ulertzeko eta elkarrekintza eraginkorrak izateko.

Hau egiteko, enpatia izatea beharrezkoa izango da. Modu honetan, besteak sentitzen duenaren arabera beharrezkoak diren erabakiak hartuko direlako.

-Halaber, norberaren emozioak ezagutzea beharrezkoa da. Hauek ezagutuz gero, kontrolatzeko eta kudeatzeko gai izango baikara. Honekin batera, besteen emozioak ere kudeatzeko gai izango gara eta erlazio onak izateko gaitasuna bereganatuko dugu.

-Bestalde, erabaki egokiak hartzeko ekimena eduki behar da, hortaz, kritikoak izan behar gara hartutako erabakiekin.

-Erlazio sozialak subjektuaren izaeran, biologian eta osasunean eragina izango dute bere bizitza osoan zehar.

GARAPENEAN DUEN ERAGINA (Erabil daitezkeen programak: baliabideak, etab.)

Pertsona bezala, eta gure barnera begira, zertan lagun gaitzake?

- Norbere emozioen ezagutza hobea lortzen.
- Besteen emozioak identifikatzen.
- Norbere emozioak erregulatzeko gaitasuna garatzen.
- Emozio negatiboen ondorio kaltegarriari aurre hartzen.
- Emozio positiboak sorrarazteko gaitasuna garatzen.
- Norbere burua motibatzeke gaitasuna garatzen.
- Bizitzan jarrera baikorra izaten.
- Osasunez nahiz emozionalki gehiago zaintzen.
- Gure buruarekin ondo sentitzen: norbere ongizatea hobetzen.
- Besteekin elkarbizitzen eta harreman emankorrak egiten.
- Bizi dugun guztia ikasgai bihurtzen.
- Ilusioa eta itxaropena sorraraziko dizkiguten helmugak izaten.

Hezkuntza emozionala lantzeko baliabideak:

- Deskribapena lantzeko fitxak.
- Sormena lantzeko jarduerak, erlajazio jarduerak, rol-playing, dantzak, musika, titereak...
- Elkarrekintza eskatzen duten jarduerak.
- Orientazioa.
- Eskolaz kanpoko programak.
- Tutoretza-Plana.
- Curriculumean hezkuntza emozionala sartzea.
- Jokoak, marrazkiak, jolas sinbolikoak edo ipuinak erabiltzea eta sortzea.
- Egunero agertzen diren gatazkak gelan erabiltzea enpatia garatzeko.
- Gurasoekiko lankidetzak eta hauen parte hartzea.
- PENTACIDAD EGITASMOA
- ADIMEN EMOZIONALA GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA

3.1. ESKU-HARTZEAREN **HELBURUAK** AUKERATU.

- **Egoeraren analisia:** Arazoari erantzun bat emateko unea da. Egoeraren analisia txosten psikopedagogikoan dugun datuak jasoz egingo da: informazioa (guk egin edo jaso), ikaskuntza, maila soziala, etab.
- **Aldatu nahi duguna aztertu:** Nola aldatu eta hobetu, estrategiak eta lortutako informazioa aztertu eta datuak hausnartu egin behar dira. Ikasleentzat “aberastasun soziala” izan behar dugu irakasle bezala, hots, heldutasunez jokatu behar etapa guztietan.
 - o Adibidez, azterketak zertarako? Ez dakizkitez egiten, erakutsi behar zaie nola burutzen diren.
- **Helburuak zehaztu:** esku-hartzeari begira, ez detekzioari, helburuak zehaztuko dira, norainoko esku-hartzea izanen den zehaztuz.
- **esku-hartzea diseinatu:** Txostenetik hasita, zein premia dituzten ikasleek, zein behar egongo diren, zein material behar dugun (gauza bisuala, etab.).
- **PT baten jardunbidea, ikaslearen 5 GAITASUNAK garatzen laguntzea da.**

Bost dira **gaitasun psikologikoak**: Komunikatzekoa, gizarteratzezkua, afektuzkoa, psikomotorea eta ezagutzazkoa. Bakoitzaren azalpen labur bat ekarri da atal honen hasierara horien ezagutza garrantzitsua delako. Izan ere, helburu didaktikoen baitan adierazten dira eta irakasle lanean menderatu behar den ezinbestekoa gaia da.

- **Komunikatzeko gaitasuna**

Alde batetik **komunikazioaren kontzeptua** dago: komunikazioa informazioa transmititzearen jardura da. Beste aldetik, **gaitasuna**, hezkuntzan eta konpetentzia bezala ulertua, pertsonak jardura bat burutzeko dituen ahalmenen multzoa da, bai bakarkako, bai gizarte-betekizunetarako.

Komunikazio gaitasuna gizakiek daukaten komunikatzeko ahalmena edo, zentzu hertsiagoan, hizkuntza baten ezagutza eta gizartean hizkuntza hori erabiltzeko gaitasuna da. XX. mendeko bukaeratik hezkuntza curriculumetan aipatzen diren oinarritzko gaitasunetako bat da hain zuzen ere.

Beraz **komunikatzeko gaitasuna** horrela definitu dezakegu: pertsona batek testuinguru jakin batean modu eraginkorrean komunikatzeko behar duenari gaitasun komunikatiboa deitzen zaio (<https://eu.wikipedia>).

Nafarroako Haur Hezkuntzako Curriculumak zehazten duen 23/2007 Foru Dekretuan esaterako, “hizkuntzak: komunikazioa eta irudikapena” multzoko helburua, haurren eta ingurunearen arteko harremanak hobetzea da. Errealitatea irudikatu, pentsamenduak, sentimenduak eta bizipenak adierazi eta besteekin harremanetan

jartzeko bidea ematen du, kanpoko eta barneko munduak lotzeko tresnak komunikatzeko eta irudikatzeko modu desberdintzat erreparatuz. Modu honetan, hizkuntzak ikuspegi anitzetatik lantzeko bidea bermatu nahi du: hitzezko hizkuntza, ikus-entzunezkoen eta informazioaren eta komunikazioaren teknologien hizkuntza, arte hizkuntza eta gorputzaren hizkuntza.

15. Taula. Komunikazio gaitasunaren adierazleak (Trebol, 2010, 23).

• Behaketa-iturri bati baino gehiagori arreta jarri • Kodetu • Deskodetu • Zehaztasunez adierazi	• Datuak bildu zehaztasunez eta zuzentasunez • Hizkuntza batetik bestera aldatu • Komunikatzeko baliabide linguistikoak erabili • Komunikatzeko baliabide ez-linguistikoak erabili • Komunikatzeko baliabide egokia erabili
---	---

• **Gizarteratzezk gaitasuna**

Gizarteratzezko ahalmena jaiotzean hasten den prozesua da. Prozesu horretan gizakiak beraien buruez kontziente bihurtzen dira, adimena eta **auto-kontzientzia** garatuz. Era berean, bere komunitatearen eredu kulturalak ulertzeko eta menperatzeko gai bihurtzen dira. Sozializazioak bizitza osoa irauten du, etengabeko prozesua baita. Prozesu horretan, pertsonak, bera eta bere inguruko pertsonen arteko elkarlan konstanteari esker, bere kultura barneko balioak, iritzi anitzak, rolak, etab., barneratzen ditu. Gizarteratze prozesuari esker partaide berriak gizartean integratzen dira, gizarteak bere ezaugarri propioak mantentzen ditu eta gizartearen iraupena bermatzen da. Horrez gain, belaunaldien arteko lotura eraikitzen da. Bukatzeko, gizarteratzea bereziki sakona eta intentsua da haurtzaroan, aro horretan gertatzen baita lehenengo sozializazioa.

16. Taula. Gizarteratzezk gaitasunaren adierazleak (Trebol, 2010, 23).

• Pertsona eta iritzi-aniztasuna onartu • Ingurune sozialean erabakigarriak eta gizatiarrak diren balioekin bat jokatu • Elkarlana • Partekatu • Era aktiboan hitzartu	• Erabakigarriak eta etikoak diren balioen babes aktiboan parte hartu • Hartzaile agertu • Era aktiboan eta interesik gabe parte hartu • Besteen iritzi eta ekarpenak errespetatu • Kritikoa azaldu
--	---

• **Gaitasun afektiboa**

Hezkuntza prozesuan zehar, norberak bere identitatea (Nia) eraikiko du pixkanaka, berarekiko eta ingurunearekiko segurtasuna eta interesa sakondu ahala. Norberaren ezagutza eta autonomia pertsonala garatzeari esker emozio, sentimendu eta afektuak modu burutsuan erabiltzeko behar diren ahalmenak eta enpatia garatzen joanen dira, betiere mugak kontuan hartuz eta emozioak erregulatzen ikasiz.

17. Taula. Gaitasun afektiboaren adierazleak (Trebol, 2010, 23).

• Norberaren onarpena • Nork bere balioak argitu • Nork bere sentimenduak interpretatu • Autonomia agertu • Iniziatiba izan • Ziurtasuna izan	• Etengabe saiatu, kementsua izan • Nork bere burua errespetatu • Nor bere ekintzekin kritikoa izan • Nork bere buruaz irudi positiboa izan • Erabakiak hartu • Nork bere gaitasunak modu orekatuan balioetsi • Sortzailea izan eredu iraunkorrak gaindituz
--	---

• **Gaitasun psikomotorea**

Gaitasun psikomotorea psikologian sortutako kontzeptu bat da non mugimendua eta pertzepzio motorra biltzen diren batera. Haurren afektibitate, adimen eta mugimendu esparruak bateratuta ulertzen dira. Jarduera psikikoa eta portaera motorren artean lotura estua dago, horregatik, psikomotrizitateak ezaugarri fisikoak baita psikikoak ere kontuan hartzen ditu. Haurrak mugitzeko beharra eta ahalmena du ere, hortaz, hezitzaileon papera haurren beharrak asetzea eta bere gaitasunak garatzen laguntzea izango da: gelako jardueren bidez saiakera, esperimentazioa, probak, tanteoa edo bizipenaren bidez aurreratzeko aukera anitzak eskaintzea. Jarduera horien bidez hurrek hainbat gaitasun psikomotore garatuko dituzte.

18. Taula. Gaitasun psikomotorearen adierazleak(Trebol, 2010, 23)..

• Egoera berrietara egokitu • Eraiki • Nork bere gorputza kontrolatu • Ingurua denboraren arabera egituratu • Nork bere gorputzaren baliabideak topatu • Erabili	• Espazioan orientatu • Denboran orientatu • Espazioan kokatu • Denboran kokatu • Nork bere ahalegin fisikoa erregulatu • Mugimenduzko jokabide zehaztuak praktikatu
---	---

- **Ezagutzazko gaitasuna**

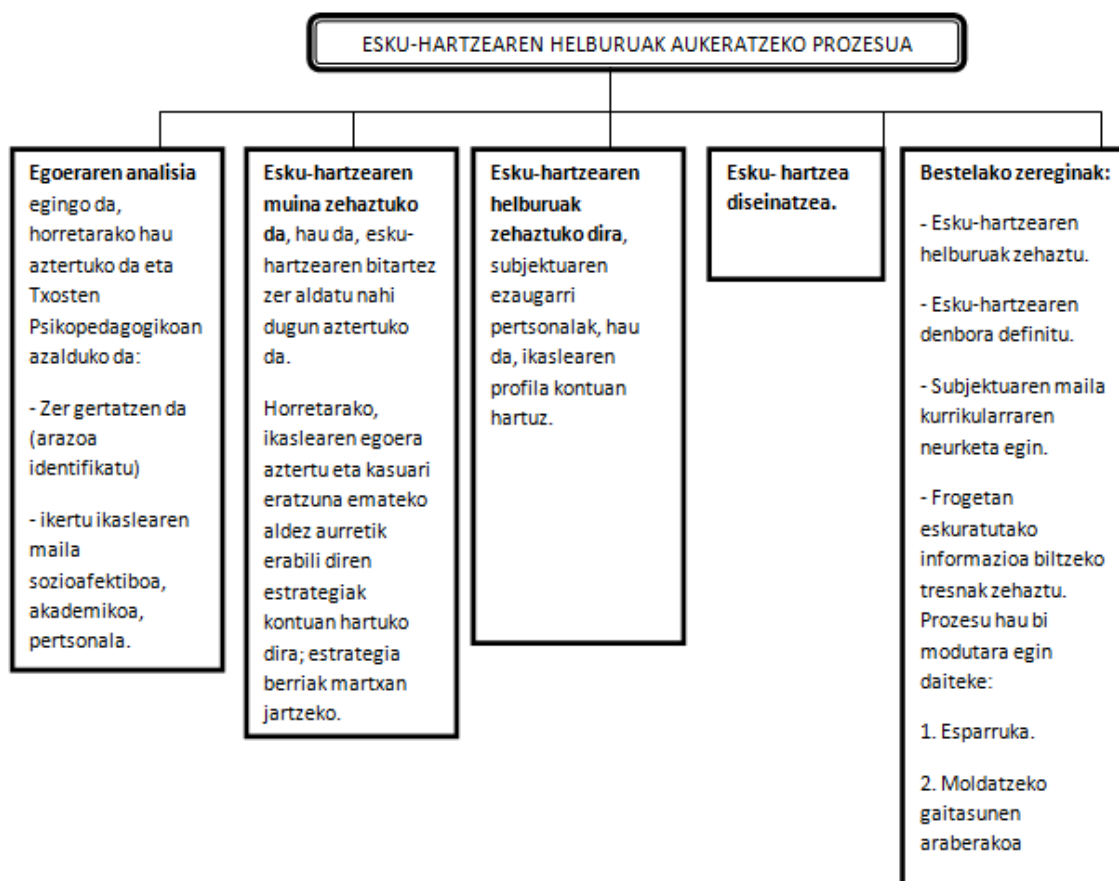
Kognizioa [gogamenaren](#) prozesuen multzoa da, [pertzepzioa](#), [hizkuntza](#), [adimena](#) eta oro-har [informazioa](#) prozesatzeko behar diren prozesu guztiak biltzen dituen. Oso esparru zabala da eta teoria asko aurkituko ditugu. Haurren kognizioak garapen sakona eta azkarra jasaten du lehenengo urteetan eta hauek dira oinarritzko prozesu kognitibo nabarmenenak: diskriminazioa, arreta, memoria, imitazioa, kontzeptualizazioa eta arazoak ebaztea. Gure eskolako helburua, gurasoekin batera, haurren garapen kognitiboa estimulatzea izango da, haur bakoitzak bere gaitasunak garatzeko. Horretarako hainbat jarduera proposatu daitezke: ingurua aztertu eta ezagutzea, objektuak sailkatzea, egin nahi duguna pentsatu eta komunikatzen ikastea, inguruko objektuak marraztea, objektuen ezaugarriak (tamaina, kolorea, testura...) aztertzea eta beste objektuekin konparatzea, objektuen arteko korrespondentziak lantzea, etab.

19. Taula. Ezagutzazko gaitasuna (Trebol , 2010, 22)

● Behatu ● Identifikatu ● Alderatu ● Erlazionatu ● Ezberdindu ● Sailkatu ● Orokortu ● Definitu	● Hipotesiak egin ● Arrazoibide deduktiboa ● Arrazoibide induktiboa ● Sintetizatu ● Barneratu ● Irudikatu ● Planifikatu ● Antolatu
---	---

Gaitasunen zerrenda ezagutzea oso baliagarria da, antolaketa didaktikoa prestatzeko balio baitu. Helburu bat daukagunean eta ikaslearen ikaskuntza prozesuan eragin nahi bada gaitasunak agertu behar dira, baita horiek aurrera eramateko ezinbestekoak diren trebeziak ere.

Pertsona-gaitasunak eta trebetasunak biltzeko ikuskera bat ***Pentazitatea*** litzateke, gaur egun hainbat ikastetxeetan aurrera eramaten hasi den proiektua hain zuzen ere. Proiektu honek erdigunetzat pertsona hartzen du eta gizakiaren hazkuntza integrala bilatzen du. Elkarri lotutako bost arlo integratzen ditu hezkuntza-eredu honek, hala nola, gorputza (fisikoa), adimena (psikikoa), nortasuna (ni naizena), emozioak (nik sentitzen dudana) eta gizarte jokabideak (besteekiko jokabideak).

18. Irudia. esku-hartzearen helburuak aukeratzeko prozesua.

3.1.1. HELBURUAK / TXOSTEN PSIKOPEDAGOGIKOA:

Adituen arteko elkarlana koordinatzeko, txosten psikopedagogikoa hasieratik idaztea komeni da. Horretarako, azalpen orokor bat eta txostenaren edukia eskaintzen dira hemen gidoia osatu ahal izateko.

3.1.1.1. PROFESIONALEN ARTEKO TXOSTENAREN GIDOIA

Noiz prestatu beharko dugu txosten bat? Norbait, bai pertsona fisikoa izan (orientatzailea, logopeda, gurasoak, pediatra, ...), bai erakundea izan (CREENA, beste eskola bat, ...), **ikasleen inguruan informatu behar dugunean** idatziko da. Bertan ahalik eta informazio esanguratsu eta zehatzena agertu beharko da.

Egitura aztertuz esan beharra dago **txosten guztiek egitura berdina** daukatela; berdin dio txostena mediku batek edo zurgin batek idaztea. **Lehenengo paragrafoan data** idatzita agertuko zaigu eta txostenak 3 atal edukiko ditu: **gertaerak, balorazioa** eta azkenik **ondorioa**, non **proposamen zehatz** bat egingo den. Asko jota, txostenak 3 hiru orri izango ditu. Goazen egitura hori hobeto aztertzeraz:

20. Taula. Txostenaren gidoia.

1. GERTAERAK EDO AURRETIKOAK. Egoera deskribatzen da

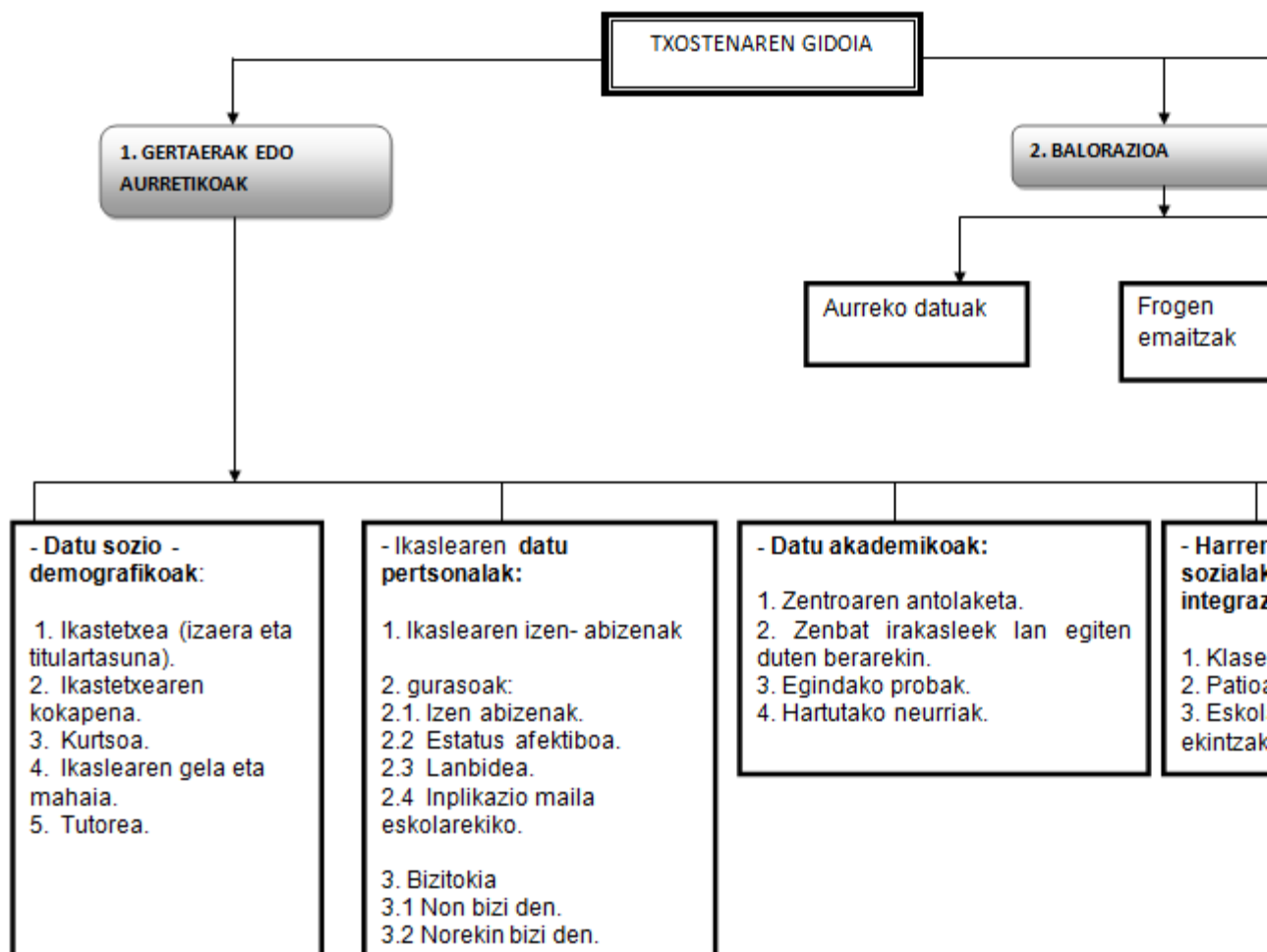
- **Datu sozio - demografikoak.**
 - Ikastetxea (izaera eta titulartasuna).
 - Ikastetxearen kokapena.
 - Kurtsoa.
 - Ikaslearen gela eta mahaia.
 - Tutorea.
- **Ikaslearen datu pertsonalak.**
 - Ikaslearen izen-abizenak.
 - Gurasoak.
 - * Izen-abizenak.
 - * Estatus afektiboa (elkarrekin ala bananduak dauden).
 - * Lanbidea.
 - * Inplikazio maila eskolarekiko.
 - Bizitokia.
 - * Non bizi den (herria edo auzoa).
 - * Norekin bizi den.
- **Datu akademikoak.**
 - Zentroaren antolaketa.
 - Zenbat irakaslek lan egiten duten berarekin.
 - Egindako probak.
 - Hartutako neurriak.
- **Ikaslearen harreman sozialak eta integrazio maila.**
 - Klasea.
 - Patioa.
 - Eskolaz kanpoko ekintzak.
- **Txostenaren zergatia.**
 - Nork egiten duen.
 - Egitea nork eskatu duen.
 - Norentzat den txostena.
 - Txostenaren arrazoia.

2. BALORAZIOA

- Aurreko **datuen balorazioa** egin.
- Ikasleari pasa zaizkion **frogen emaitzak**.

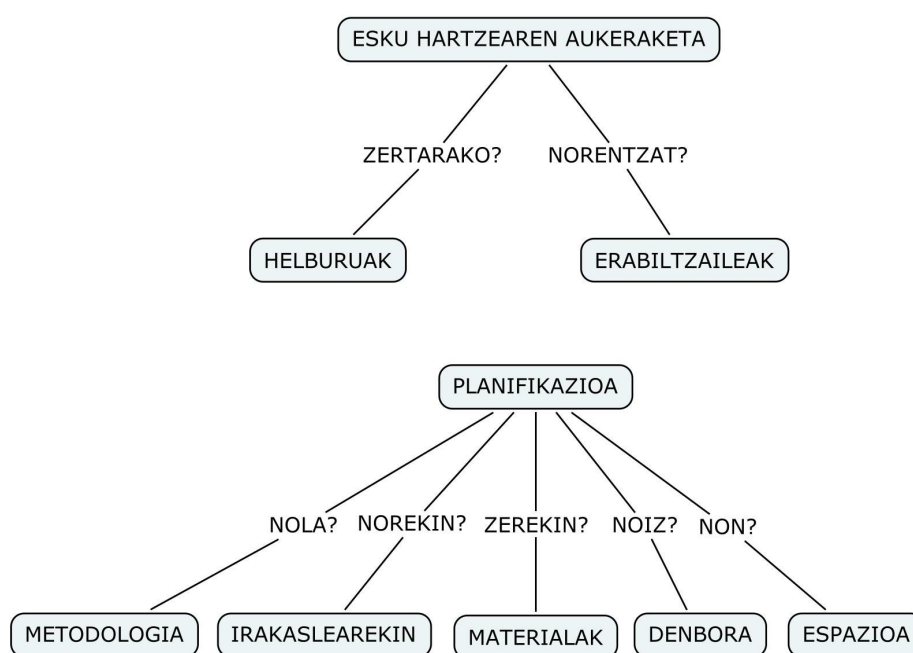
3. ONDORIOA – PROPOSAMENA

- Hartu beharreko **neurriak** aipatuko dira **proposamen zehatz** bat eginez.

3.1.2. HELBURUEI LOTUTA DOANA:

- Esku-hartzearen **helburuak definitu**. Egingo den lana, nork egingo duen, tokia, denbora, etab., kontuan izango dira. Saiatu atsedenaldiaren aurretik lana egiten.
- **Denbora zehaztu**: epe bat jarriko dugu lorpenak izateko (epea ikaslearentzat, guretzat eta tutorearentzat da) Adibidez, orain ezin bada margoak aukeratzen egon, guk esan beharko dugu.
 - o Jakin behar dugu zer lortu nahi dugun: prozesua ikastea eta ulertzea-barneratzea edo emaitza finalera iristea.
- **Maila kurrikularraren neurketa**: “helburu didaktiko hauek ez ditu gainditu, hauek landuko ditugu orduan...” **Aldiro kontrolatu! Ebaluazio jarraia da!**
- Frogetan eskuratutako informazioa biltzeko **tresnak**: zeintzuk eta nola erabiliko ditugun.

20. Irudia. esku-hartzearen aukeratzea eta plangintza.

21.Taula. Informazioa biltzeko prozedura.

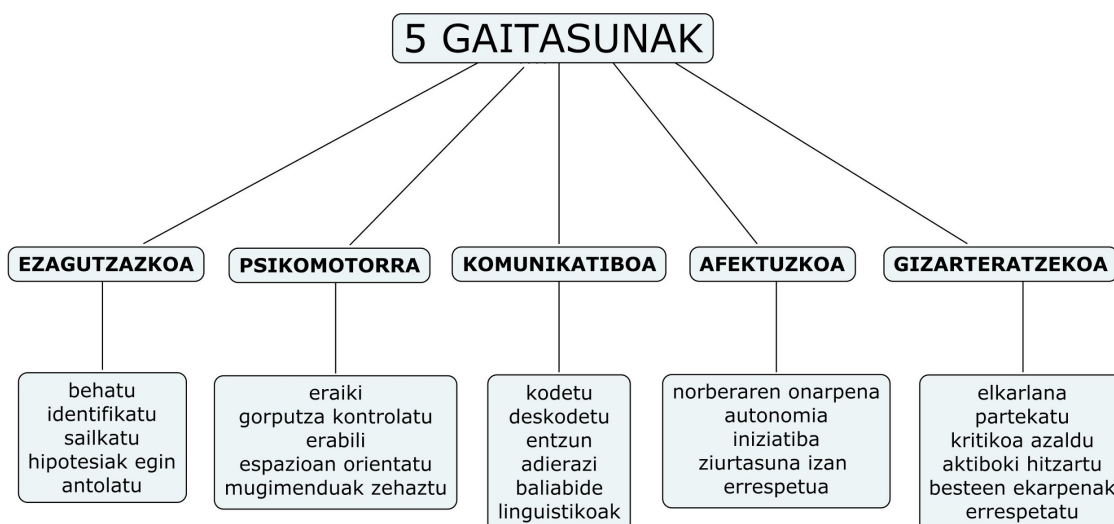
	Lanabesak	Esparruka eta arloka	Moldatzeko gaitasunen arabera
A	CURRICULUM-ESKUDUNTZAREN EBALUAZIOA	Haur Hezkuntzan.	1. Komunikazioa 2. Autozainketa
		Lehen Hezkuntzako lehenengo zikloa	3. Etxeko bizitzara moldatzeko gaitasunak
		Lehen hezkuntzako Bigarren Zikloa	4. Gizarte-gaitasunak
		Lehen Hezkuntzako Hirugarren zikloa	5. Komunitatearen erabilera Autozuzendaritza (6) 7. Osasuna eta segurtasuna 9. Aisia eta denbora libre
B	Bildutako informazioaren laburpena	Esparruka eta arloka	Moldatzeko gaitasunen arabera
		Haur Hezkuntzan.	1. Komunikazioa 2. Autozainketa. 3. Etxeko bizitzara moldatzeko gaitasunak
		Lehen Hezkuntza	4. Gizarte-gaitasunak 5. Komunitatearen erabilera 6. Autozuzendaritza 7. Osasuna eta segurtasuna 9. Aisia eta denbora libre.
C	Lan-proposamena	Esparruka eta arloka	Laguntza-zerbitzuak
		Haur Hezkuntzan.	• Pedagogia Teraeutikoko irakasleak
		Lehen Hezkuntza	• Entzumen- eta lengoia-irakasleak • Itsuak diren lagunen irakasle ibiltariak
		Derrigorrezko Hezkuntza Bigarren	• Logopedak • Fisioterapeutak • ...

Informazio-bilketa hori bi modutara egin daiteke:

- Etaparen arabera eta bere arloak kontuan izanda (HH edo LH).
- Moldatzeko gaitasunen arabera.

3.1.3. DATUEKIN

- **Datuak bildu:** egunero eta beti erregistratuko dira.
- **Datuak taldekatu:** bost gaitasunen arabera sailkatu haien garapena sustatuz. Ikasleei haien gaitasunekin aurrera egiten irakatsi behar diegu. Orekakoa izan behar da, hots, akademikoki zein emozionalki landutakoa. Psikologiaren prozesu orokorretan parte hartzen duten oroimena, arreta, motibazioa eta hautematea kontuan hartuko ditugu ere.

21. Irudia. Gizakiaren bost gaitasunak.

- **Datuei kategoriak eman:** Lehentasuna markatu, eguneroko gauzak pentsatu (errutinak), noizbehinka, beti edo jardueren aurretik zer egin behar den zehaztuz.
- **Datuak sailkatu:** Aurreko ataletan esan denarekin programazio bat egin.

3.1.4. CURRICULUM EGOKITZAPEN INDIBIDUALA (CEI⁴) GIDOIA

Lehenik eta behin, ikaslea curriculum arruntetik eta testuinguru arruntetik urruntzea saihestuko duten neurri guztiak aurrera eramango dira (normalizazio printzipioa). Ondoren, ikaslearen parte hartzea eta ikaskuntza bermatzeko Curriculum Egokitzen Indibiduala egitea erabakitzen bada, Berriazko Hezkuntza Premiak dituzten ikasleen ezaugarrietara moldatuz burutuko da.

CEI-a egitean beti curriculum arruntetik abiatuko da eta banakako egokitzenen aurretik egokitzen orokorreari emanen zaie lehentasuna, Vygotski-k eta teoria ekologikoak azpimarratzen duten testuinguruaren eraginak eta hezkuntza inklusiboa batera doazelako. Hau horrela, curriculumeko **sarrera elementuak aldatzen hasiko gara eta gero, beharrezkoa bada, curriculumeko oinarriko elementuak aldatuko dira**, beti ere edukiak, helburuak eta ebaluazio irizpideak aldatuko diren azken elementuak izanik. Guzti honengatik, proposatutako CEI-an aldatu beharreko elementuak aipatutako hurrenkeran agertzen dira, CEI-an bertan ingurunearen eragina kontuan hartzen delarik eta oinarri teorikoan aipatutako aniztasunari erantzuteko neurriak aintzat hartzen direlarik.

Aipatutakoaz gain, ondorengo alderdiak ezin dira ahaztu egokitzenen egiteko garaian, ikaslea planteamendu komunitatik ahalik eta gutxien urruntzeko:

4 CEI: Curriculum Egokitzen Indibiduala adieraziko da hemendik aurrera.

- Egokitzenak egiteko **urratsen hurrenkera**. Hasteko, curriculumeko sarrera elementuak egokitzea eta ondoren curriculumeko oinarritzko osagaiak; beti ere ordena hau jarraituz: ebaluatzeko prozedurak, metodologia, jarduerak, edukiak, helburuak eta ebaluazio irizpideak.
- **Ikastetxea**. Eraikuntza aldetik ikasleari traba egin diezaioketen oztopoak kendu behar dira: beharrezkoa bada maldak ipini, igogailurik ez badago ataritik gertuen dagoen gelan behar diren ikastaldeak kokatu, komun egokituak eduki, ate zabalak jarri eta argiztapena zaindu. Horrez gain, gabeziei aurre egiteko, hobekuntza plan errealeak planteatu eta praktikan ipiniko dira, gero ebaluatuak izan eta plan hauei etekinak ateratzeko.
- **Baliabideak**. Ikastetxe mailan hezkuntza errazteko helburuarekin zenbait material berezi egonen da. Ordenagailuetako programei esker adibidez letra tamaina eta irudiak handitzeko aukera dago. Beraz, IKT-ei esker ikasleen ikaskuntza bermatu daiteke. Dena den, gaur egungo egoera ekonomikoa kontuan hartuz, gerta daiteke hainbat ikastetxek baliabide hauek lortzeko horrenbeste aukera ez izatea, horretarako irakasleak software libreko programak bilatu ditzake edo bere sormena erabiliz ikasleari egokitutako materiala eraiki dezake. Materialak egokitzeko ideiak Alanda erakundeko <http://www.asociacionalanda.org> web orrian aurki daitezke. Era berean, CREENA⁵ko web orrialdeak, irakasle, guraso eta ikasleen eskura informazio gehiago ipintzen du. Ikastetxeak eskaintzen dituen giza baliabideak eta CREENA bezalako zentroek eskaini ditzaketen giza baliabideak kontuan hartu behar dira. CREENA Nafarroako Hezkuntza Bereziko Baliabide Zentroa da, Nafarroako foru-komunitatean berariazko hezkuntza-premiak dituzten ikasleei laguntza eskaintzeko zerbitzua hain zuzen ere.
- **Metodologia**. Ikasle guztien parte hartzea bermatzeko ikasgelan metodologia **anitzak** erabili behar dira. **Gardnerrek** dioten eran adimen anitzak ditugu eta inteligentzia guztiak landu behar dira ikasle guztiei eskaintza egokia emateko. Horrez gain, **Ausubelek** aipatu bezala, ikasgeletan ikaskuntza esanguratsua landu behar da. Modu honetan ikasleak ezagutza eraikiko dute benetako ikaskuntza bermatzen baita horrela. Guzti hau uztartzeko, ikasleak motibatuko dituzten haien **interresetako gaiak** kontuan hartzeaz gainera, **taldekatze ezberdinak** egin daitezke. Haur Hezkuntzan adibidez txokoka lan egiten da eta txoko bakoitzean ezagutza ezberdinak lantzeko aukera dago. IKTek indarra hartu dute ere, eta hainbat ikastetxetan proiektuak lan egiten

5 CREENA/NAHBBZ Nafarroako Hezkuntza Bereziko Baliabide Zentroa da. Bere webgunea: <http://creena.educacion.navarra.es/>. Euskal Autonomi Elkargoan Berritzeguneak dira, <http://b01.berritzeguneak.net/es/asesorias.php?asesoria=33> eta Iparralden, eskumena Pau-n dagoen "Pertsona urrituen departamenduko etxea / Maison départementale des personnes handicapées" esku dago.

hasiak dira ere bai. Baina badira beste taldekatze mota batzuk: taldean ezagutzak elkartrukatuz lan egiteko estrategia ezberdinak (berdinen arteko tutoretza, buruhaustea, kooperazio egituratua eta elkarri erakustea), arazoetan oinarritutako ikaskuntza, kasuetan oinarritutako ikaskuntza, elkarrekiko ikaskuntza, jolas kooperatiboak, proiektuen bidezko ikaskuntza eta talde elkarreragileak. Taldekatze hauekin jokatzuz, ikasle guztien ikaskuntza bermatuko da. Bukatzeko, ikasle guztientzat onuragarriak diren erlaxazio teknikak eta emozioen lanketa bultzatu daitezke, harreman sozialetan eta komunikazioan indarra jartzeaz gainera.

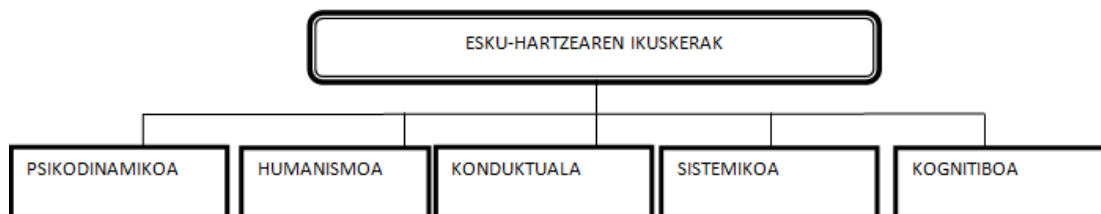
- Egokitzapena egitean **helburuak edo edukiak** aldatzera iritsiko bagina: lehenik eta behin, egokitzapena egiten saiatu behar da etapako helburu orokorrak kendu gabe. Hurrengo pausua etapako helburu orokorrak moldatzea litzateke eta azkenekoa helburuak guztiz egokitzea.
- **Ikaskuntza indibidualizatua.** Ikasle bakoitzak bere izaera eta ikasteko era duenez, irakaslearen eta ikaslearen artean harreman estua egoteak oso ongi elkar ezagutzea eta behar diren neurriak hartzea ekarriko du. Oinarri teorikoan aipatutakoa aintzat hartuko dute profesionalek irakaskuntza-ikaskuntza prozesua ikasle bakoitzera moldatzeko.
- **BEK⁶-a errealista** izan behar da eta bertan ipintzen dena praktikara eramanez, ondoren ebaluatua izateko. BEK-a hezkuntza komunitate osoarekin partekatu daitekeen dokumentu informatizatu bakar batean egiten da, intranet batean edo sarean zintzilik dagoen google drive gisako dokumentu batean; betiere isilpeko datuen konfidentziasuna kontuan hartuz. Modu honetan profesional bakoitzak guztia idatziz utziko du bertan eta gainontzeko profesionalek aldaketen berri izanen dute. Horrez gain, dokumentu informatizatua denez, beharrezkoak diren esteka guztiak egin daitezke BEK-eko leku batetik bestera edo BEK-etik bertatik beste leku batzuetara.

Profesionalek **formakuntza jarraia** jasotzeaz gainera aipatutako guztia kontuan hartu beharko dute, ikasle guztien mesederako baita eta honi esker ikasle guztien parte hartzea eta ikaskuntza bermatzeko aukera ematen baita.

Ikaslearen datu pertsonalak eta eskolari dagozkionak
Ezaugarriak:
- Ingurunea: ikastetxea, ikasgela eta familia
- Ikaslearen garapena eremu desberdinetan eta curriculum gaitasun maila
Ikaslearen hezkuntza-premiak
Hezkuntza-erantzuna
- Erabakiak ikastetxe mailan
- Erabakiak ziklo/ikasgela mailan
- Jarraituko den curriculum egokitua
- Curriculumeko sarrera elementuak
- Egokitzapenak giza baliabideetan eta antolakuntzan
- Egokitzapenak espazioetan eta alderdi fisikoetan
- Egokitzapenak hornikuntzan eta baliabideetan
- Denboraren egokitzapena
- Curriculumeko oinarrizko osagaiak
- Ebaluatze prozedurak (ebaluazio tresnak eta teknikak)
- Egokitzapen metodologikoak
- Jarduera motak edo jardueren sekuentzia
- Edukiak
- Helburuak eta ebaluazio irizpideak
Curriculum egokitzapenaren jarraipena
Behar diren giza baliabideak eta bitarteko materialak

22. Irudia. CEI baten atalak.

3.2. ESKU-HARTZEAREN IKUSKERAK.

23. Irudia. Ikuskera psikologikoak esku-hartzearen planteamendurako.

3.2.1. HUMANISMOA

Humanismoa gizakia eta giza balioak besteen gainetik jartzen dituen jarrera filosofikoa da. (Harluxet hiztegi entziklopedikoa). Erran dezakegu bezeroan zentratzen dela eta pertsona ulertzeko helburua duela. Carl Rogersek 1951 urtean planteatu zuen bidetik, gaur egun esku-hartze terapeutiko gehienetan erabiltzen da. Honen barnean hiru ikuspegi topa ditzakegu:

- Terapia gestaltikoa

- Analisi transakzionala (Berne egilea adibidez).
- Bezeroan zentratutako psikoterapia

Ikuskera Humanistaren ezaugarrien laburpen bat jaso da hemen zerrendatzeko:

- Munduaren eta errealitatearen **ikuskera subjektiboa** da. Ikasleak kontatzen digunetik hasi eta hortik jarraitu behar dugu.
- “Zuk ahal duzu” esan behar dugu. Hori **sinistu behar** du norbanakoak. Modu **positiboan**. Pertsona orok zuzentze eta lorpen positiboetarako berezko ahalmena du.
- **Bere esku** dago. Pertsona independentea da eta ekimena bere esku dago.
- **Ulermena bere mailan** jartzen dugunean lortuko dugu soilik, bere lekuan jarri behar gara. Gure lana bakarrik bideratzea izango da.
- Jarduera terapeutikoa **esperientziaren unean unekoa** eta lekuan lekukoa izan behar da. Momentuan gertatzen ari dena. Momentuan **momentukoa**: motorikoki oso motela bada adibidez, baina fonemak baldin badakizki, psikomotrizitate gelara eramango dugu.
- **Oztopoei aurre egin**. Garapena bultzatu behar dugu. Oztopo bat norberaren irudi negatiboaren ikaskuntza da.
- Lantzen duguna **etengabekoa** izan behar du. Pertsonaren oinarritzko osagaia eguneratze jarrai bat egitea da, “experiencing” deiturikoa.
- Esperientzia eta autokontzeptuaren arteko **elkarreragina**. Lortzen dugunarengatik animatu eta motibatu.
- Koherentea ez denean, hau da, **inkongruentzia** badago, jokabide defentsiboa sortuko da. Ikaslea blokeatu dezakegu, ondorioz, emozioen adierazpena galaraziz. Ez du adieraziko edo ez du pertsona zehatz batzuekin komunikaziorik edo harremanik izango (mutismo selektiboa).
- **Aldaketarako mekanismoak** sortu behar dira.

Ikuskera hau Haur eta Lehen Hezkuntza etapetan nola planteatu daiteken proposatu da. Hemen behean duzu proposamen horren azalpena, bi atal ezberdinetan banatu delarik.

3.2.1.1. ESKU-HARTZE HUMANISTA IKASGELAN

Nola aplika daiteke humanismoa ikasgelan? Humanismoaren ikuspegitik irakasleak hainbat zeregin bete beharko ditu: alde batetik, ikaslearen lekuan jarri behar da, hau da, ikaslearen sentimendu eta pertzepzioekiko sentiberatasuna izan behar du. Bestetik, konfiantzazko giroa sortu behar du ikasgelan, autoritarismotik eta egozentrismotik urrunduz.

Ikaslea bere ikaskuntza prozesuaren jabe izango da eta maisu-maistrak orientatzaileak edo prozesu horren gidatzaileak izango dira. Korrante honen arabera, curriculumak ikasleen interesen eta jakin-minen arabera antolatu behar da. Modu berean ikasleen autoebaluazioa indartu behar da, hau da, norbera bere burua ebaluatzeko gai izan behar da, ikaskuntza prozesuan aurkitzen dituen zailtasunak/oztopoak eta izan dituen aurrera pausuak identifikatuz.

Ikaslea bere ikaskuntza prozesuan libre izango da, bere erabaki eta helburu propioak ezarriz. Gainera, ikasleen gaitasun akademikoaz gain, bizitzarako trebetasunei indarra ematen zaie: baloreei, giza harremanei, identitate pertsonalari, motibazioari, erantzukizunari, etab.

Oinarritzko Hezkuntzan humanismoaren printzipioak jarraitzen dituzten **ikasgela irekiak** (open classrooms) eraiki dira.

Ikasgela irekien ezaugarriak:

- Helburua ikasleen autoestimuaeren garapena da.
- Ikaskuntzan malgutasuna: bereziki elkarlanak egiten dira, sormenera eta norberaren ezaugarriak orientatuak.
- Irakaslearen rola: orientatzailea.
- Ikasleek zehazten dute zer den garrantzizkoena ikasteko: libre dira haien hezkuntza helburuak eta metodoak erabakitzeak.
- Autoebaluazioa egingo dute. Ebaluazioa kualitatiboa izango da eta ez kuantitatiboa.

3.2.2. PSIKOANALISIA

Beste ikuspegi batzuekin alderatuta, psikoanalisi pertsonaren prozesu afektibo eta inkontzienteetaz arduratzen da. Ikuspegi honen arabera, haurrak 6 urte dituenean *oinarrizko jarrera afektibo* bat txertatua dauka bere nortasunean, besteekin izango dituen harremanetan presente egongo dena. *Oinarrizko jarrera afektibo* horren oinarria haurrak bere guraso eta anai-arrebekin duen harremana da. Horrek suposatzen du erlazio eredu eta eduki emozional batzuk izango dituela besteekin harremantzeko unean:

<http://cartelpsicoanalitic.blogspot.com.es/2012/09/relaciones-entre-el-psicoanalisis-y-la.html> (2016/04/19)

Psikoanalisi lau maila ezberdinetan definitzen dute (Alpache eta Pontalis, 1968; Bake, 1985):

- 1) Garuneko esanahi inkontzienteen ikerkuntza metodoa. Pertsona baten hitzen esanahi inkontzienteak agerian jartzea (ametsak, fantasiak...).
- 2) Transferentziazko erlazioetan, erresistentzian eta nahi inkontzienteetan oinarritutako psikoterapia metodoa.
- 3) Buruaren (metapsikologikoa) funtzionamenduaren gaineko teoria psikologikoko multzoa eta buru-nahasteen eta bere tratamenduaren gaineko teoria klinikoa. Datuak sistematizatzen dira.
- 4) Kulturen eta jardura sozialen prozesuak ulertzeko ikuspuntu filosofiko edo orokorra.

Ikuspegi hau funtsezko hiru prozesutan oinarritzen da:

- **Erlazio askea** (edo *asociación libre* esaten dena): bezeroak burura datozkion pentsamendu, sentimendu, ideia eta produkzio mental guztiak esaten ditu burura datozkion momentuan. Horren aurrean, analistak edo terapeutak ez du ezer erantzuten, "pantaila" baten antzera jokatzeko du. Betebeharreko bakarra, pentsamendu bat bera ere ez isiltzea da, sarritan lotsagarri nahiz penagarria bada ere. Ondorioa, erreprimutako oroitzapenen bitartez bezero edo ikaslearen historia berregin ahal izatea da eta, hartara, sintoma bera ere desagertzea.
- **Transferentzia eta kontratransferentzia gertaeren analisisetarako**: bezeroak esaten dituen alderdi inkontziente hauek gehitzen doaz (pixkanaka kontziente bihurtzen dira). Terapeutak bezeroan sortzen diren erreakzio inkontzienteak bizi ditu.
- **Erresistentzien analisisa**: bezeroa bere antsietatea kontrolatu nahian beti saiatuko da azpijokoak egiten. Terapeutaren lana maniobra horiek antzematea eta ongi interpretatzea izango da.

3.2.2.1 ESKU-HARTZE PSIKOANALISTA IKASGELAN

Nola izango da esku-hartzea gelan ikuspuntu psikoanalistatik? psikoanalisiak hezitzaileak esku-hartze psikomotorrean izan beharreko jarreraren eragiten du. Pertsona bakoitzaren berezko **psikismoa** eraikitzen interesa duen ikuskera da, hau da, berezko nortasuna, bere jokamoldearen arrazoia edo jokamolde hori erabakiko duena. Haur bakoitza bere buruaren eredu izango da eta ez da kanpoko “eredurik” eskainiko pertsonak horietara egokitzeko. Bestetik, irakasle eta ikasleen artean lotura afektibo bat ezartzen da eta irakaslearen irudia garrantzitsua izango da ikasleentzat.

ESKU-HARTZEKO joera psikoanalitikoak honako bereizgarri hauek ditu:

- Saio bakoitzean parte hartzen dutenen bizipen pertsonalak ahalbidetzea.
- Haurren erreakzio inkontzienteak aztertzea, objektuekin baita beste pertsonekin ere.
- Jolas sinbolikoan agertzen diren pentsamendu, sentimendu eta ideia inkontzienteak behatzea. Adibidez, ama edo aita agurtu ondoren panpinekin aritzean haurrak nola jolasten duen aztertzea.
- Haurrak bat bateko esperientzien aurrean duen erreakzioa hausnartzea.
- Pertsona bakoitzari, bere bizipenetatik abiatuz, ezagutza-nozioak edo oinarriak inferitzea ahalbidetuko dion esperientzia psikomotorrak eskaintzea.
- Enpatia, komunikazioa eta adierazpena sustatzeko praxi edo praktika sinbolikoak egitea.

<https://es.scribd.com/doc/8465381/EI-Psicoanalisis-y-El-Maestro> (2016/08/24)

3.2.3 KONDUKTUALA

Ikaskuntzaren psikologian (baldintzapen klasikoa, baldintzapen operantea, soziala eta kognitibo edo sinbolikoa) oinarritzen den terapia mota da konduktuala, Karmele Salaberriak bere argitalpenean aipatu bezala eta hurrengo lerroetan bilduta agertzen den legez. Adierazten den jarreratik gertuen dauden **jokabidezko prozesuetan** zentratzen den terapia da (konduktismo kognitiboa izan ezik). Bere jardueran **metodologia esperimental**a eta **baliabide objektiboak** aldarrikatzen ditu ebaluazio eta tratamendu prozesuan zehar.

Arazoa identifikatu eta auzi hau mantentzen duten aldagaiak identifikatu ondoren, norbanakoa oztopo horren aurrean jartzen du; pertsonak buruhaustea gaindi dezan, jokabide desegokiak ezereztatuz eta egokiak bultzatuz. Modu honetan, historikoki, jokabide terapiaren aplikazioa herstura eta

fobia-nahasteak izan ziren. Gaur egun psikologia kliniko eta osasun psikologian ari diren profesionalen baliabide nagusietako bat da (Karmele Salaberria, 2007).

Hona hemen terapiaren ezaugarri esanguratsuenak:

- Giza portaera, ikaskuntza prozesuen eta gizabanakoak mundua hautemateko, interpretatzeko eta balioesteko duen moduaren ondorioa dela uste du. Beraz, aurretiko joera faktoreak, ikaskuntza-ereduak eta prozesu kognitiboak kontuan hartzen ditu lan egiterako orduan.
- Jokabidearen **ezaugarri neurgarriak** azpimarratzen ditu.
- Jokaeraren **barne eta kanpo aldagaiak neurtu** nahi ditu ebaluazioan, tratagarriak izango diren aldagaiak agerian utziz.
- Tratamenduak **aktiboak** eta **gidatuak** izaten dira, pazienteari bere jokabidea maneiatzeko baliabideak eskainiz.
- Tratamenduaren eraginkortasuna neurtzen da, helburu zein jokaeran sortu diren **aldaketak neurtuz**.
- Esku-hartzearen deskribapen zehatza egiten da, prozesu guztia **errepikakorra** eta **konparagarria** izan dadin..
- Terapiak laburrak izaten dira, oro har, 6-12 hilabete bitartekoak.

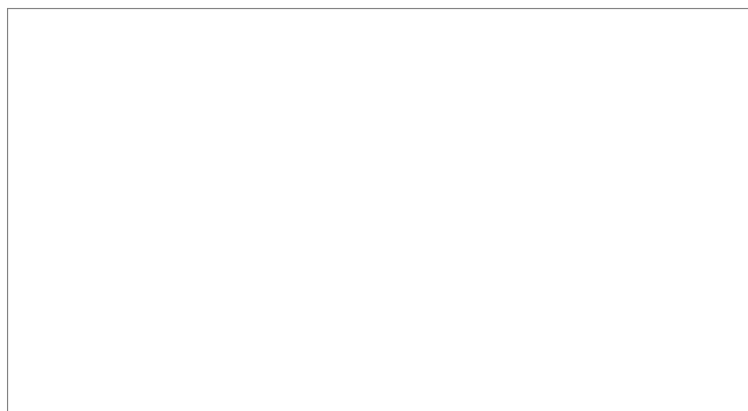
Terapia konduktualak esaten du jarrerarekin edo **jokabide “anormala”-ren iturburu nagusiarekin** ikaskuntza ematen dela. Konduktismoaren arabera, lau **ikaskuntza mota** aurki ditzakegu: **klasikoa, operantea, moldeatua eta kognitiboa** (kognitiboa edo sinbolikoa hurrengo atalean ikusiko ditugu). Ondorioz, ikaskuntza hauek sortzen dituzten arazoak gainditzeko **teknikak ikaskuntza hauetan oinarritzen** dira (baldintzapen klasikoan, edota operantean, nahiz moldeamendu edo autokontrollean oinarritutako tekniketan).

Ikuspuntu konduktualak hiru mekanismo hauek erabiltzen ditu (elkarren osagarri izan daitezkeenak) jokabide berrien ikaskuntza azaltzeko:

22. Taula. Konduktismoaren hiru mekanismoak.

1. Baldintzapen klasikoa. Ivan Pavlov.	Estimulu neutro bat (txirrina), erantzun automatikoa sortzen duen estimulu (janaria- lerre jarioa) baten ondoren aurkezten denean, txirrina estimulu baldintzatua bihurtzen da. Txirrina entzun eta lerre jariatzen hasten gara, nahiz eta janariaren aurkezpenik ez egon.
2. Baldintzapen operantea. Skinner.	Jokabide bat errepikatzeko aukera areagotuko da, jokabide “zuzenaren” ostean errefortzu positiboa ematen bada. Jokabide baten ostean, ondorio txarrik edo eraginik ez badago, jokaera hori errepikatzeko probabilitatea gutxitzen da.

3. Baldintzapen moldeatua edo bikarioa.	Jokabide bat eredu baten portaeraren behaketaz ikasi daiteke. Baina, ezagutza hau barneratzeak ez du ziurtatzen jokabide hau garatuko denik, gauzatze fasea eman behar delako.
--	--

24. Irudia. Baldintzapen klasikoa (goian) eta operantea (behean).

Egungo konduktistek, ikaskuntza eta kulturaren eragina arazoen iturburu bezala identifikatzeaz gainera, faktore biologikoei eta autokontrolari ematen diote garrantzia.

Ikasleren baten jokabidea desagokia, errepikakorra eta iraunkorra denean eta gainera, oinarritzko arau sozialak betetzen ez dituenean, esku-hartze konduktualari ekin beharko diogu **jokabide hori eraldatzeko eta ikaskuntza esperientzia berriz hezteko** ([Konduktismoari buruzko informazioa](#) 60-61. orrialdeak -2016/04/25-).

3.2.3.1 ESKU-HARTZE KONDUKTISTA

Haurrenn jokabideak areagotzeko eta gutxitzeko teknika operanteak baliabide nagusi bezala erabiliko dira. Teknika operanteak terapeuta konduktisten eta kognitibo-konduktualen alorrean erabiltzen dira gehienbat. Teknika hauen sorrera, **Thorndiken (1898) animalien ikaskuntzaren** inguruko lanekin hasi ziren.

Thorndiken emaitzen arabera, **ondorio positibo batek (saria) animaliak bultzatzen zituen jokaerak errepikatzera, eta ondorio negatiboek (zigorrek) baztertzeko joera** azaltzen zuten. Esperimentu ezagunena, katuen “arazo kaxa” deiturikoa da. Thordinkek, katuak kisketa baten bidez itxitako kaxa batean sartzen zituen, hauen helburua palanka baten bidez kisketa irekitzea eta kaxaren kanpoan jarritako janaria lortzea izanik. Saiakera batzuen ostean, katuen gaitasuna palanka jotzeko, kisketa irekitzeko eta saria lortzeko geroz eta eraginkorragoa bihurtu zen, jokaera berri bat ikasi zutela ondorioztatuz: **efektuaren legea** (Olivares eta Mendez, 2001).

Skinner (1938) psikologoak, ikasketaren inguruko esperimentazioarekin jarraituz, **baldintzapean operantearen legeak** formulatu zituen, bi osagai erlazionatuz (Gil, Molina Pilar, 2003):

1. Aurrekaria: erantzunaren aurretik izaten den gertaera.
 2. Ondorioa: portaerari jarraitzen diona, errefortzua ala zigorra.
- Errefortzu positiboa: portaerak zerbait ona dakar.
 - Errefortzu negatiboa: portaerak zerbait txarraren bukaera dakar.
 - Zigor positiboa: portaerak zerbait txarra dakar.
 - Zigor negatiboa: portaerak zerbait onaren bukaera dakar.

Beraz, gaur egun, animalien esperimentazioarekin hasi zen lana, gizakiei egokitu zaie, eskola oso erabilgarria den testuingurua izanik. Teknika hauek, aipatutako **bost gaitasunak areagotzeko, indartzeko eta garatzeko erabili daitezke, bai eta jokabide desegokiak gutxitzeko edo ezabatzeko.**

3.2.3.2 EGOKITUTAKO JOKABIDEAK AREAGOTZEKO/ SORTZEKO TEKNIKAK

Hezkuntza prozesuan, **ikaskuntza** zera da: **portaera, gertakizunak, trebetasunak, eta kontzeptuak eskuratzea**. Aurretik esan den bezala, jokaera aldaketa bat dakar (Gil Molina, Pilar 2003), portaera bat sortzea edo indartzea hain zuzen ere. Irakasleak ikaskuntza prozesua gidatzen duena izango da, bera baita portaera zuzenak ezagutu eta ondorioak kontrolatzen dituena (Gil Molina, Pilar 2003).

Haurrekin gehien erabiltzen diren errefortzuak, **arreta, laudorioa eta kontaktu fisikoa** dira, sari materialen erabilera bigarren planoan gelditzen delarik eskolan. Sari materialak edo hautemangarriak ezin baitira jokabide egokia ematen den une guztietan eta momentuan bertan eman. Arazo honi aurre egiteko fitxen edo puntuen erabilera sustatzen da. Fitxak edo puntuak momentuan ematen dira sari moduan eta ezarritako fitxa kopuru bat lortzean sariengatik trukatu ahal izango dira. Honi jarraipena emateko **fitxen ekonomia** deituriko teknika dugu aproposa.

Errefortzu positiboez gain, **errefortzu negatiboek** ere portaera bat sortzen edo mantentzen lagunduko digute. Hau da, **gertaera txar baten amaierak sortuko duena**, adibidez haur bati taldera itzultzea uzten diogunean jarrera egokia adierazten badu. Horrelako teknikak haurrak heldutasun maila batera heltzean ez dira beharrezkoak, jokabidea hainbeste errepikatzearekin kontzienteki egingo baitituzte eta, beraz, ez dute inolako saririk beharko horiek egiteko.

23. Taula. Jokaerak areagotzeko teknika konduktualak.

TEKNIKA	DEFINIZIOA	ALDERDI OROKORRAK / APLIKAZIOA
Laudorioa	-Jokabide baten ostekoa. -Deskriptiboa izan behar du. Zintzotasunez eta ahots-tonu goxoz esan behar da.	-Txikiak badira ere, ikaslearen alderdi positiboak azpimarratzea. Jokabide negatiboei aurre hartu.
Arreta	-Begiradez edo irribarrez. Ikaslearen jokabidea labur komentatuz. -Ikaslearekin elkarriketa laburrak. -Ikasleak ariketa bat egitean, noizbehinka irakaslea ondoan izatea.	-Ez da arreta deitzea, ikasleak arreta egokia jasotzea baizik.
Kontaktu fisikoa	-Ikaslearen ondoan eseri. Ikaslea irakaslearen belaunetan eseri. Afektiboak diren keinuak (eskuarekin kolpetxo batzuk jo, burua ukitu...).	-Kontaktu fisikoa harreman eta ikaskuntza egokiarekin lotu. -Adimen emozionalaren garapena adierazpen fisikoaren bitartez.
Errefortzu positiboak	- Subjektu baten jokabide positibo bat indartzean datza. - Ikaslearentzako esanguratsua edo garrantzitsua den saria edo errekonpentsa jasotzean datza, jokabide egoki bat azaldu eta gero. -Sari mota desberdinak ditugu: oso ongi (berbala);baloi bat (materiala); jolasteko denbora (ekintzazkoa)	-Ikasle bakoitzarentzako balio positiboa duten errefortzuak identifikatu - Koherentea izan. Emandako goraipamena edota errefortzua ikasleak egindakoaren edo izandako jokabidearen mailakoa izan behar da. -Sariez ez ase betetzeko, hauek aldatuz joan.
Kateamendua	-Jokabide konplexuak, sinpleagotan deskonposatzean datza.	-Lortu nahi dugun jokaera konplexuaren osagaiak aukeratu behar dira. -Katearen maila bakoitza lotu eta indartuko dira

	-Kate konduktualaren jokabide sinpleak banan-banan lantzea ahalbidetzen du (Olivares eta Mendez, 2001).	sekuentzia egokia jarraituz. -Kateamendu sekuentzia aurrerantz edo atzerantzkoa izan daiteke (Olivares eta Mendez, 2001)
Modelaketa edo imitazioa	-Modelaketa imitatu behar den jokabidea aurkeztean datza. -Helburua jokabide egokia irakastea eta hura beste pertsona batengan eragina izatea da, behaketaren ondorioz. (Psicodiagnosis.es, 2015)	-Behaketaren bidez ematen den ikasketan kontuan hartu beharreko aldagaiak: 1. Ikaslearen atentzioa lortu. 2. Informazio garrantzitsuen eskuraketa 3. Behatutakoa erreproduzitzeko gaitasun motorikoak izatea 4. Motibazio maila (Olivares y Mendez, 2001)
Orokortzea	-Orokortze-teknikak errefortzaturiko jokabideak testuinguru naturalean txertatu nahi ditu, errefortzu naturalen bidez horiek mantentzea lortuz. - Modu honetan, errefortzadore artifizialak desagerrarazi nahi dira eta jokabide egokia egunerokotasunean ezarri modu naturalean (Psicodiagnosis.es, 2015).	orokortze prozesua ematearen arrazoi nagusiak: -Jokabide askoren errepikapena gertakizun artifizialen (sariak, fitxak, e.a.) gehitzea dakar. -Jokabideen ikasketa testuinguru zehatz batean soilik ematen da (eskola testuingurua), bertan ematen baita ikaskuntza prozesua.

Tekniken atal honetan aipatutakoaz gain, badaude irakurketa-idazketa prozesuan zailtasunak, nahaste psikosomatikoak, emozioen kudeaketan arazoak, etab., dituzten ikasleekin aplika daitezkeen bestelako teknika psikologikoak ere. Ondorengo hauek dira horietako batzuk (Esarte, 2015).

→ Jarrera agresiboak gutxitzeko teknikak, dortokaren teknika adibidez: tentsio egoeratan oso baliagarria da. Umeari esango zaio dortoka bat dela eta, berak bezala,

arazoak oskolaren barruan sartuta konponduko dituela, patxadaz. Dortoka bailitzan, haurrak animalia horren posizioa hartuko du besoak gorputzera itsatsiz eta kokotsa bularren kontra jarritz. Jarrera horretan hamar arte zenbatuko du, lasaituz, gertatutakoaz jabetuz eta irtenbide bat pentsatuz.

→ Arazoen ebazpenetan entrenatzeko estrategiak.

→ Desaktibazio somatikorako estrategiak: arnasketa eta erlaxazioa.

→ Beldurra sortzen duten estimuluaren lanketan zentratutako estrategiak: esposizio graduala edo automodelatu graduala.

→ Hezkuntza emozionala lantzeko teknikak: sagarrak eta saskiak, ezetz igarri, kidea kidearekin.

→ Gizarte-trebetasunen entrenamendurako teknikak: Atertibitatea (adierazkortasuna).

→ Aurre-hartzeko gaitasunen entrenamendurako teknikak: auto-instrukzioak, estresaren inokulazioa eta antsietatearen maneia.

→ Pentsamendu negatiboak aldatzeko estrategiak: berregituratze kognitiboko programak.

3.2.3.3 EGOKITU GABEKO JOKABIDEAK GUTXITZEKO TEKNIKAK

Portaera egokiak sortzen ditugun heinean, egokitu gabeko jokaerak arindu eta desagertzeko lana burutu beharko dugu ere bai, **erantzun okerrak zuzenduz**. Aipatutako teknika operanteak beraz, ikaskuntza prozesu honetan baliagarriak izango ditugu, **zigor positibo nahiz negatiboak** hain zuzen ere.

Egokitu gabeko jokabideen teknikak, iraungipena eta errefortzu diferentziala izan ezik, zigor positiboan eta zigor negatiboan oinarrituko dira, eta **aplikazio segida zehatz bat jarraituz** ikasgelan erabiltzea komeni da: iraungipena, errefortzu diferentziala, erantzunaren kostua, time out, gainzuzenketa eta zigorra.

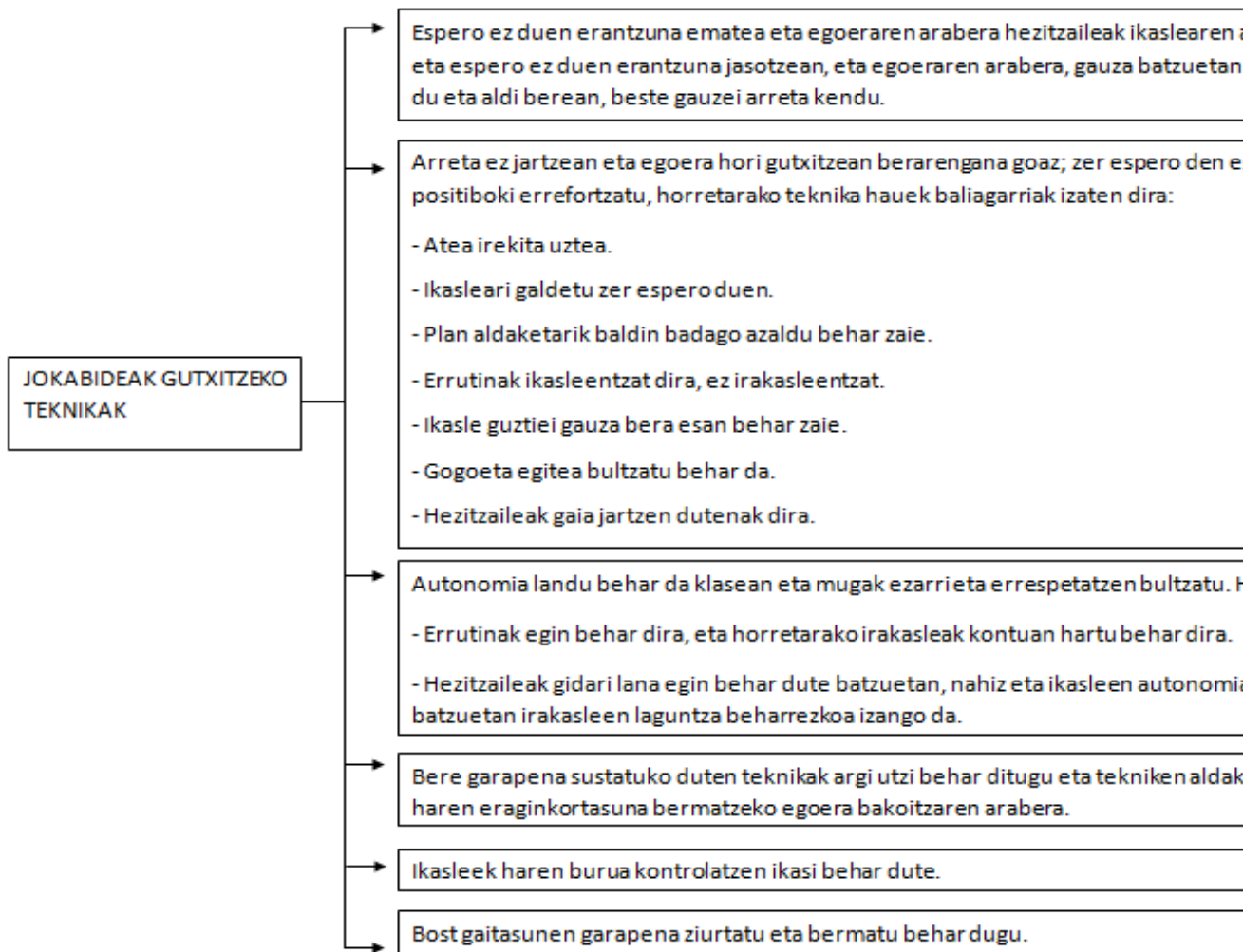
Ezinbestekoa da, zigorretan oinarritutako teknikak aplikatzerako orduan, aldeztu aurretik ikasleei adieraztea zeintzuk diren zuzendu nahi ditugun portaerak eta ezarriko diren ondorioak. **Gelako araudia da baliabide** proposena lan hau aurrera eramateko.

Bestetik, zigorra hezkuntzarako estrategia eta teknika gisa erabiltzen dugunean, **eraginkortasun-baldintzak eta egokitasun hezitzailea** kontuan hartu beharko

ditugu, onuragarriak izan daitezzen. Era berean, ikaskuntza arloan, jokabide desegokiak kontrolatzeko orduan eragina izateko. Beraz, faktore batzuk kontuan hartu beharko ditugu (Herbert, H 1992):

- **Zigorren unea.** Portaera desegokia ematen den une berean erabili behar dira.
- **Zigorren indarra eta zorroztasuna.** Zigor bigunegiak eta gogorregiak eraginkorrak ez direla frogatuta dago.
- Zigorraren **arrazoiak** zeintzuk diren azaltzea ezinbestekoa egiten da, ondorio eraginkorra emateko.
- Ondorioak hezitzaileak izan behar dira, hau da, **ondorioak logikoak** direla bermatu behar da (mahai bat zikintzean, garbiketa lanak egin beharko dituzte).

Laburbilduz, arauen errespetua izan behar dugu buruan zigorra aplikatzeko orduan, eta ez aginpide pertsonalaren boterea. Izaera hezitzaileaz ari garelako, zigor huts edo eta kontrol metodoen gainetik (Herbert, H 1992).

25. Irudia. Jokabideak gutxitzeko teknikak.

24. Taula. Jokaerak gutxitzeko teknika konduktualak.

TEKNIKA	DEFINIZIOA	PROZEDURA/ APLIKAZIOA
Desagertze/ iraungipena	-Gaizki ikasitako jokabidearen ondoren errefortzua erabat kentzean datza (bizkarra eman, beste haur bati arreta jarri, beste jarduera bat egin...).	-Irakaslearen autokontrol emozional handia eskatzen du. -Teknika honetan erabiliko ditugun jokabideak zerrendan

	-Irakasleak arreta jarriko dio jokabide disruptibo hori gelditzen denean, haurrari irribarre eginez, honi hitz eginez edo begiratzuz. -Iraungipenak lortuko du jokaera desagertzea (Gil, Molina Pilar, 2003).	idatzi. -Nahita jaramonik ez egitea ez da ezer ez egitearen berdin. -Haurraren jokabideak ez duela irakaslearen arreta merezi ulertarazi behar zaio. -Teknika honekin haurra desanimatu nahi dugu, jokabide horrekin jarraitu ez dezan.
Errefortzu diferentziala	-Jokabide egokiak areagotzeko eta desagokiak ekiditeko teknika da. Bi mota bereiz daitezke: 1)Haurra, denbora luzez, gaizki jokatu gabe dagoenean errefortzu positiboa ematea. 2)Jokabide desagokiaren ordezkoak indartzean datza.	- Teknika honen erabilera ikaslea berarekin bakarrik egitea komeni da (klaseko ikasle guztiak alde batera utzita; teknikaren eraginkortasuna ez gutxitzeko).
Erantzuna -ren kostua	-Zigor negatiboan oinarritzen da. -Norbanakoak desagoki jokatzeko duenean, errefortzu positiboa edo pribilegioa kentzean datza. -Aurretik abantaila hori ukatuko zaion denbora zehaztu (adinaren eta jokabidearen larritasunarena arabera). -Jokabide egokia azalduz gero pribilegioa errekuiperatzeko aukera eman ahal zaio haurrari.	-Jokabide desagokiaren buruzko berrelikadura ematen dio haurrari. -Erraz aplikatu daiteke eskola testuinguruan. -Ez du ondorio emozional negatiborik. -Aplikatu aurretik, haurrari zer galdu dezakeen adierazi behar zaio. -Abantaila ukatuko zaio haurrari, baina gainerako ikasleei abantaila kendu gabe.
Pentsatzeko izkina edo isiltasunaren izkina (Time-out)	-Zigor negatiboan oinarritzen da. Jokabide desagokia eta gero, estimulazio positiboa kentzean datza. -Haurra gelatik kanpo edo gela barruan jarriko da, baino estimulazio positiboa lortu ez dezakeen toki batean. -Jokabide edo erreakzio	-Norberaren jokabideari buruz hausnartzeko aukera ematen du. -Leku lasai batean lasaitzeko aukera, ikasle-taldearekin bueltatu aurretik. -Time-out-etik bueltan haurrak duen lehenengo jokabide positiboa goraiatu.

	oldakorrak (hiperaktibitatea, bortizkeria edo kontrol emozional eza) eteteko erabili. -Eraginkorra da 2-10/11 urte bitarteko haurrengan. -Teknika aplikatzeko denbora maximoa, minutu bat urte bakoitzeko.	-Haurrari jakinarazi behar zaio zenbat denbora egon behar duen. -Haurrak ez badu joan nahi, erantzunaren kostua aplikatuko da.
Gainzuzen-keta	-Zigor positiboan oinarritzen da. -Jokabide desegokia eman eta berehala, jokabide hezitzaile bat proposatzean datza. -Jokabide hezitzailea, jokaera desegokiarekin harremana izan behar du (gela guztia garbitu, arbela zikintzeagatik). -Ordezko jokaerak ikastea ahalbidetzen du.	-Bi faseetan antolatu daiteke: 1. Aurreko egoerara itzultzea. Jokabide desegokia zuzendu. 2. Praktika positiboa. Jokabide egoki bat leku berdinean, eta denbora luzez ematea.
Zigorra	-Haurrarentzat negatiboa den ondorio bat ezartzean datza. - Zigorrak, aldez aurretik guztien artean zehaztutako arauak ez betetzearekin erlazionatuta egongo dira. - Koherentea izan behar da, hau da, ikasleak egindakoaren edo izandako jokabidearen mailakoa izan behar da zigorra. - Denbora laburrekoa izatea komeni da.	-Eskolan erabili ohi den zigorra, errieta izan liteke. - Irakasleak ikaslearengatik gertu egotea komeni da. - Irakasleak ikasleari hitz egiterakoan: ahots eta begirada firme eta ziurra izan behar du. - Ikaslea goraipatuko da ongi jokatzen badu.

3.2.3.4 FITXEN EKONOMIA

Portaerak areagotzeko eta gutxitzeko teknikak bateratzen ditu, eta **kontingentzia sistema** bat bezala definitu dezakegu fitxen ekonomia. Aldez aurretik ikaslearekin plan bat diseinatzen da, areagotu nahi ditugun **portaerak indartzeko**. Gainera areagotu nahi den jokabidea **identifikatzeko, erregistratzeko, sailkatzeko eta zenbatzeko** balio du. Ikasleari, portaera egoki baten ondorioz, errefortzu positibo bat ematen zaio: fitxak, gometxak, pegatinak, aurpegitxoak, etab., eta diseinatutako taulan jarriko dira, ondoren **pizgarriengatik aldatuz**. Aipatutako bi prozesu hauek noiz eginen diren zehaztu behar da (egun bukaeran gometxa jarri eta hilabete bukaeran saria edo abantaila jaso, adibidez). Era berean, portaera desegoki baten aurrean ikasleari **fitxaren bat kentzeko (zigor negatiboa) edo eta fitxarik lortzeko aukera kendu (time out)** diezaiokegu, teknika desberdinen elkarketa burutuz.

Garrantzitsua da jokabideak eta hauen kopurua mugarriztatzea, hau da, jokabideen zerrenda luzea ez izatea. Gisa berean, erdiesteko zailtasun ezberdina duten jokabideak ere egon beharko dira (errazak eta konplexuagoak).

Teknika egokia izan liteke ikasleek gaitegiaren gaineko **motibazio eza edo interes falta** adierazten dutenean, erabilera konstantea denean. Fitxen ekonomia gelan erabiltzea taldearen dinamika kaltetu dezake. Hau konpondu daiteke, ikasleek abantaila eskuratzen badute soilik haur guztiek helburua lortu dutenean eta ez gutxi batzuek bakarrik xedea lortu dutenean.

Jokabide arazoen aurrean esku-hartzea nola egin ahal den, helbide hontan aipatzen da: <http://www.uv.es/femavi/Elda1.pdf> (2017-07-04).

Hurrekin aplikatzeko tresna eta estrategiak, helbide honetan aipatzen da:

<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/20081/6/ecugatpPracticum0213memoria.pdf> (2017-07-04).

25. Taula. Jokabide arauak haur eta neska-mutikoek adieraz dezaten egiten den emotikonoen bidezko proposamena.

JOKABIDE- ARAUA	ASTELEHENA	ASTEARTEA	ASTEAZKENA	OSTEGUNA	OSTIRALA	GUZTIRA
Ongi esertzen naiz.						4 1
Hezitzaileak esaten didana egiten dut.						
Ez ditut hitz itsusiak esaten.						
Ez dut oihukatzen.						
Gelan lan egiten dut.						
Etxeko lanak egiten ditut.						
Eskolako materialak zaintzen ditut.						
GUZTIRA						

3.2.4 EREDU SISTEMIKOA

Eredu sistemikoan familia sistema bezala ulertzen da. Eredu honek adierazten du **taldeko partaide bat gainontzeko partaideetatik bereizita ezin dela ulertu**. Guztia, atalen batura baino gehiago da.

Forsterrek eta Gumanek 1988. urtean aipatutako familiaren funtzionatzeko moduaren oinarritzko lau alderdi hartzen ditu kontuan: **egitura, erregulazioa, informazioa eta egokitze gaitasuna**. Estruktura eta erregulazioa ebolutiboak dira, aldatu egiten dira, eta aldi berean, informazioa eta adaptazioa garatu egiten dira. Esate baterako, pertsona bat ezagutu baino lehen espekulazioak egiten baditugu, eta gero pertsona ezagutzean bete egiten badira, gure sistemaren egitura eta erregulazioa aldatu egiten dugu eta informazioa eta adaptazioa garatu.

“Ni” naizena naiz, daukadan familiarengatik edo inguruan dauzkadan pertsonengatik. Hau da, guk agertzen dugun jokabidea atzean daukagunaren eragina da. Bestalde, sistema egonkortu ahal izateko ezin da sistema aldatu (adibidez, familian jaioberri bat jaiotzerakoan sisteman aldaketa ematen da). PT bezala ikasle bati beti laguntzen egon bagara eta bere familian (sisteman) aldaketa bat gertatzen bada, ezin dugu bere hezitzaile izaten jarraitu. PT irakaslea ikaslearen sistemaren parte da baina kontziente izan behar du ezin duela eragin sistema horren aldaketan.

3.2.4.1 ESKU-HARTZE SISTEMIKOA IKASGELAN

Ikuspegi sistemikoak haurrak **hiru sistema** dituela planteatzen du: **familia-sistema, eskola-sistema eta gizarte-sistema**. Haurraren portaera ulertzeko familia-sistemari begiratu behar diogu. Horretarako, familiaren parte-hartzea sustatzen da.

- **Familia egoeran** hainbat alderdik izango dute garrantzia: subjektua bizi den familia eredua, zer harreman mota duen kide bakoitzarekin, nola erlazionatzen diren haien artean, subjektuaren hierarkia familian, etab. Ikaslearen familia-sistemaren diagnostikoa egiten saiatuko gara. Familiaren egitura aztertu ondoren, beharrezkoa izatekotan, lan egiteko moduan aldaketak planteatuko dira.
- Subjektua bere inguruko pertsonekin **nola erlazionatzen** den eta **nola komunikatzen** den aztertuko dugu.

Ikuskera hau beraz, sistema bat dagoen aldioro erabil daiteke; <http://www.hikhasi.eus/artikulua/1444> (2017-07-04).

3.2.5. KOGNITIBOA

Psikologia kognitiboa **ezagutzen zentratzen da**, ezagutza nola eskuratzen den eta nola garatzen den; pertsonaren adimenean edo kognizioan gauzatzen diren **barne-prozesuetan** ikusten ez diren aldagaietan hain zuzen ere (Gil Molina, Pilar 2003). Psikologia-korrante hau, 60.hamarkadaren hasieran hasten da, teoria konduktistei egindako kritiken ondorioz. Paradigma honen osieran eragina izan duten ikertzaile eta teorikoen artean, **Piaget** (psikologia genetikoa), **Ausubel** (ikaskuntza esanguratsua), **Bruner** (aurkikuntzaren bidezko ikaskuntza), **Vigotsky** (berehalako garapen zonaldea) eta **Gestal** teoriak ditugu.

Psikologia kognitiboak burutu dituzten lan batzuk **dedukziozko arrazonamenduan** gertatzen diren **eraikuntzak** aztertu dituzte: nola osatzen diren, kontzeptuak nola aplikatzen diren, pentsamenduaren abiadura, irudi mentalen erabilpena, analogien bidez problemak ebazteko moduak, etab. Ez da ahaztu behar psikologia kognitiboak forma berriak garatu dituela buru gaixotasuna kontzeptualizatzeko eta terapiarako teknika eta prozedura berriak osatu dituela ere bai, hauen eraginkortasuna agerian geratu delarik.

Hortaz, eredu kognitibo ezberdinek hamaika prozesu psikologikoen oso simulazio zehatzak eragin dituzte, arreta, pertzepzioa, pentsamendua, oroimena eta mintzaira kasu. Gainera frogatu dute erabilera praktikoa izan badutela aplikazio eremu

ezberdinetan, dela ebazterakoan, erabakiak hartzerakoan, oroimenaren hobetzean, etab., arlo batzuk besterik aipatzearren.

Ez da ahaztu behar pertsonen emozio eta jarduteko erak norbanakoa baldintzatzen duela eta **egoera hautemateko eta interpretatzeko moduan** eragiten duela ere bai. Psikologia kognitiboaren subjektua, berez, **aktiboa, eraikitzailea eta planifikatzailea** da, ingurunearekin elkar eraginean dagoena eta informazioa prozesatzen duena, ostera erabakiak hartzen dituelarik. Beraz, nabarmendu behar da pertsonak beren buruaz, munduaz eta etorkizunaz pentsatu eta sumatzen dutena adierazgarria eta garrantzitsua dela; eta eragin zuzena duela berain sentitzeko moduan eta haien jardunean ere bai.

Pertsonak ez dira ingurunekeko estimuluen jasotzaile hutsak, haien **errealitatearen eraikitzaileak** dira.

Hala eta guztiz, Jose Mari Zumalabe Makirriain irakaslearen esanetan, etorkizunak eragina izan badu orainean ere, **espektatibak eta norberaren helmugak** tartean direlako. Etorkizunak ezin baldintza dezake oraina, ez baita oraindik gertatu, baina gure espektatibek eta perspektibek bai, ordea. Argi dago, etorkizunarekiko eskema positiboa duen pertsonak ezberdin jokatu duela eskema negatiboa duen beste batekin alderatuta.

Zumalabek egindako lanak, “Examen de la conciencia. Una introducción histórica a la Psicología Cognitiva”, UPV/EHUko Argitalpen Zerbitzuak argitaratuta, gai guzti hauek jorratzen ditu: jarrera teoriko ezberdinek kontzientziaren sorrera, izaera eta funtzioen inguruan osatu izan dituzten proposamen ezberdinak aztertu eta laburbilduz, planteamendu kognitiboak bereziki azpimarratuz, https://www.ehu.eus/eu/preview/-/journal_content/56/10136/4443024/1324421 (2017-07-04).

3.2.5.1 ESKU-HARTZE KOGNITIBOA IKASGELAN

Teoria kognitiboek hainbat ekarpen egin dituzte irakaskuntza-ikaskuntza prozesuen ulermen eta hobekuntzan. Esan bezala, pertsona ororen aktibitate mentala, informazioa prozesatzeko eta errealitatea interpretatzeko duen **forma eta baliabideek** baldintzatuko dute. Hala nola, norberaren pertzepzioak, eskema edo eta estruktura mentalak, motibazioak, aurreikuspenak edo jarrerak beste batzuen artean. **Ikaskuntza ingurune fisiko eta sozio-kulturalak barneratzeko ematen duen informazioa da; ikasleak egiten duen prozesua mentaltzat hartuz.**

Beraz, teoria hauen ekarpen eta lan ildoak jarraituz, ondorengo ezaugarriak erabilgarri izango dira esku-hartze kognitiboa ikasgelan aplikatzeko:

26. Taula. Esku-hartze kognitiboaren ezaugarriak.**1. HEZKUNTZAREN HELBURUAK**

- Ezagutza: aipatutako informazioaren oroimena eta buruan gordetze literala.
- Ulermena: aipatutako informazioaren alderdi semantikoen ulermena.
- Aplikazioa: aipatutako informazioaren erabilpena.
- Analisia: erakutsitako informazioaren analisia osotasunean.
- Sintesia: informazio atalen konbinazio sortzailea osotasun original bat sortzeko.
- Eboluzioa: aipatutako materialari buruzko igorpen bat egitea.

2. IKASLEAREN PAPERA

Kognitibismoaren ikuspegitik ikaslea subjektu aktibo gisa ikusten da, bere ezagutzaren eraikitzaile eta prozesadore gisa, arazo independenteei aurre egiteko estrategiak dituen pertsona bezala alegia.

3. IRAKASKUNTZAREN PAPERA

Ikuskera kognitiboa ikaskuntza esanguratsuan, ulermenean eta "ikasten ikasi" prozesuan zentratzen da. Ikasleari eta bere ikasteko prozesuari ematen zaio garrantzia beraz.

4. IKASLEEN ARTEKO ELKARREKINTZA

Kognitibismoaren ikuspuntutik ikasleen arteko elkarrekintza ikaskuntzaren oinarritzko elementua da. Elkarrekintza horri esker ikasleek beste pertsona aztertzen dute, esperientziak partekatzen dituzte eta elkarri eragiten diote, ezagutza propioa eraikiz.

5. IKASLE ETA IRAKASLEAREN ARTEKO HARREMANA

Irakasle eta ikaslearen artean etengabeko feedback-a ezinbestekoa izango da ikaskuntza prozesuan. Hortaz, irakaslearen papera ikaslea bere ikaskuntza prozesuan gidatzea eta ideien artean egiten dituen lotura edo konexioetan laguntzea izango da. Aipatutakoaz gain, kognitibismotik bi ideia azpimarratzen dira:

- Ikaskuntza prozesuan ikaslearen parte-hartzea funtsezkoa da.
- Irakasleek ikasteko ingurugiro aproposa sortu behar dute, ikasleekin aurretik landutako materialen bidez eta ideien arteko eraginez.

6. EBALUAZIOA

Konduktismoan bezala ebaluazioa hezigarria izango da, baina beste ezaugarri batzuk lantzen dira:

- Ebaluazioa ikaskuntza prozesuetan oinarritzen da, ez lortutako emaitzetan, izan ere, helburua ikaslearen adimenaren funtzionamendua ulertzea da, ideien arteko konexioak eta estrategiak aztertuz

- Bildutako datuak kualitatiboak dira: galdeketak egingo ditugu eta portaera, ikasleen hausnarketa eta ikasleen arteko elkarreragina aztertuko ditugu.
- Ikasleek erabiltzen dituzten estrategiek helburuen lorpen maila baino garrantzi gehiago izango dute ebaluazioan.

7. IRAKASLEAK IKASKUNTZA-IRAKASKUNTZA PROZESUA HOBETZEKO ERABILI DITZAKEEN ESTRATEGIAK

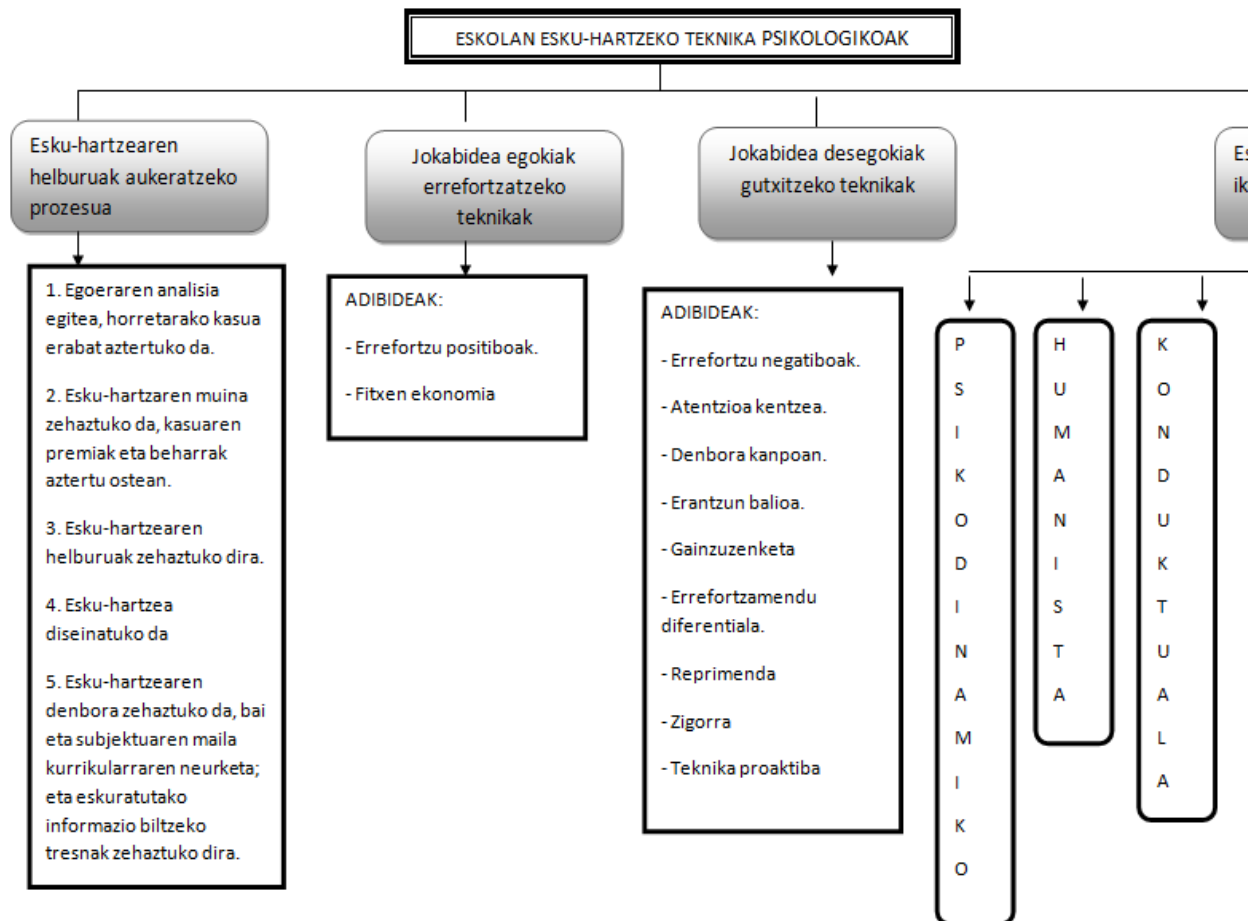
- Kontzeptu mapak edo mapa semantikoak
- Laburpen eskemak
- Prozesua hasi aurreko galderak eta prozesuan barnako galderak
- Simulazioak
- Adibideak
- Ikasgaiaren helburua azaltzea
- Ikasleei galderak sortzea, iritzia galdetzea
- Jakin-mina eta curiositatea sortaraztea
- Ingurunea aldatzea
- Zentzumen kanalak lantzea
- Keinuak, ahots-aldaketak, mugimendua erabiltzea
- Ikasleen mailara egokitzea
- Informazioaren sekuentziazioa egitea
- Erantzunak aurkitzen uztea
- Intuiziozko hipotesiak bultzatzea

<https://prezi.com/barietf4tdyb/el-cognitivismo-en-la-practica-pedagogica-del-aula/>
<https://teduca3.wikispaces.com/3.+COGNITIVISMO>

8. IRAKASLEAREN EGINKIZUNA TEORIA KOGNITIBISTEN ABURUZ (Gil Molina, Pilar (2003):

- Informazioa prozesatzearen teoriak: irakaslea informazio igorlea da eta informazio hori prozesatzeko erabili behar diren teknika eta estrategien erakusle eta zuzentzailea izango da ere bai: arreta eta pertzepzio sistemak piztea, pertzepzio sistema bidez hautematea edo hainbat ikas-teknika eta estrategiak erabiltzea; betiere informazioa oroimen-sisteman gordetzeko eta gogora ekartzeko.
- Teoria konstruktibista-kognitibistak (Piaget, Ausubel bezalako egileak): irakaslea ikasleen aurretiko ideien entzule, premien bilatzaile, jardueren antolatzaile eta ikas-prozesuaren gidaria da, ezagueraren iturria izateaz gainera.
- Teoriak konstruktibista-soziala (Vigotsky, Bruner bezalako egileak):

Irakasleak ikasleari ikaskuntzarako egokia den testuinguru sozial bat eraikitzen lagundu behar dio. Testuinguruaren ezagutzailea/bideratzailea, jardueren antolatzailea eta giza harremanetako elkarrekintzen bultzatzailea izan behar du irakasleak

26. Irudia. Arazoak eraldatzen ikasten mapa

27. Taula. Atalaren baliabide, kasu eta egileen kontsulta-proposamena.

BALIBIDEAK	ROL JOLASA/ APLIKAZIOA	EGILEAK
- EMOZIOEN ESKU-HARTZEA: Gipuzkoan emozioak: ezagutu, ikasi, landu eta bizi. > HH 3-4 urte. > HH 5 urte. > LH 1. zikloa. > LH 2. zikloa. > LH 3. zikloa. > Dokumentu guztiak eskuragai. (2016-03-11) - CREENA - ARAUDIA Nafarroan 2005-etik Nafarroako Gobernuak Elkar Bizitza Plan bat ezartzea eskatzen die hezkuntza zentro guztiei: > 2005 RESOLUCIÓN 632/2005 > 2010 DF 47/2010 > 2010 DF 204/2010 (2016-03-11)	AKTA Albert Ellis	ALBERT ELLIS

3.2.5.2.ESKU-HARTZERAKO EGITASMO EREDU BATZUK

Atal honetan, laguntzetan aritzen den adituak eskolan topa ditzakeen hainbat egitasmo bildu dira.

EMOZIOEN esku-hartzea

Gipuzkoako Foru Aldundiak argitaratutako egitasmoari dagokio. Hona hemen HH eta LH Etapetarako azalen ereduak:

<http://es.slideshare.net/araluze19/adimen-emozionala-5-urte> (2017)

http://www.eskolabakegune.euskadi.eus/c/document_library/get_file?uuid=756e8d86-535a-4223-959f-d7feedfbdd92&groupId=2211625 (2017)

CREENA / BERRITZEGUNEAK / IPARRALDEKO LOTURA

EUSKAL AUTONOMI ELKARTEAN

Berritzeguneen kokapena: <http://www.berritzeguneak.net/>.

Berritzegune nagusia: <http://nagusia.berritzeguneak.net/eu/>.

27. Irudia. Berritzeguneen kokapena.

NAFARROAN

CREENA: <https://sites.google.com/a/educacion.navarra.es/creenpsi/home/programas>

28. Irudia. CREENaren kokapena.

IPARRALDEAN

Iparraldeko eskumena: <http://www.educationgouv.fr/>

PENTAZITATEA

Pertsonaren gaitasuna eta konpetentzietan duen balioa topatzen eta garatzen laguntzen duen eredu hezitzaile-kidea da: pertsona izaten, elkarrekin bizitzen, ikasten eta pentsatzen ikasiz. Delors-ek 1996. urtean adierazi zuen Europa osorako eta oinarriak ezarri zituen. Eredu honetan identitatea, gizartea, gogamena, gorputza eta emozioak lantzen dira.

<http://www.pentacidad.com/>

ALBERT ELLIS EGILEAREN TEORIA BILDUM-TAULA

EGILEAREN IZENA: ALBERT ELLIS				
TEORIAREN AZALPENA	ADIMENA (Alderdi kognitiboa)	SENTIMENDUAK (Alderdi afektiboa)	INGURU A (Alderdi soziala)	GARAPENEAN DUEN ERAGINA (Erabil daitezkeen programak: baliabideak, etab.)

TEORIAREN AZALPENA

Arrazoizko portaera emozionalen terapiaren (TRE) sortzailea izan zen. Terapia hau portaerazko eta emoziozko arazoak ebazten saiatzen da eredu zuzen aktibo, filosofiko eta enpiriko baten bitartez.

Gure pentsamenduen irrazionaltasuna deskubritzen saiatzen da, horrekin, eskema mental desitxuratuen ondoriozko emozio mingarriak, dramatizatuak eta neurriz gaineakoak sendatzeko.

Albert Ellis-ek oinarritzko 11 sinesmen irrazionalak aurkezten ditu bere teorian: sinesmen horien aldizkatze arrazionalak proposatzen ditu eta sinesmenak irrazionalak izatearen zergatia ere bai.

Terapia hau Aaron T. Beck-en terapia kognitibo konduktualarekin osagarria da.

Albert Ellis-en ustez arazo konduktualak eta emozionalak 3 iturburuetatik sortu ahal ziren: **pentsamendutik, emozioetatik eta portaeratik.**

Terapia honetan ABC teoria aplikatu zuen.

A = gertaera aktiboa eta motibagarria. Gertaera sortzaileak eta aktiboak sinbolizatzen ditu.

B = sinesmen irrazionalak eta absolutistak. Gertaera horren aurrean pertsonaren sinesmena eta interpretazioa irudikatzen ditu.

C = ondorio emozionalak eta konduktualak. Erantzun emozionalak eta konduktualak erakusten ditu, gertaeraren ondorio direnak. Kontuan hartzen ditu B atalaren sinesmenak.

Terapia honetan bi moduz jokatzen da:

1. Pertsonari erakusten zaio logikarik gabeko ideiak eta superstizioak bere ikaren oinarrian daudela (modu iraunkorrean).
2. Pertsona hori animatu eta konbentzitu bere ideien aurka doazen ekintzak baztertzen hasteko.

ADIMENA (Alderdi kognitiboa)

Pertsonak euren sinesmenak, pentsamenduak, kolokan jarri beharra dituzte (ideia irrazionalak gehienak) ondoren, konstruktiboagoak diren ideietatik aldatzeko (ideia arrazionalak).

Ellisek pertsonak dituzten oinarritzko hiru sinesmen irrazional agerian uzten ditu:

1. Norbanakoari dagokionez: "gauzak ongi egin behar ditut eta nire ekintzetatik besteen onespena merezi"
2. Gainerakoiei dagokionez: "gainerakoek modu atsegin, zentzudun eta bidezko batean jardun behar dute."
3. Bizitza edo munduari dagokionez: "bizitzak, esfortzu handirik gabe eta erosotasunez, baldintza onak eta errazak eskaini behar dizkit nahi dudana lortu ahal izateko."

Ellisen arabera, gure eskema mentala aldatzeko gai bagara hain mingarriak ez diren eta errealitatearekin bat datozen egoera emozional berriak sortzeko gai izango gara. Hortaz, arrazionalagoak eta errealistagoak izango gara.

SENTIMENDUAK (Alderdi afektiboa)

Emozioetatik, pentsamendu eta emozioaren arteko lotura.

Gure identitatea bizitzan gertatu zaizkigun gertaera desatseguenekin lotzen dugu maitasun eta afektuzko gertaerekin lotu beharrean. Hori horrela gertatzen da bizitzako alderdi negatiboari arreta handia eskaintzen diegulako, horien esanahia handiagotuz.

Ellis-en abiapuntua hau da: gertakariak (A) ez dituztela egoera emozionalik (C) sortzen, gertaerak interpretatzeko modutik (B) jaiotzen direla baizik.. A ez da C sortzen duena, B baizik.

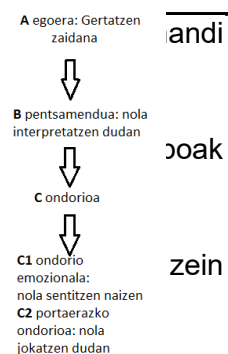
INGURUA (Alderdi soziala)

Eguneroko bizitzan, ohitura auto-suntsitzaileak hartzeko ohikeria daukagun batean gure gurasoengandik zein kulturatik ikasten ditugulako.

Sinesmen horiek aldatzea edo desagerraraztea zaila da, osasuntsu eraldatzea baino makurragoa.

Inguruneko egoera batek gure baitan nola eragiten duen eta hori portaera dugun azaltzeko, Ellisek ABC eskema azaltzen du:

pertsona bakoitzak egoera baten aurrean dituen jokatzeko moduak bere ingurunetik jasotako ereduaren antza izan ohi dute gehienbat.

GARAPENEAN DUEN ERAGINA (Erabil daitezkeen programak, baliabideak, etab.)

- Ariketa eta metodologia emozionalak, kognitiboak eta konduktualak kontuan hartu behar dira.
- Terapia emozionala gurasoei batera egin behar da, hauek baitira rol ereduak.
- Ideia irrazionalak eta arrazionalak orekan jarri behar dira, informazioa kontziente bihurtu behar da.
- Ideia irrazionalak hautematen lagundu.
- Orientazioa.
- Egunero ager daitezkeen gatazka edo arazoak baliatu, eta ikasleak kontziente egin gertatu denaz.

Jarraian saio praktikoko batean garatutako jardueraren AKTA agertzen da. Klasean irakasle batek egoera baten aurrean eduki dezakeen jokabide baten proposamena aurkeztuko da. Horretarako, Albert Ellis-ek proposatzen duen teoria kontuan hartu eta klaseko arazo batean aplikatuko da.

SAIO PRAKTIKO BATEN AKTA - ALBERT ELLIS

DATUAK
Data: 2016/04/29 Tokia: Nafarroako Unibertsitate Publikoko 101. gelan Iraupena: Ordu bat eta erdi (14:00-15:30) Bertaratuak: 10 pertsona Ez bertaratuak: 10 pertsona Egilea:
LANDUTAKO GAIAK
Landutakoa: Albert Ellisen ideien aplikazioa bereziki, ideia arrazionalen eta irrazionalen orekatzea.
ROL JOLASA
Antolamendua Irakaslea: Ikasleak: Egoera Egoera honetan 6 urteko bi ikasleek eta hauen tutoreak parte hartu dute. Bi ikasleek klasea bukatu dute eta patoria ateratzeko zorian daude, oraindik gela barruan egonik. Julen bere lagunak esperoan dago eta Ainhoa gelatik korrika dabil. Ainhoa Julenen albotik igarotzen denean, azkeneko honek Ainhoari nahita zangozaba ipintzen dio. Honen ostean, Ainhoak Julen jotzen du. Irakasleak egoera guztia ikusi du eta bi ikasleak biltzen ditu hauekin hitz egiteko.
ONDORIOAK
Irakasleak, Albert Ellisek defendatzen zuen moduan, bi ikasleak berdintasunez tratatu ditu (alderdi soziala). Horrela, irakasleak objektibotasunez jokatu du, ikasleak ez ditu epaitu eta haurrengan berdintasuna sustatu du. Horretarako, bi ikasleei zer gertatu den galdetu die, modu honetan ikasleek haien burua azaldu edota "defendatu" dezaten. Ikasleek galderei erantzun aurretik haien erantzunak pentsatu eta analizatu dituzte,

emozioengatik edota sentimenduengatik menderatu ez direlarik (garapenean duen eragina). Irakasleak ikasleei egiten dizkien galderen erantzunetan agertzen diren ideia arrazional eta irrazionalak identifikatu ditu eta hauek orekatu egin ditu.

Prozesu horretan zehar, Julenen tonua aldatu den eta heldutasuna eman dion jakiteko, galdera bat egin dio Miren irakasleak: “zu ez zara tuntuna ezta?, ba ni ezta!”. Azkeneko galdera hau, ikaslea harriturik utzi arren, egokia izan da eta irakasleak ikasleen arreta bereganatzeko balio du. Modu orekatu batean erabiliko da, gehiegi aplikatu gabe.

Azkenik, aipatu behar da ideia irrazional eta arrazionalen orekatzea oso gomendagarria dela mintzamen oztopoak pairatzen dituzten haurren arazoak konpontzeko.

DANIEL GOLEMAN EGILEAREN TEORIA BILDUM-TAULA

EGILEAREN IZENA: Daniel Goleman				
TEORIAREN AZALPENA (<i>Adimen emozionalaren teoria</i>)	ADIMENA (Alderdi kognitiboa)	SENTIMENDU AK (Alderdi afektiboa)	INGURUA (Alderdi soziala)	GARAPENEAN DUEN ERAGINA (Erabil daitezkeen programak: baliabideak, etab.)

TEORIAREN AZALPENA (*Adimen emozionalaren teoria*)

Daniel Goleman-ek i "Emotional Intelligence" (1995) liburuan kontzeptu berri bat sortu zuen: **adimen emozionala**. Egile honen ustez, honetan datza:

1. *Norberaren emozioak identifikatu*: zer sentitzen dugun jakitea eta emozioak agertzen diren momentuan identifikatzea.
2. *Erregulazio emozionala*: emozioak erregulatu eta kudeatzeko beharrezkoa da hauek identifikatzea eta modu egokian adieraztea. Honetaz gain, emozio ezkorrei aurre egiteko trebetasuna garatu behar dugula defendatzen du.
3. *Autonomia emozionala*: bertan, emozioen eta motibazioaren arteko erlazioa dagoela azaltzen du. Gainera, pertsonen haien emozioen autokontrola izan behar dutela dio, izan ere, autokontrolaren bidez proposatzen diren helburuak modu eraginkor batean betetzera eramaten gaitu.
4. *Besteen emozioak identifikatu*: enpatia beharrezkoa ikusten du, hau da, besteekiko begirunea izatea eta besteak ulertzea. Modu honetan, egoera emozionalak kudeatzeko trebezia eskuratuko da eta besteek behar dutena hautematea lortuko da.
5. *Bizitzeko eta ongizaterako trebetasunak*: besteen emozioak ulertzea eta kudeatzea eremu sozialean harreman onak izateko oinarria izango da.

ADIMENA (Alderdi kognitiboa)

- Emozioaren, kognizioaren eta jokabidearen arteko harremanaz ohartaraztea.
- Emozio ezkorrei edo negatiboari aurre egiteko gaitasuna.
- Emozio positiboak garatzeko estrategiak sortzea.
- Sortzen diren sentimendu eta bulkaden erregulazioa egin.
- Zer sentitzen dugun identifikatzea, hau da, emozioen identifikazioa.
- Sentitzen ditugun emozioak izendatu: hiztegi emozionala garatu.

SENTIMENDUAK (Alderdi afektiboa)

- Sentitzen ditugun emozioak ongi adierazteko gaitasuna.

- Gure sentimendu edota emozioak kudeatzen jakitea.
- Jarrera positiboa izatea hautematen ditugun sentimenduen aurrean.
- Gure sentimenduekiko erantzukizuna hartzen ikastea.
- Arau sozialen aurrean kritikoa izatea.
- Autoestimua eta automotibazioa garatzea garrantzitsua izango da besteekin izandako harremanak egokiak izateko.

INGURUA (Alderdi soziala)

- Gizartean dauden oinarritzko abileziak menperatzea. Horretaz gain, gizartearen aldeko jokabidea eta lankidetzatza sustatzea.
- Besteekiko begirunea izatea, besteak ulertzea eta besteak uler gaitzaten lortzea.
- Emozioak partekatzen ikastea.
- Jokabide asertiboa edo adierazkorra izatea harremanetan.
- Egoera emozionala kudeatzeko gaitasuna izatea.
- Sortzen diren gatazkei momentuan zentzuz aurre egitea.
- Esperientzia onak sortzeko gaitasuna izatea.
- Erabakiak hartzeko inizatiba izatea.
- Hiritartasun aktibo, arduratsu eta kritikoa.

GARAPENEAN DUEN ERAGINA (Erabil daitezkeen programak: baliabideak, etab.)

Hezkuntza emozionala eskolan lantzeak honako eragin hauek izan ditzake:

- Trebetasun soziala eta pertsonarteko harreman asegarria izatea.
- Norberak bere buruari kalte egiteko pentsamenduak murriztea eta autoestimua garatzea.
- Jarrera desegokiak gutxitzea.
- Emaizta akademikoak hobetzea.
- Ikasleak eskolan, gizartean eta familian hobeto moldatzea.
- Tristura, antsietatea eta estresa gutxitzea.

Hauek baliabide egokiak izan daitezke hezkuntza emozionala lantzeko:

- Orientazioa.
- Eskolaz kanpoko programak.
- Tutoretza-Plana.
- Curriculumean hezkuntza emozionala sartzea.
- Jokoak, marrazkiak, jolas sinbolikoak, ipuina, etab., erabiltzea eta egitea.
- Egunero agertzen diren gatazkak erabiltzea gelan enpatia garatzeko.
- Ikasleek irakaslea eredu bezala izatea.
- Gurasoekiko lankidetzatza eta hauen parte hartzea.

3.3. PSIKOMOTRIZITATEAREN GARRANTZIA ADIN TARTE GUZTIETAN, ADITUEN EZAGUTZA PARTEKATU BAT.

3.3.1. Psikomotrizitatearen garrantzia. Zer da eta zertarako erabil daiteken.

Psikomotrizitatearen definizioa: psikomotrizitate hitza hiztegi⁷ begiratzuz gero hau da aurkitzen dugun definizioa: “pertsonek funtzio motore eta mentaleko arteko erlazioa da. Umearen heldutasun mailaren lehen adierazle”. **Hitzaren** erroei erreparatuta, psikikoaren eta motrizaren arteko lotura dela ikusten da ere bai.

Hitz honen inguruan, teoria eta pedagogia ezberdinak garatu dira eta autore askok iritzi ezberdin ugari eman dituzte psikomotrizitatearen inguruan. Beraz, esan daiteke psikea eta mugimenduaren arteko lotura baino zerbait gehiago esan nahi duela hitz honek. Jarraian psikomotrizitatearen inguruan dauden korranteetako batzuk azalduko dira.

Psikomotrizitate kognitiboa: haurra modu analitikoan hartzen du, gorputza mugitzeko tresna baino ez dela esaten du eta hurrei egiten dizkieten test psikomotoreen bidez hauen hutsuneetan zentratzen da. Psikomotrizitate honen helburua haurrek hainbat keinuen mekanizazioa lortzea izaten da eta horretarako beraien gorputza eredu batera egokitze heziketa programak bideratzen dituzte.⁸

Bizitako psikomotrizitatea (Psicomotricidad vivenciada delakoa): korrante honen ideia nagusia honako da: norberaren esperientziak eta praktikak garrantzi handia du bakoitzaren garapen neurologikoan, motorean, afektiboan, emozionalean eta mentalean. Beraz, indar handia ematen zaio pertsonaren harremanari bere gorputzarekin, bere ingurunearekin, gainerako pertsonekin, etab., hortik sortzen baitira esperientziak.

Mugimendu askeari buruzko psikomotrizitatea: korrante honen arabera haurren osasun fisikoa eta mentala bermatzeko umeei mugimendu libreak modu autonomoan egitea ezinbestekoa da, beren ahalmen propioaz ohartzeko eta beren lorpenez eta porrotez baliatzeko. Egoera honetan helduek hurrei modu autonomoan eta libreki aritzeko aukera bermatu behar diete, jarrera ez parte hartzailearen bidez. Beraz, helduek haurra itxoi ten jakin behar dute, haien laguntza behar badute eskatuko diote, baina oso garrantzitsua da helduak gertatuko denari ez aurreratzea.

Harremanak sustatzeko psikomotrizitatea: psikomotrizitate honen helburua haurraren garapen globala bultzatzea da, bat-bateko jolasaren eta lehen elkarrizketen bidez (elkarrizketa tonikoak). Haurra bere ikasketa prozesuaren ardatza da eta psikomotrizista prozesuaren bitartekaria da soilik. Psikomotrizistak dena behatzen du eta behar den guztietan parte hartzen du, haurraren garapena ahalik eta

⁷ Harluxet hiztegi entziklopedikoa.

⁸ García Gutierrez, A., Mazo Perez, F. eta Vayas Barquin, Y.

egokiena izan dadin. Psikomotrizitate honek bat-bateko jolasari ematen dio garrantzi handia, inkontzienteki bizitako egoerak bizitza errealean isla bezala ikusten baitute. Korrante hauek kontuan izanda, haur eskola eta eskoletan **pedagogia eta jarduteko modu ezberdinak** garatzen dituzte. Psikomotrizitatea ulertzeko modu ezberdinak izanik, metodologia anitzak aurrera eramango dira gaiari garrantzi, begirada eta erabilera ezberdinak emanez.

Hortaz, aditu eta profesional ezberdinek adierazi dutenez, **psikomotrizitatearen erabilera eskolan asko zabald**u da eta helburu ezberdinak izan ditzake.

Psikomotrizitate saio hutsak prestatu daitezke edo gelako antolaketak berak psikomotrizitatea garatzen lagundu dezake. Haurren **gaitasun ezberdinak** garatzeko erabil daiteke psikomotrizitatea. Hala nola, sozializatzeko, komunikatzeko, modu autonomoan aritzeko eta inguruneari modu eraginkorrean erantzuteko gaitasunak aktibatu daitezke psikomotrizitatearen bidez. Gainera, psikomotrizitatea jolas libre moduan lantzen bada haurren zoriontasun eta plazerra erdietsi daiteke praktika honen bidez. Bestetik, modu egituratuago batean planteatzen bada zenbait eduki lantzeko eta adimen exekutiboa garatzeko baliagarria izango da.

Laburbilduz, psikomotrizitatearen bidez, **garapeneko 5 gaitasunak** landu daitezke: gaitasun psikomotorea halabeharrez baina baita gizarteratzeko gaitasuna, ezagutzazko gaitasuna, gaitasun komunikatiboa eta afektuzko gaitasuna ere.

3.3.2. Psikomotrizitatea erabiltzen duten adituen ezagutza partekatua; eskola testuinguruan psikomotrizitate eskumen eredu batzuk.

2015-2016 ikasturtean, Nafarroako Unibertsitate Publikoko Haur Hezkuntzako Irakasle Graduko ikasle talde batek sortutako dokumental batetik ateratako informazioa da jarraian azaltzen dena. Dokumentala, Berriazko Hezkuntza Premiak (hemendik aurrera BHP) zituzten hurrekin psikomotrizitatea nola lantzen zen jakiteko sortu zen. Horretarako, hezkuntza munduarekin baita psikomotrizitatearekin lotura estua zuten zenbait profesional elkarrizketatu ziren.

Zortzi izan ziren gure dokumentala aurrera eramaten lagundu ziguten profesionalak, jarraian azaltzen direnak hain zuzen ere:

- Irati Lizarraga: Paso a Paso klinikako Fisioterapeuta
- Paola Amaia Lobato: Paso a Paso klinikako Fisioterapeuta
- Viki Olloqui: Orokoien Eskola Publikoko Haur Hezkuntzako irakaslea
- Kristina Garro: Mendebaldeko Haur Eskolako hezitzailea
- Zian Gartzia: Mendialdea II Eskola Publikoko irakaslea eta psikomotrizista
- Saioa Rande: CREENAKo Fisioterapeuta
- Fernando Trebol: Zangozako Ikastolako Pedagogia Terapeutikoan espezialista

- Noemi Beneito: Argentinako Psikomotrizista eta Pedagogia Terapeutikoan espezialista

Laguntza irakaslea den Fernando Trebolek **denetarik** hartu izan du kontuan. Izan ere, egile ezberdinek eskaintzen digutena **onuragarria** izan daiteke kasu ezberdinei aurre egiteko; esaterako, Piaget, Wallon, Ajuriaguerra, etab. Berak dio, haren lankideek askotan azpimarratu eta aldarrikatu izan dutela Emmi Piklerren ikuskera. Bera ere bat dator egile honek **ikaslearen autonomia** sustatu eta aberasteko esaten duenarekin.

Zian Gartzia, **irakaslea** eta **psikomotrizista** dena, ados dago Fernando Trebolek aipatzen duenarekin. Bere ustetan psikomotrizitateko praktikak **korronte ezberdinetatik** elikatzen dela edo **jan** beharko lukeela. Bere kasuan, Emmi Piklerren ikuskeran, Pedagogia sistemikotik eta beste zenbait teoretatik hartutako informaziotik osatzen ditu saioak.

Bestetik, Fernando Trebolek dio, zenbait kasuetan, esaterako, gizarteak esleitzen dizkigun egin behar zehatz batzuen aurrean -eskolak erabaki beharko du horiek lehentasun bat diren- prozesua azkartu nahi badugu, **estimulazio goiztiarrak** emaitza onak ematen dituela. Izan ere, ikaslea **aktibatzen** da eta inguruari **erantzuteko** prestatzen da. Gainera, honek **garunaren gaitasun exekutiboaz** hitz egitera garamatza, haurraren aktibatuz joan behar delarik. Ondoren zahartzaroan, esaterako Alzheimerra gertatzean, funtzio exekutibo horiek desagertzen doazen bezala.

Horretarako psikomotrizitatea tresna egokia dela dio laguntza irakasle honek, garunaren funtzio horiek aktibatzea daramatzalako ikasleak. Bestetik, **proiektuetan** oinarrituz lan egitea onuragarri gisa aipatzen du ere bai, adimen eta funtzio exekutiboaren xedea baita garunaren ekimena. Izan ere, era honetan lan egiteak **garunean serio** bat sortzea dakar, horrek garunaren alde ezberdinak martxan jartzen dituelarik ezinbestean. Beraz, estimulazio goiztiarrak alderdi honetan lagundu beharko lukeela proposatzen du berak, hau da, **garunaren aktibazio** horretan, ondoren haurrak gai izan daitezen aurrera eraman beharreko hori aurrera eramaten.

Beste aldean badugu Kristina Garro, **Haur hezkuntzako hezitzailea** dena eta **Emmi Pikler** guztiz defendatzen duena. Ezagutu zuenetik liluratua geratu zela dio eta gerora **praktikak berretsi** izan diola metodo honek dakartzan **onurak**, ez bakarrik BHP dituzten haurrentzat baizik eta haur guztientzat **oro har**. Berak dio, haurrarekiko bermatzen den errespetua, batez ere, haurraren mugimendu askatasunarekiko onuragarria dela. Ez alde psikomotorrari begira soilik, onurak dakartzalako izaeran, autoestimuan edo autonomian ere bai.

Viky Olloquik ordea, hau ere **Haur hezkuntzako hezitzailea** izanik, argi du ez dela nahikoa haurrak **askatasunean** uztearekin. Berak hau defendatzen du haurrek elkarren artean eta hezitzailearen interbentziorik ez dagoenean asko ikasten badute

ere, **motelago** ikasten dutelako eta agian batzuk ez direlako sekula ikastera helduko bere ustetan. Bere iritziz, beraz, praktika askeaz gain, bideratua izango den praktika ere beharrezkoa da, hau da, haurrak momentu batzuetan **estimulatu** eta **probokatu** behar direla hain zuzen ere.

Praktika honen antolamendua haur bakoitzaren **barne motibazio**arekin lotzen du. Barne motibazio altua duen haur batek ez du beharko inolako estimulaziorik, berak izango duelako ikasteko motibazioa. Barne motibazio baxua duen haurrak, ordea, beharko du.

Honen aurrean Kristina Garrok honakoa aipatzen digu: egia da ume batzuek estimulurik edo probokaziorik gabe ez direla hainbeste mugitzen, baina hori **ez da haur eskolek** egin beharreko **lana**. Hau da, bere ustez, ez da kaltegarria haur bat hainbeste ez mugitzea askatasunean uzten zaionean. Haur eskoletan ez luketela inolako estimulaziorik edo probokaziorik burutu behar da berak aldarrikatzen duena, beste terapia baten lana delako bere ustez eta ez eskola mailakoa. Eskolak egin beharko lukeena espazioa ongi antolatzea da, haur horren **motibazioa erakarri** ahal izateko, besterik ez.

Argi utzi digu ere, **eskoletan BHP** dituzten ikasleekin egiten dena **ez dela terapia**, baizik eta eskolak bermatu behar duena dela: haur hauek beste haur guztien erritmoan eta prestatzen diren ekintzak burutzeko gai izatea, baita eskolak eskaintzen duen guztia egiteko gai izatea ere. Beraz, **hezitzailearen** papera bere **alboan** egotea izango delarik, besterik ez.

Hau kontuan izanda, Viky Olloquik, hau ere Haur hezkuntzako hezitzailea lehen esan bezala, burutzen dituen psikomotrizitate saioetako adibide bat eskaintzen digu. Berak bideratutako ekintza batzuk egiten ditu eta ondoren **denbora libre**a eskaintzen die haurrei, denbora hau **behatzeko** aprobetxatzen duelarik: haurren garapen soziala, psikologikoa eta pedagogikoa ikusteko aukera izango da.

Psikomotrizitate saioa era honetan egituratzen du BHP dituzten haurrak klasean izaterakoan. Psikomotrizitate gelara talde osoarekin doa gehienetan, hori bai, talde oso handia duenean, esaterako 25 haur, zailtasunak dituzten haurrek **beldurra pasa dezaketela** adierazi digu. Argi utzi nahi izan digu ere, ez dela etengabe ekintza egituratuak lantzen dituzten metodoen aldekoa baizik eta **metodoak uztartzea** dela gakoa.

Adibidez, **ikusmen arazoa** zuen haur bat izan zuen klasean behin. Psikomotrizitate saioetan, ekintzak berak **zarata eta mugimendu** gehiago ekartzen zuenean, izutzerara iristen zela dio. Hau kontuan izanik, berarentzat, haur horrentzat, bazeuden momentu batzuk non negatiboa zen ekintza hori. Orduan, jardun bideratuagoak egiten zituen zarata eta mugimendua murrizteko. Era beran, talde osoan **asko landu** zuten **gai hau**.

Orain arte ikusi dugunez, profesional guztiek esku-hartzea talde handian prestatzeari egin diote erreferentzia. Laguntza irakaslea den Fernando Trebolek dio, ordea, **autonomia**, **autoezagutza** eta **autokontzientzia** lantzeko banakako saioak probestu ditzakegula, lan handiagoa egin ahal izateko.

Zianek azaldu digunez, haren eskolan bi motatako psikomotrizitate saioak burutzen dituzte. Batetik talde handian egiten dena, eta bestetik **BPH** dituzten hurrekin aurrera eramaten diren beste saio indibidual batzuk. Bere ustez, azken saio hauetan, zentzudunagoa da **egitura irekiago bat** ematea saioari, Viky Olloquik ez bezala, haurren **presentzia**, **inplikazioa** eta **aportazioa** handiagoa izan dadin. Estimulazio goiztiarraren aurkako jarrera agertzen du berak, ez du horretan sinesten, iruditzen baitzaio BHPak dituen haur bat seriozazio edo eginbehar zehatz baten aurrean jartzeak frustrazioa eta ondorio negatiboak ekar ditzakeela.

Bere ustetan Estimulazio Goiztiarrak **gaitz bat** bilatzen du, **estimulu** batzuekin desagertuko dena, eta berak dio psikomotrizitatearen helburua ez dela hori, baizik eta beste bide bat erakustea haurrari helmugara irits dadin.

Gure eguneko **errealitatean**, Saioa Randezen modura lanean aritzen diren pertsonak ere baditugu. Bera **CREENAKo fisioterapeuta** da eta era honetan lantzen du psikomotrizitatea. Normalean, haurren geletara joaten da haien bila eta psikomotrizitate gelara doaz elkarrekin. Bertan, 50 minutuko saio bat izaten dute. Saioa era honetan antolatzen du: 10-15 minutuz giharrak lantzen dituzte, fisioterapeuta moduan eta beharren arabera, eta ondoren jolasak egiten dituzte, hauek ere haien beharren arabera. Adibidez, haur horrek eskuak landu behar baditu marrazkiak egiten ditu.

Jakina denez, haur askok eskolan jasotzen duten atentzioaz gain, **eskolaz kanpo** hainbat **laguntza** jasotzen dute elkarteetan edo kliniketan. Iruñean kokaturiko **klinika** bateko **fisioterapeutak** ditugu Irati Lizarraga eta Paola Amaia Lobato. Haiek ez dute batere argi ikusten **haurrak askatasunean** uztearen metodologiak ekar ditzakeen onurak: **ez** dute hau **defendatzen**, **ez** eta guztiz **gaitzesten** ere. Irati Lizarragak ezin du ulertu zergatik ez zaion lagunduko behar hori duen ume bati, hala baloratzen bada. Berak argi du, haur batek laguntza **behar badu emango** zaiola eta ez badu behar ez zaiola emango.

Psikomotrizitate saioaz gain, Kristina Garrok argi esan digu **haur eskoletan** inguru osoa **antolatua** dagoela edo egon beharko lukeela haurra **psikomotrizitate aldetik era egokian gara dadin**. Geletan badaude aereoak igotzeko, jaisteko, sartzeko, ezkutatzeko edo ditikoen gelan badira erronka txikiak, koskekin, kutxekin, etab.

Beraz, psikomotrizitate saioak landu beharrekoak trebatzeko beste **baliabide bat** bezala erabiltzen ditu Viky Olloquik: edukien aldetik, gramatika, harremanak, autonomia... Eskola haren osotasunean hartuz, Kristina Garrok aipatu duen bezala.

Klinika bateko fisioterapeutak diren Irati Lizarragak eta Paola Amaia Lobatok errutina hau jarraitzen dute saioari amaiera emateko: eseri, egindakoa ahoz errepikatu eta **erlaxazioa** egin, bestela oso **aztoratuak** atera ohi dira haurrak.

Psikomotrizitatea lantzeraz iristeko, lehenik eta behin, haur horrekin **komunikatu** behar gara, haurra **ezagutu** behar dugu. Argi utzi digu Noemi Beneitok hori, Argentinako **psikomotrizista** eta **Pedagogia Terapeutikoan** aditua denak. Berak dio, **BHP** dituzten haurrekin, bereziki zailtasun handiak dituztenekin, **dialogo tonikoa** bilatu behar dugula. Horretarako, hezitzaileak aurretik bere gorputzaren lanketa egin izana eta lan honetarako **erlaxatua** egotea ezinbestekoa izango da, haur horri nahi duguna komunikatu ahal izateko. **Elkarrizketa biona** izan behar duela behin eta berriz errepikatu digu, honako esaldiarekin amaituz: “ *Un bebe que frente a nosotros cierra los ojos, bajo la cortina de comunicación* ”.

Honen aurrean berak egiten duena eta proposatzen duena zera da, haur hori **ulertzen** saiatzea. Ume horrek momentu horretan ez duela gurekin egon nahi interpretatzen du berak, beraz, lasai utzi eta beste momentu batean jarriko da berriz berarekin lanean.

Gihar tonuari ere garrantzia handia ematen dio Noemik, esanez, tonua ez dela bakarrik psikomotrizitatea, baita ere badiela emozioak, izaera eta komunikazioa. Komunikazio hori haurrak galarazten digunean, berak edo hezitzailea den horrek, berarekin dagoen horrek egin dezakeen gauza bakarra zera da: bere nahiak **errespetatu**. Sekula ez du haur bat eseri edo buruz behera jarri. Berak argi du haurra **bakarrik** eseriko dela gai bada eta **gai denean** bakarrik etzango dela, bere kabuz lortuko duela alegia. Haurra mugimendu horiek burutzeko gai izango da bere gihar tonua erabiltzeko gai denean. Horretarako baliabiderik nagusia **askatasunean mugitzen** uztea dela argi du Noemi Beneitok.

Bere ustez, haur bakoitza gai izan behar du bere errealitatearekin bizitzeko. Esaterako, espastikoa den ume bat beti izango da espastikoa eta bere ustez hezitzaileon eginbeharra honakoa da: ingurua bere gaitasunen arabera antolatzea eta berari uztea bere gorputza ezagutzen eta bere tonua antolatzen. Izan ere, haurra tonu espastikoarekin bizi da eta jakin beharko du nola kudeatu. Guk **baliabideak eskainiko** dizkiogu garatzeko eta bera duen horrekin antolatuko da. Bukatzeko, Beneitok argi utzi nahi izan digu garrantzitsuena **haurra errespetatzea** dela.

Metodo edo **metodologia** baten inguruan galdetzerakoan, profesional guztiek argi esan digute ez dagoela miragarria den ezer. Denen ustetan **haurraren beharren arabera** izan beharko da metodologia hautatzea, hau da, batentzat onuragarria dena beste haur batentzat kaltegarria izan daitekeela. Beraz, metodologia guztietatik positiboa eta baliagarria zaiguna hartu beharko dugu esku-hartze ahalik eta osatuena prestatu ahal izateko. Izan ere, metodologia edo metodo **batera istea** da egin dezakegun **akatsik okerrena**, Paola Amaia Lobatoren ustetan.

Metodologia zehatzak alde batera utzirik, Noemi Beneitok jarraitu beharreko pausuen berri ematen digu. Lehenik eta behin haur horrekin **komunikatuko** gara eta behin hau lortuta, haurrak **akziora**, ekintzara, pasatzeko baimena emango digu. Beti adierazi beharko diogu **berarekin gaudela**, esku bat bere gainean poliki eta goxotasunez jarritz, eta bere nahiak errespetatuko ditugu.

Psikomotrizitate saio baten inguruan galdetzerakoan Zianek dio, haren eskolan, **saio guztiek marko bera** izan ohi dutela. Berdintasun honek irakasleei baita ikasleei ere **ziurtasun** bat ematen baitie eta **inklusioa** eta **parte hartzea** errazten duelako.

Kristina Garro ere horrekin bat dator psikomotrizitate saioa prestatzerakoan. Materialak zeintzuk izango diren zehazterakoan, ikasleentzat orokorrean onuragarria den hori eskaintzen duela dio. HBPak dituen haur horrentzat ere onuragarria izango baita.

Viky Olloqui ordea ez dator bat honekin, aurretik aipatu bezala, bere ustez, HBPak dituzten haurrak saio ireki edo bideratu gabeetan lotsatu edo beldurtzen direlako eta ez dutelako parte hartzen. Honen aurrean **saio bideratuagoak** proposatzen ditu berak. Izan ere, esan digunez, haur baten **zailtasuna motorra** bada psikomotrizitate saio batzuk egingo dira **errefortzu** gisa. Aldiz, zailtasuna ez bada motorra, haur horrek psikomotrizitate saioa klasekide guztiekin egingo du, errefortzu gabe, eta askotan oso zaila izango da bideratzea.

Hau gerta ez dadin, irakaslea eta psikomotrizista den Zianek, proposatzen du **talde txikietan** edo era indibidualean lantzea **psikomotrizitatea** HBPak dituzten haurrekin, betiere eskolan **aukera** izatekotan. Bere iritziz, talde handian egiten den praktika berbera talde txikian edo era indibidualean egin behar da, **errefortzu** moduan, haurrari **ziurtasuna** emateko.

Noemi Beneitok dioen bezala **prozesu** hauek oso **luzeak** izan daitezke. Denbora asko eramango digu HPBak dituen haur batengan, gehien bat oso larria den kasu batean, aurrerapenak ikustea. Horregatik **pazientzia** handia izan beharko dugu, haurra errespetatuz. Berak ikusten duenean gudan **konfiantza** izan dezakeela, orduan hasiko dira aurrera pausu horiek, nahiz eta txikiak izan.

Gaur egungo hezkuntza sistemaren errealitatea aztertuz, Viky Olloquik dio haiek **zortedunak** direla psikomotrizitate gela espezifiko bat izateagatik, ez baitago zentro denetan. Egia da baliabide gehiago izan zitzaketela baina bere ustetan, ez da psikomotrizitatea era egokiagoan lantzen material asko izateagatik. Egunerokotasuneko gauzekin era berean landu daitekeela aldarrikatzen du, **buruari** pixka bat **eraginda** eta **haurrek** planteatzen dutena **entzunda**.

Fernando Trebolengandik **legearen egoera** jaso dugu. Berak dioenez, lege batzuk diseinatu dira hezkuntza sisteman dauden beharrei erantzuteko, baina ondoren ez dira baliabide ekonomiko zein pertsonalak eskaini behar horiek dauden zentroetan.

Honek, legea **betetzeko ezintasunera** garamatza eta haur batzuk zentroz mugitzea ekartzen du, **inklusioaren** paradigma guztiz **alde batera** utziz.

Saioa Randez, CREENAko fisioterapeuta denak ere, Fernando Trebolen ikuspegia berresten du. Berak **baliabide pertsonal falta** ikusten du batez ere, haur batzuek saio gehiago beharko lituzketelako haren iritziz, baina ezinezkoa zaio hori betetzea. Dena den, argi utzi digu, duten denbora horretan ahalik eta **gehiena egiten saiatzen** direla, ahalik eta erantzun egokiena ematen haur bakoitzari, eta **normalean lortzen** dutela dio.

Kristina Garro eta Viky Olloquiren ustez, material aldetik, eskolak nahiko ongi hornituak daude. Arazoa baliabide pertsonalen falta da eta zoritxarrez HBPAk dituzten haurrek baliabide **hauek dituzte beharrezkoen**. Egoera honen aurrean, dutena kontuan hartu eta ahalik eta era egokienean **banatzen** saiatzen dira, haur guztiei erantzun egokiena eman ahal izateko. Beren aholkua **ez desesperatzea** da, errealitatea baita eta horrekin jokatu beharko dugulako.

Zianen ustetan ere, **baliabiderik garrantzitsuena** formatutako irakasleak dira eta hau urteetako lanaren ondorioz lortzen dela dio. Zorionez, haren eskolan, Haur Hezkuntzako irakasle guztiak psikomotrizitatean formatuak daude eta hori da baliabiderik handiena bere ustez. Ez bakarrik **formazioa**, baizik eta **inplikazioa**.

Formazioa eta inplikazioa agertzerakoan, Viky Olloquik dio psikomotrizitateari ez zaiola garrantzirik ematen. Berak azaldu digunez, irakasle batek, **aukera** du **psikomotrizitatea lantzeko edo ez** lantzeko, bere esku dago aukeraketa hau eta inork ez dio ezer esango erabakiaren aurrean. Curriculumean agertzen da, baina ez dago inolako planifikaziorik hau lantzerako orduan. Beraz, nahi izatekotan, psikomotrizitate gelara joan ahal da, haurrak jolasean utzi eta inork ez du ezer esango. Hortaz, irakasleen inplikazioak garrantzia handia izango du lantzerako orduan.

Zianen ustetan ere, eskolaren eta irakaslearen araberakoa izan arren, ez zaio garrantziari gehiegirik ematen psikomotrizitateari. Psikomotrizitate saioek garrantzia hartzea irakasleen esku dagoela dio, irakasle guztiek jakin behar baitute **haurrek mugimenduan ikasten** dutela eta gela arruntetan ez dutela honetarako aukerarik.

Saioa Randez-ek argi utzi digu, oso **garrantzitsua** dela Haur hezkuntzan ahalik eta lasterren psikomotrizitatea lantzea. Izan ere, **zailtasuna ahalik eta goizago detektatzen** badugu esku-hartzea lehenago egingo da eta haur horrek errazago eta era egokiagoan egingo dio aurre egoerari eta bere garapenari.

Denak bat datoz psikomotrizitatea **garrantzitsua** bezain **onuragarria** dela haur guztientzat. Kristina Garrok **0-3 etapan ezinbestekoa** dela aldarrikatu du, haurra bere burua ezagutzen ari baita eta hau mugimenduan egiteko beharra duelako. Fernando Trebolek garunaren atal ezberdinak aktibatzeke onuragarria dela dio, ez

bakarrik garapen motorrerako. Esate baterako, harremanetarako edo autonomia garatzeko, betiere jakinda nola baliatu tresna hau.

Hau guztiarekin psikomotrizitatearen praktika zein den agerian utzi da, BHPak dituzten haurrekin eta gaur ematen den errealitatearekin:

- Jolasa
- Autonomia
- Autoestimua
- Emozioak
- Autokontzeptua
- Emozioak
- Gorputz eskema
- Gihar tonua
- Atxikimendua
- Erresilientzia
- Komunikazioa
- Elkarreragina
- Sozializazioa
- Jokabide asertiboa edo adierazkorra
- Mugimendua
- Ikaskuntza
- Irakaskuntza
- Sormena
- Gaitasunak

GURE HAUSNARKETA PERTSONALA PSIKOMOTRIZITATEAREN INGURUAN

Hamaika metodo daude, hamaika teorilari eta teoria; denak ezagutu ditugu gure formazioan zehar. Horietako bakoitzak bere onurak defendatzen ditu miragarria den baliabide bakarra izango balitz bezala. Aitzitik, garun paralisia zuten haurrekin egindako esku-hartze terapeutikoak aztertu dituen ikerketa batek, esku-hartze horien eraginkortasuna zehaztea oso zaila dela ondorioztatu zuen:

“Overall, the effectiveness and efficacy of therapeutic interventions for children with CP has been difficult to determine owing to the lack of high-quality research.”
(Effectiveness of physical therapy interventions for children with cerebral palsy: (A systematic review (2008): Heidi Anttila, Ilona Autti-Ramo, Jutta Suoranta, Marjukka Makela and Antti Malmivaara)

Horiek horrela, abiapuntua haurra izan behar duela uste dugu. Izan ere, aniztasunaren oinarrian, pertsonak desberdinak eta paregabeak gara. Ondorioz, ezinezkoa da metodoitsu eta hutsa haur guztiekin erabiltzea, haur bakoitzak bere behar propioak izango baititu. Are gehiago, baliteke bi haurrek antzeko beharrak

izatea, baina haur bakoitzaren beharrei eman beharreko erantzuna desberdina izan beharko du.

“Nik berriz galdetuko dizuet: zer espero duzue haur horretaz? Norbaitek zerbait espero duenean, sutsuki horretan indarra jartzen du. Planteatu beharko genukeena honakoa da: zer espero du berak gugandik? Lehenik eta behin, haurrak ulertu dezagun nahi du” Noemi Beneito.

Esku-hartzeak haurrari egokitua egon behar du, haurraren arabera izan beharko da, alegia. Haur bakoitza ezagutu (bere ezaugarriak, izaera, nahiak, iguripenak, ikas estiloak, esperientziak, aurrezagutzak, beldurrak, interesak, mugak, trebeziak, ikas erritmoak...) eta horren harira, profesionalok jarrera bat edo beste hartu beharko dugu: “Garrantzitsuagoa da jarrerak lantzea metodoak baino” (Aucouturier, 2004, Hik Hasi)

Gure aburuz, behin esku-hartzearen abiapuntuak haurra izan behar duela zehazturik, xedeak haurraren ongizatea izan beharko du. Ondorioz, metodoen arteko lehia alde batera utziz, aurrean dugun haurraren eskubideak bermatzeko erantzunik egokiena aukeratu behar dugu; horretan datza benetako profesionaltasunak.

*Pero es consolador soñar,
mientras uno trabaja,
que ese barco, ese niño,
irá muy lejos por el agua*

Gabriel Celaya

Ongizate hori haurraren arrakasta eta gogobetetze pertsonalean antzemango dugu. Pertsonak garen heinean, erronkak gainditu eta aurrera egiteko grina izan ohi dugu, horrek, oro har, poztasun pertsonala sortarazten digu. “Inor ez da pertsona bezala eratzen, minetik edo sufrimendutik abiatuta”, Noemi Beneitok dioenez. Profesionalon erantzukizuna izanen da haurra poztasun horren lorpenean laguntzea eta psikomotrizitatea horretarako tresna egokia izan daiteke.

Pertsonak sozialak gara izatez. Harremanetan bizi gara, hartu eta emanean oinarritutako elkarreraginetan. Haurrak garenean, garapenerako elkarreragin horiek (interpertsonalak eta intrapertsonalak) ezinbestekoak dira eta profesionalok sortu beharko ditugu. Hala ere, kontuan hartu behar dugu haurrari eskaintzen diogun oro ez dela onuragarria izango. Hori zaindu beharrean gaude.

Psikomotrizitateak, planteatzeko moduaren arabera, askatasuna eman dezake eta praktika ugartan independentzia horrek poztasun horretara hurbiltzen dituela ikusi

izan da: “[...] *esta independencia en el juego les hace ser un poco más felices*” (Macias, L. 2014). Douglas Doman-en hitzaldia Barcelona-n.

Mugimenduak autonomoago egiten gaitu. “Haurrek mugimenduan ikasten dute, haien gorputza, mugak eta aukerak ezagutzen eta hori psikomotrizitateak ahalbidetzen du.” dio Kristina Garro-k. Ideia hori argi ikus daiteke bizitzako lehenengo urtetan: jaiotzean nagusien mende bizi gara, mugimenduen kontrolik ez dugulako. Aitzitik, hazten goazelarik, mugimenduen jabe egiten gara poliki-poliki eta horrek independentzia eta autonomia ematen digu. Psikomotrizitatearen bidezko esku-hartzeak, ondorioz, autonomia eskuratzen lagundu beharko du.

Arestian aipatu dugun gisan, esku-hartzea modu aunitzetan planteatu daiteke. Hainbat adituk, Glenn Dommanek esaterako, esku-hartze zuzenaren aldeko apustua egiten dute. Aitzitik, beste aditu batzuk, Noemi Beneito psikomotrizista adibidez, mugimendu librearen alde aritzen da. Lehenengo korrontean bete-beteko estimulazioan oinarritutako esku-hartzean sinesten dute eta bigarren korrontean Emmi Piklerren printzipioetan. Haurraren ekimenean sinetsi eta haurrak bere kabuz lorpen horiek lortu ditzakeela uste izaten da; profesionala haurra estimulatu duen ingurua prestatzeaz arduratuko da.

Bi korronte horien gaineko hausnarketa egin eta gero, esku-hartzeen konbinazioa egin behar dela uste dugu. Izan ere, kasuak kasu, erdibideko esku-hartzea erabili beharko da. Gure aburuz, gakoa honakoa da: haurraren arabera, bere beharrei eraginkortasunez erantzuteko eta aurrera egiten laguntzeko neurriak taxutzea.

“Idealena litzateke metodo eta metodologia ezberdinen nahasketa bat egitea eta ikusi haur bakoitzak zer behar duen”

Irati Lizarraga eta Paola Amaia Lobato

4.1. GELAN IKASLEA BARNERATZEKO TEKNIKA PSIKOLOGIKO ERAGINKORRAK.

Ikaslea, pertsona den aldetik, emozionalki garatu behar da, komunikatzen jakin behar du eta besteen komunikazio baliabide eta estiloak identifikatu behar ditu. Betiere norbere autoestimua landuz eta afektibitatearen garatze horretan emozioek duten garrantziaz jabetuz. Era berean, gizarte trebeziak ezagutu eta erabili behar ditu ere bai.

Ikaslearen emozioak, asertibitatea, autoestimua, enpatia eta komunikazioan entzute aktiboa izan dezan eta konfiantza, ezagutza, distentsioa, gizarte trebetasunak eta erabakiak hartze helbururaino iristeko, Pedagogi Terapeutikoa (PT) jardunean kontuan hartu beharreko oinarritzko baliabideak ditugu. Guztiak gizakiaren bost gaitasunen⁹ garatze prozesuan laguntzen dutenak dira.

Ikasle-taldearen kokapena, gelaren antolaketa, diseinua, materialek, etab., garrantzia dute. Dena kontuan hartuko dugu eta horretan asertibitateari edo adierazkortasunari lan berezia eskainiko zaio. Azken batean pertsonaren garapen osorako komunikazio adierazpen maila oinarritzkotzat hartzen dugu; pertsonaren bost gaitasunen artean bati erantzuteko bidea ematen baitio. Baina beste lauak alde batera utzi gabe, saio bakoitzean, astean zehar eta urte osorako lanketa behar dute BHP¹⁰-ko ikasleek.

Aipatu den eskumena aurrera eramateko hainbat baliabide eta egitarau diseinatu dira, PT-aren jarrera profesionalari lagunduko diotenak. Azken batean aditua da, ikaslearekin jarduten duenean, egokitzea eta erabilera zehaztuko duena, betiere bikaintasunean aritzeko helburuarekin. Egitasmo ezberdinak hartuko dira eredu gisa, hezkuntza erakunde publiko eta pribatuetan, aipatu diren oinarritzko baliabide pertsonalei erantzuteko balio dutenak. Nafarroako eta Euskal Autonomi Erkidegoetan web-gune ofizialetan topa daitezkeenak dira. Hona hemen zerrenda bat eta horien informazioa lortzeko lotura batzuk:

- PROAKTIBITATEA jarrera pertsonal bat da. Erabakiak eta ekintzak burutzera bultzatzen gaitu eta horien emaitzez arduratzera garamatza. Azken batean, aldioro zer egin eta nola jardun nahi dugun erabakitzean datza. Jarrera erreaktiboaren kontrako kontzeptua da.

⁹ Bost gaitasunak: Komunikazioa, Ezagutza, Afektibitatea, Gizarteratzea eta Psikomotrizitatearenak dira.

¹⁰ BHP: Berriazko Hezkuntza Premia duten ikasleei erreferentzia egiteko erabili da idatzi osoan zehar eta hemen berriz agertzen da.

- COACHING: ezagutza gehiago duen pertsonak beste bati orientabideak eta aholkua ematen dizkio, beti ere egitasmo bat lortzearen bidean. Gelan aplikatu nahi bada, ikaslea bere burua auto-ezagutzea eta besteekin ikasteko lanketa da. Aldiro sormen eta elkarlana ematen da, motibazioa eta komunikazio ingurunearekin harremanak sortuko dira eta irakasle dinamika sustatzeko balio duen ezagutza da. Betiere identifikatu daitezken beharren alderdiei erantzuteko, garapena hobetzeko, errazteko eta aukeratzera zuzendutako lana egiteko balio du: etengabeko ikaskuntzari erantzunez, unean uneko egoera zehaztearren, aldaketarekiko orientabideak emanez, tresna eta baliabide zehatzak proposatuz.

(<http://academica-e.unavarra.es/bitstream/handle/2454/9830/TFM%20CD.pdf?sequence=1>); (<https://jugarescoaching.com/2013/10/23/como-aplicar-coaching-en-el-aula/>).

- ADIERAZKORTASUNAren erabilera (asertibitatea): zerrenda honetan aipatzen diren beste egitasmoetan kontuan hartzen dena. Menpeko komunikazioa edo pasiboaren aurrean kokatzen dena da. Autoafirmazioan datzan kontzeptua da. Asertibitatea egoera gogorrei lasaitasun eta segurtasunez erantzuteko gaitasuna da eta gatazkak "arrazoiaz" konpontzeko jarrera (hitz eginez, elkar-ulertuz eta guztientzako bidezkoak diren irtenbideak bilatuz). Presio manipulazioei antsietaterik gabe aurre egiteko trebetasuna da eta bidezkoak ez diren eskaerei mugak ipintzeko gaitasuna.

http://sorkari.com/pdf/Asertibitatea_Feb08.pdf

- BIZIKIDETZARI ERANTZUTEKO, PENTAZITATEA, KIVA, GOLDEN 5 eta antzeko beste esku hartze egitarauen erabilera susta daiteke, ikasleen barneratze prozesua sustatu, aktibatu eta lortzearen. Batzuk barneratze horren antolaketari begira -aurrezaintzarako- eta besteak arazoen aurrean eskumena izateko irizpide eta baliabideak eskaintzen dituzte.

PENTAZITATEA: pertsonaren identitatea, emozioak, gizarte gaitasuna, gorputz eta gogamenaren lanketarako egitaraua da.

http://creena.educacion.navarra.es/moodle/file.php/24/SEMINARIO_INCLUYE/Nuevos_paradigmas_educacion/Pentacidad27092011.pdf

KIVA: beldurraraztearen kontrako egitaraua da. Bullyng-a bezalako eraso motaren kontrakoa esaterako, <http://www.kivaprogram.net/>

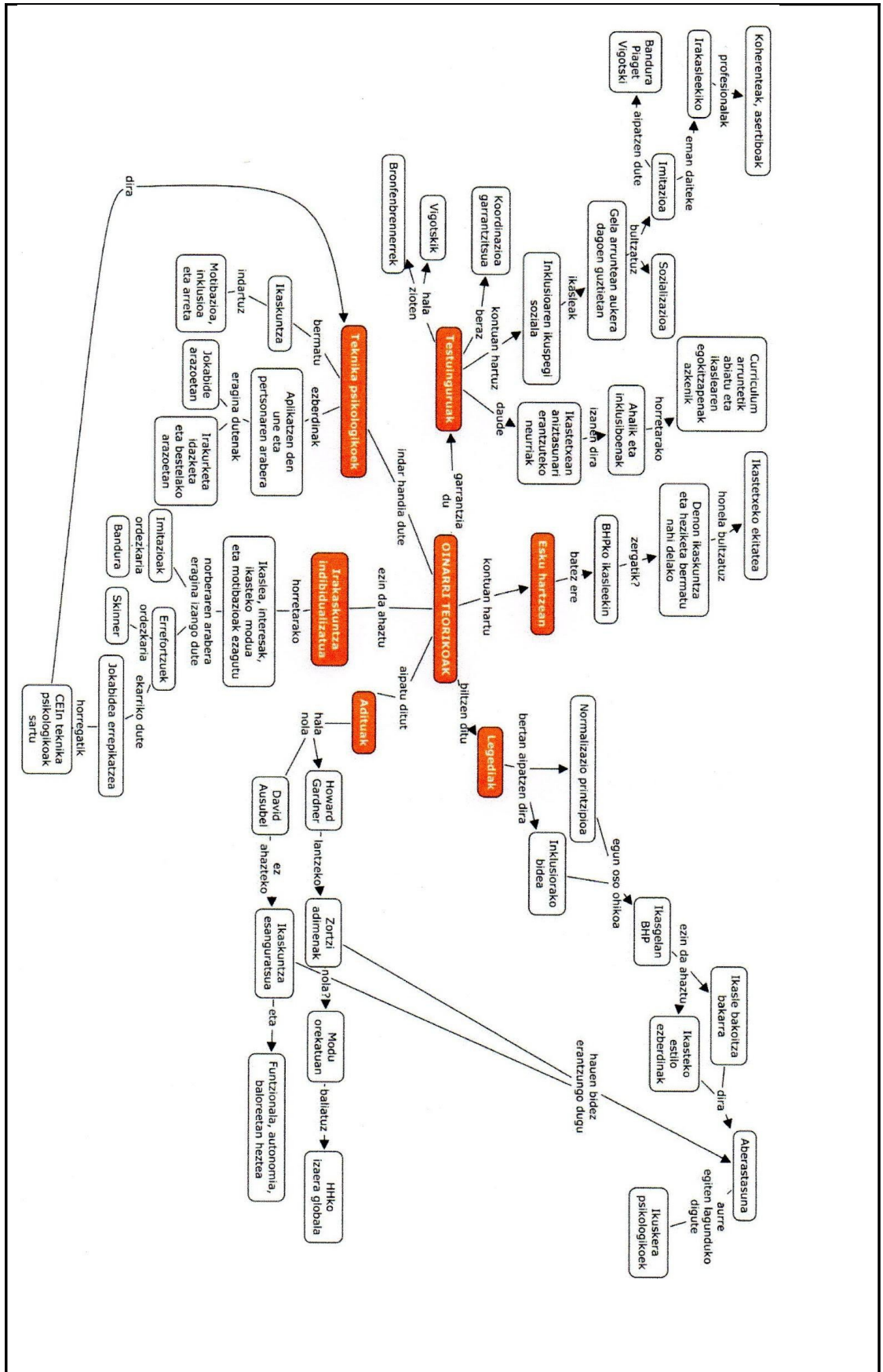
GOLDEN 5: bost alderdi hauetan gela eta eskolarako eskumena kudeatzeko proposamena egiten da: gelako kudeaketa, harremanak eraikitzea, giro soziala, egokitutako ikaskuntza eta familia-eskola arteko harremanak. <http://www.golden5.org/golden5/>

- TRATU ONEZ, Nafar Gobernuko bizikidetza hobetzeko kanpainari dagokio. Lotura honetan dago:
<https://www.educacion.navarra.es/documents/27590/36893/Tratu+onez.pdf/43a5165f-0ffd-450f-97f9-043b126cbd88>
- ELKARBIZITZAREN LANKETA, Eusko Jaurlaritzaren proposamena.
<http://www.eskolabakegune.euskadi.eus/web/eskolabakegune/materiales-convivencia>
- EMOZIOEN LANKETA Gipuzkoako Foru Aldundiaren egitasmoa.
http://www.eskolabakegune.euskadi.eus/c/document_library/get_file?uuid=756e8d86-535a-4223-959f-d7feedfbdd92&groupId=2211625
- PSIKOLOGIA POSITIBOAREN JOERAK, IKUSKERA PSIKOLOGIKOARI LOTUTA: psikologiaren ikuskera honek ongizate psikologikoaren oinarriak, zoriontasuna eta gizakiaren bertuteak eta indarguneak ikasten ditu. Aspalditik, psikologiak alderdi negatibo eta patologikoak aztertzen eman du denbora (antsietatea, estresa, depresioa, etab.), alderdi positiboagoak alde batera utziz, sormena, adimen emozionala, humorea, jakituria, zoriontasuna, erresilientzia, etab. Azken bultzada Martin Seligman-ek eman zion, Pensilvania-ko Uinbertsitatekoa eta APA-n Zuzendari izan zena. 1990 hamarkadaren amaieran, egile honek psikologia positiboaren sorrera proposatu zuen gizakiaren alderdi osasuntsuak ikertzeko asmotan, korrante edo ikuskera zehatz bezala aztertua izateko. Beste ikerlarien laguntza izan zuen. Hurrengo atal batean gehiago garatu da eta bere mitoak aztertzen dira.

Bestetik, esku-hartze honetan izan behar den jarrera eta jokabideari erantzuteko, hainbat arau-kontzeptu ere aipa daitezke. Horien artean hauek:

- **Arautegia:** ohikoa, teknika gisa erabiliz. Ikasleekin eta lankideekin batera adostua, denei zuzendua (gelan eta gelatik kanpo), gelako dinamika jarraituz, elementu batzuk modu arautu batean edo irakasleak eskatzen duenean soilik erabiliko direlarik (mugikorrak, ur botila, etab.).
- Enpatikoki jokatu dugu ikaskuntza esanguratsua eman dadin.
- Ikaskuntzarekiko **jarrera** positiboa:
- “Sorpresas/ustekabe” edo **espero ez den erantzuna**.

- **Teknikak** eta **baliabideak**.
- Ikasle guztiak eta talde guztietan **beharrezkoa dena** identifikatu.

29. irudia. Ikasleekin nola esku-hartu.

4.2. TEKNOLOGI BERRIAK ETA ESPAZIOAREN ARKITEKTURA ETA KUDEAKETA BERRIAK.

4.2.1. TEKNOLOGIAK ETA IKT-en ERABILERAK

4.2.1.1. Teknologia berrien erabilerari sarrera.

Azken urteotan Teknologia Berrien erabilerak igoera ikaragarria jasan izan du. Esate baterako, Internet ikerlarien lan tresna izatetik populazio oso baten baliabide izatera pasa da eta, bereziki, nerabeena. Azkeneko ikerketek adierazten duten bezala, nerabeen %90-ak Internet erabiltzen du, komunikatzeko helburuarekin kasu gehienetan. Honek guztiak, familia mailan, erronka berriak ekarri ditu. Hain zuzen ere, “ebaki digitala” izenarekin ezagutzen den fenomeno ematen hasi da, hau da, guraso askok Teknologia Berrien munduan formakuntzarik ez duten bitartean, nerabeak geroz eta adituago bihurtzen ari dira. Egia da, beste teknologiek denbora behar izan duten bitartean gizartean sartzeko, Interneten kasuan eta, are gehiago, sare sozialen kasuan, izugarritzko iraultza eman dela. Horrek eragin du hainbat belaunaldiek ez ulertzea eta baztertzea kasu batzuetan Teknologia Berrien erabilera. Beraz, hainbat gurasori gertatu zaie ez dutela bere burua gai ikusten euren seme-alaben heziketan aita edo amaren rola betetzeko. Gauza bera gertatzen da irakaslegoaren artean: batzuk, zalantzan jartzen dute euren paper hezitzailea mundu teknologikoa kontrolatzen ez dutelako eta hezitzaile papera ongi beteko ote duten zalantzan jartzen dute. Modu berean, gaur egun elkarbizitza arazo gehiegi sortzen dira sare sozialen erabilera desegokiaren ondorioz eta horrek irakasle lana zaildu egin du dudarik gabe.

4.2.1.2. “Ebaki digitalaren” kontzeptua.

Aurretik aipatu den moduan, gurasoei kostatu egiten zaie ulertzea nola beraien seme-alabek orduak eta orduak pasatzen dituzten pantaila baten aurrean. Kezkatzen dira ikusten dutenean beraien seme-alabek nahiago dutela pantaila baten aurrean egon (etxeko lanak egiten, lagunekin komunikatzen, bideoak ikusten, musika entzuten, etab.), beraien lagunekin kalean jolastea baino. Hala eta guztiz ere, gurasoen kezka ez dago beti justifikatuta. Askotan beraien ulermen eza, Teknologia Berrien ezagutza faltagatik dator, erabilera desegoki batetik baino. Horregatik funtsezkoa da, erabilera egoki bat egiteko, irizpideak zeintzuk diren oso ongi ezagutzea. Are garrantzitsuago oraindik, erabilera desegoki baten irizpideak gertutik ezagutzea gurasoek irizpide hezigarri hoberenak praktikan jartzeko.

Zeintzuk dira jokabide kezkarriak nerabeen?

- Etxeko lanekiko errendimenduaren jaitsiera.

- Ordenagailua erabiltzeko ordutegia mugatzerako orduan suminkor azaldu.
- Momentura arte bere interesekoak ziren ekintzak egiteari utzi.
- Lagunekin fisikoki geroz eta gutxiago elkartu.
- Geroz eta ordu gehiago ematea pantailaren aurrean.
- Geroz eta lagun birtual gehiago izan.

4.2.1.3. Teknologia berrien abantailak eta arriskuak.

Argi dago Teknologia Berrien erabilera osasuntsu batek hainbat abantaila dakarrela berarekin. Hori bai, erabilpen desegoki batek hainbat arrisku ekarriko ditu.

Abantailai dagokienez, hauexek dira, beste batzuen artean, erabilpen on bat eginez gero izango diren onurak:

- Edozein informazio mota eskura daiteke, “klik” bat eginez: *Google*, *Wikipedia*, etab., tresnei esker.
- Komunikazioa errazten dute: *WhatsApp*, *Skype*, *Tuenti*, *Instagram*, etab.
- Entretenezko aukera aunitz eskaintzen dituzte: *Youtube*, sare sozialak, bideojokoak, etab.
- Edozein tramite egiteko bidea errazten dute: bankuko gauzak, hitzordu medikuak, etab.
- Hezkuntza baliabide didaktiko ugariaren iturri dira: esaterako, irakasleek ariketa interaktibo ezberdinak erabil ditzakete.
- Motibazioa eta interesa areagotzen dute.

Beste alde batetik, erabilera desegoki batek arazoak ekar ditzake maila ezberdinetan, hau da, pertsonan, irakaslegoan edota gurasoengan esate baterako. Horregatik, funtsezkoa da alde aurretik erabilera desegoki batek ekar ditzakeen ondorio negatibo edo arriskutsuak ezagutzea egoera desatseginak ekiditeko:

- Inoiz ez dakigu pantailaren bestaldean dagoen pertsonak egia esaten duen edo ez. Inoiz ez dakigu norekin ari garen hitz egiten.
- Lapurretak, timoak edo estafak ematen ahal dira.
- Adin txikikoek, beren adinerako egokiak ez diren edukiak ikus ditzakete.
- Intimitatea eta pribatutasuna galdu daiteke.
- Sexu abusuak eman daitezke.
- Ziber-jazarpena.
- Gehiegizko erabilera edo adikzioa.

4.2.1.4. Erabilpen ziur baterako aholkuak.

Belaunaldiz belaunaldi hainbat aholku transmititu izan dira, arrakasta handiz gainera. Esate baterako, nork ez du inoiz entzun bere gurasoen ahotik “eskolatik irteten zarenean ez zaitetz gehiegi entretenitu eta etxera etor zaitetz”, “datu pertsonalak ezin

zaizkio edonori eman“ eta horrelako gomendio gehiago. Hasiera batean badirudi askoz ere errazagoa izan daitekeela horrelako aholkuen bitartez gure seme-alaben edo ikasleen jarrerak kontrolatzea, guk ere horrelako aholkuen bitartez hezituak izan baikara. Aldiz, ez da gauza bera gertatzen mundu teknologikoaz ari garenean. Gutariko askok ez dugu inoiz mundu digitalean esperientziarik izan eta hori oztopo bat bihurtzen da gure hezitzaile papera burutu behar dugunean.

Horrenbestez, egin beharreko lehenengo gauza, hezitzaile edo aita-amaren papera ongi betetzeko, mundu digitalari diogun beldurrarekin bukatzea da. Behin mundu digitalean sartuta, betidanik ongi funtzionatu duten aholkuekin lan egingen dugu. Adibide gisa, ondoren azaldutako aholkuak kontutan har ditzakegu gure hezitzaile digitalaren papera bete ahal izateko (Aftab, 2005):

“Ez ezazu ezezagunekin hitz egin”. Haur gehienek berehala ikasten duten zerbait da. Aldiz, mundu digitalean ez dute hain argi izaten. Haurrek ez dute ulertzen, chat batean ezagututako pertsona batekin hilabete oso batez hitz egin arren, ezezagun bat izaten jarraitzen duela. Horregatik, gure heldu papera hemen oso garrantzitsua izanen da. Guk ohartaraziko diogu haurrari pantailaren bestaldean dagoen pertsonaren identitatea gezurra izan daitekeela.

“Eskolatik ateratzen zarenean, ez zaitez entretenitu. Zuzenean, etxera etor zaitez”. Betidanik jakin izan da norabiderik gabe ibiltzen garenean arazoetan sar gaitzezkeela. Horregatik, mundu digitalean hausnarketa bera egitea komeni da. Haurrek denbora luze pasatzen dute norabiderik gabe. Ez du balio bakarrik denbora mugatzeak. Funtsezkoa da, denbora mugatzeaz gain, helburuak ongi finkatzea Internet erabiltzen dugunean. Bestela, noraezak arazoak ekarriko dizkigu.

Gainera, Interneten aritzea oso dibertigarria izan daiteke baina ezin ditugu beste aukera guztiak alde batera utzi, hau da, lagunekin egon, kirola egin, etab.

“Ez ezazu inoiz ezezagunen oparirik onartu”. Bizitza errealean gertatzen den moduan, mundu digitalean ere ezin ditugu ezezagunen opariak hartu. Horregatik, ez dugu onartuko ezezagun batek bidalitako argazkia edo artxiboa. Batzuetan, badirudi nerabeen artean lehiaketa antzeko bat dagoela zeinetan lagun gehien dituenak irabazten duen. Horrek suposatzen du edozein ezezagunaren opariak onartzea beste lagun bat izatearen truke.

“Ez ezazu jende ezezagunei zure bizitza pertsonaleko daturik kontatu; ezta zure familiarenak ere”. Datu pertsonalak, izenak ongi esaten duen bezala, pertsonalak dira. Badago ohitura sare sozialen bitartez hainbat datu pertsonal publikatzeko. Haur guztiei zer nolako garrantzia duen beraien datu pribatuen berri ez ematea sare sozialen bitartez, funtsezkoa da. Inoiz ez dakigu nork irakurriko dituen eta, are gutxiago, zein helburu izanen duen pantailaren beste aldean dagoen pertsonak.

“Zure lagunak ezagutu behar ditugu”. Denbora luze ematen dugu beste pertsona

batzuekin Teknologia Berrien bitartez komunikatzen. Horregatik argi izan behar dugu, eta haurrei adierazi ere, beharbada gezurretan aritu daitekeela bestaldean dagoen pertsona. Bereziki denbora gehien pasatzen duten pertsonak ezagutzea oso garrantzitsua da.

“Ez iezaiozu inori egin, zuri gustatzen ez zaizuna”. Begirunea izan behar dugu, mundu analogikoan eta digitalean ere bai. Ziber-jazarpena geroz eta gehiago entzuten ari den fenomeno da. Gaur egun oso erraza da norbait Teknologia Berrien bitartez mintzea. Anonimatuak erasotzaileari indar handiagoa ematen dion bitartean, biktimari sufrimendu handiago eragiten dio. Gainera, oso zaila izaten da mina ekiditea, sare sozialak gurekin baitaude mementuro. Horregatik funtsezkoa da, bai eskolatik eta baita familiaratik ere, mezu bera azpimarratzea: ez ditzatela egin aurrez aurre egingo ez zituzten gauzak.

Honekin guztiarekin lotuta, mundu digitalean lasaitasunez eta modu ziur batean ibili ahal izateko hainbat arau kontutan hartu beharko genituzke:

- **Ordenagailuaren kokapena.** Beti toki publiko batean, edozein momentutan haurrak egiten duena begiratu ahal izateko.
- **Web kameraren ekiditea.** Behin baino gehiagotan informazio pertsonalaren lapurretak eman izan dira tresna honen bitartez.
- **Sarean ibiltzeari beldurra kendu.** Batzuetan haurrek helduek baino gehiago jakingo dute, baina honek ez du esan nahi guk gure hezitzaile papera bete ezin dugunik, ezta gutxiagorik ere.
- **Denbora kontrolatu** behar dugu. Erabilpena ongi dago baina, gauza guztiekin gertatzen den moduan, ezin diogu denbora gehiegi ekintza berari eskaini. Internet aukera bat da beste batzuen artean.
- Helduek haurrek egiten duten **erabilera kontrolatu** behar dute eta umeak aritzen diren zerbaitean zalantzak badituzte, haurrei galdetu beharko diete erabilera ziurra egiten ari direla ziurtatu arte.
- Haurrei **konfiantza eskaini** beharko diegu. Ezin dugu poliziaren papera egin sare sozialetan sartzen diren bakoitzean. Komunikatzeko moduak aldatu dira eta jakinarazi behar diegu ulertzen ditugula. Horregatik, argi utzi behar diegu edozein arazoren aurrean guregana etor daitezkeela eta bien artean soluzioa bilatu daitekeela.
- Mundu birtualean ere, elkarrenganako **errespetua** izan behar dugula transmititzea funtsezkoa da.

4.2.1.5. Datuek diotena.

Zenbait ikerketek, esate baterako *Protégeles (2002) eta Foro Generaciones Interactivas*, argi azaldu dituzte Teknologia Berrien erabilerarekin erlazionaturiko hainbat datu kezkarri. Adibidez, Internet erabiltzen duten adin txikikoen %18a sexu chat-etan ibili ohi dira, %30ak noizbait bere telefono zenbakia eman izan du, %14a pantailatik kanpo norbait ezagutzeko geratu izan da eta azkenik, %44a sexualki akosatuta sentitu izan da. Beraz, jarrera desagoki eta arriskutsuak detektatu izan dira adin txikioen artean.

Beste alde batetik, sexuaren arabera ezberdintasunak aurkitzen dira Teknologia Berrien erabileran. Ikerketa ezberdinek diote mutilen kasuan sarea bideojokoetan jolasteko erabiltzen duten bitartean, neskek sare sozialen bitartez komunikatzeko nahiago dutela (Gentile & al., 2004; Holtz y Appel, 2011; Jackson, 2008; Rideout & al., 2005). Garrantzitsua da erabilera ezberdin hauek kontutan izatea, bereziki, sarean ematen dugun denbora zuzenean emaitza akademiko positiboekin erlazionatuta baitago (Jackson & al., 2006; 2008). Aldiz, hainbat ikerketek diote sareko bideo-jokoetan denbora luzea ematen duten ikasleek emaitza akademiko (Jackson & al., 2008) eta harreman sozial eta familiarak okerragoak izaten dituztela (Punamäki & al.2009).

Bukatzeko, Nafarroako Unibertsitatean egindako ikerketa batean ondorioztatzen den moduan (Irazabal, 2013), haur txikiak (9-10 urteko ikasleak), mundu digitalean sartzen hasten direnean, normalean ez dute edukirik publikatzen. Haur hauek edukia kontsumitu egiten dute produzitu baino, bideoak ikusi edo musika entzun adibidez. Aldiz, heldutzen joaten diren heinean datuak publikatzeko joera handitu egiten da eta orduan ikus daitezke hainbat jarrera desagoki eta arriskutsu sare sozialetan bereziki. Eduki publiko hau pertsona ezezagunen artean zabaltzeko joera ere ematen hasten da. Hauek dira hain zuzen ere daturik kezkarrienak 9-10 urteko haurren artean. Esate baterako, adin hauek sare sozialetan gezurrak esaten dituzte, datu pertsonalak bidaltzeko joera dute (informazioa, argazkiak, bideoak...) eta noizbait mehatxu bat jaso izan dute edota irainduak izan dira. Horrelako jarrerak izan dituztela kontatzen dute.

4.2.1.6. Teknologia berrien erabilerari buruzko ondorioak.

Mundu digitala bat-batean gure gizartera ailegatu da. Honek jende askoren urduritzea piztu du. Gauza guztiekin gertatzen den moduan, kasu honetan ere, informazio faltak erabilera desagoki bat egitera eramaten du eta honek aldi berean arazoak edukitzera. Beraz aurrezaintza, bai eskoletan baita familian ere horrelako gaien inguruan hitz egitea, funtsezkoa da. Datuek dioten bezala, 9-10 urterekin eta aurretik ere, haurrak sare sozialak erabiltzen hasten dira inork aldeztu aurretik ezer kontatu gabe. Ondorioz, kasu askotan, harreman sozialetan arazoak ematen hasten dira erabilera desagoki bat egitearen ondorioz.

Dena den, honek ez du esan nahi haurrei Teknologia Berrien erabilera debekatu behar zaienik, inondik inora. Hori horrela izanez gero, haurren heziketan oztopo ikaragarria jarriko genukeelako. Haurrak gizarte digitalizatu batean jaio dira eta horrek esan nahi du beraiei zaila egiten zaiela gizartearen funtzionamendua ulertzea tresna teknologiko guzti hauek gabe. Gainera, aurretik aipatu den moduan, aurrerapen ikaragarriak eman dira hainbat arlotan IKT ezberdinen erabilerari esker. Denbora kontua izanen da mundu digital berri honetara egokitzea. Izan ere, denbora faltatu izan baita berrikuntza guzti hauek gizarteak poliki-poliki ulertzeko.

Beraz, hurrek erabilera on eta ziur bat egitea lortu nahi bada, hezkuntza komunitateko kide guztiak gai honekin sentsibilizatuta egon behar dute. Hasteko, irakaslegoak Interneten erabilera egoki eta ziur bat egiteko formazioa jasotzea funtsezkoa da; horrela, beraien eguneroko lanaren bitartez, ikasleekin jarrera arduratsuak landu ahal izanen dituzte, modu zuzenean edota zeharkakoan ere. Bestetik, etxekoek ere zentzu honetan lan egin beharko dute eredu on bat emanaz eta digitalki ere balore hezitzaileak transmitituz.

4.2.2. Teknologia eta IKT (Informazio eta komunikazio teknologiak) erabilerak.

Teknologia berriek lan egiteko modua erabat aldatu dute eta, noski, hezkuntzaren metodologietatik hauek kanpo uztea burugabekeria dirudi. Ikasleen beharrezko trebezietan konpetentzia digitala behin eta berriro azpimarratzen da. Trebetasun hori, beste batzuen artean, ikasleen lorpenen adierazleetako bat izango da derrigorrezko hezkuntza bukatzerakoan.

30. Irudia. Waldorf eskola bateko gela.

Teknologia berrien erabilera eta kontsumoak alderdi ilunak ere ekarri dizkigu: isolamendua eta menpekotasun arazoak, adibidez. Agian haien esperientzian oinarriturik, Silikon Valley-ko enpresa askoko langileek euren umeentzako aukeratutako eskolak nolakoak diren azpimarratuko dugu. Aipagarria da eskola hauen metodologietan **ordenagailu eta smartphone-ak ez direla erabiltzen 12 urte**

bete arte eta konpromiso hori etxera luzatzen dela familiak ere betetzeko. **Waldorf metodologia** da eskola hauetan erabiltzen dena, EGINEZ IKASI¹¹ helburuarekin. Jarduera fisikoak eta sormenarekin lotutako esku-lanak dira baliabideak. Beren ustetan, teknologia berriek esperientzia fisiko eta emozionalak gutxitzen dituzte eta horregatik ez dituzte beranduago arte erabiltzen.

31. Irudia. "Star Trek" deituriko gela.

Beste muturrean Durham-eko Unibertsitateak egin duen ikerketa daukagu. Erresuma Batuan, etorkizunerako izan daitekeen gela baten diseinua antolatu dute. Bertan mahai digitalak ikus daitezke lau ikasleek erabili ahal izateko prestatuak. Sistema optiko batek ikasle bakoitza desberdintzen du eta irakaslearen arbela digitalera informazioa bideratzea du helburu, ikasle bakoitzak eman dituen pausoak agertuz. Mahai bakoitzean taldeka antolatzen dira erronkak gai baten inguruan, lan kolaboratzailea bultzatuz. Matematiketan emaitzak hobetu direla ziurtatzen du ikerketak eta emaitzak **Learning and instruction** aldizkarian argitaratu dira. "Star trek" deituriko gela hauetan sustatu den metodologia digitala 400 bat ikasleek erabili dute. Ikasleen adina 8 eta 10 urte bitartekoa izan da. Konpetentzia matematikoa, teknologikoa eta zientifikoa hobetu direla dirudi baina beste konpetentziez ez du deus esaten.

Hausnarketa sakona egin beharko litzateke gai honen inguruan: ordenagailuak eta IKT-ak gure bizitzaren parte direla oso argi daukagu, beste kontua da **heziketa prozesuan noiz den egokia haien erabilera txertatzea eta nola.**

4.2.2.1. Espazioaren arkitektura eta kudeaketa berriak.

Aurreko epigrafean teknologia berriek gure eskola-antolaketan izan dezaketen eragina agerian gelditu da. Era berean, eskola antolaketa orokor eta egoki bat egiteko garaian, bi alderdi kontuan hartu beharko dira: pedagogia desberdinak sortuko dituzten espazioaren beharrak eta hauen diseinua.

11 Gogoan izan Delors-en 1996-an ezarritak Europarako lau zutabeak: **Ikasten** ikasi, **pentsatzen** ikasi, **elkarrekin bizitzen** ikasi eta **izaten** ikasi.

2015 urtean " **The Best School in the World. Arquitectura para la educación en Finlandia**" erakusketa ikusteko aukera izan genuen Oteiza Museoan. Euskal Herriko Arkitektoen Elkargo Ofizialarekin batera eta Finlandiako Enbaxadaren babesarekin, erakusketaz gain, beste ekintza batzuk ere antolatu ziren: hitzaldiak eta mahai-inguruak besteak beste. Pedagogia eta arkitekturaren ezinbesteko loturak ezagutzeko eta aldarrikatzeko aukera ederra izan zen eta gaiak sortzen dituen arazoak sakondu eta etorkizunerako hausnarketak finkatzeko leku egokia ere bai.

Finlandiako heziketan goi-mailako emaitzak ez dira kasualitate baten ondorioa. Jakina faktore bat baino gehiago izan direla Finlandiako eskolaren arrakasta finkatu dutenak, baina, hauen artean, arkitektoek eta Hezkuntza Komunitateak sortu duten elkarlana funtsezkoa izan da. Finlandiako eskola ongi aztertu duen eta gai honetan aditua den Xavier Melgarejok dio Finlandiakoa Ikasketa Komunitate bat dela: eskola motor soziala eta herriko edo auzoko leku garrantzitsuena da. Hau abiapuntutzat hartuta, eskola erakunde **ireki** eta **dinamiko** bat bezala ulertzen da, honen inguruan **sinergia** desberdinak bermatuz. Hurrengo lerroetan Finlandiako **Saunalahti eskola** ikusgai dugu adibide moduan, **Verstas Architects** estudioak diseinatuak:

32. Irudia. Eskola irekiaren ereduari dagozkion irudi eta planoak. Antolaketa espaziala, ikasketa komunitatean eman behar diren sinergia adierazten duen irudia.

Lehen Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako ikasleek eraikuntza berdina partekatzen dute. Gainera, auzoko liburutegia, haurtzaindegia eta nerabeentzako zentro bat antolatu dira bertan. Kultura eta gizarte-guneak eraikitzekeo bideak bilatu dira eta goiz eta arratsaldez ateak irekiak daude.

Proiektua gauzatzeko Heziketa Komunitatearekin elkarlan estua egin zuten arkitektoek: administrazioa, gurasoak, irakasleak edo ikasleak; denon ekarpenak eta beharrak bildu ziren.

Fisikoki kanpoan patio desberdinak osatzen dira ikasleen adinaren arabera. Eraikuntza berak trafikoari muga ezartzen dio alde batetik eta beste aldeetatik auzo aldera irekitzen da. Hegoaldean anfiteatro bat kokatu da terrenoaren desnibela erabiliz. Kokapenari esker eguzki argia modu eraginkorrean erabiltzen da. Era berean, kirola egiteko guneak eta tarteko espazioak ongi eratuak daude.

EZAUGARRI PEDAGOGIKOAK

"Eginez ikasi" da Finlandiako heziketaren oinarrietakoa. **Artea, heziketa fisikoa eta eskulanak nagusitzen dira** eta hauen garrantzia nabarmentzen da eskolaren antolaketan. Zenbait ikerketek diote diziplina hauek beste heziketarako esparruen garapena sustatzen dutela eta, modu horretan, behar diren emaitza akademikoak lortzen direla. Curriculumak ez dago zentralizatua eta %90a hiri edo eskola bakoitzak antolatzen du, materiala berezia osatzeko aukerarekin. Irakasleari irakasteko materiala hori prestatzeko denbora eskaintzen zaio eta eskola bakoitza heziketarako laborategia bihurtzen da, unibertsitateko funtzionamenduaren antzera. Saunalahti eskolak helburu hauek guztiak betetzen ditu.

Gelak taldean lan egiteko prestatuak daude eta bertan ez da zaila etzan egiteko lekuren bat ere aurkitzea. Lan kolaboratzailea bultzatzen da eta espazio hauetan ikasle bakoitzak estresaren kontra behar dituen erosotasunak aurkitu ditzake. Beste berezitasuna bat badago: gelak haien artean komunikatuak daude

Tailerrek eraikuntzan leku nabarmenak hartzen dituzte eta kanpotik zein pasabideetatik ongi ikusten dira. Berdin gertatzen da **gimnasioarekin**.

Eraikinaren aktibitate guztia **espazio bizidun eta balioaniztun batean ardazten da**: mahaiaz osaturiko lekua eta agertokia daude bertan. Batzuetan jantokia izango da eta beste batzuetan antzoki moduan erabiliko da.

33. Irudia. Espazio antolaketaren hainbat iduri eta oinaren planoak.

EZAUGARRI ARKITEKTONIKOAK

Eraikuntzaren ezaugarrien **banaketa** egitea zaila da eta horrek esan nahi du emaitza arkitektonikoa bikaina izan dela.

Materialei dagokienez egurra, adreilua eta hormigoia erabili dira eta, Finlandiako Alvar Aalto maisuaren tradizioa jarraituz, kristala argiaren kudeaketa egokia lortzeko ezinbestekoa izan da. Erabilitako materialek testura desberdinak lortzen dituzte museo bateko mihiseek bezalaxe, espazio bakoitzari bere lekua eskainiz. Geletan kolore neutroak erabili dira lasaitasuna adierazteko. Kolore biziak, ordea, oso leku jakinetan: eskailera, egongela edo pasabideetan, hain zuzen ere.

Espazioak, **publiko, erdi-publiko eta pribatu**etan sailkatzen dira. Gela itxiak irakasleentzako diseinatuak izan ohi dira, ez ikasleentzako, eta hori da arrazoia

hauen diseinua ere aldatzeko. **Ikasketa prozesua irakaslearen inguruan antolatzen den bezala, espazioaren kudeaketa ere bai.**

Finlandiako adibidea txertatzeko gure eskolaren azterketa sakona egin beharko litzateke. Argi gelditu dira ezaugarri pedagogiko eta arkitektonikoak eskutik datozela heziketa arrakastatsu bat lortzeko. Argi ere gure ingurunean eskola berri gutxi egingo direla eta prozesua hasieratik egin ahal izatea salbuespena izango dela. Gauzak horrela, daukagun patrimonio arkitektonikoa datorkigun heziketa aldaketari egokitzea izango da hurrengo urteetako erronka. Orain arte zatika eraiki dira gure eskola gehienak, dirua eta arautegiak ere zatika etortzen zirelako: ikasgelategia + frontoia + patio estalia + saskibaloia kantxa. **Osotasuna ez da batuketa aritmetikoa.** Eskolako **Plan Estrategikoek** hartu beharko dute garrantzia eta, hauen artean, **Oinarrizko Proiektuek: espazioaren aldaketa egokiak bermatzeko** eta gero zatika garatzeko. **Zalantzarik gabe Heziketa Komunitate aktiboak eta antolatzeko gai denak lortuko ditu emaitza hoberenak.**

4.2.3. Ergonomia eta HPB-ak dituzten ikasleekin esku-hartzea. Ikasle eta irakasleen espazioa eta gorputzaren egokitzea.

Atal honen izenburupean ikaslea zein tokian kokatzen den eta bere gorputzaren jarreraren garrantzia aipatu nahi ditugu: esate baterako, ikasleak eskolaren testuinguruan izan behar dituen mugitzeko aukerak edo psikomotrizitate fina garatzeko baliabideak.

Ikasleek “gela eta txoko irekietan” modu askean ibili eta aritzeko aukera izatea aldarrikatu nahi da Haur Eskoletan. Psikologia, pedagogia eta fisioterapia adituek hala defendatzen dute ere bai: ikasleek espazioak diseinatzean badituzte, haien jarrera egokietatik abiatuz, egoera eta ikasketa prozesura hobeto egokitzen dira.

Jarrera heitzeko joera berriak agertu dira eskoletan ere bai. Esate baterako, ergonomiaren ikuspegitik diseinaturiko altzariak agertu dira edo baliabide didaktikoetan eta horien koloreen aukeraketan lan egin da. Gaur egun, espazio irekietan, antolaketa eta gorputzaren jarrera aintzat hartzen dira; egituraketa eraikinen antolaketatik gorputzaren ergonomiarainokoa da

Nafarroako Fisioterapia Elkargoko adituek Lehen Hezkuntzako ikaslegoari azalpenak eman dizkio gorputzaren jarrera egokien sustatze lanetan: lehenik eta behin aproposak diren jarrerak identifikatzea aholkatzen dute eta ostera eskolara eramaten diren motxilak eta horien kargak kontuan hartzea. Gainera, azken urteotan, teknologi berrien erabilerarekin hartzen diren jarrera ez-egokien ondorioz sortutako arazoak igo direla adierazi dute. Egitasmo hau berehalako aurrezaintzara zuzenduta dago eta zeharkako curriculumari dagokio (Nafarroako Fisioterapia Elkargoa, 2016).

Aurreko atalean aipatu den espazioaren antolaketa kontuan izan behar dugu, beste atal honen baitako muina zehazteko. Eskola gorputzaren ezaugarrietara egokitu behar da eta, are gehiago, zailtasunak dituzten ikasleak kontuan izan behar ditu. Hau da, ingurua eta baliabideak umeen beharretara egokitzeko plangintza argi bat eduki behar da.

Ikasleek jarrera egokia dutenean, arreta, lanaren eraginkortasuna, lanean irauteko gaitasuna, etab., hobetzen direla azpimarratu beharra dago.

Langileen ergonomiari buruz aipamen berezi bat egin beharra dago ere bai. Kasu honetan behar bereziak dituzten pertsonekin lan egiten duten langileotaz ari gara. Ume horien osasun fisiko eta psikikoaren aurrezaintza egin behar da. Horregatik, azpimarratu beharra dago ergonomiaren ikuspegitik prestatzen diren estrategiek lan baldintzetan eragina dutela: onurak, eraginkortasuna eta hobekuntzak eragiten dituzte eta behar fisikoen murrizketa dakartzate ere bai. Honi esker, min eta gaixotasun gutxiago sortuko dira.

Gaiaren inguruan sakontzeko 2016. urteko hainbat erreferentzi kontsultatu dira. Nafarroako Osasun Publikoaren eta Lan Osasunaren Institutuan eta Osalan bezalako erakundeetan informazioa osatzeko aukera dago:

http://www.navarra.es/home_es/Gobierno+de+Navarra/Organigrama/Los+departamentos/Salud/Organigrama/Estructura+Organica/Instituto+Navarro+de+Salud+Laboral/portada+INSL.htm

<http://www.osalan.euskadi.eus/>

Baita, beste webgune batzuetan:

<http://www.ugtbalears.com/es/PRL/Presentaciones%20PowerPoint%20jornadas/ERGONOM%C3%8DA%20EN%20CENTROS%20DE%20EDUCACI%C3%93N%20ESPECIAL.pdf>

Edo honako honetan ere bai:

http://portal.ugt.org/saludlaboral/publicaciones_new/files_boletin%20riesgos%20ergonomicos%20sector%20educativo/publication.pdf

Eman ohi diren aholkuak honela labur daitezke:

- Ahalegin estatikoetatik dinamikoetara aldatu.
- Gorputza malgutasun maila egokian izan, jarrera zurrinak eta finkoak saihestuz.
- Jarrerak txandakatu (zutik, eserita, edo beste bat).
- Lan erritmo egokia.
- Beso eta enberraren errotazio eta tortsioa ekidin.

- Oinetako eroso eta itxia jantzi eta oinazala ez dadila izan 5 zm-takoa baino handiagoa.
- Behar den materiala ahalik eta gertuen jarri leku aldaketak gutxitzeko.
- Jardunaldian zehar luzaketak egin.
- Nekea agertu baino lehen, atsedeen txikien maiztasuna.

4.3. LANKIDETZAN JARDUTEKO, PARTEKATUTAKO EZAGUTZA ESKU-HARTZE TRESNA GISA.

Lankidetzan jarduteko bi eremu aipatuko ditugu, beste batzuk ere badira. Koordinazioan aritzearen ondorioz sortzen diren idatzi eta informazio bildumetan du oinarria elkarlanak (aktak, galdetegiak, txostenak, etab.). Datuak elkarrekintza profesionalaren emaitza izango dira, baina familien eta ikasleen artekoa ere.

Alde batetik, kooperazioa lankideen artekoa izango da -zentroko esku hartze eremu bezala ulertua- eta, bestetik, ikasleen artekoa. Bietan komunikazio jarduna ezinbestekoa izango da. Jarduera profesionalaren ondorioz sortu behar diren idatzietan oinarrituta dagoen kalitatezko lana izango da. Kudeaketa egoki bat burutuko da, hau da, denon artean informazio, erabaki eta neurriak partekatzeko lankideen arteko komunikaziorako ezarrita dauden baliabideak erabiliko dira. Horien artean on-line bidezkoak ditugu. Paperez idatzitakoak badira ere digitalizatuaren aldeko apustua egingo da. Jarraipena Tutorearen ardura da, berak kudeatutako idatziak sortu eta informazioaz hornituko ditu. Pedagogia Terapeutikoko (PT) adituaren eskumena aktiboa izango da eta, Tutorearekin bat, gainontzeko lankideen koordinaziorako baliabideak, informazioa eta didaktikak proposatuko ditu.

Bestetik, ikasleen arteko ikaskuntza prozesua -familia barne hartzen da- eman behar da ere bai esku-hartzean. Hau da, ikasleek esku-hartze horren prozesua nork, nola, etab., egiten duen ezagutu behar dute haien inplikazioa ezinbestekoa baita Hezkuntza Premiak dituzten ikasleen barneratze prozesua lortzeko.

Hau esan eta gero, hona hemen bi eremu horietan kontuan hartu behar dena, eta PT esku hartze dinamikarako oinarritzko aldagaiak izango direnak. Betiere koordinaziorako ezinbestekoak diren oinarriak dira.

4.3.1. Lankideen artekoa (zentroari dagokiona):

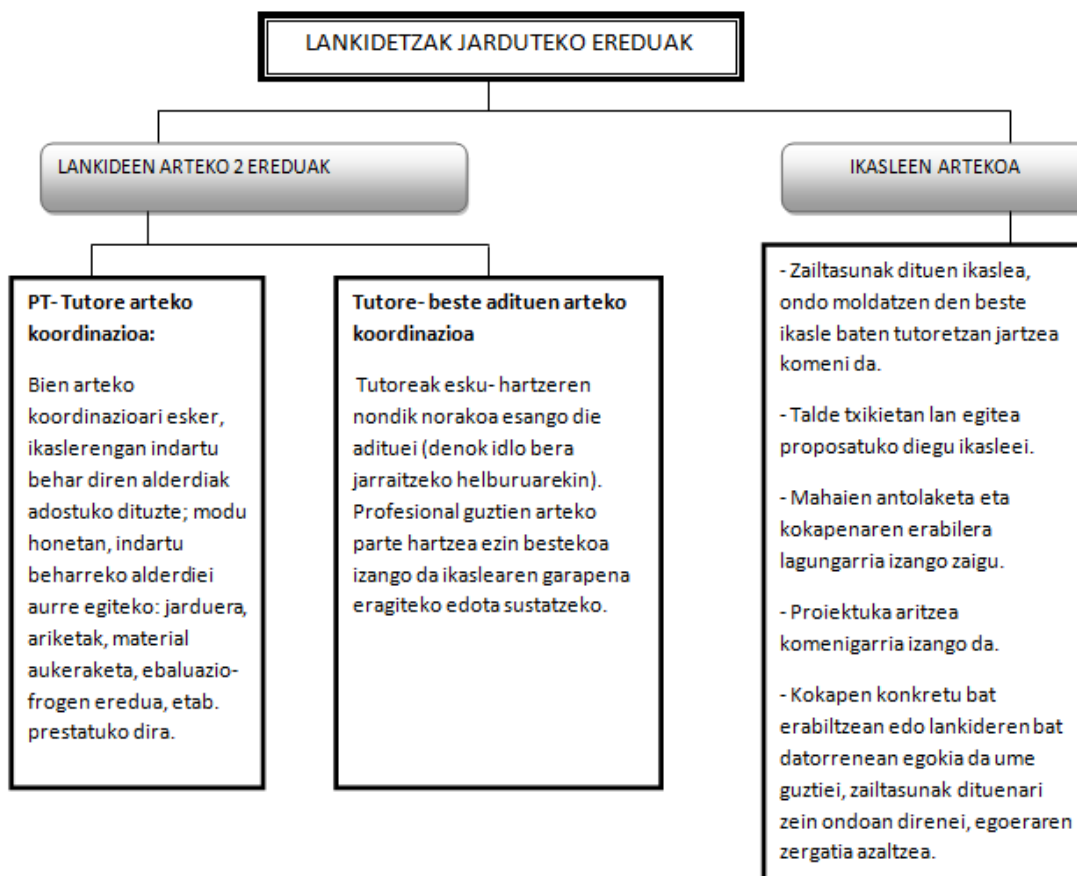
PT-Tutore arteko koordinazioak ikaslearengan indartu behar diren alderdiak adostuko ditu. Erabakitze prozesu batean adostuko dituzte umeak egin beharreko jarduerak, ariketak, material aukeraketa, ebaluazio-frogaren ereduak, etab., lan honekin irizpideak ezartzen lagunduz. Xede horiek lortzearen, tutore eta irakasleei orientabideak eman behar zaizkie ikaskuntza zailtasunen aurrezaintza sustatu dezaten, koordinatuz eta baliabideak egokituz. Irakasleek gela barruan duten eskumenari erantzuteko ikas-irakaste prozesuaren plangintza egingo dute eta promozio, ebaluazio, metodologia, antolaketa eta malgutze neurrietan parte hartuko dute.

Tutore eta beste adituen arteko koordinazioa. Profesional orok ildo bera jarrai dezaten tutoreak esku-hartzearen nondik norakoa zehazteko du eta partekatuko du

du gainontzeko adituekin. Denon parte hartzea ezinbestekoa da ikaslearen garapenean eragiteko.

4.3.2. Ikasleen artekoa (ikaslearen eremuari eta familiari dakiona):

- Zailtasunak dituen ikaslea, gelako jardueran denean batez ere, ondo moldatzen den ikasleekin jarriko dugu.
- Talde txikietan lan egiten jarriko ditugu.
- Mahaien antolaketa eta kokapenaren erabilera (U forman, taldeetan...) lagungarria izango zaigu, ikaskideekin irakaslearekin bezain beste ikasteko prozesua sustatzen baitu.
- Honetan aritzen garenean proiektuka aritzea onena eta egokiena izaten da.
- Kokapen konkretu bat erabakitzean edo lankideren bat datorrenean egokia da ume guztiei, zailtasunak dituenari zein ondoan direnei, egoeraren zergatia azaltzea.
- Gelatik kanpoko esku-hartzeetan ikasleak maila kurrikularraren arabera taldekatuko dira.
- Tutorea gurasoekin bilduko da egingo diren jarduerak azaltzeko, egokitzenak nolakoak izango diren argitzeko eta horiek nola aplikatuko diren partekatzeko. Beharren arabera bilduko dira, kurtsoan zehar, ebaluazio garaian eta kurtso amaieran ere bai.

34. Irudia. Lankidetzan jarduteko ereduak.

4.4. Pedagogia berri baten oinarri metodologikoak eta didaktikoak Waldorf-etik giza naturaren ezagutza sakoneraino.

Rudolf Steiner da Waldorf pedagogiaren atzean ezkutatzen den izena. Filosofia eta Letretan doktorea zen Rudolf Steiner Austrian jaio zen 1861ean eta Suitzan hil mezuan 25ean. Filosofoa eta zientzialaria, berrikuntza sozialaren mugimendu herritarraren gidarietako bat izan zen. Haren bizitzako zereginik entzutetsuena eta nagusia Waldorf pedagogia gisa ezagutzen dena sortu izana da. Lehen Mundu Gerra bukatu osteko (1919) giro politiko eta sozial nahasian Rudolf Steinerrek Emil Molt enpresariaren enkargu bat jaso zuen: Stuttgart-eko Waldorf zigarro fabrikako langile guztien seme-alabentzat eskola libre bat antolatzea eta zuzentzea. Proposamena onartu eta lehenengo irakasle taldea prestatu zuen, eta bost urtetan zuzendu zuen eskola. Pedagogia berri baten oinarri metodologikoak eta didaktikoak ezarri zituen: giza naturaren ezagutza sakonetik abiatzen da aipatu pedagogia eta gizakiaren eboluzioaren hainbat etapetara egokitzen da. Hezkuntza eredu bizia eta soziala izateko xedez sortu zuen. Haren ustez hezkuntza artelan baten moduan eraman behar zen aurrera, giro aske eta sortzailean. Hezkuntza benetako aldaketa

sozialaren motorra zela uste zuen. Aldi berean, gau eskolak ematen zizkien fabrikako langileei eta bere eskolako irakasleak prestatzen zituen. Mundu osoan zehar hedatu da (Hik hasi, 2006).

Giza naturaren ezagutza, ekologia, osasuna, jasangarritasuna eta solidaritatea bereak egingo dituen hezkuntza ereduatarantz goaz, Waldorf adibide bat besterik ez da. Inguruarekiko errespetuan oinarritutako den ezagutza eta heziketa jasangarri bat bultzatzeko garaian gaude: etorkizunerako ereduak izango diren oinarriak zehazten dira gaur.

4.4.1. Zer da Waldorf ?, bere pedagogiaren ezaugarriak.

Waldorf eskoletan aurrera eramaten den eredu hezigarriak dituen ezaugarriak ezagutzearen, labur jaso da Hik hasi aldizkarian bere 107. zenbakian adierazitakoa.

“Haur bakoitza pertsona bakar gisa hartu; elkarrekiko konfiantzazko harremana sortu harekin; haren gaitasunak eta potentzialitateak ikusten, hedatzen eta goستن utzi; hori da eskolaren zeregina. Edo halaxe ikusten du, behintzat, Waldorf Eskolen Nazioarteko Mugimenduak, eta horrela UNESCOk hezkuntza arloan egiten duen lanari eta hausnarketari lotzen zaio”

(Hik hasi, 2006. 107. zekia 10. or)

Askatasuna oinarritzko baldintza da bizitza kultural sortzailea eduki nahi bada. Waldorf eskolak “eskola libreak” izendatzen dira, euren zeregin nagusia haurrak askatasunean hezte delako. Gizaki errespetutsuak izateko behar dituzten tresnak jasotzen dituzte eskolan.

Naturarekiko harremanak izugarritzko garrantzia du. Urtaroen erritmoa eta ezaugarriak gertutik bizitzen dituzte. Gizakiak naturarekin eta ingurunearekin duen harremanaren kontzientzia hartzeari garrantzitsua deritzote.

Haurren erritmoa errespetatzen da. Haurrak bizitzako beharrei erantzuteko, haren erritmoa eta garapen naturala errespetatzen duen pedagogian oinarritzen dira. Aldi berean, hausnarketa lan bat egiten da garapenean sortzen zaizkion beharrei erantzuteko.

Haurra da ekintza eta une guztien erdigune. Haurren heziketak helburu bat du: haren garapen korporalean, psikologikoan eta kognitiboan laguntzea autonomoa izan dadin eta, horrela, heldua denean inizatiba edukitzeko eta libreki hautatzeko gai izan dadin. Beste modu batera esanda, bere inguruan sormenaz ekiteko gai izan dadin. Horregatik haurra uneoro ardatza eta zentroa da .

Ikasgaiak eta lan metodologia Ez zaie ikasgai konkretuei soilik ematen garrantzia, baizik eta irakaskuntzako arlo anitzetan garatzen diren trebeziak ekintza bateratuari. Diziiplina desberdinen arteko eraginak zera ahalbidetzen du: gaitasun psikikoak modu harmoniatzuan haztea eta garapen etapa desberdinetara ongi egokitzea. Zentzu horretan, Waldorf programaren asmoa da ezagutza intelektualak eta etengabeko praktika artistiko eta artisauen artean oreka lortzea. Helburua gizakiaren barruan dauden hiru indarrak orekatzea da: pentsamendua, sentimenduak eta gogoak.

Waldorf eskoletako **programazioa** haurren garapenaren arabera egiten da. Hau da, ikasketa planak haurren garapen etapak eta inguruko errealitate soziala izaten ditu kontuan. Eskola planak ezin du finkoa izan, uneoro berregin eta egokitu behar da haur bakoitzaren arabera. Eta horrek irakasleen etengabeko prestakuntza eskatzen du. Hori dela eta, Lehen Hezkuntza osoan talde berberarekin aritzen da irakaslea, eta horrek ikasleak sakonki ezagutzea errazten du. Irakasle horrek irakasle talde baten laguntza izaten du, eta horiek ikasgai artistikoak edo artisautzakoak ematen dituzte (euritmia, pintura, soin heziketa, zurgintza, forjaketa eta abar).

Ordutegia Waldorf eskoletan, Lehen Hezkuntzan, eguneroko zeregina organikoki egituratzen da. Haurrak erraztasun gehiago izaten du goizean lan intelektualak egiteko. Beraz, jakitea, ulertzea, pentsatzea eta prestatzea eskatzen duten edukiekin hasten da eskolako zeregina.

Ikasgaiak **prozesuak biziz** irakasten dira, naturaren legeak ikusiz eta munduarekiko, bizidunekiko eta gauzekiko interesa piztuz. Ikasgai guztien funtzioa trebeziak esnaraztea da. Orduan, irakasleak, edukiak irakasteko orduan, kontuan hartzen du haurren garapen ebolutiboa.

Ikasleek euren **testu liburuak** egiten dituzte ikasgai guztietan eta maila guztietan. Gelako liburutegia elementu nagusia da kontsultak eta irakurketa bultzatzeko.

Ez da notarik existitzen. Haurrak ez dira azterketekin eta errendimendu eskakizunekin presionatzen. Horren ordez, indibidualtasunean oinarritutako garapen kooperatiboa bultzatzen da. Garrantzitsuena zera da: erizaina, intelektuala edo artisaua izan, bizitzan prestakuntza kultural zabal batekin kokatzea gazteak.

4.4.2. Waldorf-en ikuspegitik egunez eguneko esku-hartzea.

Eguneroko jardunaren nondik norakoak adibide batekin jaso dira. Hau ere Hlk hasi aldkizkaritik.

Jolas librea: haurrak etortzen direnean Miriam hezitzailea ekintza bat egiten egoten da, eta ekintza urtaroari lotutakoa izan ohi da: udazkenean arto zuriketan, neguan sua pizten eta infusioa prestatzen, josten, gaztainak zuritzen, haurrentzat jostailuak egiten, etab. Itxuraz ez dago eskolarik Aramaioko auzoetan. Mendi kaxkoetan eliza eta laupabost baserri. Hori bai, paraje ezin hobean. Begira jarri orduko, ordea, mugimendu pixka bat antzematen da. Baserri bateko beheko leihoetatik haurren ahotsak entzuten dira: jolasean dabilta batzuetan, kantari beste batzuetan. Tarteka kanpora ateratzen dira. Ez dago jolastokirik edo zaburik baserriaren inguruan, baina

ez du axola. Eliza inguruko txokoak, zuhaitzak, aska, belardia... dauzkate, eta bada zerekin gozatua. Pozik eta gustura ikusten dira haurrak eta irakaslea, eta baita lehen eta azken orduan hurbiltzen diren gurasoak ere. Euskal Herriko Waldorf eskola bat osatzen dute. Eskola baten itxura baino, etxe baten itxura du, kanpotik bezala barrutik. Gelara sartzeko denek oinetakoak kendu eta etxeke zapatilak janzten dituzte. Gela goxoa da, egurrezko mahaia, aulkiak eta jostailuak. GAIA Waldorf eskolan haurraren garapen naturala errespetatzen duten ekintzak izan ohi dira. Haur batzuk berarekin hasten dira, eta beste batzuk bitartean jolas egiten dute. Hezitzailea ekintza bat egiten ari bada, haurrak ere zerbait egiten hasten dira. Eta hori da goizeko lehen ekintza honekin bultzatu nahi dena. Bestalde, egiten den ekintza orok beti du zentzua. Ekintzaren ondoren, lasaitasuna dator beti. Garrantzi handia ematen diote erritmoari. Kasu honetan, arnasa hartzen eta lasaitzen ikasten dute.

Gero txiza egin, eskuak garbitu. Ekintza oso polita dela dio Miriam Txintxurreta hezitzaileak. Komun bakarra dute eta beraz, itxaroten eta txandak errespetatzen ikasi behar dute. Batek eskuak garbitzeko, beste batek palankari eragin behar dio. Horrekin elkarlana lantzen dute.

Korroak: ondoren, urtaroarekin lotutako abestiak lantzen dituzte. Mugimendua eta hitza lotuta duten abestiak, olerkiak, errimak.

Hamarretakoa: egunero prozedura berdina jarraitzen dute, haurrari errepikapenak izugarritzko segurtasuna ematen diolako, hau da, gero zer datorren jakiteak. Hori barneratu egiten dute eta lasai egoten dira, badakite hamarretakoa iritsiko dela eta ez dute presarik izaten. Hamarretakoa ekintza soziala, polita eta gustukoa izan dadin nahi dute.

Askatasun indibidualaren aldeko heziketa bideratu behar da, aipatu dugun giza naturaren ezaugarrieta eta beharretan oinarritutako eredueta joaz. Gaur egungo eredu askoren emaitza onek, onurak eta hauen didaktikak ezagututa, bidea ireki dute ikaslearen alderdi positiboak, ezaugarriak eta ahalmenak kontuan hartuta lan egiteko. PT baten kasuan ere, eredu horietatik abiatuz, HPB-ak dituen ikasleei erantzun egokia emateko aukera izango du. Zentzu horretan, Psikologia Positiboaren esanak kontuan hartzea ezinbestekoa da, Konfiantzaren Pedagogian jarduteko, gela irekien kontzeptua garatzeko eta heziketaren ezaugarri egonkorak diseinatzeko.

4.5. Psikologia Positiboaren ikerkuntza lerroak, mitoak eta sasi-zientziaren hutsunea.

4.5.1. Psikologia Positiboaren oinarria.

Psikologiaren ikuskera honek ongizate psikologikoaren oinarriak ikertzen ditu: zoriontasuna, gizakiaren bertuteak eta indarguneak. Aspalditik, psikologiak alderdi negatibo eta patologikoak aztertzen eman du denbora (antsietatea, estresa, depresioa, etab.) alderdi positiboagoak alde batera utziz (sormena, adimen emozionala, humorea, jakituria, zoriontasuna, erresilientzia, etab.) Azken bultzada

Martin Seligman-ek eman zion, Pensilvania-ko Unibertsitatekoa eta APA-n Zuzendari izan zena. 1990ko hamarkadaren amaieran, egile honek, psikologia positiboaren sorrera proposatu zuen, gizakiaren alderdi osasuntsuak ikertzeko asmotan eta eremu horiek korrante edo ikuskera zehatz bat bezala aztertuak izan zitezen. Beste ikerlarien laguntza izan zuen.

Aristotelesen lanetan psikologia positiboaren aitzindariak aurki daitezke, haietan zoriontasunaren azterketari hainbat idatzi eskaini baitzizkion. Abraham Maslow eta Carl Rogers bezalako psikologoek aipatu zuten ere bai. Psikologia Positiboaren oinarrietan metodologi zientifikoa bat jarraituko dela aipatzen da, modu honetan, lorpenek eta aplikazioek balio zientifikoa izan dezaten.

4.5.2. Psikologia Positiboaren inguruko mitoak eta sasi-zientziaren hutsunea.

Psikologia Positiboaren inguruan sorrarazi diren korrante eta zabalkunde gaien inguruan hainbat azterketa egin dira. Santiago de Compostela-ko Unibertsitateko Luis Fernandez-Rios eta Manuel Vilariño ikerlarien esanetan, gai honen inguruan sortu diren mito eta falaziak agerikoak dira (Fernandez, 2016).

Gai honen baitan Psikologia Positiboaren definizio labur bat jasotzea dugu: gizakia, bere erakundeak eta komunitateak arrakasta izan dezaten, Psikologia Positiboak pertsonaren sendotasunak (indar guneak) eta dohaien ikerketa zientifikoa egiten du.

Psikologia Positiboak, sen onak agerian jartzen ditu eta arrazoizko ezagutzak ere. Horregatik bere diskurtsoa agortua dirudi eta ez da beharrezkoa. XX. mendearen amaierakoa da bere azalpen zabalkundea. Bere abiapuntua Eemeren eta Grosstendorst egileek 2003. urtetik adierazitako arrazonamenduaren gezurrezko maniobren (mugimenduen) teoriar kokatzen da. Sternberg, Kaufman eta Grigorenko egileek Psikologia Positiboak izan ditzakeen falazien erabilera aipatzen dute. Bestetik, Lilienfeld, Lynn, Ruscio eta Beyensstein-en psikomitologia azaltzen duten ekarpena Fernandez eta Vilariño egileek jaso dute eta hemen horren laburpen bat eskaini nahi da.

Azkeneko honetan, Psikologia Positiboaren praktika eta teoriaren argudio tranpantiak hausnartu eta azaltzen dira. Horregatik, mitoen bi taldekatze nagusi egiten dituzte Fernandez eta Vilariñok. Batetik, originaltasuna zalantzan jartzen dute psikologia positiboaren diskurtsoaren mugak eta fundamentazioaren gabeziak azpimarratuz. Bestalde, ideologiak duen neutraltasun eza eta korrante horren beharra azpimarratzen dituzte. Haien iritziz, badu baliozkoa bihurtzeko nahia, baina buru osasun positiboaren adierazpen faltsua da.

Alejandro Adler-ek Pennsylvania-ko Unibertsitatean, Hezkuntza Positiboaren aldarria ere egiten du, non arrakasta akademikoa eta bizi-oso baterako hezkuntzaren beharra azpimarratzen dituen. Hezkuntza Positiboak paradigma berri bat aurkezten du eta emozioak, izaeraren bereizgarri positiboak, motibazioak eta ikaskuntzaren helburua eta esanahia nabarmentzen ditu. Hau denak, eremu akademikoan eta haratago ere, pertsonari bizitza osoan zehar behar dituen ezagutzak ikasteko oinarri teorikoak eskaintzen ditu (Alder, A. 2017). Hauek dira, adituen artean gogoeta sustatzeko,

Psikologia Positiboaren inguruko mitoak:

28. Tuala. Psikologia Positiboaren mitoak.

1go. MITIOA. Psikologia Positiboa filosofia eta antropologiaren ikuspegietatik dator eta gaurkotasuna du.

Filosofiaren pentsaera positibista tartean dago. Psikologia Positiboa gaurkotasuna duela pentsatzea, pentsamendu filosofikoaren eta antropologikoaren historia ez ezagutzearen ondorioa da. Azken batean, zoriontasunari buruzko zentzu erkidearen historia-adierazpena besterik ez da.

2. MITOA. Psikologia Positiboak diskurtso bateratua eta koherentea du eta emozio positiboen adierazpenatik haratago doa.

Diskurtso honek koherentzia eza du: uniforme da, kontzeptuen mugaketa-indargabetzea sortzen du, sakabanatutako kontzeptuen kontaketa bat da, semantika ez ziurra dauka eta ikerketa alorlean hutsunea sortzen du. Diskurtsoaren aldetik erakargarria da, baina bere lengoaian agortu egiten da eta hutsa da.

3. MITOA. Psikologia Positiboa praktikan oinarritzen den ezagutza zientifikoa da.

Ideologikoki ulertuta, esanahi anitzak eta zalantzazko datuak ditu. Askotan agerikoa azaldu nahi izaten du, argi ez dauden emaitzak interpretatuz eta ulerkuntza horretan bere alde eginez. Behin eta berriro errepikatutako adierazpenak "egi" batean bilakatu nahi ditu.

4. MITOA. Psikologia Positiboaren eskumenetatik eratorriak diren ondorioak argiak dira.

Ainguraketa teoriko nahasia da eta eskumena ez-ziurra bihurtzen da. Zalantza eta dudazko ondorioak lortzen ditu.

5. MITOA. Psikologia Positiboak bizi-ingurunearen giza-ikuskera integrala du.

Naturaren bistako garrantzitik aldentzen da eta kultur inperialismoa ezartzen du ikerketen etikarik gabe. Kultur ohitura bakoitzaren aldagai sozial, kultural eta ekonomikoak baztertzen ditu.

6. MITOA. Psikologia Positiboak, psikometriaren ebaluazioaren gainetik, identifikatutako bizitzak bilatzen ditu. Hau da, biografi pertsonalak eta ez bizitza estatistikoak.

BIG DATA-k pertsonak sailkatzen ditu eta banakoen kategoriak sortzen ditu, baina ez ditu pertsona horiek ulertzen.

4. 6. GELAN TALDEAK GIDATZEKO BALIABIDEAK

29. Taula. Atalaren baliabide, kasu eta egileen kontsulta-proposamena.

BALIABIDEAK	ROL JOLASA/ APLIKAZIOA	EGILEAK
- PROAKTIBITATEA - COHACHING - ADIERAZKORTASUNA - BIZIKIDETZARI ERANTZUTEKO - TRATU ONEZ - ELKARBIZITZAREN LANKETA - EMOZIOEN LANKETA	http://orientandoconmateriales.blogspot.com.es/p/protocolos.html http://www.orientaeduc.com/orientacion/departamento-orientacion/151-funciones-del-profesorado-especialista-en-pedagogia-terapeutica	BERNE (Analisi Transakzionala). Silicon Valley eta Finlandiako aipamenetan ager daitezkenak. Rudolf Steiner, Waldorf pedagogia.

4.6.1. PROAKTIBITATEA

PROAKTIBITATEA jarrera pertsonal bat da. Erabakiak eta ekintzak burutzea bultzatzen gaitu eta horien emaitzaz arduratzea garamatza. Azken batean, aldioro zer egin eta nola jardun nahi dugun erabakitzean datza. Jarrera erreaktiboaren kontrako kontzeptua da.

4.6.2. COACHING

COACHING: Ezagutza gehiago dituen pertsona batek beste bati orientabideak eta aholkuak ematen dizkio, betiere egitasmo baten lortze bidean. Gelan aplikatu nahi bada, ikaslearen bere buruaren autoezagutza eta besteekin ikaste lanketan datza. Aldioro, sormena, elkarlana, motibazioa eta komunikazio ingurunea sortuko duen irakasle dinamika sustatzeko balio duen ezagutza da. Betiere identifikatu daitezkeen beharren alderdiei erantzuteko eta garapena hobetzeko: etengabeko ikaskuntzari erantzuteko, unean uneko egoera zehazteko, aldaketarekiko orientabideak emateko, tresna eta baliabide zehatzak errazteko eta aukeratzera zuzendutako lana egiteko balio du.

(<http://academica-e.unavarra.es/bitstream/handle/2454/9830/TFM%20CD.pdf?sequence=1>); (<https://jugarescoaching.com/2013/10/23/como-aplicar-coaching-en-el-aula/>) ...

4.6.3. ADIERAZKORTASUNA

ADIERAZKORTASUNAren erabilera (asertibitatea): zerranda honetan aipatzen diren beste egitasmoetan kontuan hartzen dena. Menpeko komunikazio edo adierazpen pasiboaren aurrean kokatzen dena da. Autoafirmazioan datzan

kontzeptua da. Asertibitatea egoera gogorrei lasaitasun eta segurtasunez erantzuteko gaitasuna da eta gatazkak "arrazoiaz" konpontzeko jarrera ere bai (hitz eginez, elkar ulertuz eta guztientzako bidezkoak diren irtenbideak bilatuz). Presio manipulatioei antsietaterik gabe aurre egiteko trebetasuna da eta bidezkoak ez diren eskaerei mugak ipintzeko gaitasuna.

http://sorkari.com/pdf/Asertibitatea_Feb08.pdf

4.6.4. BIZIKIDETZARI ERANTZUTEKO

BIZIKIDETZARI ERANTZUTEKO, PENTAZITATEA, KIVA, GOLDEN 5 eta antzeko beste esku-hartze egitarauen erabilera sustatu daiteke, ikasleen barneratze prozesua sustatu, aktibatu eta lortzearren. Batzuk barneratze horren antolaketari begira -aurrezaintzarako- baliogarriak dira, eta besteak arazoen aurrean eskumena izateko irizpide eta baliabideak eskaintzen dituzte.

PENTAZITATEA: Pertsonaren identitatea, emozioak, gizarte gaitasuna, gorputz eta gogamenaren lanketarako egitaraua da.

http://creena.educacion.navarra.es/moodle/file.php/24/SEMINARIO_INCLUYE/Nuevos_paradigmas_educacion/Pentacidad27092011.pdf

KIVA: Beldurraraztearen kontrako egitaraua da. Bullying-a bezalako eraso motaren kontrakoa esaterako, <http://www.kivaprogram.net/>

GOLDEN 5: Bost alderdi hauetan gela eta eskolarako eskumena kudeatzeko proposamena egiten da: gelako kudeaketa, harremanen eraikitzea, giro soziala, egokitutako ikaskuntza eta familia-eskola arteko harremanak, <http://www.golden5.org/golden5/>

4.6.5. TRATU ONEZ

TRATU ONEZ, Nafar Gobernuko bizikidetza hobetzeko kanpainari dagokio. Lotura honetan dago:

<https://www.educacion.navarra.es/documents/27590/36893/Tratu+onez.pdf/43a5165f-0ffd-450f-97f9-043b126cbd88>

4.6.6. ELKARBIZITZAREN LANKETA

- ELKARBIZITZAREN LANKETA, Eusko Jaurlaritzaren proposamena.

<http://www.eskolabakegune.euskadi.eus/web/eskolabakegune/materiales-convivencia>

4.6.7. EMOZIOEN LANKETA

EMOZIOEN LANKETA Gipuzkoako Foru Aldundiaren egitasmoa.

http://www.eskolabakegune.euskadi.eus/c/document_library/get_file?uuid=756e8d86-535a-4223-959f-d7feedfbdd92&groupId=2211625

4.6.8. ERIC BERNE - ANALISI TRANSAKZIONALA (AHOZKO ETA EZ-AHOZKO ELKARTRUKEEN ANALISIA)

EGILEAREN IZENA: **ERIC BERNE - ANALISI TRANSAKZIONALA**

ANALISI TRANSAKZI ONALAREN FUNTSA (Niaren hiru egoeren komunikazioa)	SENTIMENDUA K (Alderdi afektiboa)	BIZITZ A (Gidoia - ren teoria)	JOKO PSIKOLOGIKOAK	esku-hartzea
--	--	---	-----------------------	--------------

ERIC BERNE-ren teoria; Berneren Analisi Transakzionalaren funtza: NIA-ren hiru egoerak.

BERNE-REN ANALISI TRANSAKZIONALAREN FUNTSA NIAREN HIRU EGOEREN KOMUNIKAZIOA

Berne, maila funtzionalean, pertsonak elkar eragiteko dituzten moduen analisia erraztea bilatzen du transakzio psikologikoen bitartez. **Hiru egoera erabiliz harremantzen** dira pertsonak: Ni Guraso, Heldua eta Haurra. Lehenengo egoera

besteekin baita gu gurekin elkar eragiteko duguna da, laguntza eta zaintza emateko erabiliz. Bigarrena, indibidualizatzeko eta hirugarrena, zaintzak bilatzeko eta jasotzeko. Horren bidez, pertsonalitate eta arrazoiketa integratzaile bat garatzen da. Berner-en esanetan, haurtzaroan eta familia giroan **bizi izaniko eskarmentuek eragina** dutela gure jokaeran, arrazoitzeko unean eta nortasunean.

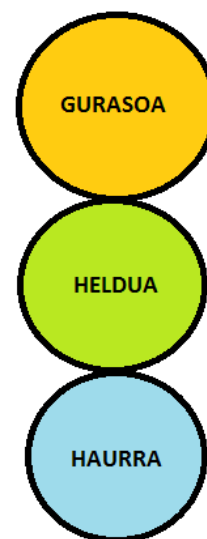
Berneren arabera, gizaki orok "dagozkion jokamolde-patroiek azaleratzen dituzten pentsamendu eta sentimendu-sistema koherente" batean defini daitezkeen niaren hiru egoera agertzen ditu. Hau da, Berner-en arabera, gure sentimenduak, pentsamenduak eta ekintzak hiru egoera desberdinekin bat etortzen dira:

Niaren hiru egoerak:

Gurasoen egoera: zaintzaren eta kritikaren jarrera barne hartzen du. Gure gurasoen bai hezkuntzaren sinesmen eta mandatuetatik abiatuz eratzen dira eta horietara leialak dira. Hau da, **kanpotik jasotako** pentsamendu eta jokaeren bildumaz osatzen da. Dogmatiko eta automatikoak dira eta nahiz eta gure egoera helduarekin moldatu ditzakegun, gurekin bat datorren sinesmenarekin osatzen dira bilduma horiek.

Aita kritikoaren edo dominatzailearen egoeratik baieztapenak erabilgarriak ("Kontuz ibili ondoren igerilekura sartzen bazara" / "orrela da dudalako!") edo mugatzaileak ("Bizitza zaila daitezke. Aita elikatzailearen kasuan, zaintza orokorraren jarreraz gain, beste pertsonaren trebetasuna eta jokabide onak goraipatuz, mantentzea sustatu/ bermatu egiten du.

Helduaren egoera: Pentsamendu eta egoren logiko eta arrazionala da, **judizioen formulazio** zuhurra eta **ardura zantzua** duena. **Kanpoko egoerak kontuan hartzen** errealitatea era objektibo eta antolatuan hautematen da. Horrez gain, **izandako eskarmentu eta ezagutzak oinarritzat** hartuz, ekintzak eta ondorioak **kalkulatzen** dira. Instantzia honetatik, gure jokatzeko eran aldaketak modu errazagoan sartu ditzakegu. Ingurutik eta egoeretatik informazioa jaso eta datu horiekin erabaki arrazional bat hartzean datza.

datozen bazkaldu nik esaten da") izan

horiek

azterketa

agertzen ditu,

egoerak, aldaketak modu errazagoan sartu ditzakegu. Ingurutik eta egoeretatik informazioa jaso eta datu horiekin erabaki arrazional bat hartzean datza.

Haurraren egoera: pentsaera naturalak eta intuitiboak diren **erreakzioak** jasotzen ditu. **Pentsaera ilogiko eta irrazionala** du eta **harremanak alderdi emozionaletik ulertzen** ditu batez ere. Egoera honetan zehar, txikiak ginenean pentsatzen, arrazoitzen, sentitzen eta hitz egiten genuen eran jokatzeko da. Haurtzaroan gure baitan betiko geratu ziren lehen **esperientziak** eta horien

aurrean izan genituen erantzunak agertzen dira.

Hala ere, haurraren egoera honen barnean, tankera desberdinak har daitezke. Batetik, haur naturala-k, erreakzio intuitibo, nahigabeak eta bitxienak ditu. Adibidez, barre algaraka egiteko gogoak edo zerbait lortzen ez denean sortzen den amorrualdia. Bestetik, haur bihurria-k, gurasoek proposatukoaren aurka egiten du. Esate baterako, “Ez dut isuna ordainduko!” esatea. Are gehiago, otzana-k, agindu guztiak betetzen ditu, ezer zalantzan edo eztabaidatu gabe. Onarpen, mendetasun eta ezkutatzeko jokabidea hartzen du. Adibide moduan, alkoholemia kontrol baten aurrean, kotxea gelditzen eta leihotxo irekitzen duena. Azkenik, irakasle txikia adimen naturala eta intuitiboa da, maltzurkeria duena. Adibidez, haur batek goiz ulertu dezake irribarre batekin helduak seduzitu ditzakeela. Jada heldua denean estrategiak erabiltzen jarraitzen ditu jendea konbentzitzeko.

Hiru egoeren arteko “elkarriketa”

Denok haur izan gara, inguruko helduek guregan eragin handia izan dute eta guraso grina izateko gauza gara, beraz, **gure baitan hiru egoerak** ditugu (gurasoa, haurra eta heldua) eta **haien artean komunikatzen dira**. Bakoitzaren **niaren egoerek elkarrekin gatazkan dihardute**. Zirkunstantzia desberdinetan desadostasunak egon daitezke edo momentuarekin bat ez datozen niaren egoerak ager daitezke. Adibidez, nagusiak lan gehiago egitea eskatzen duenean Haurraren jokabidea hartzea eta, kasketa batekin, ez duzula gehiago egin nahi esatea.

Barne prozesu horiek gatazkan dihardute beti. Egoera edo aldarte orotan, pertsona bakoitzean gehien nabarmentzen den izateko egoera gailentzen da bere jokaerak edo pentsamenduak agertuz. Pertsona batzuk nahiko infantilak dira orokorrean, beste batzuk oso hotzak eta agintariak.

Oro har norbait geure ardurapean dugunean gure gurasoek gurekin jardun zuten moduan dihardugu. Beste aldetik, dibertitzen ari garenean, emozioak solte uzten ditugu eta txikiak bezala ibiltzen disfrutatzen dugu. Apal eta triste gaudenean, ordea, babes afektiboa bilatzen dugu. Egoera konplexu baten aurrean gure barne helduari begiratzen diogu eta alde eta kontrako alderdien azterketa eta soluzioen proposamenak bilatzen ditugu. Hortaz, alderdi inkontziente horiek zehatzago ezagutzeak eta onartzeak gure garapen pertsonalean oreka lortzea ahalbidetuko du.

Hiru egoeren komunikazio era: hitzen, ahots tonuaren eta gorputz keinuen bidez

NIAREN EGOERAK	NIAREN EGOERA ZEHAZTU	AHOZKO GAKOAK	AHOTS TONUA	GORPUTZ LENGOAIA
-------------------	-----------------------------	---------------	----------------	---------------------

	A			
GURASO A	GURASO KRITIKOA	Jarrera arkaikoa, automatikoa. Hausnarketa denbora saihesten du eta errealitatetik duen ikuskera sinplifikatzen du. Bere ulertzeko modua diktatuko die besteei beraiena izan dadin ere bai. “Betí”, “Inoiz”, “Aspektu guztietatik”, “inor ez da ausartuko hau eztabaidatzera”, “eztabaidaezina da”, “erabat”, “amaiera jarri behar diot honi guztiari”, “milioi bat aldiz errepikatu dizut eta nekatzen hasi naiz” “hau horrela da”, “beraz, modu honetan egin behar da”, “horrela jokatu beharra da”, “astoa”, “nagia”, “Ez eta ez!”, “gaixua”, “Nola ausartzen zara”, “ez nire garaietan”, “soilik nire inguruan tuntunak daude”, “hau ez da errepikatuko, zin egiten dizut”.	Kritikoa, gogorra, zorrotza, larderiazko, sumindua, amore-emailea, atsekabetua	Bekozko tolestua, ezpainak estuak, hatz erakuslea apuntatzen, buruaren mugimendu erabakia, begirada “izutua”, oinekin lurra erritmikoki kolpetuz, besoak pitxer eran, besoak bularrean gurutzaturik, eskuak marruskaturik, hasperen egin.
	GURASO			

	BABESLE A	“Ongi dago”, “Xeiebrea da”, “Arrazoia duzu”, “Asko maite zaitut”, “Lagunduko zaitut”, “Horra iritsiko zara”	Beroa, goxoa, suspergarria ,konfiantza eskainiz, bakegilea, interesatua, lasaigarria	Besoak irekiak, irribarrearekin ,harrera, babes eta onarpen keinuak.
HELDUA		Informazioaren trataera erraztera bideratuak daude: “”Zergatik?”, “Zer?”, “Non?”, “Ze modutan?”, “Nire aburuz”, “Gauzak ikusten ditudan arabera”, “Nik pentsatzen dut”, “Nik ikusten dut..” “Faltsua, benetakoa, posiblea, ezezaguna, objektiboa ... dela iruditzen zait”, “Honako egoera beste honekin konparatzen bada ...”, “Gertakariak arreta gehiagorekin behatzen baditugu ...”	Neutroa, laua, hotza, arroztua	Aurpegia, begiak eta gorputza etengabe mugitzen ditu. Entzuten, arretaz eta hausnartzen ari denaren irekidura, jarrera eta keinuak egiten ditu.
	HAUR	“Dibertigarria da”, “nik nahi dut”, “ez dut nahi”, “ez zait inporta”, “lortuko dut”, “Handia egiten naizenean”, “ez da nire errua izan”, “handiena”,	Altua, indartsua, aldakorra,	Keinu naturalak, espontaneoak, k, begirunerik gabe, lasaia, pozgarri, sumindua,

HAURRA	NATURAL A	“hoberena”. Superlatiboak jolasen egoeretan erabiltzen dira gehien bat, besteak baino hobeagoak direla demostratzeko, gutxiagotasun sentimendua gainditzeko helburuarekin. Helduek berenganatzen dituzten espresio infantilak: “Eta zergatik?”, “Noiz?”, “Nola?”, “Nor?”	askea, emozioak adieraziz.	frankoa, amultsua. Malkoak, ezpainak dardarka, mainak egin, kasketaldiak, negar zotinka, begiak zurira biratu, sorbaldak uzurtu, hitz egiteko eskua altxatu, kilimak eman, irri egin, azkazalak hozkatu, eskua sudurrean jarri beste pertsona batez iseka egin, irri algaraz ito.
	EGOKITU TAKO HAURRA	“Zuri gustatzen bazaizu”, “Nik ez dut nahi”, “Gustatuko litzaidake”, “Probatuko dut”, “Asko gustatzen zait”, “Milesker”, “Beti gertatzen zait”, “Berrito berdina egin dut eta berriz ere errieta bota dit”.	Minberakor, mesfidati, totel, lasaia, marmarti, xarmagarri.	Eskua masailan, azkazalak hozkatzen ditu, tristuraren eta inozentziaren keinuak, aurpegia gorritua lotsaren eraginez.

SENTIMENDUAK

Humanismoak (analisi transakzionala, besteak beste) burua eta gorputza bat bezala ulertzen ditu eta horregatik, emozioen, intuizioaren eta kontenplazioaren lanketari garrantzia ematen dio, arrazionalaren eta irrazionalaren arteko oreka bilatuz.

Hori dela eta, komunikazioa ezinbestekoa da arrazionalaren eta irrazionalaren arteko oreka bilatzeko, irrazionala dena arrazional bihurtzeko eta emozioak adierazteko.

Izan ere, arrazoi ezberdinak direla eta, pertsonen emozioak espresatu egiten dituzte. Kasu hauetan garrantzitsuena gure erreakzioek bere egoera ez larriagotzea da, era egokienean bideratzea baizik. Horretarako zera egin dezakegu:

a) Emozioak datozen momentuan errespetatzea.

Batzuetan, emozioak datozenean gu horiek desagerrarazten saiatzen gara. Baina honek ez du balio besteak sentitzen duena aintzat hartzeko. Guztiok lasaiago sentitzen gara, besteek guk sentitzen duguna jakin eta errespetatzen dutenean. Aurkakoak haserre eta frustratuak sentiarazten gaitu.

b) Sentimendua aintzat hartzea (enpatia).

Sentimendua aintzat hartzen dugunean (enpatia) pertsona horri sentitzen duena ulertzen dugula adierazten diogu. Ez hitzezko komunikazioaren (ulertzearen espresioak, baieztoko keinuak, etab.) edo jarraian idatzitako adierazpenen bidez lortu daiteke: "Hau oso luze egiten ari zaizula ulertzen dut...", "Eguneko aldaketaren berri eman ez dizutelako haserre zaudela ulertzen dut..."

Ikus daitekeen moduan, ez du edozein motatako komunikazioak balio, komunikazioa eraginkorra izan behar du eta horretarako hurrengo jarraibideak bete behar dira:

1. HARREMANAREN LIDERGOA HARTU

Erabiltzaileekin harremanean, ezinbestekoa da adituak egoeraren lidergoa eramatea. Hau da, honek bestearengan eragiteko gaitasun handiagoa izatea, erabiltzaileak profesionalengan duena baino. Haserre dagoen pertsona batek gu ere haserretzen bagaitu, orduan gure emozioen boterea dauka. Ordea, gai baldin bagara lasai mantentzeko eta aditasunez entzuten badugu, orduan guk daukagu egoeraren kontrola.

Publikoarekin harremanetan erreakzionatu beharrean erantzun behar dugu.

Horregatik esaten dugu, erabiltzaileekin harremanetan, gai izan behar garela harremana lideratzeko. Gidaritza bestearengan eragina izatea da. Gidatzen edo eramaten dakienak badaki beste pertsonaren konfiantza bereganatzen, beste pertsona hori jarrera ireki batean manten dadin eta bere burua orientatuta izaten utz dezan. Beste modu batetara esanda, elkarizketa gidatze lanetan, kolaborazioa eta elkar ulertzearen bidetik joatea lortu eta bideratu behar da.

Baina, pertsonei laguntza emateko, lehenbizi beraien konfiantza gureganatu behar dugu.

Eta jendearen konfiantza gureganatzeko gakoa sintonia lortzean datza. Baieztapen hau egiaztatzeko, nahikoa da guztion esperientzia partekatu bat gogora ekartzearekin: gure konfiantza besteengan areagotu egiten da ikusten dugunean lagundu nahi gaituztela beraientzat garrantzitsuak garelako. Hau bera da jendeari orokorrean gertatzen zaiona.

Baina, jakina denez, ezezagunekin harremanetan konfiantza eza normala da. Hortaz, konfiantza “GUREGANATU” BEHAR DUGU. (Errespetua bezala)

Pertsonen konfiantza lortzeko gakoa sintonia eratzea da. Irrati batean, sintonizatzea dala entzun nahi dugun irrati-igorleak emititzen duen frekuentzia berdinean jartzean datza. Pertsonekin harremanean, sintonizatzea, beste pertsonaren egoera orokorra antzematea da eta berak pairatzen duenaren berri dugula jakinaraztea da.

1.1. JARRERA DEFENTSIBOA EZ HARTZEAREN GARRANTZIA

Beste pertsonak gudan eragina badu gure gaitasunaren eragina ezeztatuta gelditzen da. Egoera zail batetik pasatzen ari denak, eta horregatik sufritzen duenak, eragiteko botere handia du. Izan ere, aztoratuta dago (eta jakin badakigu emozioak hitzak eta arazoak baino errazago kutsatzen direla). Arazoa da bere tristura edo haserrearen eragin gaitasunak errez asko jarrera defentsiboan jar gaitzaketela, eta hori da konkretuki nahi ez duguna, ez baita bat ere praktikoa.

Besteen emozioen aurrean jarrera defentsiboa hartzen badugu eta hortik erasotzen badugu, gure eragiteko gaitasuna galtzen dugu.

Gure arreata duten pertsonek tentsioak adierazten badituzte eta horien aurrean lasai eta gertutasunez erantzuten badugu, gai izango gara egoera horiek zuzentzeko eta harremanak konfiantza eta elkar ulertzearen esparru ziurragora eramateko.

2. HITZAREN HASIERAN:

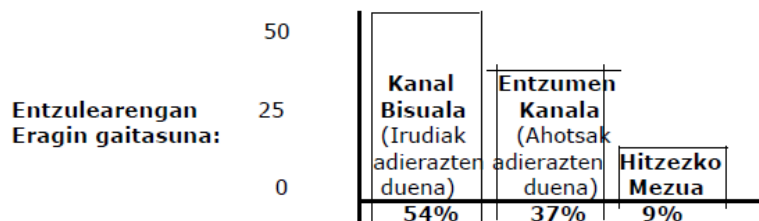
Hitz bat ideia bat adierazten duen soinu bat edo soinu talde bat da. Hau da:

***Gure hitzek gure ideiak adierazten dituzte.
Nolakoak gure ideiak, halakoak gure hitzak.***

Hitzek entzuleengan egoera emozionalak aktibatze gaitasuna dute. Hizlariaren barne egoera ezberdina da “Itxoin hemen” ala “Mesedez, itxoin hemen” esaten badiot.

Hitzek boterea dute.

Baina ez bakarrik hitzek, ahots tonuak, ahoskatzeak, aurpegiaren keinuak eta gorputzaren mugimenduek ere eragina dute gure ikasleengan. Adituek diote hitzezkoak %9ko eragina baino ez duela. Gainontzekoa soinuak eta ikusmenarekin jasotakoak osatzen dute.

35. Irudia. Entzulearengan eragin gaitasuna.

Hitzekin batera doazen elementu paralinguistikoak oso garrantzitsuak dira.

Erabiltzaileekin esaten ditugun hitzek, beraiegan beti inpronta bat uzten dute: onartzen ditugun ala ez, inporta zaizkigun ala ez.

**Esandakoa ahaztu egiten da;
Sentiarazitakoa gogoratu egiten da.**

Hau da, hitzak eta keinuak, bai eta soinuak ere, denak komunikatzen du. PT bezala hori ongi kudeatzen eta interpretatzen jakin behar da pertsonak hezteko. Hau da, komunikazio moduak zaintzen jakin behar ditugu eta momentu bakoitzean zein bide hartu ongi erabaki. Zeregin horretan laguntzeko oso baliagarria izango zaigu hurrengo lerroak kontuan hartzea:

3. KOMUNIKAZIO MODUAK HOBETU

Normalean, pertsonak defentsarako prest ipiniko dira:

a) Komunikazioak epaiketa moralista ezkutatzen duenean.

Gure baloreekin bat egiten ez duten portaerek gogo gaiztoko jarreratzat hartzen ditugunean epaiketa moralistak egiten ditugu. Epaietak honako moduetan egiten ditugu: batetik, inori errua egozten edo diagnostikoak eta kritika ironikoak eta mingarriak egiten. Bestetik, inor iraintzen, gutxiesten edo alderatzen dugunean. Jarrerok adibide hauetan islatzen dira: "Berekoia zara. Hori da zure arazoa". "Nagia zara". Komunikatzean iritziak azaldu edo epaiketa moralistak egin ditzakegu. Garrantzitsua da bion arteko aldeaz jabetzea. Epaietak pertsonari mesprezuz egiten zaizkio. Iritziak, aldiz, jarrerak hobetzeko saioak dira. Adibidez, haur bat klasean egin behar ez duen zerbait egiten ari bada, bere arreta deitu beharrean eta klasea eten, beragana

hurbildu eta duen adinaren arabera, azalpenak emango zaizkio edo ez, jakinarazteko ez dela momentua egiten ari duen hori egiteko.

b) Hizlaria ez denean arduratzen sentitutakoaz, egindakoaz eta esandakoaz.

Hizlaria ez denean bere erabakietaz eta jokaeraz arduratzen kanpora proiektatzen ditu. Sentitzen eta sufritzen duenaren errua besteari botatzen dio (zuzenki edo zeharka). Adibidez, “zuk haserretzen nauzu” edo “zure erruagatik berandu ailegatu naiz” esaten dugunean, gertatzen denaren errua besteari egotzi egiten diogu, eta ez dugu guk daukagun erantzukizuna ikusten; Arazoan daukagun erantzukizuna onartzen edo guregain hartzen ez dugunean, eta besteak ere berdin egingo duenean, ezin izango da korapiloa askatu.

c) Hizlariak nahi duena exijitzen duenean.

Hitz egiterakoan aginduak ematen ditugunean komunikazioa oztopatzen dugu. Nahiz zuzenean zein zeharka egin, exijitzen dugunean mehatxatzen ere bagabiltza. Hau da, eskaera bete ezean zigorra edo mendekua izango dela esaten gabiltza. Hala ere, gure kulturen oso zabaldua dago hitz egiteko era hau, nolabaiteko agintaritzan dauden artean.

3.1 KOMUNIKAZIO EGOKIAREN BIDEAK

a) OHARRAK ETA EBALUAZIOAK EZBERDINDU

Ohar bat egitea behagarria den datu bat egiaztatzea da. Ebaluazio bat egitea datu horren interpretazioa edo balorazioa adieraztea da. Adibidez: “berandu zatozen bakoitzean interesik ez daukazula erakusten didazu” esaten denean ez da oharra eta ebaluazioa ezberdintzen, eta horrek nire esaldia epaiketa moralista bihurtzen du. Hurrengo adibidean, ordea, oharra eta ebaluazioa ezberdindu dira eta gainera, zuzentzeko eta erantzuna emateko aukera dago: “Aste honetan hiru bider 15 minutu berandu ailegatu zara. Nik hori egingo banu, gaia ez zaidala batere interesatzen adieraziko nuke. Hori da zuri gertatzen zaizuna?”

Oharra eta ebaluazioa ezberdintzen direnean, komunikazioa ez da hain mehatxuzkoa eta ez ditu pertsonak alde aurretik defentsan ipintzen. Ebaluazioak egitea beharrezkoa da. Baina ezin ditugu datu objektiboekin nahastu. Oharren eta ebaluazioen arteko aldea egiten ez dugunean epaitzen ari gara.

b) NORBERAREN SENTIMENDUEI IZENA EMAN

Gure sentimenduei izena ematen diegunean elkarren arteko ulermena posibleagoa da. Norbaitek ondorengo esaldia esaten duenean litekeena da haserre edo pazientziarik

gabe sentitzea, baina hori espresatu ordez errieta egiten dio aurkakoari:

“Hirugarren aldia da esaten dizudala tresna hori ez dela okertu behar, ez al duzu arretarik ipintzen?”

Errietek defentsarako prest ipintzen gaituzte. Hitz egin zuenak bere sentimenduari izena jarri izan balio, esango zukeen: “Urduri ipintzen naiz tresna okertzen dugunean”. Sentitzen duguna espresatzen dugunean eta gure alde ahulak erakusten ditugunean, beste pertsonak gu ulertzea errazten dugu.

c) NORBERAREN SENTIMENDUEN ERANTZUKIZUNA HARTU:

Besteak gure sentimenduen estimulu izan daitezke, baina ez jatorria. Gure sentimenduak, besteak egiten eta esaten dutenari guk emandako interpretazioaren emaitza dira. Baita ere gure itxaropenen eta egoera zehatz batean dauzkagun beharren ondorioa. Gure erreakzioetan guk daukagun erantzukizuna hartzen ez dugunean, eta sentitzen dugunaren atzean ezkututzen diren gogoak eta lehentasunak erakusten ez ditugunean, jendea defentsan ipintzen da.

d) BESTERENGANDIK ESPERO DUGUNA ESKATZEN JAKIN

Orokorrean eta zehaztugabe egiten diren eskaerek erresistentziak sortzen dituzte eta betetak izateko probabilitatea nahiko txikia dute. Eskaera on bat egiteko komenigarria da:

1. Ekintzarako hizkera baikorra erabiltzea.
2. Esandakoa ulertu dela ziurtatzea.
3. Exijitu gabe eskatzea.
4. Eskaeraren helburua azaltzea.

GIDOIAREN TEORIA

Denboraren egituraketan, epe luzean (hilabeteak, urteak), pertsonok gidoi bati jarraitzen egon ahal gara. Eric Berne honi buruz aritu zen eta *ibileran dagoen programa* gisa definitzen du: haurtzaroan gertatzen dena gurasoen eraginaren menpe dago eta indibiduoaren jokabideak zuzentzen ditu bere bizitzaren alderdi garrantzitsuetan. Beste era batean esanda, Berneren arabera bizitzaren gidioa haurtzaroan erabakitzen dugun bizitza plana da, pertsonaren bizitza osoan eragina izango duena.

Haurtzaro goiztiarretik aurrera haurra bere gidioa sortzen hasiko da mezu zehatz batzuk barneratuko dituelako: arauak, debekuak, baimenak... hauek modu berbalean edo ez berbalean transmitituak izan ahal dira.

Haurrak hauek barneratzea onartuko du, hauen etengabeko errepikapenarengatik edo hauek jaso egin dituen modu hunkigarriarengatik, eta batzuetan traumatikoarengatik.

Arau mota ezberdin asko ezagutzen ditugu, denak gure identitateari eta jokabide naturalari eragiten diotenak:

- o “Ez izan” edo “Ez existitu”
- o “Ez izan zu”, izan daitekeela “Ez izan zaren sexua”
- o “Ez izan haurra” izan daitekeela “Ez disfrutatu”
- o “Ez hazi” izan daitekeela “Ez izan sexuala” edo “Ez ni abandonatu”
- o “Ez pentsatu” edo “Ez pentsatu zuk pentsatzen duzun moduan, pentsatu nik pentsatzen dudana”
- o “Ez egin” batzuetan “Ez arrakasta izan”
- o “Ez” batzuetan “Ez erabaki”
- o “Ez izan garrantzitsu”
- o “Ez hurreratu” izan daitekeela “Ez konfiatu” edo “Ez maitatu”
- o “Ez sentitu” izan daitekeela “Ez sentitu sentitzen duzuna, sentitu nik sentitzen dudana”

Barneraturiko mezuek eta bizitako esperientziek pertsonak ondoko posizio batera igarotzea eragiten dute, bere auto-balorazioa eta besteona egiterako orduan. Hauek posizio existentzialak deitzen dira:

- **Ni ondo nago-ona naiz/Zu ondo zaude-ona zara.**
Bere burua modu mesedegarrian baloratzen du eta modu mesedegarrian baloratzean “beste” pertsona inplikatzeko du.
- **Ni ondo nago-ona naiz/zu gaizki zaude-gaiztoa zara.**
Honek autoestimua mesedegarri bat inplikatzeko du eta besteen balorazio kaltegarri bat. Honek hurrean haurrak bi jarrera ezberdin hartu ahal ditu: jarraikorra (ezabatu behar ditut) edo salbatzailea (bere egoeratik askatu behar ditut).
- **Ni gaizki nago-gaiztoa naiz/zu ondo zaude-ona zara.**
Honek norbere autoestimua kaltegarri bat eta besteen balorazio mesedegarri bat inplikatzeko du. Honek egoera emozional tristea, disfrutatzeko ezintasuna, aktibitateak egiteko gogo eza, besteen egoera emozionalarekiko desinteresa (apatia), etab., inplikatzeko ditu.
- **Ni gaizki nago-gaiztoa naiz/zu gaizki zaude-gaiztoa zara.**
Honek desesperazioa dakar, pertsonak modu kaltegarrian baloratzen duelako bere burua eta besteena ere. Horregatik, egoera honetan ondo sentitzeko aukera oso txikia edo ezinezkoa da.

Pertsonak gidoiaren argumentua adin goiztiar batean aukeratzen du, bere gaitasunak

oraindik gutxi garatuak dituenen eta ezagutza gutxi eta bizi-esperientzia gutxi dauzkanean. Horregatik, gehienetan, hautatutakoa ez da izaten egokiena geroago bizitzan sortuko diren egoerentzako. Modu honetan, pertsona bakoitzak lortzen dituen lorpen eta satisfazioak oso urrun daude lortu ahal dituenetatik. Gainera gidoiaren guztizko kontzientzia ez duenez, haurrak jokabide eta erabaki okerrak errepikatzeke joera izan dezake.

Laburbilduz, posizio existentzialak gure bizitza- gidoiaren parte dira, eta jasotzen ditugun mezuen eraginez hartzen ditugun erabaki goiztiarren emaitza dira.

JOKO PSIKOLOGIKOAK

Definizioa: jokoa geroko transakzio osagarrien segida bat da, emaitza aurreikusi eta ondo definitu bat izateko prestatzen direnak. Ezkutuko motibazio bat dago, jokaren “irabazia” adierazten duena. Hau da, tranpa edo trukua duten jolasaldien segida.

- **Jokoen prozesua:** batak zepoa aurkezten du. Beste jokalaria tranpan erortzeko ahulezia sentitzen du eta lotura sortzen da. Orduan lehenengo jokalaria jarrera aldaketa bat izaten du elkarriketan eta bigarrenkoa harritzen da, rol edo gai aldaketarengatik. Beraz, Berneren “joko psikologikoa” kontzeptua, Huizingaren joko kulturalaren kontzeptu-perbertsio bat da.
- **Jokoak** boterea sentitzea, bestea manipulatzeko eta egin nahi ez duena egitera bultzatzea dakar. Era berean, joko psikologikoa inkontzienteak izan daitezke eta, beraz, errepikakorak. Behin eta berriz agertzen dira, maiz pertsona berdinekin eta egoera berdinetan. Ikuspuntu honetatik urrun, botere jokoak daude, gehienetan kontzienteak direnak eta beste pertsona plano sozialean, eta ez hainbeste plano pertsonalean, manipulatzeko helburua dutenak.

Jokoen sailkapena: Berne bi kontzeptuetan oinarritzen da jokoak sailkatzeko, denboraren egituratzea eta beharrak.

Denboraren egituratzea: gizakiok denbora honela egituratzen dugu: bakardadea, lana, denbora-pasak, intimitatea eta jokoak. Denbora gure beharren arabera egituratzen dugu.

Beharrak: Gizakiok beharrak ditugu. Berne, lau oinarritzko behar lantzen ditu

1. Estimulu beharra: egunerokoan barianteak sartzen dituzten estimuluak behar ditugu.
2. Onarpen beharra: “pertsona orok bost minutu gloria behar ditu” Warhol-ek esanda.
3. Egitura beharra: gure denbora egituratzeko oinarriak behar ditugu.
4. Istilu beharra: normalean erlaxatuta dagoen jendeak istiluak sortzen ditu. Gutxiagotasunaren bizitza jarrerarekin erlazionatzen da (ni -, zu +), etengabeko onarpena bilatzen denean.

JOKO MOTAK:

Jokoak **sortzen dira** ahuleziak daudelako eta horietaz probestu den norbait beti pauso konkretuekin aritzen delako. Jokoak lehen esandako beharren arabera sailkatzen dira, hauek dira Bernek planteatutako 7 joko motak:

- Bizitza jokoak
- Ezkontzazko jokoak
- Bilera jokoak
- Joko sexualak
- Hanpa jokoak
- Kontsultategi jokoak
- Joko onak

JOKOEN HELBURUAK:

Bernerren arabera hiru helburu nagusi daude pertsona bat inkontzienteki joko batean sartzeko:

- Besteok bere benetako nia ikustearen beldurrari kontra egiteko
- Intimitateak sor dezaken ezerosotasuna ekiditeko.
- Beste pertsona batek nahi duena egitera bideratzeko.

Hau da, helburua besteak manipulatzeko da, erlazio osasuntsuak eraiki gabe eta zure besteen aurreko izaera mantentzeko. Hasiera inkontzientea da, adin txikietatik hasten da eta sistematikoki bizitza osoan zehar errepikatzen da, egilea bere erabileraz kontziente denean. Joko psikologiko gehienek nortasunean eragina dute eta pertsonaren ahulezia handitzen dute. Bizitzako eremu edo esparru ezberdinetan dute eragina, energia kontsumitzen dute eta frustrazioa sortzen dute. Gainera erlazio sozial kutsagarriak sortzera eramaten gaituzte eta liskar-egoerak sortzera ere bai.

JOKO BATZUK (ADIBIDEAK)

- “Zergatik ez...?” “Bai, baina...”
Helburua: pertsona lasaia izan nahi du haurraren ikuspuntutik, gurasoen ikuspuntutik eginez.
- “Demostratuko diot” “Nirea hobe da”
Helburua: konpetitiboa, bukaeran garaile izateko.
- “Borroka zaitezte zu eta bera”
Helburua: protagonistak bestea istiluan edo borrokan sartzeko nahi du, bere jarrera psikologikoa asebetetz.

- “Begira zer egin dudan zuk behartu nauzulako”
Helburua: erantzukizuna ekiditea, justifikatuz eta bere errua besteei egotziz.
- “Nola atera naiteke egoera honetatik”
Helburua: pertsona egoera zailetan sartzen da, besteek salbatu dezaten.

Esku-hartzea

GARAPENEAN DUEN ERAGINA, ERABILI DAITEZKEN PROGRAMA, TRESNA, BALIABIDE, ETAB.

Teoria honen arabera, hezkuntza ez da soilik arlo akademikoan zentratu behar, beste arlo batzuk kontuan hartu behar ditu ere bai. Esate baterako, afektiboa, morala eta soziala. Beraz, hezkuntza sistemak gizabanakoen **garapen integrala** sustatu behar du.

Eskolaz aparte, familia ezinbesteko funtzioa du seme-alaben sozializazioan. Kontuan izan behar da ikasle **guztiak familia mota desberdinetatik** datozela. Ikasleek bizi dituzten egoera desberdin guztiek haien garapenean eragina izaten dute, bai eskola barruan bai eguneroko bizitzan, eskolatik at.

Eskolan irakasle eta orientatzailearen ardura izango da ikasle hauen **garapen pertsonala** sustatzea. Modu berean, hezkuntza esparruko profesionalek, orientatzailearekin batera, **gurasoei gidaritza bat eman** diezaieke, honako gai hauek jorratuz: familia babesaren garrantzia eta haur eta gazteen garapenaren ezaugarriak, kalitatezko esperientzia kognitiboa, soziala, morala eta emozionala pertsonaren garapen integralean duen garrantzia azpimarratuz.

Hautzaroa eta nerabezaroa funtsezko etapak dira, momentu horietan, garapen biologikoa, kognitiboa, sozio-emozionala eta moralaren garapena ematen direlako. Beraz, ikasleekin, txiki-txikitik, hainbat aspektu landu behar dira: hala nola, **norbanakoaren ezagutza, autonomia eta identitatea bultzatu** behar dira **ikasleak galdera hauek erantzuteko gai izan daitezen: nor naiz? eta zer egiten dut bizitzan?** Garapen morala sustatu behar da, haien balore propioak eraikitze, besteen baloreak edo pentsatzeko erak ulertzeko eta errespetatzeko eta kontzeptu konplexuagoak konprenitzeko (adibidez, justizia, erantzukizuna eta zintzotasuna).

Bestetik, **autoestimua**ren hobekuntza sustatu behar da. Norbanakoaren balioespina eta autoirudiaren hobekuntza, alegia. Era berean haurren arteko harreman positiboak bermatu behar dira onarpen soziala, afektibitatea eta intimitatea lortzeko.

Azkenik, **emozioen identifikatzea eta kontrola** bultzatu behar da. Ikasleei sentimenduak azalratzen, identifikatzen eta besteenak ulertzen irakatsi behar zaie.

- Gelan ematen diren **egoera desberdinak kategorizatu**: gehienetan **egoerak**

errepikatzen dira eta **kategorizatuak** egoteak laguntzen du **erantzun egokia** ematen (sei transakzio mota daude, eta 72 harreman edo truke posible irakaslearen eta ikaslearen artean).

- **Analisi estrukturala erabili:** pertsona bakoitzak **unearen arabera pertsonalitate mota bat** erabiltzen du (heldua, aita, haurra) bere **jokabidean islatzen** dena. Analisi estrukturala erabiliz, **irakasleak** egoera zehatz batean hitz eginez edo keinuren bat erabiliz **estimulu transakzionala sortuko** du eta **ikasleak** beste ekintza edo hitz batekin erantzungo dio (erantzun transakzionala). Irakasleak estimulu transakzionalak erabili behar ditu haurraren sortu nahi den erantzuna lortu arte. Gerta daiteke estimulu eta erantzun bakoitzean **pertsonalitate motaz aldatzea oreka lortu arte**, eta estimulua ikasleak sortzea eta erantzuna irakaslearena izatea.
- Laztanak: analisi transakzionalan **laztana** gisa ulertzen dugu **pertsona batek beste bati nahita egindako estimulu** bat: idatzita, hitzezkoa, fisikoa, sinbolikoa edo keinuen bidezkoa izan daiteke eta hartzaileari erantzuteko aukera eskaintzen dio.

-Fisikoak: ukimenaren bidez (muxu bat, txaloak, bostekoa eman).

Indartsuenak dira.

-Hitzezkoak: ahozko lengoaiaren bidez.

-Idatzizkoak: oroitzapen txartel bat.

-Keinuen bidezkoak: ez ahozko lengoia erabiliz: begirada, irribarrea.

Haurra heldua bilakatzen den ahala, **kontaktu fisikoa** edukitzeko beharra **garatzen** du eta **onarpena bilatzen** du. Aldi berean, **laztanak ere garatzen** dira, aldi **fisikotik ahozko eta keinuen bidezko laztanetara** igaroz.

-Iraganeko egoera bat gogoratu. Haurrari modu **inkontzientean kalte egin dioten mezuak hauteman**. Bereziki arreata jarri, haurrak hitz egiten hasi baino lehen eman dituen mezuetan.

-Ipuinen bidez lan egitea. Pertsonalitate desberdinak landu eta pertsonalitate horiek aurkitu ipuinak erabiliz, **haur horrek pertsonalitateak** behar den bezala **identifikatzen dituen** ikusteko. Joko psikologikoaren **rolak identifikatu** ipuinetan (salbatzailea, jarraitzailea eta biktima).

-Ahaideekin lotutako fantasiak landu. Beren **familiatan ahaideak modu desitxuratu** batean **ikusten** dituztenean (aita perfektua). **Aita** rojaren **pertsonalitaterako aukera berriak eskaini**, eta alderdi kaltegarriak deuseztatzen saiatu.

- **Egituratuko fantasia gidatuak** egin. **Bi** motatako fantasiak sortuko ditugu:

esplorazio helburua dutenak (haurraren nahastea konpontzeko) eta **jokabidea zuzentzeko xedea** dutenak.

-Hiru aukien teknika: **nia-ren pertsonalitate bakoitza aulki bat** izango da. Bertan **esertzean** eskatzen da **pertsonalitate hori jotatzea** (garrantzitsua da hitzezkoak ez diren keinuetan arreta jartzea). Honen **helburua** da ikasleari **pertsonalitate horiek** dituela **erakustea**, bere pertsonalitateak **ezagutu** eta **uler** ditzan.

5.1. Esku-hartze protokoloaren jarraibideak¹².

Argitalpenaren atal honetan, PT baten esku-hartze prozesua indarrean jartzeko eta aniztasunaren trataera burutzeko eskola zentroetan izan behar den ANIZTASUN PLANA kontuan hartuko da. “Aniztasuna eta Erantzun Psikopedagogikoa” eremuan aritzeko **PT-Protokoloa** bat proposatzen da.

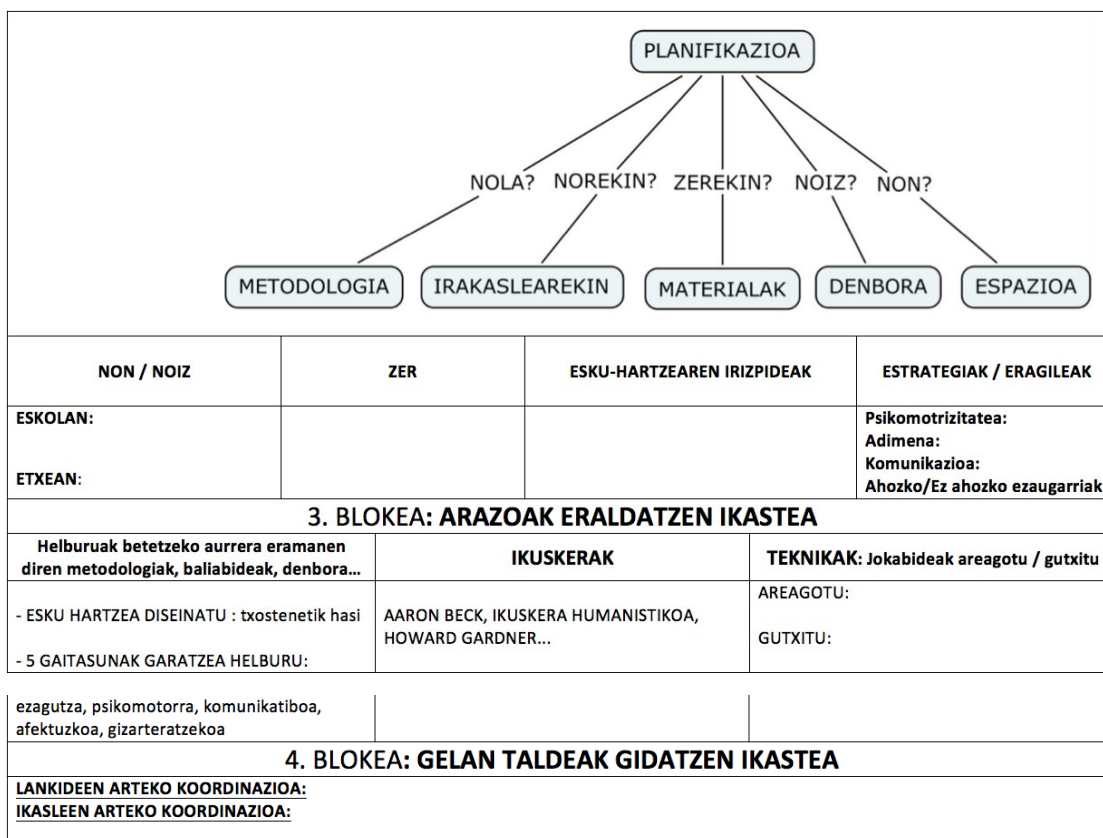
Protokolo honek **aurretiko** batzuk kontuan hartuta indarrean jarriko da. Aurretiko horiek aniztasunari erantzuteko behar den Aniztasun Plana jarraituz egingo dira eta zehaztutako neurriei erantzuteko jardunbidea da. Ikaslearen **arazoa identifikatzen** eta **zehazten** hasiko gara: horrek erraztuko digu ikaslearen **beharrak hautematen** eta esku-hartzea **irizpideak eta eragileak kontuan hartuz** egingo da. Gainera, **arazoak eraldatu** eta **areagotu beharreko jokabideak sustatzeko jarraibideak** emango ditu aipatu protokoloak. Azkenean, ikasleak eta gela barruko gidaritzak didaktikoa nola jorratu ere adierazten du jardunbide honek.

Hurrengo taulan protokoloa erabiltzeko kontuan hartu beharreko atalak eta irizpideak azaltzen dira:

PROTOKOLOA		PT baten esku hartzearen abiapuntuan → Aniztasun Planaren protokolotik hasi			
TXOSTEN PSIKOPEDAGOGIKOA: egina dagoen edo ez ikusi → bestela, idazten hasi. Kurtso hasieran sortu eta datuak etengabe erregistratu eta ebaluazioka sartu	DELORS-EN 4 ARDATZAK TXOSTEN PSIKOPEDAGOGIKOA Beharra hauteman, diagnostikatu, profila egin Maila kurrikularra zehaztu Esku hartzea planteatu (neurriak)				
PT bezala 4 OINARRI hauei erantzun gure esku hartzean:	1. IZATEN IKASI	2. EGITEN IKASI		3. ELKARREKIN BIZITZEN IKASI	4. IKASTEN IKASI
IKASLEAREN PROFILA	KURTSOA ETA ADINA:	NAHASTEA:	NON DAGOEN ESKOLATUTA:	GARAPENKO ZEIN ALDERDITAN ZAILTASUNAK:	IKASLEAREN BEHARRAK (gaitasunei, helburuei, taldeari...) begira
METODOLOGIA					

¹² Esku-hartze protokoloaren jarraibide-azalpena gehigarrietan ageri da.

EDUCA:	Ikaslearen tutoreak sarbidea duen plataforma. Irakasleen artean partekatutako gunea. Irakasleek ikaslearen datuak (lanaren deskribapena + balorazioa) sartu. Kurtso hasieran tutoreak datuak sartu. → EBALUAZIO JARRAIAREN ISLA
Datuak bildu → diagnostikatu → ESKU-HARTU (neurriak)	
1. BLOKEA: ARAZOAK IDENTIFIKATZEA ETA ZEHAZTEA	
Ikerketa-behaketa → Jokabide bat areagotu/gutxitu → Gure presentziarekin gabe egitea	
1. IDENTIFIKAZIO FASEA (Heziketa fasea edo aurrebaluazioa) → Ikerketa, behaketa	
PT bezala behatuko dugun lehenengo gauza: PROZESU OROKORRAK (MOAH) gero aktibatzeke → Lauak beharrezkoak ikaskuntza emateko: IKASKUNTZA ESANGURATSUA	
- Behatu eta datuak bildu (erregistratu) (egunero eta etengabe; gakoa edonon egon daiteke) → ERREGISTRO TAULAK → Zertarako? ITURBURUA ikusteko → Zerk eragin duen zailtasunaren aldaketa edo transformazioa edo hastea. - Nahastearen sintomak eta ezaugarriak erreferentziatatzat: - Behaketa kontuan hartzeko alderdiak: - Ahots tonua: uhinaren frekuentzia - Ebaluazio jarraia: saio guztien erregistroa - Gorputz hizkuntza: analisi transakzionala (keinuak) - Ezaugarri endogenoak (barne): kanporatzen ez diren portaerazko sintomak → marrazkien, keinuen... bidez ikus daitezke - Ezaugarri exogenoak (kanpo): ingurunetik jaso eta pertsona eragina du → eguraldia...	
↓ ITURBURUA IDENTIFIKATU (atzen dagoena)	
2. ZEHAZTE FASEA → Esku hartzearen helburuak definitu (Zer egin?)	
- Aztertutako ezaugarriak zehaztu - Ahots tonua: - Ebaluazio jarraia: - Gorputz hizkuntza: - Ezaugarri endogenoak: - Ezaugarri exogenoak: - DISEINUA: Ikasle honekin nola jokatu - Taldeka edo bakarka: - Denbora mugatu ala ez: - Behaketa eremu ezberdinetan: - Gelaren antolaketa: - Ikas-materialak:	
2. BLOKEA: IKASKUNTZA BEHARRAK HAUTEMATEN IKASTEA	
• NAHASMENDUAREN SAILKAPENA:	
• DEFINIZIOA:	
• EZAUGARRIAK:	
• SINTOMAK:	
• ESKU-HARTZEAREN PLANGINTZA	

DEKALOGOA
1. Ikasle guztiak berdina dira 2. Ikasgelara sartu baino lehen gu dagoeneko gelan egongo gara. 3. Zigorrak, opariak, ohiturak, etab., azken aukera izan behar dira. 4. PT-ak bere egunerokoa egiten du. 5. Ikasleak hezten ditugu. 6. Familiekin elkartzea. 7. Arazoak ez pasatzen utzi. 8. Ikasleen arreta, motibazioa..., sustatzeko teknikak erabili. 9. Garen bezala izan behar dugu. 10. Ondo hazitako pertsonak sortzen ditugu, ez ikasteko makinak.

36. Irudia. PT Protokoloaren fitxa.

Jardunbide etiko zuzen baterako eta emaitzen eraginkortasuna lortzearen, PT batek kontuan izan behar dituen oinarritzko ezaugarriak hamar proposamenetan bildu dira. Era berean, aurretik zehaztu den esku hartze protokoloari jarraituz, DEKALOGOIA erantziko zaio. Azken batean zuzen eta bikaintasunean aritzeko eredu baita.

Hamar atal dira, horiek ematen diote izena dekalogoari eta ikusi dugunarengatik ondorioztatu dira.

Ondoko hauek osatuko ditugu:

1. Ikasle guztiak berdinak dira.
2. Ikasgelara sartu baino lehen gu dagoeneko gelan egongo gara.
3. Zigorrak, opariak, ohiturak, etab., azken aukera izan behar dira.
4. PT-ak bere egunerokoa egiten du.
5. Ikasleak hezten ditugu.
6. Familiekin elkartzea.
7. Arazoak ez pasatzen utzi.
8. Ikasleen arreta, motibazioa..., sustatzeko teknikak erabili.
9. Garen bezala izan behar dugu.
10. Ondo hazitako pertsonak sortzen ditugu, ez ikasteko makinak.

Ikuskera ezberdinetatik heldu behar diogu, humanistatik esaterako, goiko taulan jarritakoari gehitu ahal dioguna:

Hezitzaile humanistarentzako ezaugarri batzuk:

- Irakaslea ikaslearekiko interesa izan behar du, pertsona bere osotasunean baloratuz.
- Heziketa eredu berriekiko jarrera irekia izan. Adierazkorra -asertiboa- den komunikazioaz baliatu.
- Hezkuntza eremuan kooperazio izaera sustatu.
- Pertsona bezala egiazkoa (benetakoa) eta jatorra izan, eta ikasleen aurrean horrela agertu.
- Ikasleak ulertu bere tokian jarritz (enpatiaren bidez) eta sentiberatasunez jokatu haien hautemate eta sentimenduekiko.
- Jarrera autoritario eta egozentrikoak baztertu.
- Ikasleen eskura jar ezazu zure ezagutza eta esperientzia, bai eta haiek zure laguntza behar dutenean jasoko dutela adierazi.

Ezaugarri horiek praktikan jartzeko adibide bat hurrengoa da: ikasle batek edota bere familiak kanpo laguntza behar dutela uste dugunean, adibidez psikologoarengana joatea, berehala komunikatuko zaie antzemandako behar hori eta aurrera eramango dela ziurtatuko dugu. Modu honetan, arazo bat ez izatea ahalbidetuko dugu. Horretarako, adibide bezala, haien aurrean psikologoarenagana joateko hitzordua hartu daiteke, jokabide horrekin gertutasuna adierazten baitiegu eta gudan konfiantza izan ahal dutela. Ikasleak edo familiak baldin eta badaki gu horren jakinean gaudela, ezinbestez joango dira psikologoarengana (hori da lortu nahi dena behintzat).

Dekalogoaren baitan agertu beharreko 10 item hauetan, PT-ak kontuan hartu behar dituen ezinbesteko oinarriak zerrendatu nahi izan dira. Bertan, PT aditu batek ezinbestean kontuan izango dituen baldintzak agertzen dira, etikaren ikuspegitik eratorriak:

Ikasle guztiak berdinak dira. Ikaslea ezagutzea eta bere beharrak zeintzuk diren aurreikustea ezinbestekoa dela aipatu daiteke. Arazoak identifikatzen eta zehazten hasiko gara eta, hasieratik, esku-hartze plana diseinatzen da. Arazoa sortzen duen jokabidearen azalpen-ekintza eta jokabidezko formulazioa egingo da. Arazoa eta gaitasunen iturburua antzemango da ere bai. Horretarako TXOSTEN PSIKOPEDAGOGIKOA idatzi behar da eta hasita badago, osatuko da. Gaur egun teknologi berriek eskaintzen dizkiguten partekatutako idatziak aditu guztien artean osatuz.

Ikasgelara sartu baino lehen gu dagoeneko gelan egongo gara. Ikasleari

harrera egiteko gelan egotea komeni da, egunean zehar egitekoa azaltzeko eta modu ulergarri eta errazean adierazteko.

Zigorak eta opariak. Azken aukera izan behar dira. Ikasleak izandako hezkuntza prozesua ahalik eta era arruntenean behatzea bilatuko da. Ikaslearen motibazioa eta arreta, mota ezberdinetako teknika eta estrategia pedagogikoekin sustatuko dira.

PT-ak bere egunerokoa idazten du. Pedagogia Terapeutikoko profesionalak egunero koaderno batean idatziko du ikasle bakoitzarekin egindakoa eta egunean zehar gertatutakoa. Modu honetan, ikasle bakoitzaren jarraipena osatuko du. Azken batean aipatu izan den datuen erregistroa du helburu, bai eta ondoko ebaluaziorako informazio bilduma izatea ere.

Ikasleak hezten ditugu. Ikasleari bere hezkuntza prozesuan zehar aurrera egiteko laguntza eskainiko zaio, batez ere, eskolan emandako etengabeko arreta eta laguntzarekin.

Familiekin elkartzea. Hezkuntza prozesuan zehar, eskola eta familien arteko elkarrekintza eta koordinazioa beharrezkoak izango dira. Ikaslearen hezkuntza erraztu eta sustatu dezakeen informazioa lortzeko, trukatzeko eta osatzeko helburuarekin.

Arazoak edo hobekuntzak ez pasatzen utzi. Egunean zehar sor daitezken gatazkak eta arazoak identifikatzeko eta konpontzeko bidea adieraziko da, egoera modu arruntan hartuz. Horrekin batera, ikasleak adierazten dituen hobekuntzak edo aurrerapenak baloratu eta indartuko dira. Hobekuntza edo aurrerapenak ikusten direnean ere ez pasatzen utzi haien balorazioa eta lorpena azpimarratuz.

Ikasleen arreta eta motibazioa sustatzeko teknikak erabili. PT-ak ikasleak beharrezkoak izango dituen gaitasunen garapena sustatzeko egingo du lan, umeak bere ikasketetan eta hezkuntzan aurrera egin dezan. Gelan jasotako estimulazioa eta arreta indibidualizatua sustatuko dira hauraren errendimendua areagotzeko. Hau horrela izan dadin, hezitzailea mota ezberdinetako teknika eta estrategiez baliatuko da ikaslearen errendimendua hobetzeko.

Garen bezala izan eta jokatu behar dugu. Ikaslearekin modu arruntan jokatu dugu, hizkuntza ulergarrian, tonu eta komunikazio adierazkorran -asertiboan- lana eginez eta komunikazio eraikitzailea sustatuz.

Ondo hazitako pertsonak sortzen ditugu, ez ikasteko makinak. Ikasle bakoitza ezberdina denez, banakako subjektu bezala hartuko dugu. Haur bakoitzaren beharrak, desioak eta interesak kontuan hartuko ditugu, eskainitako hezkuntza esanguratsua eta bizitzarako funtzionala izan dadin, ikaslearen eguneroko bizitzan.

Pedagogia Terapeutikoko edo Hezkuntza Bereziko irakasleentzako esku-hartze irizpideak

Esku-hartze irizpideak:

- Pedagogia Terapeutikoan espezialista den irakaslea ikastetxeko edo zonaldeko giza baliabidetzat hartu behar da.
- Hezkuntza eta Psikopedagogia Orientazio taldeak (E.O.E.P) zehaztutako hurrengo ikasleak lagundu behar ditu P.T irakasleak: H.P.B-ak (Berariazko Hezkuntza Premiak) dituzten ikasleak; ahalmen urritasun psikikoarekin, zentzumenezkoarekin edo mugimenduzkoarekin zerikusia dutenak eta gaindotatuak direnak ere bai.
- H.P.B-ei hezkuntza erantzuna ahalik eta giro normalenean eman behar zaie.
- P.T-ak, Hezkuntza-taldeekin batera (zikloak, tutoreak eta laguntza irakasleak), ikastetxeko Aniztasun Planerako neurriak garatuko dituzte, ikastetxeko Hezkuntza Proiektuan islatuko direlarik.
- P.T-ak laguntzen dituen H.P.B-ko ikasleek txosten indibidual bat izan behar dute, bertan egokitzen kurrikularrak adieraziz.
- P.T irakasleak gainerako profesionalekin (tutore eta espezialistekin) koordinatu behar da HPB-ei erantzuna emateko.

Esku-hartze eremuak:

1. Ikastetxe mailan

- PT irakasleak HPBien integrazioa ahalbidetuko duten metodologia, antolaketa, ebaluazio irizpideen, etab.en, erabaki-hartzean parte hartuko du eta zentroaren dokumentu ofizialetan agertzeaz arduratuko da.
- PT irakasleak etapako curriculum proiektuan, ikastetxearen ikasketa proiektuan edo UPO-an jasotako aniztasunari erantzuteko irizpideen sorkuntzan parte hartuko du.
- PT irakasleak, ikasleen beharrei erantzuna ematen dieten gainontzeko profesionalekin batera, HPB-en fitxategia edo dokumentu indibiduala eskura izango du eskola garaian eta bakantza garaian. Zuzendaritza Taldeak gordeko du ikaslearen txostenean.

2. Hezkuntza-talde bezala

- PT irakasleak ikasteko zailtasunen prebentzioan eta irakasleei hauen inguruko orientabideak emanez parte hartuko du.
- PT irakasleak egokitzapen metodologiko eta antolatzaileetan orientatuko eta aholkatuko du.
- PT irakasleak tutore eta HPBko ikasleekin lan egiten duten beste profesionalekin koordinazio-bilerak izango ditu esku-hartze irizpideak adosteko.
- PT irakasleak egokitutako material didaktikoen egokitzapenean eta sorkuntzan parte hartuko du.
- PT irakasleak, tutorearekin eta beste irakasleekin batera, HPB ikasleentzat material bereziak sortuko ditu.
- PT irakasleak tutoreak orientatuko ditu ebaluaziorako eta HPBko ikasleen sustapenerako

3. Ikasgela mailan:

- PT irakasleak ikasgelan ematen diren irakaskuntza-ikaskuntza prozesuen planifikazioan eta garapenean parte hartuko du.
- PT irakasleak malgutze neurrietan, metodologian, ebaluazio-irizpideetan eta antolaketan parte hartuko du.
- PT irakasleak, tutorearekin eta orientatzailearekin batera, **Berariazko Hezkuntza Premiak** dituzten ikasleen konpetentzia orokorrak eta arloz-arloko konpetentziak ezarriko ditu curriculuma egokitu ahal izateko.
- PT irakasleak, tutorearekin eta/edo arlo zehatz bateko irakaslearekin batera, **Curriculum Egokitzapen Indibiduala (CEI)** garatuko du. Ikasleari egindako egokitzapena dokumentu batean islatuta geldituko da, kurtsoan zehar behaketa jarraia egingo zaio eta kurtso amaieran txosten pedagogikoan islatuko da.
- Curriculum Egokitzapen Indibiduala egiterakoan tutorea, PT-a eta bestelako espezialistak curriculum arruntean oinarrituko dira.
- Berariazko Hezkuntza Premiak dituzten ikasleekin zuzenean egoten diren profesionalek dokumentu indibiduala beteko dute eta bertan honako informazioa islatu beharko dute: egokitzapen indibidualak, ordutegiak, hiru hilabeteko akordioak, familiarekin egindako elkarrizketen sintesia, etab.

4. Ikasleei arreta zuzena:

- PT-ko irakasleak behar bereziko ikasleekin arreta zuzena izan beharko du ahal den giro normalizatuenean. Laguntzak ikasketa buruarekin, orientatzailearekin edo hezkuntza orientatzaile eta psikopedagogiako

taldeekin antolatu beharko dira, kurtso hasieran zehazten diren denbora eta eremuetan.

- Laguntzak ikasgelatik kanpo burutzen direnean, ikasleak gaitasun kurrikularraren arabera taldekatu beharko dira giza baliabideak errentagarri egiteko helburuarekin.
- PT-ko irakasleek, gutxienez astero 5 orduz, behar bereziko ikasleen ardura izan behar dute.
- PT-ko irakasleak HPB-ko ikasleentzako material kurrikularreko aukeraketan, diseinuan, prestakuntzan eta egokitzeapenean parte hartu beharko du.

5. Gurasoekin:

- PT irakaslea, tutorearekin, entzumen eta mintzaira irakaslearekin (EMI) eta orientatzailearekin batera, HPBko ikaslearen gurasoekin bi bileratan elkartuko dira. Lehenengoa kurtso hasieran eta bigarrena kurtso amaieran izango dira. Hasieran materialen, elkartearen, etab.en inguruan informazioa eskainiko da eta gurasoen kolaborazioa eskatuko da. Amaieran, ikaslearen aurrerapenean inguruan informazioa partekatuko da eta proposamenak aurkeztuko dira.
- Tutoreak eta PT irakasleak, kurtsoan zehar, irakaskuntza-ikaskuntza prozesu eta hezkuntza arretaren beste alderdi garrantzitsuei buruzko informazioa guraso edota familiei erraztuko diete.
- HPBko ikaslearen gurasoekin izandako bileretan PT irakasleak eta tutoreak, idatziz, hitz egindakoa sintesi moduan erregistratuko dute.

Hona hemen protokoloaren atalak eta horien baitan kontuan hartu beharreko eduki teorikoak. Azalpen labur batez hornitu da. PT irakasle jardunbidearen gidioa izateko asmoz, haren eskumenak kontuan hartuz osatu da.

PT-aren PROTOKOLOA

Aurretikoak

Aniztasun Planaren esku-hartzea hemen zehazten da, hau da, PT baten esku-hartzearen abiapuntua Aniztasun Planaren PROTOKOLO-tik abiatutako lana da.

Egiten diren lan guztien artean, adierazgarrienak hauek dira:

- Ikaslearen beharrak hauteman dira, diagnostikatu da eta profila egin da.
- Maila kurrikularra zehaztua dago.
- Esku-hartzea planteatu da. Hartuko diren neurriak zehaztu dira, adibidez BEK.
- Aurreko guztia biltzen duen idatzia egongo da: Txosten Psikopedagogikoa.

1.BLOKEA: Arazoak identifikatzea eta zehaztea**1.1 Identifikazio faseari dagokio (Heziketa fasea¹³ edo aurre ebaluazioa)**

- Behatu eta datuak bildu. Erabiliko den METODOLOGIA aukeratu. Nahasteen sintomak eta ezaugarriak erreferentzia izango dira. Behaketa exogeno eta endogeno egingo da. Arazoak edo aldaketak suerta daitezke egoeran edo nahastean aldakuntzak badaude. Horretarako soziograma bezalako tresna batez baliatuko gara inguru sozialaren eragina neurtzeko.
- Datuen erregistrorako tresna prestatu eta erabili (behatutakoa erregistratzeko).
- Lortutako informazioa (erregistroetakoa) sailkatu lehentasunen kodeak zehaztuz. Saio bakoitzerako edo/eta ebaluaketarako.
- Iturburua identifikatu. Zerk eragin duen zailtasun horretan aldaketa (prozesuan moteltze bat, okerrera joatea, hobera hasi dela), transformazioa edo hastera (abiatzea).
- Orain arte izan duen egokitzapena analizatu.

1.2 Zehazte faseari dagokio

- Helburuak zehaztu esku-hartzearen planteamendua egiteko. Proiektuetan oinarrituko da eta adimen exekutiboak erlazioan jartzen dituen hiru gaitasunak (komunikatiboa, psikomotorea eta ezagutzazkoa) haurraren atalasea kontzientera pasatzean datza. Hau da, inkontziente den hori ezagutza mailan jartzea. Hemen, afektu eta sozializazio gaitasunak prozesu psikologikoetan dauden zailtasunei aurre egiteko lagungarriak izango dira eta erregulatze (orekatzaile gisa funtzionatzen du) lana erraztuko digute. Horregatik gaitasun erregulatzaile bezala izendatuko ditugu (elkarbizitza plan batek bermatu behar duena).
- Gelan eta kanpoan konpetentzien programazioa abiapuntua izango da. Orokortze fasea bultzatzeko asmoz egingo da. Hau da, ikasleak ikasitakoa bere kabuz aplikatuko du PT-a gabe, "trukuak", estrategia didaktikoak (auto-instrukzioak¹⁴, ikas-teknikak) ikasleari erakutsiz.
- Gure jarrera eta jokabidea zein izango den erabaki haurraren aurrean, behaketa egitean eta esku-hartzen dugun bakoitzean. Kontziente izango ditugu: ahots tonua, keinuak, etab.
- Gelaren antolaketa, materialak, apaingarriak, egutegiak, etab.
- Indarguneak, baliabideak, kalteak¹⁵ edo arriskuak eragin dezaketen **eragileak** identifikatu, ikaslearen ingurunean (eskola, familia...). **DAFO-AMIA** (Ahuleziak / Mehatxuak / Indarguneak / Aukerak) ereduetan oinarrituz egin daiteke.

2. BLOKEA: Ikaskuntza beharrak hautematen ikastea

13 Haurraren heziketa eta bere egoera, maila, etab., ezagutza faseari dagokio.

14 Adimen exekutiboaren baitakoa.

15 DAFO Erakundearen kalitate ebaluazio prozesuarekin lotuta dago.

- Nahasmenduen sailkapena ezagutu behar da eta hau kontsultatu. Irakurketa-idazketa arazoei erantzuteko talde bat, eta portaera arazoei erantzuteko beste bat (ikusi beheko zerrendan sailkapena). Nahasmendu bakoitzaren esku-hartzea hiru alderdi desberdinetan egingo da: nahasmenduaren definizioa, ezaugarriak, sintomak; detekzioa; esku-hartzearen plangintza bai eskolan eta etxean ere.

Honakoa da sailkapena:

- Irakurketa-idazketa prozesuan eragiten duten nahasteak:
 - AFN-H (Arreta gabezia eta hiperaktibitatea)
 - Dislexia
 - Lengoaiaren mugaketa esanguratsua edo lengoaiaren nahaste zehatza (LME/TEL)
- Harreman edo portaeran eragina duten nahasteak:
 - Nahaste psikosomatikoak
 - Garapenaren Nahasmendu Orokorrak (Autismoa batez ere)
 - Adimen atzerapena
 - Down sindromea
 - Gaingintza
 - Mugimendu arazoak eta garun-paralisia
- **Esku-hartzearen irizpideak** zehaztu beharko dira. Batzuk irakurketa-idazketa prozesuan arazoak dituzte eta beste batzuk, aldiz, jokabidean (halere, gela barruan edo kanpoan proiektuen bitartez lan egitean, adimen exekutiboan esaten dena oinarria izango da aipaturiko sailkapenean¹⁶). Irakurketa idazketako irizpideak baliagarriak izan daitezke jokabidean ere aurrera eramateko, baina alderantziz zailagoa izan daiteke.
 - Irakurketa-idazketa arazoei erantzuteko irizpideak:
 - Lateralitatea landu (antolaketa espaziala behatuz)
 - Txukuntasuna (ordena, sailkapena, etab., gaitasun kognitiboaren garapenerako)
 - Mugak hezi
 - Arreta, hautematea, oroimena eta motibazioa psikologiako oinarritzko prozesuak jarduera guztietan landu
 - Bost gaitasunak jarduera guztietan landu: banakakoetan, ikasgelatik kanpo egindakoetan, irteeretan, pasabideetan, etab.
 - Portaera arazoei erantzuteko irizpideak:
 - mugak hezi.
 - jarrera asertiboa

¹⁶ Irakurketa-idazketa prozesuari eta jokaera harremanei dagokien sailkapenez ari gara

- errutinak eta ohiturak.
- afektibitatea eta enpatia
- adimen emozionala.

- **Esku-hartzerako orduan eragileak** kontuan hartu (eguraldia, arroparen kolorea, etab.)

Ikasleari buruzko informazioa jasotzeko: ahozko eta ez-ahozko ezaugarriei erreparatuko diegu, komunikazio-konpetentzia lantzen dugulako eta hau komunikazio beharrak identifikatzeko balioko digulako. Identifikazio honetan, komunikazio-gaitasuna kontuan hartzeaz gain, psikomotorea eta adimenekoa kontuan hartuko ditugu, estuki lotuta baitaude. Are gehiago, inkontzientzia atalasean (umbral) daudenez, kontzientziara pasatu behar ditugu.

Horretaz gain, kontuan hartuko dugu analisi transakzionalaren teoria (Psikoanalisiarekin lotuta). Batez ere ez-ahozko ezaugarriak behatuko ditugu.

- Ahozkoak: fonemak, silabak, etab., zein norabidean erran eta idazten dituen
- Ez ahozkoak: puzzleak egitea, eraikuntzak, puntzoia, antzerkia, etab.

3. BLOKEA: Arazoak eraldatzen ikastea

- Adierazle batzuen arabera ikuskera ezberdinak hautatu ditzakegu (kasu baterako ikuskera bat baino gehiago erabil dezakegu):
 - Adierazleak: adina, nahasmendua, aldatu nahi dena (irakurmen/idazmen prozesua edo jokabidea/portaera).
 - Ikuskerak: humanista, psikoanalista, konduktista, sistemikoa eta kognitiboa.
- Behin ikuskerak aukeratuak, jarrera areagotu edo gutxitu behar dugun erabaki behar dugu eta, horren arabera, teknika batzuk edo beste batzuk hautatu:
 - Jokaerak areagotzekoak: errefortzu positiboak eta fitxen ekonomia.
 - Jokaerak gutxitzekoak: errefortzu negatiboak, atentzioa kendu eta desagertzea, denbora kanpoan, erantzun balioa, gain zuzenketa, errefortzamendu diferentziala, errietak, zigorrak, arautegi proaktiboa.
- Ideia irrazionalak izaten direla eta PT batek bereak izango dituela kontuan hartu behar da ere bai. Esaterako, Albert Ellis-ek dioena kontuan izan behar da. Proposamen honen arabera, pentsamenduak, sentimenduak eta jokabideak norbanakoaren barne modu integratuan jarduten dute. Beraz nahaste emozionala ez dator egindako ekintzetatik, baizik eta ekintza

horiek hautematen ditugunean egiten dugun baloraziotik.

4. BLOKEA: Gelan taldeak gidatzen ikastea

Araudia (jokatze araudia)

- Lankideen arteko koordinazioa ezinbestekoa da, baita familiekin koordinazioa ere. Antolaketa ikaslearekin lan egiten hasi aurretik, bitartean eta ondoren egin behar da.
- Aldez aurretik arautu, zehaztu eta jakinarazi behar da arautegia eta gelan (izan daiteke PT gelan edo gelako talde txiki batekin) zein gelatik kanpo egon behar da, eragin psikologikoa sortzeko. Taldea gidatzeko, egile ezberdinek esaten dutena kontuan hartu dezakegu.

Esate baterako:

- Analisi transakzionalarekin keinuak analizatu daitezke. Geure keinuak erabili ditzakegu hurrek jarrera bat edo beste egiteko.
- Albert Ellis: aldi berean jokabide arrazionala (objektiboa) edo irrazionala (subjektiboa) noiz erabili jakin behar dugu. Batzuetan jokabide batzuk izan ditzakegu haur batekin, bere ondoan dagoenari eragiteko egingo ditugunak. Haur batek jokabide bat duenean pentsatu behar dugu zergatik duen jokabide hori, zer egin dugun guk haurrak jokabide hori izan dezan.
- Gardner: heziketa konstantea beharrezkoa da, egunero errutina batzuk mantendu behar ditugu, ikasleak aktibo mantentzeko.

1.1. PEDAGOGIA TERAPEUTIKOKO ESKU-HARTZE PROTOKOLOA (Jarraibidea)

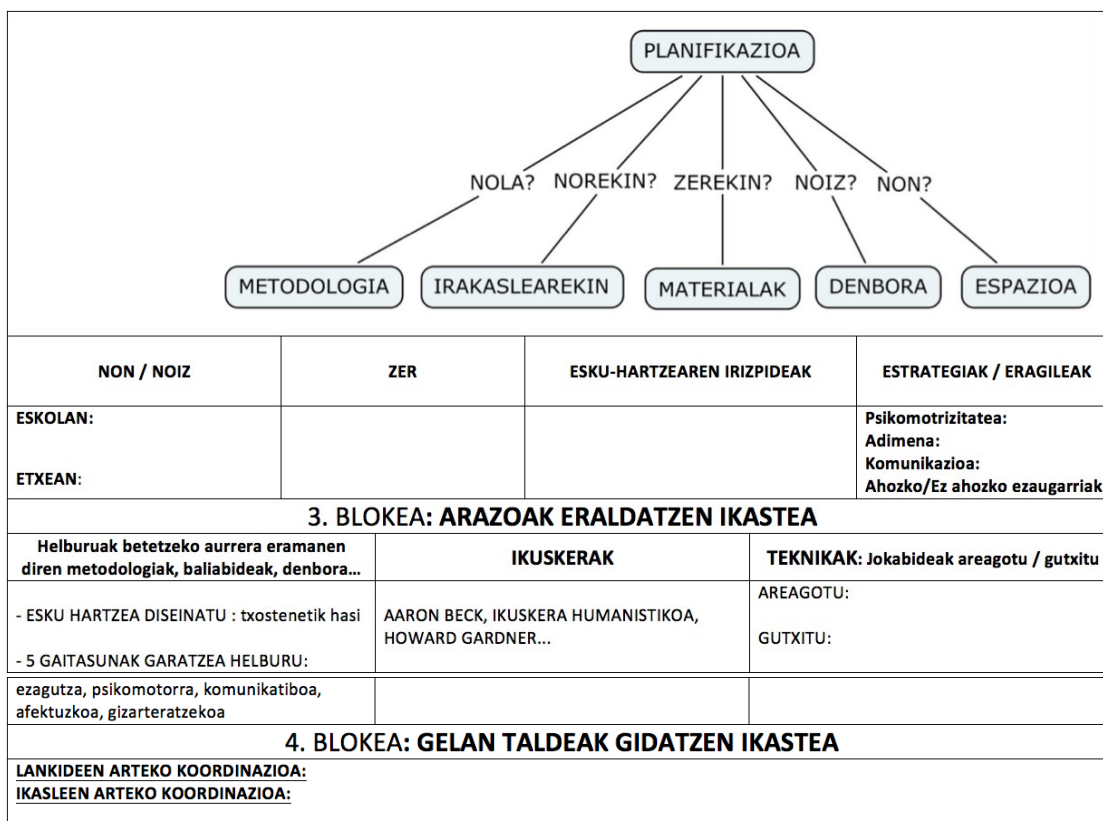
Protokolo honetan jarraitu behar diren urratsak eskema eta taula formatuan jasota daude. Lau bloketan banatu dira esku-hartzean kontuan hartu beharreko oinarritzko kontzeptuak.

1. BLOKEA: Arazoak identifikatzea eta zehaztea.
2. BLOKEA: Ikaskuntza beharrak hautematen ikastea.
3. BLOKEA: Arazoak eraldatzen ikastea.
4. BLOKEA: Gelan taldeak gidatzen ikastea.

Jarraian PT Protokoloaren aplikazioa erraztuko duen taula ageri da:

PROTOKOLOA	PT baten esku hartzearen abiapuntuan → Aniztasun Planaren protokolotik hasi				
TXOSTEN PSIKOPEDAGOGIKOA: egina dagoen edo ez ikusi → bestela, idazten hasi. Kurtso hasieran sortu eta datuak etengabe erregistratu eta ebaluazioka sartu	DELORS-EN 4 ARDATZAK 				
PT bezala 4 OINARRI hauei erantzun gure esku hartzean:	1. IZATEN IKASI	2. EGITEN IKASI	3. ELKARREKIN BIZITZEN IKASI	4. IKASTEN IKASI	
IKASLEAREN PROFILA	KURTSOA ETA ADINA:	NAHASTEA:	NON DAGOEN ESKOLATUTA:	GARAPENKO ZEIN ALDERDITAN ZAILTASUNAK:	IKASLEAREN BEHARRAK (gaitasunei, helburuei, taldeari...) begira
METODOLOGIA					

EDUCA:	Ikaslearen tutoreak sarbidea duen plataforma. Irakasleen artean partekatutako gunea. Irakasleek ikaslearen datuak (lanaren deskribapena + balorazioa) sartu. Kurtso hasieran tutoreak datuak sartu. → EBALUAZIO JARRAIAREN ISLA
Datuak bildu → diagnostikatu → ESKU-HARTU (neurriak)	
1. BLOKEA: ARAZOAK IDENTIFIKATZEA ETA ZEHAZTEA	
Ikerketa-behaketa → Jokabide bat areagotu/gutxitu → Gure presentziarekin gabe egitea	
1. IDENTIFIKAZIO FASEA (Heziketa fasea edo aurrebaluazioa) → Ikerketa, behaketa	
PT bezala behatuko dugun lehenengo gauza: PROZESU OROKORRAK (MOAH) gero aktibatzeko → Lauak beharrezkoak ikaskuntza emateko: IKASKUNTZA ESANGURATSUA	
- Behatu eta datuak bildu (erregistratu) (egunero eta etengabe; gakoa edonon egon daiteke) → ERREGISTRO TAULAK → Zertarako? ITURBURUA ikusteko → Zerk eragin duen zailtasunaren aldaketa edo transformazioa edo hastea. - Nahastearen sintomak eta ezaugarriak erreferentziatzen: - Behaketa kontuan hartzeko alderdiak: <u>Ahots tonua</u>: uhinaren frekuentzia <u>Ebaluazio jarraia</u>: saio guztien erregistroa <u>Gorputz hizkuntza</u>: analisi transakzionala (keinuak) <u>Ezaugarri endogenoak</u> (barne): kanporatzen ez diren portaerazko sintomak → marrazkien, keinuen... bidez ikus daitezke <u>Ezaugarri exogenoak</u> (kanpo): ingurunetik jaso eta pertsonan eragina du → eguraldia... ↓ ITURBURUA IDENTIFIKATU (atzen dagoena)	
2. ZEHAZTE FASEA → Esku hartzearen helburuak definitu (Zer egin?)	
- Aztertutako ezaugarriak zehaztu - Ahots tonua: - Ebaluazio jarraia: - Gorputz hizkuntza: - Ezaugarri endogenoak: - Ezaugarri exogenoak: - DISEINUA: Ikasle honekin nola jokatu - Taldeka edo bakarka: - Denbora mugatu ala ez: - Behaketa eremu ezberdinetan: - Gelaren antolaketa: - Ikas-materialak:	
2. BLOKEA: IKASKUNTZA BEHARRAK HAUTEMATEN IKASTEA	
• NAHASMENDUAREN SAILKAPENA:	
• DEFINIZIOA:	
• EZAUGARRIAK:	
• SINTOMAK:	
• ESKU-HARTZEAREN PLANGINTZA	

1.2. PROTOKOLOAREN APLIKAZIOA KASUEN AZTERKETA EGINEZ

Protokoloa aplikatuz, kasu ezberdinak jaso dira. Atal honetan protokoloa, nahaste ezberdinen adibideetan, nola aplikatu behar den ikustarazten da.

1.2.1. AFN-H

IKASLEAREN PROFILA	KURTSOA ETA ADINA: L.H 2.maila (7-8 urte)	NAHASTEAK: Arreta falta hiperaktibitatearekin (AFHN)	NON DAGOEN ESKOLATUTA: Eskola arrunta	GARAPENEN ZEIN ALDERDITAN ZAILTASUNAK: - ARLO AKADEMIKOAN: erritmoa jarraitzeko, plangintza egiteko, lan-memoria, ordena eta txukuntasuna... - JOKABIDEA: txandak ez ditu errespetatzen, beti lehengoa izan nahi du, ez da ekintzen ondorioez ohartzen.. - KOMUNIKAZIOAN: erraz sentitzen da barregarri, kritikak hartzeko...
METODOLOGIA	ARRETA: arreta selektiboa, arreta sostengatua eta garrantzirik gabeko estimuluetan arreta ez jartzen trebatu HIPERAKTIBITATEA: mugimendu eta hitz gehiegi ez egiteko autoerregulazioa hobetu IMPULSIBITATEA: bulkadaren kontrolan trebatu eta ondorioen ebaluazioan trebatzea FUNTZIONAMENDU KOGNITIBOA: sintesirako gaitasunetan trebatu FUNTZIONAMENDU SOZIOEMOZIONALA: autoestimua berreskuratzeko estrategiak eta problemak ebazteko gaitasunetan trebatu IRAKURKETA: informazioa kodetzen eta ulertzen laguntzea IDAZKETA: kaligrafia eta espazioaren erabilera hobetzea ↓ <u>SOZIOGRAMA</u> → ikaslearen eta beste kideen arteko harremanak <u>IKUSPEGI KONDUKTUALA</u> : Jokabideak areagotzeko edo gutxitzeko teknikak • Denbora tarte bat jarri, estimulu gutxiko tokia, nahi dugun jokabidea goraipatu ... ↓ ERREGISTRO TAULA egin, bertan, klasean irakasleak behatutakoa agertuko da. Lortutako informazioa aztertu eta ondorioak atera.			
1. BLOKEA: ARAZOAK IDENTIFIKATZEA ETA ZEHAZTEA				
1. IDENTIFIKAZIO FASEA (Heziketa fasea edo aurrebaluazioa) → Ikerketa, behaketa				

PT bezala behatuko dugun lehenengo gauza: PROZESU OROKORRAK (MOAH) gero aktibatzeke → Lauak beharrezkoak ikaskuntza emateko: IKASKUNTZA ESANGURATSUA

- Behatu eta datuak bildu (**erregistratu**) (egunero eta etengabe; gakoa edonon egon daiteke) → **ERREGISTRO TAULAK** → Zertarako? ITURBURUA ikusteko → Zerk eragin duen zailtasunaren aldaketa edo transformazioa edo hasia.
 - Nahastearen sintomak eta ezaugarriak erreferentziatzen: arreta falta, kanpo estimuluetatik informazioa jasotzeko zailtasuna, errutinekin arazoak, etengabeko mugimenduan, hitzuna, interesik gabe, zentratzea asko kostatu, ondorioetan ez pentsatu, errespetatzeko zailtasunak arantzunak arinegi, pentsatu gabe jardutea...
 - Behaketa kontuan hartzeko alderdiak:
 - **Ahots tonua:** uhinaren frekuentzia
 - **Ebaluazio jarraia:** saio guztien erregistroa
 - **Gorputz hizkuntza:** analisi transakzionala (keinuak)
 - **Ezaugarri endogenoak (barne):** kanporatzen ez diren portaerazko sintomak → marrakien, keinuen... bidez ikus daitezke
 - **Ezaugarri exogenoak (kanpo):** ingurunetik jaso eta pertsona eragina du → eguraldia...

ITURBURUA IDENTIFIKATU (atzean dagoena)

2. ZEHATZE FASEA → Esku hartzearen helburuak definitu (Zer egin?)

- Aztertutako ezaugarriak zehaztu
 - Ahots tonua: emozioak intentsitate handiarekin adierazten ditu, oso hitzuna da, asko oihukatzen du
 - Ebaluazio jarraia: ubikuitatea → datuak leku eberdineran erregistratu: etxean, patioan, gelan...
 - Gorputz hizkuntza: pentsatu gabe jardun, gauzak indar handiz kendu, jipoiak jaso eta eman...
 - Ezaugarri endogenoak: **MARRAZKIEN INTERPRETAZIOA** → amorrutaz betea, frustrazioarekiko tolerantzia maila desegokia...
 - Ezaugarri exogenoak: jokabide desafiataleak eta aurkariak, kontrolik eza eskakizunen aurrean, bat-bateko umore aldaketak
- **DISEINUA:** Ikasle honekin nola jokatu
 - Taldea edo bakarka: taldea eta bakarka → erritmoa dela eta atzean geratuko da eta laguntza behar izango du
 - Denbora mugatu ala ez: denbora mugatu ordena eta plangintza sustatzeko + atsedendaldiak eman

- o Behaketa eremu ezberdinetan: jantokian, patioan, gelan, taldeka, banaka... - o Gelaren antolaketa: distraigarrietatik urrun, irakaslearengan gertu (konplizitatea), gela egituratu eta antolatuta, errutinak, irakasleak etengabe gainbegiratu du lana eta errefortzua eman, lasai-garbi-poliki hitz egin, ardura txikiak eman (fitxak banatu) - o Ikas-materialak: sinpleak, beharrezkoarekin ariketa burutzeko / laburrak, zehatzak eta ongi sekuentziatuak / bisual eta dinamikoak
2. BLOKEA: IKASKUNTZA BEHARRAK HAUTEMATEN IKASTEA
• NAHASMENDUAREN SAILKAPENA: Irakurketa- eta idazketa-prozesuari loturiko nahastea (garunaren aktibazio/desaktibazioari aurre egiteko zailtasunak) → garunean zerbait • DEFINIZIOA: - arreta mantentzeko, fokatzeko eta zuzentzeko zailtasuna oinarri, - haurraren funtzionamendu akademikoan, pertsonalean eta sozialean eragina duen eta - haurtzaroan hasten den nahasmendua da • EZAUGARRIAK: funtzio exekutiboko mekanismoetan disfuntzioa izatea, problemak ebazteko erabiltzen ditugun funtzio kognitibo, portaerazko eta emoziozkoak kudeatzen dituzten prozesuetan. - Erregulazio emozionala, motibazioa eta arreta → berehalako ondorioa ikusi behar dute - Berreraikitzea → ez dute arazoa zatitzen, ez dute irudi orokorra eta ideiak ez dituzte kanalizatzen - Lan-oroimena → estimulurik gabe informazioa mantentzeko zailtasuna dute - Mintzamenaren barneratzea → ez dute barneko mintzamina eta pentsatzen dutena ahoz esaten dute, ez dute urratsak planifikatzeko gaitasuna ezta aginduak jarraitzeko gaitasuna ere ez... - Zailtasunak ongi zehatzuak - Irudimen handia - Parte hartzea gustoko dute - Eragina autestimu eta harremanetan → Erraz sentitzen dira barregarri

• SINTOMAK: 6 hilabeteetakoak / ubikuitatea - ARRETA GABEZIA: zehaztasunei arretarik ez, antolamendurako zailtasunak, ez du aditzen, ez ditu jarraibideak betetzen, ahalegin jarraitua saihesten du, tresnak ahazten ditu, arduragabea, estimuluak azkar ahazten ditu... - HIPERAKTIBITATEA (motorra edota ahozkoa): hitzuna, saltoka-korrika, zutitu, ezin du lasaitasunez jokatu... - IMPULSIBITATEA: erantzunak arinegi ematen ditu, txandak ez ditu errespetatzen, besteen jarduerak geldiarazi..			
NON / NOIZ	ZER	ESKU-HARTZEAREN IRIZPIDEAK	ESTRATEGIAK / ERAGILEAK
ESKOLAN: Irakasle (tutore) eta PT-arekin ikasgelan egindako jardueretan + ETXEAN: guraso eta familiarekin etxeko jardueretan ↓ TESTUINGURU GUZTIAN	Arruntaz bestelako hezkuntza arreta behar → HEZKUNTZA-ERREFORTZUA (bultzada) - ohiko curriculum - erreferentzia: dagokion gela - hasierakoa / banakakoa / hezkuntza errefortzu jarraitua JARDUERAK: - laburrak eta ongi sekuentziatuak - ardura eta mugimendua eskatzen dituztenak	1. Bost gaitasunak aktibatzea: gaitasun afektiboa, ezagutzazkoa, psikomotorra, komunikatiboa eta gizarteratzekoa bilatu 2. Psikologiaren prozesu orokorrak lantzea: motibazioa, oroimena, arreta eta hautematea garatzeko helburua (MOAH) → INTERESEKO GAIK 3. Txukuntasuna mantentzea: ariketa txukunak eta orden bati jarraiki kognizioari erantzuteko 4. Lateralitatea lantzea: psikomotritzitatea beste arloak garatzen lagundu → IRUDIAK EZKER ETA TESTUA ESKUIN ETA ALDERANTZIZ	Psikomotritzitatea: motritzitate fina eta kaligrafia landu... Adimena: helburuak mailakatuta eta urrats txikietan, edukiak aurretik egituratuta eta antolatuta, oz Komunikazioa: ikaslea pertsonalizatu izenaz deituz, distraigarriak murriztu, hurbil eseri, begizko kontaktua, ozen irakurtzea... Ahozko/Ez ahozko ezaug. AHOZKOAK: - jarraibideak ez jarraitu - gehiegizko hitz egitea - aginduaren kontra egin - galderak pentsatu gabe erantzun eta arin

		5. Mugak hezi: mugak ezagutzen lagundu → mugek autonomia (erabakiak hartzeko gaitasuna) eman, ez askatasuna - Inork baino gehiago behar, baina oinarritzko mugak, egitura eta segurtasuna emateko. - Tolerantzia eta diziplina ongi konbinatu (oreka)	EZ-AHOZKOAK: - akatsak nahigabe - zehaztasunetan ez arreta - begirada galduta/begira baina erne ez - arduragabea - antolamendu falta - taldeko integrazio gutxi - emozioak intentsitate handiarekin adierazi - jokabideak kontrolatzeko zailtasuna
--	--	--	---

3. BLOKEA: ARAZOAK ERALDATZEN IKASTEIA

Helburuak betetzeko aurrera eramanen diren metodologiak, baliabideak, denbora...	IKUSKERAK	TEKNIKAK: Jokabideak areagotu / gutxitu
- ESKU HARTZEA DISEINATU : txostenetik hasi - 5 GAITASUNAK GARATZEA HELBURU: ezagutza, psikomotorra, komunikatiboa, afektuzkoa, gizarteratzekoa	AARON BECK GERTAERA ↓ PERTZEPZIO MODUA ↓ SENTIMENDUA SORTU ↓ JOKABIDEA HUMANISTIKOA: - berari bakarrik gertatzen ez zaiola ikustea eta	AREAGOTU: - Ikaslearekin gako batzuk adostu behar dira ikasleen atentzioa lortzeko eta ekintza bat areagotzeko → konplizitatea - Ahaleginaren arabera errefortzua eman - Talde dinamika = ROL PLAYING - bizkarra eman lanean hasteko eta esan: "oso ongi lanean segi" - Zentzuzko eta berehalako goraipamenak GUTXITU

	jakitea laguntzen ahal diogula "Ahal duzu" esatea → sinistu behar du - Momentuan momentukoa HOWARD GARDNER: Adimen anitzeko teoria → ikaskuntza estilo ezberdinak kontuan hartu → JARDUERAK DINEINATU personarteko harremanak + barruko harremanak	- Iraungipena: hainbat jokabideri arreta ez eskaintzea - Time out edo bakartzea: jarrera desegokiez oihartzeko ikaslea txokora bidaltzea - Fitxen ekonomia: fitxak erabiltzea liskarrak lantzeko - Erlaxazio teknikak irakastea - Gatazken ebazpenean entrenatzea
--	---	---

4. BLOKEA: GELAN TALDEAK GIDATZEN IKASTEIA

LANKIDEEN ARTEKO KOORDINAZIOA: - PT – TUTURE koordinazioa: Argibideak: begizko kontaktua, gertutasun fisikoa, modu labur eta zehatza, jarraibideak errepikatu eta idatzi, jarraibideak betetzekotan → berehalako goraipena - Helburu eta eduki akademikoaren zehaztapena: helburuak mailakatuta eta urrats txikitan, edukiak aurretik egituratu eta antolatu, ikaslearen parte-hartze aktiboa sustatzeko aukera eman: ozenki irakurtzea eskatu Metodologia: ariketa fisikoa, askotariko jarduerak, informazioa antolatze teknikak irakatsi (azpimarratu, eskema...), jarduerak egiteko denbora mugatu, atsedena aldi asko, ariketaz aldatzeko aukera eman... Ebaluazioa irizpideak: proba ezberdinak, ahozko eta idatzizkoak, test, proba bi zatitan zatitu, gako hitzak nabarmentzea, denbora gehiago eman, zailtasunak argitzea, eginahala baloratu... - TUTURE eta beste adituen koordinazioa: esku-hartzearen nondik norakoaren zehaztapena

- Bi irakasleek aldi bereko eskuhartze koordinatua gelan izaera instrumentaleko edukiak lantzeko IKASLEEN ARTEKO KOORDINAZIOA: - Taldekatze derberdinak / taldeen banaketak - Talde elkarreragileak - Proiektuen bidezko ikaskuntza - Solasaldi dialogikoak - Talde dinamika egitea → ROL PLAYING - Leihotatik eta distrakzio-elementuetatik urrun - Irakaslearengandik hurbil eseri - Inguru egituratua, errutinakoa, antolatua eta motibatzailea

1.2.2. DISLEXIA

IKASLEAREN PROFILA	KURTSOA ETA ADINA	NAHASTEA	NON DAGOEN ESKOLATUTA	GARAPENEO ZEIN ALDERDITAN ZAILTASUNAK
	9 urte, LH 3. maila	Dislexia	Bernart Etxepareko ikastetxe publikoan (ikastetxe arrunta) (Ez du egokitzapen kurrikularrik)	- Premiak irakurketa-idazketan: Kontzientzia fonologiko eskasa; lehenbiziko zailtasunak letrak, hitzak eta zenbakiak ikasteaz azaldu. Irakurtzean zailtasunak izateak ulermenean eragiten du. Zailtasunak hizkuntza idatzian. Arreta-gabezia: erraz despistatzen da - Premiak afektuzko garapenean eta garapen sozialean: autoestimua baxuko ikaslea, ikasteko ezintasunak eragindako lotsak emozionalki eragiten dio - Zailtasunak mugimendu-koordinazioan: motrizitate finean - Gauzak gaizki ateratzen zaizkionean frustratu egiten da eta emozioen kontrola galtzen du.
METODOLOGIA	- Arautegi bat zehaztu lankideekin eta ikasleekin adostuz, gelako dinamika denek berdin jarraitzeko - Alber Ellisen adimen exekutiboa: taula bat prestatu - Alderdi kognitiboa, afektiboa eta soziala aztertu. - Ikuspegi konduktuala: Jokabideak areagotzeko edo gutxitzeko teknikak - Ikuspegi humanista - Gardnerren “adimen anitzen” teoria			
	- Erregistroak prestatu, behaketarekin jasotako informazio islatu - Jasotako informazio guztia aztertu eta ondorioztatu			
1. BLOKEA: ARAZOAK IDENTIFIKATZEA ETA ZEHATZEA				
1. IDENTIFIKAZIO FASEA (Heziketa fasea edo aurrebaluazioa) → Ikerketa, behaketa				
Behatuko dugun lehenengo gauza: PROZESU OROKORRAK (MOAH) aztertu gero aktibatzeko → Lauak beharrezkoak ikaskuntza emateko IKASKUNTZA ESANGURATSUA				
- Behatu eta datuak bildu (erregistratu) (egunero eta etengabe; gakoa edonon egon daiteke)→ erregistro taulak → Zertarako? ITURBURUA ikusteko → Zerk eragin duen zailtasunaren aldaketa edo transformazioa edo hasia - Nahastearen sintomak eta ezaugarriak erreferentziatzen - Behaketa kontuan hartzeko alderdiak: - Ahots tonua - Ebaluazio jarraia - Gorputz hizkuntza - Ezaugarri exogeno / endogeno				
2. ZEHATZTE FASEA → Esku hartzearen helburuak definitu (Zer egin?)				
- Aztertutako ezaugarriak zehaztu - Ahots tonua baxua - Ezaugarri exogeno → bero handia egiten duenean nekatuago dago eta ariketak egitea gehiago kostatzen zaio - Ezaugarri endogeno → marrazkiaren interpretazioaren eta grafologiaren bidez (seinale ez ahozkoak aztertzeko baliagarriak) - AHOZKO EZAUGARRIAK: - Ez du irakurri nahi. -Zehaztasun akatsak (letren ordenarekin eta desberdintasun grafiko txikiak dituzten letrak nahastea; letrak edo hitzak gehitzea, ezabatzea edo ordezkatzeta). -Denborazko akatsak (hitza errepikatzea, hitzak silabetan zatikatzea eta atzera itzultzea) -Ahoskatze antzekoak dituzten hitzen ahoskatzean nahastu. -Adierazteko zailtasunak. -Erritmoa eta intonazioa (nekez, erritmora jarraitu gabe eta oker intonatu irakurri).				

- Silaba trabatuekin arazoa du (bl, br...) - "R" fonema esan ordez "L" fonema esaten du - o EZ AHOZKO EZAUGARRIAK: -Liburuekin harreman gutxi -Letrak idazteko modua (irekiak, solteak) → GRAFIA -Ortografia (ortografiaz eta letreiatzeko abileziak jabetzeko arazoak) -Zailtasunak mugimendu- koordinazioan (motrizitate fina eta lodia) -Ez du arkatza modu egokian hartzen. - Paperean idaztean buru makur - Ez du irakaslea begiratzen. Begirada galdua. - Boligrafoarekin jolasten egoten da - Esertzeko jarrera: aulkian belauniko, mahaira iristeko. - Apalategia desordenatuta dauka • Zer lortu nahi dugu? Horretarako zein baliabide? Irakurtzen ikasteko ikaskuntza-metodoak landu (metodo sintentiko fonetiko, metodo globala...); baliabide antzak (irudiak, teknologia berriak, ikus-entzunezko baliabideak...) • Diseinua: Ikasle honekin nola jokatu - o Taldeka edo bakarka → Talde txikitik → konfiantza gehiagorekin sentitzen da eta bere parte hartzea handiagoa da - o Denbora mugatu ala ez → Maltugutasuna - o Behaketa eremu ezberdinetan → Etxean, eskolan (patioan, jantokian, ikasgelan, ateraldietan..) - o Gelaren antolaketa → Ikaslea irakaslearengandik hurbil				
2. BLOKEA: IKASKUNTZA BEHARRAK HAUTEMATEN IKASTEA				
• Nahasmenearen sailkapena: Dislexia zentrala (FONOLOGIKOA) → Ibilbide fonologikoa ez du ondo erabiltzen, ondorioz ez da garatzen behar bezala ibilbide lexikoa • Definizioa: Edozein hizkuntzatarako lexikoa eta adiera bakarreko zeinu konbentzionalak ikasteen agertzen den arazoa da. Hitzak, silabak eta zenbakiak kodetzeko nahiz deskodetzeko ekintzetan disfuntzioak erakusten ditu arazo hau duenak.				
• Ezaugarriak: - Ikasteen: • Memoriaz ikasteko zailtasunak • Jokabideak automatizatze zailtasunak logikotasuna edozeri bilatu nahi diotelako → Esanguratsuki, - logikotasuna bilatuz ikasi • Ikasten dituzten gauzak oso azkar ahazten dituzte • Segida logikoak arazoak irudien bidez egiteko gai dira • Oso pertsona sortzaileak izan ohi dira				
• Sintomak: Jarreretan: • Arreta-gabeziaren ezaugarriak dituzte • Autoestimu baxuko ikasleak izan ohi dira, eta ikasteko ezintasunak eragindako lotsak emozionalak eragiten die • Gauzen antolamenduen eta espazioaren nahasteak → Zehaztasun akatsak → Letren ordenarekin nahasten, hitzak gehitzen / kentzen eta letrak alderantzizkatzen ditu • Denbora-nahasteak → Irakurtzean hitzak errepikatzen ditu • Irakurtzeko eta idazteko zailtasun nabarmenak • Kontzientzia fonologiko eskasa → Zaila egiten zaio fonema bat grafema baten bidez irudikatzen dela → Grafema bakoitzari fonema (soinu) bat dagokiola ez ikusi. • Zailtasunak ortografian • Ulermenean zailtasunak → irakurritakoa ezin ulertzea (azalpena ahozkoa bada, mezua ulertzeko gai da) • Arreta mantentzeko arazoak • Motrizitate arazoak				
NON	NOIZ	ZER	ESKU-HARTZEAREN IRIZPIDEAK	ESTRATEGIAK / ERAGILEAK
Etxean – familian Eskolan: Behaketa espazio ezberdinetan (ikasgelan, patioan, jantokian...). Esku hartzea ikasgelan eta PT klasean bereziki. Bestelako erakundeak: <i>Dislebi elkarteak EAEn, Fedis</i>	Kurtso osoan zehar → Familia eta gainerako profesionalekin (irakasle, orientatzaile, logopeda, laguntza irakasle) etengabeko koordinazioa	FAMILIAN: - Familiaren parte-hartzeak haurren autokontzeptua indartu. - Familiako kideek akatsenatik ikasteko filosofia bereganatuko dute. Akatsei ez diete	Lateralitatea: Egingo ditugun fitxetan lateralitatea landuko dut, irudiak ezkerrean eta testuak eskuinean jarri, eta alderantziz ere eginez. Helburua irakurtzean ulermena hobetzea eta	Haurraren eragiten dituen eragileak behatzea, komunikazio (sozializazioaren gaitasunean oinarrituz: besteekin aurrean, ahots altuan...), psikomotorea eta adimen alderdiak

elkartea, <i>Dislexia sin barreras, Disfam...</i> Español		garrantzi handirik emango eta aurrerapenak goraipatu ko dituzte. - Ordena eta antolamendua zainduko dute. - Ikaskutza prozesuan zailtasunak badaude normalizat hartu, emaitzak lortuko dituela ikusaraziz. ESKOLAN: - Tutoreak haurrari tratu "normala" eskaini eta maite duela adierazi. - Haurrari bakoitzak bere ezaugarri / gaitasun positiboak dituela azaldu. - Baloratua sentitzea lortu. - 4 esparrutan esku hartu: 1. Materialak egokitzea 2. Metodologia egokitzea 3. Ebaluazio prozedurak egokitzea 4. Emoziozko eta gizarte alderdiak	zehaztasunez garatzea. Mugak hezi: Zerbait idatzi edo irakurtzerakoan erabakiak hartu behar ditu bere gaitasunak eta beharrak kontuan hartuz. Beraz, testuak zein galderak bere mugetara egokituko ditut (bere mailari egokituz). Arreta, hautematea, oroimena eta motibazioa psikologiako oinarriko prozesuak jarduera guztietan landu. Testuetan jorratzen diren gaiak bere adineko interesei egokitu beharko dira motibagarriak izan daitezten. Txukuntasuna mantentzea: Ariketak txukunak izan behar dira eta ordena bat jarraitzen dutela ziurtatu behar da. Izan ere, txukuntasun minimo bat izaten ez bada, gure inguruan kaos bat badago, buruan ere kaosa izatea eragiten du.	oinarrituta: • Irakurketa besteen aurrean eta altuan egitea (besteek entzungo dutenez, gaitasun afektiboa ere landuko da). • Antzerki bat egitea: haurra narratzaileetako bat izanen da (antzerkia jarraitu beharko du eta horrela lateralitatea landuko da).
			Bost gaitasunak aktibatzea: Ariketak moldatzerako edo hautatzerako orduan, ariketa horien bidez garatu beharreko bost gaitasunak lantzea bilatuko da; afektuzko gaitasuna, ezagutzazko gaitasuna, gaitasun psikomotorra, gaitasun komunikatiboa eta gizarteratzeko gaitasuna.	
3. BLOKEA: ARAZOAK ERALDATZEN IKASTEA				
HELBURUAK betetzeko aurrera eramanen diren metodologiak, baliabideak, denbora... + 4. BLOKEA: GELAN TALDEAK GIDATZEN IKASTEA	Materialak egokitzea	Teknologiaz lagunduriko planteamendua: - Grabagailuak, kaseteak, MP4 formatua eta antzeko teknologiak - Ordenagailua eta zuzentzaile ortografikoa erabiltzea - Ikus-entzunezko materiala - Jakintza eskuratzeko ikasleek irakurketaz bakarrik baliatu behar ez izateko - Entzunezko liburuen bilduma bat osatzea, ikasleek testu literarioak "irakurtzeko" - Ikusizko baliabideen bilduma bat osatzea, gaien puntu nagusien eskemak; PPT aurkezpenak... - Letra handiz eta argiz idatzitako materiala - Testu gutxi eta zehatzeko fitxak. - Testu motibagarriak eta egokiak eskaini ikaslearen interesen arabera - Irudiez baliatu		

		Kontzientzia fonologiko idatzizkoa nahiz ahozkoa finkatzeko ariketak
	Metodologia egokitzea	- Kokapena gelan → ahalik eta hurbilen irakaslearengandik - Metodologia inklusiboa → Elkarlanean ikasteko teknikak, talde malguak, talde elkarrengarileak, tertulia literarioak... - Testu-idatzian oinarritutako irakaskuntzaren alternatiba → ZENTZUMEN ANITZEKO IRAKASKUNTZA → Ikusmen/entzumen Denbora malgutasunez erabiltzea → Denbora gehiago ematea pentsamendua antolatzeke eta ariketak egiteko - Irakurketa-idazketa berriro ikastea bi irizpide errespetatuz: - Erritmoa ikaslearen ezaugarrietara egokituz - Akatsik gabeko ikaskuntza: arrakasta hasieratik Helburua ez da azkar irakurtzea → automatizatzea baizik Ez zuzendu sistematikoki idazlanean izandako akats guztiak, lantzen ari direnak baizik. Lan zama arindu, ez sinpletu
	Ebaluazio prozedurak egokitzea	- Ebaluazioa ikasleen ezaugarrietara egokitzea → ikaslearen hasierako mailaren arabera ebaluatzea gabeziak dituen alorretan egindako aurrerapenak, ez besteen mailaren arabera - Proba motak: - Ahozko azterketak egiteko aukera - Test motako probak - Galderak zailtasunaren arabera ordenatzea - Azterketetako idatzizko materiala grafikoz eta irudiz osatzea - Azterketak / ariketak egiteko denbora malgua - Ebaluazioan irakurri beharreko liburuak kontu handiz aukeratzea →
		gustuak, zailtasuna, interesak... Garaiz abisatu
	Emoziozko eta gizarte alderdiak	- Bere zailtasuna ezagutzen dugu, ez dugu estali behar - Bere lanen indar-guneak azpimarratu - Ez mugatu bere irudimena - Lana antolatzen lagundu - Beste ardurak eman gelan
IKUSKERAK	IKUSPEGI HUMANISTIKOA	“Zuk ahal duzu” esan behar dugu. Hori sinistu behar du. Modu positiboan. Pertsona orok zuzentze eta lorpen positiboetarako berezko ahalmena du. - Pertsonaren ulermena bere mailan jartzen garenean lortuko dugu soilik, bere lekuan jarri behar gara. Gure lana bakarrik bideratzea izango da. - Jarduera terapeutikoa esperientziaren unean unekoa eta lekuan lekukoa izan behar da. Momentuan gertatzen ari dena. Momentuan momentukoa: motorikoki oso motela bada adibidez, baina fonemak baldin badakizki, psikomotrizitate gelara eramango dugu. Oztopoei aurre egin. Garapena bultzatu behar dugu. Oztopo bat norberaren irudi negatiboaren ikaskuntza da. <u>IKASGELA IREKIAK</u> - Helburua da ikasleen autoestimua garapena. - Ikaskuntzan malgutasuna: bereziki elkarlanak egiten dira, sormenari eta norberaren ezagutzara orientatuak. - Irakaslearen rola: orientatzailea. - Ikasleek zehazten dute zer den garrantzikoena ikasteko: libre dira

		haien hezkuntza helburuak eta metodoak erabakitzeko. Autoebaluazioa egingo dute. Ebaluazioa kualitatiboa izango da ez kuantitatiboa. Terapia gestaltikoa: Helburu gisa pazienteak zenbait sintomei gainjartzeaz gain, osatuagoa eta sortzaileagoa izatea izanen litzateke. Horrela, suertatzen zaizkion blokeo egoeretatik askatzen du eta honen satisfazioa, autoerregulazioa eta hazkuntza bultzatzen ditu
	GARDNER "ADIMEN ANITZEN TEORIA"	Irakasleak ikasleen ikaskuntza estiloak kontuan hartuz (gaitasun edota adimen anitzak) jarduerak diseinatu behar ditu.
	SISTEMIKOA	Familiarekin harremana, lanketa
TEKNIKAK:	Jokabideak areagotzeko teknika konduktualak	Laudorioa → Jokabide baten osteko. Deskriptiboa izan behar du. Zintzasunez eta ahots-tonu goxoz esan behar da. Ikaslearen arreta egokia jasotzea → Begiradez edo irribarrez. Irakasleak ariketa bat egitean, noizbehinka irakaslea ondoan izatea. Irakurketa eta idazketarekiko jarrera positiboa areagotzeko: esperientzia atseginak sortuko iraslearen interesen arabera
	Jokabideak gutxitzeko teknika konduktualak	Emozioen kontrol eza gutxitzeko: dortokaren teknika → Haurrari erakutsi "dortoka" hitzak dakarren erantzuna: begiak itxi, besoak gorputzera itsatsi eta burua sorbalden artean sartu dortoka bat bere oskolean sartzen den moduan. Lasaitzen ikasi.

1.2.3. HAUR DEPRESIOA

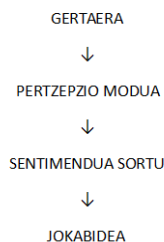
IKASLEAREN PROFILA	KURTSOA ETA ADINA	NAHASTEA	NON DAGOEN ESKOLATUTA	GARAPENEN ZEIN ALDERDITAN ZAILTASUNAK (Zailtasun arloak edo ezaugarriak 5 gaitasunak eta alderdi psikosomatikoak kontuan hartuta)
	LH 5 (10 urte)	Bere gurasoen dibortzioak eragindako depresio exogenoa (LH4. mailako 3. ebaluaketan diagnostikatua)	Sarrigurengo Ikastetxe Publikoa (ikasle berria)	AFEKTIBOA: Tristura, interes-gabezia eta suminkortasuna KOGNITIBOA: Kognizio mailan duen pertsonalizazio pentsaera distortsionatuak (auto kritizismoak), hau da, bere gurasoek bere erruagatik dibortziatu direla pentsatzeak eragiten dio: Pesimismoa, erruduntasun sentimenduak, autoestimu baxua, errendimendu akademikoaren beherakada ... KOMUNIKATIBOA: SOZIALA: Isolamendua, bakardadea, herabetasuna... Harreman sozialak eta integrazio maila: Patia: ikasle berria denez, pixka bat lotsatuta dago, baina arazo larriena depresioa eragindako humorea da, ez duelako bere ikaskideekin erlaziozatu nahi, bakarrik dago eta genio txarrez, beraz, lagun berriak egiteko arazoak ditu. Eskolaz kanpoko ekintzak: gimnasia erritmikoa egiten du, gustuko duenez eta betidanik ezagutzen dituen neskekin

				dagoenez, bere jarrera pixka bat hobetzen da eta alaiago dago. ➤ JOKABIDEZKOA: Klasean diziplinarik eza: klasean ez du atentziorik ipintzen, bere munduan murgilduta dago, despistatuta, ez du lan egin nahi, ez du parte-hartzen, isilik dago, zerbait egitea lortu nahi badugu arreta deitu behar zaio eta gainera, etxerako lanak egin gabe ekartzen ditu. • SOMATIKOA: Energiaren galera, apetituaren gutxitzea, loaren asaldurak eta hipoaktibitatea. *Ikasleak gaitasun, arlo zein taldean aritzeko dituen arazo edo zailtasunak kontuan hartuta, argi eta garbi ikusten da jokabide eta harreman prozesuetako nahaste baten barruan kokatu dezakegula eta depresioa nahaste psikiatrikoa dela kontuan hartuta, profesionalen laguntza behar duela, hau da, terapia egin behar duela (esku-hartze farmakologikoa egin daiteke botika antidepresiboak hartuz, baina orokorrean depresioa duten haurren %90ak terapiarekin gaitzen du, gainera, osasun arloari dagokio, ez hezkuntzari). Modu honetan,
				autoestimua eta autokontzeptua sakon landu beharrekoak dira, baita emozioen lanketa ere eta nola ez, gizarte harremanak.
METODOLOGIA	Ikasle honek terapia psikologikoa jasoko duenez, ezinbestekoa da berarekin lan egiten duten irakasle guztiek honen berri izatea. Modu berean, tutorea, PT eta psikologoaren arteko komunikazioa bermatzea oso garrantzitsua da, bi astetan behin bilduko direlarik. Beraz, profesionalen arteko koordinazioa egotea ezinbestekoa da. Era berean, Itxasoren gurasoekin komunikazioa izatea faktore garrantzitsua da, baina bereizturik daudela kontuan hartuta, banan-banan egingo ditugu bilerak. ➤ KLASEKO KUDEAKETA: • Irakasleak ikasle guztiak berdin tratatu, demokratikoa izan → jarrera proaktiboa • Klasea U moduan jarri: lotsati edo lan egiteko gogorik ez badu, inoren atzean izkatatu ezin duenez, lan egitera behartu eta ikaskideekin harremanetan ezartzera behartzen dugu. • Klasean ikasle ireki baten ondoan ezartzea: besteak hitz egiten duenez, harekin harremana izateko behartuta dago. • Ikasleak gustuko dituen errutinak ezarri: normalean desmotibatuta baldin badago, gustuko duen zerbait ezartzerakoan interesa pizten diogu. • Klasearen aurrean trebea den arlo baten inguruan galdetzea edo etxerakolana zuzentzeko esatea: ikaskideen aurrean ongi gelditzen denez, konfidantza itzultzen diogu. • Gauza bat ongi egiten duen bakoitzean zoriondu: errefortzu positiboaren bidez ikaslea animatzen dugulako, beti ere koherentea izanik. • Ikaslea integratzeko 4 pertsonetako talde desberdinak egin. • Patioan denon artean aritzeko jolasak proposatuko ditu. • Astean bitan psikologoarengana joan.			

• Taldeko zein bakarkako tutoretzak ➤ ERABILITAKO IKUSKERAK: kognitibo konduktuala, arrazoizko portaera arrazionala, adimen emozionala, adimen anitzen teoria, humanismoa, sistemikoa eta J.A. Marina				
1. BLOKEA: ARAZOAK IDENTIFIKATZEA ETA ZEHATZEA				
1. IDENTIFIKAZIO FASEA (Heziketa fasea edo aurrebaluazioa) → Ikerketa, behaketa				
Ikasleari duela hiru hilabete depresioa detektatu zioten, baina tartean uda igaro da eta terapia psikologikoa jarraitu du, baina aurten haren gurasoen bereizketa dela eta hezkuntza zentroa aldatu du eta berria da ikastetxean. Beraz, orain, momentu honetan dituen beharrak identifikatzeko tresna desberdinak erabiliko ditut:				
HELBURUA	1. Emozionalki nola dagoen jakitea	2. Harreman sozialak aztertzea: ikasleen arteko harreman sozialak, estatusak, integrazio mailak... zein iritzi duten Itxasorekiko eta hein handi batean, ikusteko norekin duen erlazio handiagoa Itxasok edo gutxienez, modu idatzian nola sentitzen den jasotzeko, ez baitu hitzik esaten.	3. Bere buruarekiko duen autokontzeptua eta autoestimua ezagutzea.	4. Jaten duena kontrola
TRESNA	<u>Emozioen erregistro taula:</u> PT-ak nola sentitzen den arabera apuntatzea eta bestetik, ikasleak egunero nola sentitzen den taula	<u>Bakarkako soziograma</u>	Fisikoki berarekin antza handia duen neska baten irudi ezberdinak erakutsi eta horren ipuin edo istorio bat idaztea eskatu,	Jantokiko zaintzaileak ikasleak jaten duena eta jaten ez duena (kantitate plateran uzten duena, gustatzen ez zaiona...)
eta etxean, gurasoak inplikaturuz. Eskolan: <u>Behaketa</u> espazio ezberdinetan (ikasgelan, patioan, jantokian...).	zehar → Familia eta gainerako profesionalekin (irakasle, orientatzaile, psikologoa, laguntza irakasle) etengabeko koordinazioa.	dagokion mailan FAMILIAN: - Familiaren parte-hartzeak haurraren autokontzeptua indartu. - Ordena eta antolamendua zainduko dute. ESKOLAN: - Tutoreak haurrari tratu “normala” eskaini. - Baloratua sentitzea lortu. - taldekako jarduerak egin sozializatzeko. - 4 esparrutan esku hartu: 1. Materialak egokitzea 2. Metodologia egokitzea 3. Ebaluazio	erantzuteko→ mugak hezi, jarrera asertiboa, errutinak, afektibitatea, adimen emozionala.	lentzuteak garunaren barnean uhin armonikoak sorrarazten ditu eta ondorioz, erlaxazioa, kontzentrazioa eta produktibitatea areagotzen ditu. Bestetik, kantuarekin lotutako ariketak ere egin daitezke. Kantua haurraren barneko korapiloak eta kezak desegiten laguntzen duen tresna eraginkorra da. Honen bidez adierazi ahal dute sentitzen dutena, eta horretaz gain, beraien burua askatzeko aukera ere ematen du. b) Masajeak: haurrari energia ematen dio. Hau bi kausa ezberdinetatik gertatzen da, alde batetik, gure eskuak azalarekin kontaktuan jartzean tentsioan dauden muskuluak lasaitzen eta biguntze direlako eta beste aldetik, zirkulazioa harmonizatu egiten duelako. c) Gorputz heziketa (dantza): dantzaren bitartez harreman pertsonalak hobetzen dira, eta norberarekiko eta ingurunearekiko harmonizazioa hobetzen da. Dantzatzea gorputzaren malgutasuna lantzea da. Gorputz malgu batek, adimen malgu batek bezala, pertsona askatasunean hezte

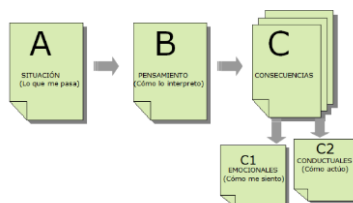
		prozedurak egokitzea 4. Emoziozko eta gizarte alderdiak PSIKOLOGOAREKIN - Errudun sentimendua gutxitu - Autoestimua indartu		ahalbidetzen du. Dantzan bi elementu dira ezinbestekoak: musika eta taldeko gainontzeko pertsonak, komunikazioan eta taldeko integrazioan laguntzen dutenak. Eta gainera, jarduera fisikoa denez, osasunarentzat oso mesedegarria da dantzatzea. d) Taldeko tutoretzaz gain, gelako haurrekin bakarkako tutoretzak egitea komeni da. Bakarkako tutoretzen bidez gelako haurrei buruzko informazio ugari jasotzen da. Irakasleak ikaslearengan konfiantza sustatzen badu, intimitateak konfidentziak egiteko aukera ematen du. Haurrei beren egunerokotasunari buruz (familia, eskola, lagunak...), beren sentimenduei buruz, beren etorkizuneko proiektuei buruz, etab. galdetzea oso aberasgarria izaten da, bai elkar ezagutzen joateko bai eta, behar izanez gero, laguntza emateko ere. Haurrak bere pozak eta kezak beste norbaitekin elkarbanatzeak asko lasaitzen eta arintzen du, eta datorkionari aurre egiteko indarrak ematen dizkio. e) Haurrek taldean beste haurrekin lan
				egitea sustatu. Depresio-sintomak dituzten haurrak indarrez ahulago egon daitezke, besteak baino autoestimu baxuagoa izan dezakete, lanerako motibaziorik gabe egon daitezke, etab. Besteekin talde-lanean, ikaskideen pentsatzeko eta egiteko moduetatik asko ikas dezakete eta beren buruan hainbeste ez pentsatzen lagun diezaiekete. f) Klasean umore ona sustatu. Eguneroko gertakariei buruz eta norbere buruari buruz barre egiten irakatsi, umore onak arazoak txikiagotzen laguntzen baitu. g) Haurren sormena landu. Sormenari esker, besteak beste, eguneroko bizitzan suertatzen diren arazoei aurre egiteko irtenbideak topatzen trebeak izan daitezke haurrak.
3. BLOKEA: ARAZOAK ERALDATZEN IKASTEA + 4. BLOKEA: GELAN TALDEAK GIDATZEN IKASTEA				
Zehaztutako helburuak lortzeko hurrengo IKUSKERATAZ baliatu, beti ere: txostenetik hasita eta 5 gaitasunak (ezagutza, psikomotorra, komunikatiboa, afektuzkoa, gizarteratzekoa) garatzea bermatuz.				
KOGNITIBISMOA (AARON BECKE-EN TERAPIA KOGNITIBO KONDUKTUALA)				

- Hasiera hasieratik depresioak lantzeko garatu zelako eta hori delako Itxasoren arazo edo gainontzeko zailtasunen eragile nagusia.
- **Terapia kognitiboaren ideia nagusia:** gertaerak irudikatzen direla uste duenez, triste eta apal dago, eta horrek jateko, lan egiteko, gainontzekoekin harremanak gogoak kentzen dizkio.

Terapia honen osagarri bezala, **ALBERT ELLIS-en arrazoizko portaera emozionalaren terapia** erabili → ABC teoria erabili

Jokatzen modua: Itxasori erakustea logikarik gabeko ideiak eta superstitzioak bere ikaren oinarrian daudela (modu iraunkorrean).

Modu berean, emozioen esku-hartze honetan, ezinbestekoa da **Danie Goleman-en Adimen Emozionalaren teoria** erabiltzea, izan ere, gizakiok gure sentimenduak ezagutzeko, adierazteko eta ulertzeko gaitasuna daukagu, baita gainontzekoenak ere (enpatia) eta horrek gure bizitzako arlo desberdinetan abantailak ditu, baina **Itxasok horiek identifikatzen eta adierazteaz gain, depresioak edo bere buruarekiko duen autokontzeptu negatiboak sortarazi dizkion sentimendu negatiboak positiboak bihurtu behar ditu, batik bat horiek bere bizitzako arlo desberdinetan (akademikoan, somatikoan, harreman sozialetan) eragiten dizkiolako.**

Hezkuntza emozionala lantzeko baliabideak:

- Deskribapena lantzeko fitxak.
- Sormena lantzeko jarduerak, erlajazio jarduerak, rol-playing, dantzak, musika, titereak...
- Interakzioa eskatzen duten jarduerak.
- Egunero agertzen diren gatazkak gelan erabiltzea enpatia garatzeko.

Hauek guztiak Itxasoren interesa eta lan egiteko gogoak pizteko, baita besteekin interakzionatzeko jarduerak direnez, haserre keinu edo irudi hori baretzeko.

- **PENTACIDAD egin:** Ikasle bakoitzak bere burua ezagutzea eta onartzea du **helburu**, hala nola gizarteratzeko prozesuan hobekuntzak lortzea ikasteko arazoak konpontzeko, erabakiak hartzen ikasteko, eta modu berean, ondo komunikatzeko eta emozioak autorregulatzeko. **Justu itxasok behar duena bere autoestimua areagotzeko eta bere buruarekiko duen irudi pesimista eta erru sentimendu hori gutxitzeko.**

Atoestimu altua lortzeko beste bide bat **Gardner-en Adimen Anitzen Teoriaren** barruan aurkitzen den inteligentzia intrapertsonala landu.

HUMANISMOA	
Eric Berneren Analisi Transakzionala	Carl Rogers-en Psikoterapia
- Itxasoren autoestimu eta autokontzeptua hobetzeko eta ondorioz,	- Depresioa laguntza psikologikoa behar duen gaixotasuna delako.

ikaskideekin harreman positiboak edukitzea. - Analisi estrukturala (estimulu transakzionalak/keinuak sortu): lanean jartzeko - Emozioen erregistro taularekin jarraitu emozioen identifikaziorako. - Arlo afektiboan: "laztanak egin" - Haserraldietan: harremanaren lidergoa hartu → bere konfidantza gureganatu, ez jarri jarrera desfentsiboan, lasai eta gertutasunez mantendu. → komunikazio moduak hobetu: epaiketa moralistak ekidin eta modu asertiboan berarengandik espero dudan adierazi.	- Humanismoa ikuskera subjektiboa den aldetik, ikasleak kontatzen didanatik hasi eta hortik jarraitu, hau da, bere gurasoen dibortzioaren errua berea delaren ideiatik hasi. → esperientzia eta autokontzeptuaren arteko elkarrenergina - Bere ulermen mailari jaitsi nola sentitzen den jakin ahal izateko, enpatia. - Oztopoei aurre egin: bere buruarekiko duen irudi negatiboa kentzen ahalegindu
IKASGELA IREKIA: - Helburua: ikaslearen autoestimua garapena - Ikaskuntza mailak: bereziki elkarlanak egiten dira, sormenari eta norberaren ezagutzara orientatuak. - Autoebaluazioa egin: Ebaluazioa kualitatiboa izango da ez kuantitatiboa. (egunero nola sentitu diren adieraztea)	
SISTEMIKOA Itxasoren depresio exogenoa bere gurasoen dibortzioak eragindakoa da, hau da, familia sistemaren funtzionamenduan egondako aldaketa batek eragindakoa. Hori dela eta, PT bezala familia sistema diagnostikoa egin behar dut, familiako kide bakoitzarekin elkarriketak edukiz.	
JOSE ANTONIO MARINAREN ADIMENAREN TEORIA - Itxasok alderdi emozional eta afektiboan dituen arazoak edo zailtasunak dira gainontzeko arloetan eragiten dizkietenak eta hauek gainditzeko prozesua motela da oso, baina ikastetxera pertsona bezala hazteko gain, zerbait ikastera dator eta alderdi horretatik klasean parte-hartzeko eta lokarturik ez gelditzeko motibatu behar dut. Hori dela eta, Marinaren Motibazioaren HIRU DESIRAK kontuan hartuko ditut:	

1.2.4. GARUN PARALISIA

IKASLEAREN PROFILA	KURTSOA ETA ADINA: L.H. 1.zikloa (8 urte)	NAHASTEA: Garun paralisia: Desgaitasun fisikoa eta mintzamen asaldura	NON DAGOEN ESKOLATUTA: Eskola arrunta	GARAPENEN ZIN ALDERDITAN ZAILTASUNAK: Eguneroko bizitzako alderdietan zein ikaskuntza prozesuetan zailtasunak. -PSIKOMOTOREA: Jarreraren kontrola eusteko (esertzeko era, posturak kontrolatzeko zailtasunak), borondatezko mugimendu koordinatuak egiteko eta orekarik eusteko, mugimenduak erregulatzeko eta motrizitate fina eta lodia maneiatzeko (tresnak eustea) zailtasunak. Askotan, ezin dituzte giharrek lasaitu, ezta atsedenean dagoenean. -KOGNITIBOA: Ingurunea aztertze zailtasunak, hau da, esperientzien bidez ikasteko. Ingurune fisikoarekin elkarrekin gutxiago duenez, objektuak manipulatzeko, haiengan eragiteko zailtasunak. Arreta mantentzeko, oroimenean eta ideiak arrazoiatzeko zailtasunak. Zailtasunak espazioaren, denboraren eta objektuen ezaugarrien gaineko oinarriko kontzeptuak behar bezala ezartzeko. -KOMUNIKATIBOA: Normaltasunez mintzatzeko eragozpenak, arnasketaren eta organo fonartikulatarioen koordinazio akatsen erruz. Zailtasunak adierazteko eta elkarriketa bat jarraitzeko. Komunikatu nahi duena ulertzeko zaila. Fonemen artikulazioaren arazoak. -SOZIALA: elkarrekin gutxi ingurune fisiko eta sozialarekin; beraz arazoak ingurunearekin konektatzeko eta erlazioatzeko. Zailtasunak gizarte esperientzia elkartrukeatzeko, baita	IKASLEAREN BEHARRAK: -PSIKOMOTOREA: Mugimenduak jarrera egokia kontrolatzea. Tokiz aldatzeko gaitasuna eta objektuak eskuan erabiltzeko trebezia. Mugimenduak zehaztasunez egitea, motrizitate fina eta lodia garatzea. -KOGNITIBOA: Esperientzien bitartez ikastea eta ideien arteko erlazioa eratzea. Arreta mantentzea. -KOMUNIKATIBOA: Ahozko zein ez ahozko komunikazioa trebatzea, adierazten ikastea. -SOZIALA: Ingurunearekin harremanatzea, ingurunearekin elkar eragitea. Trebetasun sozialak eta gizarte arauak garatzea. -AFEKTIBOA: Interes eta motibazioa garatzea, bere irudia erakitzea eta irudiarekiko
				trebetasun sozialak garatzeko. Besteekin jolasteko zailtasunak. -AFEKTIBOA: Antsietatea, autoestima urria, motibazio eta arreta eskasa. Lotsa edo gaizki sentitzeagatik ez du parte hartzen; baita pasibotasuna izan ohi du. Norberari buruzko irudi irrealak. -SENTSIBOA: Ukitzenaren galera eta alderdiak, erregulatzeko zailtasunak (gauzak hartzean indar gehiegi edo gutxiegi erabili). Espazioa antolatze eragozpenak. Minaren, presioaren, hotzaren edo beroaren sentimenduen zati baten galera.	autoestimua bermatzea. Bere burua onartzea eta ziurtasuna izatea. -AUTONOMIA: Bere beharrak asetzeko, bere ahalmenen arabera, autonomia lortzea. Ekintza ohikoaren: jantzea, jantziak kentzea, garbitasuna, jatea.
METODOLOGIA	Arautegi bat zehaztu lankideekin eta ikaslearekin adostuz, gelako dinamika denek berdina jarraitzeko. Ikaslearen ikaskuntza funtzionala eta esanguratsua bermatu. Hau da, eguneroko bizitzan erabilgarriak izango zaizkion ikaskuntzak planteatu, bere beharrak eraldatzeko. Planteamenduak errealistak, zer lortu nahi den eta dauden baliabideak kontuan izanik. Ikasketa kooperatiboko estrategiak bultzatu, ikaslearen parte hartzea sustatzeko. - Ikasteko berezko motibazioa errazten duten estrategiak: egitura ez-lehiakorrek, egindako ahaleginak eta prozesua baloratzea. Arreta lortzeko: Bat bateko zaratak eta soinuak saihestu, giro lasaia, klasean gehiegizko ikusizko estimulazioa saihestu, lamina eta horma irudietan ongi perfilatuak eta hondoarekin kontrastea duten marrazki garbiak erabiltzea, aurrez aurre hitz egin ahozko azalpenak ematerakoan. Ikuspegi desberdinez baliatuko gara ikaslearen ikaskuntza adierazgarria izan dadin: Ikuspegi konduktuala: Jokabideak areagotzeko teknikak; ikasleak egiten duen edozein errealtazio positiboaren aurrean goraiatu. → Errefortzu positiboak erabili, hitzaren bitartez (“Egin duzuna oso ongi dago, jarraitu horrela”). Ikuspegi humanista: Irakaslea ikaslearen azalean jartzea, enpatizatzea, ikaslea nola sentitzen den ulertzea. → Ikaslearen sentimendu eta pertzepzioekiko sentiberatasuna izan. Irakasleak ikaslearekiko gertutasuna eta ikaslearen adin kronologiko eta interesak kontuan hartu. Ikaslearen lan erritmoa errespetatu eta ikaslearen autoestimua garatzen lagundu. Klasean konfiantza giroa sortu. Psikoanalista: Ikaslearen prozesu afektiboa eta inkontzientiaz arduratzen dena. Oinarriko jarrera afektibo bat txeratu duen aztertu eta hori bermatu. Ikuspegi ekologikoa: Hartuko diren neurriak ahalik eta funtzionalenak izatea, bere egunerokotasunerako esanguratsuak izatea. Ikaslearen testuinguru hurbilenera moldatu helburuak.				

	• Ikaslearen ikasteko erritmoari egokitu: Abiadura eta zehaztasuna batera eskatzen dituzten jardueretan, ikasleak duen jarduteko erritmoa errespetatu. Jarduerak pausu txikietan zaitu eta zati horien zailtasuna progresiboki planifikatu. Jarraibide partzialak eman eta jarraibide batetik bestera tarte egokia utzi, ikasleak mezuak prozesatzeko. Jarduera ereduak aurkeztu, ikusizko laguntzak. • Hautemateko arazoei aurre egin: Ikasleari aurrez aurre eta begien parean hitz egin. Tamaina ertaineko marrazkiak eta laminak aurkeztu (eskematikoak, funtsezko xehetasunekin, fondo konplexurik gabe). Koloreen kontrastea duten marrazkiak aurkezte. Horma irudiak erabiltzen direnean, ikasleak tamaina txikiagoko marrazki berdinak mahian edukitzea. • Pizgarrien sistema: Motibazioa bermatzeko ikusizko kontaktua, kontaktu fisikoa, gehien gustatzen zaiona edo hitzeko errefortzu positiboa. • Laguntza mota desberdinak: laguntza fisikoak, hitzekoak eta ikusizkoak. • Hezkuntza emozionala: Emozioak landu Pentacid⁴ programaren bidez. • Zentzumen anitzeko ikaskuntza: Informazioa jasotzeko zentzumen kanal desberdinak erabiltzea. Ikaslearen aurrerapenak aztertzeko eta behar berriak agertuz gero konturatzeko, erregistroak prestatuko dira, behaketarekin jasotako informazioa isladatuz. Jasotako informazioa aztertu eta ondorioak aterako dira, behar izatekotan metodologian zenbait elementu gehitu edo eraldatuko dira.
1. BLOKEA: ARAZOAK IDENTIFIKATZEA ETA ZEHAZTEA	
1. IDENTIFIKAZIO FASEA (Heziketa fasea edo aurrebaluazioa) → Ikerketa, behaketa	

⁴Pentacid: Ikaslearen ongizate indibiduala eta soziala bilatu, ikasleen autoestimua, alderdi kognitiboa, emozionala, pertsonala eta gorputz adierazpena lantzeko erabilia. Bost eremuetan garatu: Emozioak, sintonia, elkarbizitza, komunikazioa, ikasketa,

PT bezala behatuko dugun lehenengo gauza: PROZESU OROKORRAK (MOAH) gero aktibatzeke → Lauak beharrezkoak ikaskuntza emateko: IKASKUNTZA ESANGURATSUA • Behatu eta datuak bildu (erregistratu) (egunero eta etengabe; gakoa edonon egon daiteke) → ERREGISTRO TAULAK → Zertarako? ITURBURUA ikusteko → Zerk eragin duen zailtasunaren aldaketa edo transformazioa edo hasia. - o Nahastearen sintomak eta ezaugarriak erreferentziatuz: Mugimendu kontrolatzeko eta tresnak manipulatzeko arazoak, esperientzien bidez ikasteko arazoak, hitz egiteko eragozpenak, elkarrekin gutxi ingurune fisiko eta sozialarekin, autoestimua urria, ukimen aldaketak ... - o Behaketa kontuan hartzeko alderdiak: ▪ Harreman sozialen azterketan: besteekin harremanatzen den, harremanatzeko trebezia duen, gizarte rola errespetatzen dituen, ingurunearekin konektatzen den ... ▪ Afektibitatea: bere buruarekiko duen irudia, nolako jarrera eta sentimendu dituen egun bakoitzean, emozioak azaleratzeko modua ... ▪ Komunikazioa: Ulergarri mintzatzen saiatzen den, nahiak eta beharrak adierazteko ahalegina ... ▪ Psikomotorea: Nolako mugimenduak, mugimenduak kontrolatzeko ahalmena ... ▪ Kognitiboa: Arazoen konponketa bilatzen duen, ideiak erlazionatzen dituen, esperientzietatik abiatuz ikasten duen, arreta mantentzen duen ... ▪ Ezaugarri endogenoak (barne): kanporatzen ez diren portaerazko sintomak → marrazkien, keinuen... bidez ikus daitezke ▪ Ezaugarri exogenoak (kanpo): Inguruneetik jaso eta pertsonan eragina du → eguraldia... - o Behatzeko eta beharrak hautemateko baliabideak, tresnak eta metodoak: ▪ Soziograma: ingurune sozialaren eragina behatzeko. ▪ Ahozko eta ez ahozko seinaleei adi egon. ▪ Maila kurrikularra neurtzeko taulak.

▪ Ezaugarri fisikoak. ▪ Analisi transakzioanala: keinuak, begirada behatu. ▪ Testak eta frogak pasako zaizkio ITURBURUA IDENTIFIKATU (atzen dagoena)
2. ZEHAZTE FASEA → Esku hartzearen helburuak definitu (Zer egin?)
• Aztertutako ezaugarriak zehaztu ○ Ezaugarri exogenoa: Ahots tonua zezeldua, tonu baxua. Mingaina kontrolatzeko, arnasketa eta ahots kordak kontrolatzeko arazoan ondorioz, zaila suertatzen da bera ulertzea. Mugimendu mantoak, nahigabekoak, mugimendu deskoordinatuak. Gorputz adierazpenik ez. Bat bateko umore aldaketa. ○ Ezaugarri endogenoak: Antsietatea gainontzeko ikasleen erritmoa jarraitu ezin duenean, zerbait ateratzen ez zaionean frustrazioa. Pasibotasuna eta motibazio gutxi. Emozionalki gora beherak. ○ Datu kualitatiboak: emozioak (nola dator goizero, etxera itzultzeko momentuan nola dagoen ...), nola dagoen gainerako ikaskideekin jolastean eta lan egitean, patio garaian, jantokian... ▪ Ebaluazio jarraia: ubikuitatea → datuak leku ezberdineran erregistratu: etxean, patioan, gelan... ○ Datu kuantitatiboak: Zenbatetan egiten duen pixa eta kaka gainean, zenbatetan beharrak adierazi, ariketa bat burutzeko denbora, zenbat irauten duen buru-belarri ariketa batean ... • DISEINUA: Ikasle honekin nola jokatu

○ Talde txikiak klaseko edukiak lantzeko, gainontzekoekin elkarerraginean ikasteko, komunikazioa garatzeko, imitazioz ikasteko, parte hartzeko eta erlazionatzeko aukera izan dezan. ○ Bakarka: ikasleak bere eremu pertsonala gara dezan eta beharrei aurre egin dezan; autonomia garatuko duelarik. ○ Sakontasun maila desberdineko edukiak dituzte unitate didaktiko eta proiektuak diseinatu eta aurrera eramane. Helburu funtzional desberdineko jarduerak burutu. Zailtasun maila desberdineko jarduerak programatzea. ○ Jarduera ereduak aurkeztu, ikusizko laguntza eskaini. ○ Bi irakasleen aldi bereko esku hartze koordinatua eman daiteke. ○ Denbora mugatua, tarte txikiak ezarri jarduera batentzako ikaslea saia dezan denboran burutzen. Aurreikusitako helburuetara iristeko denbora egokitu. Denbora mugatua ordena eta plangintza sustatzeko. Atsedendia eman. ○ Komunikazioa bermatzea: komunikazio sistema gehigarriak erabili. Komunikazioa dago, baina esanguratsua egiteko gehigarriak ezarriko zaizkio hobetzen laguntzeko → Komunikazioa osatu eta areagotzeko. ○ Behaketa eremu ezberdinetan: jantokian, patioan, gelan, taldeak, banaka... ○ Irakaslearen jarrera eta jokabidea zein izango den erabaki irakaslearen aurrean ▪ Ahots tonu aproposa, tonuagatik ulertuko du haserre ala pozik gauden. Lasai, garbi eta poliki hitz egin. ▪ Gorputz hizkuntza egokia ▪ Ikaslea gehiegi ez babestu. Akatsak egin dezan utzi, asko ikasten baita. ▪ Ikasleak dituen potentzialtasunak azpimarratu eta ez mugapenetan soilik zentratu. ▪ Komunikazioa ahalbidetzen duten egoerak sustatu. ▪ Ebaluazio jarraia, saio guztiak erregistratuko dira. ○ Gelaren antolaketa, materialak, apaingarriak, etab. ▪ Ikastetxean alde batetik bestera pasazko inongo arazorik gabe ibili ahal izateko egokitzapenak (arrapalak, barandak, korridore zabalak, igogailuak ...)

- Eskolan altzari bereziak, mugitzaileak oztoporik ez izateko eta eroso eseri ahal izateko (eserleku irristagaitzak, aulkaren bizkaralde egokitua ...) - Material didaktiko egokitua (orokorrak eta IKT-ak erabilerrazagoak bilatzeko asmoz: Euskarriak ipini, material magnetikoak ...) - Gela txukun, gauzak beti leku berdinean bere kabuz hartzeko - Gela txokoka antolatu: txoko batetik bestera bere kabuz, materialak manipulatzea, besteekin jolastu... Gela egituratua eta antolatua o Indarguneak, baliabideak, kalteak edo arriskuak eragin dezaketen ERAGILEAK identifikatu, ikaslearen ingurunean (eskola, familia...). DAFO-AMIA (Ahuleziak / Mehatsuak / Indarguneak / Aukerak) ereduaren oinarritutik egin daitezke.
2. BLOKEA: IKASKUNTZA BEHARRAK HAUTEMATEN IKASTEA
NAHASMENDUAREN SAILKAPENA: Irakurketa-idazketa prozesuan eragiten duen eta harreman edo portaeran eragina duen nahasmendua da. DEFINIZIOA: - Anomalia neuromotorea, garuneko lesio batek eragindakoa. - Garuneko alferzia dela eta, - iraunkorra den mugimenduaren asaldura eta gihar tonu altua duena. - Haurraren funtzionamendu akademikoan, pertsonalean eta sozialean eragina duen eta - haundunaldian, erditzean edo jaio ondoren gerta daitekeena. EZAUGARRIAK: - Lesioa umearen garunaren garapen fase garrantzitsuetan gertatzen da. - Lesioak mugimendua kontrolatzen duen garuneko zentroari eragiten dio. - Lesioa ez da progresiboa. Behin sortzen dela, ez du aurrera egiten ezta larriagotzen ere. - Lesioa sortzearen jatorria askotarikoak dira. - Mugimenduaren trastornoak gain, bete arazo batzuk ere izaten dira: ikusmenaren, entzumenaren, ulermenaren, arretaren ... asaldura. SINTOMAK: - Bat- bateko zurruntasuna: Posizio gehienetan, adibidez gora begira, oso zaila suertatzen da enborra ongi jartzea. - Biguntasuna: Haurraren burua erori egiten da eta ezin du altxatu. Airean eusten dutenean, bere beso zein hankak zintzilikatuta gelditzen dira. Umea oso gutxi mugitzen da.

- Garapen motela: Haurrari burua altxatzea, esertzea eta bere eskuak erabiltzea kostatzen zaio. Normalean gorputzeko atal bat bestea baino gehiago erabiltzen du. - Elikadura urria: Haurrari zurgatzea eta irenstea asko kostatu. Bere mihiak esnea eta beste elikagai batzuk bota egiten ditu. Ahoa ixteko zailtasunak. - Ezohiko jokabideak: Negar eta garrasi asko egin ahal du. Gaizki lo egiten duenean suminkor jarri daitezke. Haurrak hiru hilabeteetan ez du irribarrerik egiten.			
NON / NOIZ	ZER	ESKU-HARTZEAREN IRIZPIDEAK	ESTRATEGIAK / ERAGILEAK
ESKOLAN: Irakasle (tutore) eta PT-arekin ikasgelan egindako jardueretan + ETXEAN: guraso eta familiarekin etxeko jardueretan ↓ IKASLEAREN BIZITZAREN TESTUINGURU ETA HUNE GUZTIAK Haurrak autonomia eta mintzamina hobetzen duen heinean, laguntzan desagertzen joan da eta aldizkakoak izatera pasako dira.	<u>1. Curriculumeke egokitzapena sarrerako elementuetan:</u> -Materialen didaktikoaren eta eskolako altzarien egokitzapena -Profesional desberdinen koordinazioa: tutorea, orientatzailea, pedagogia terapeutikoko irakaslea, logopeda, fisioterapeuta eta hezkuntza laguntzailea. <u>2. Curriculumeke oinarrituko elementuetan egokitzapena:</u> -Ebaluazio prozeduretan, ahozko laguntzak, laguntza fisikoak edota laguntza materialak hautatuko dira ikaslearen hurbileko garapen eremuari egokitzeko. -Metodologian (ikaskuntza hierarkizatu, denbora egokitu ...)	<u>1. Bost gaitasunak aktibatzea:</u> gaitasun afektiboa, ezagutzazkoa, psikomotorra, komunikatiboa eta gizarteratzekoa bilatu. <u>2. Psikologiaren prozesu orokorrak lantzea:</u> motibazioa, oroimena, arreta eta hautematea garatzeko helburua (MOAH) → INTERESEKO GAIK <u>3. Lateralitatea lantzea:</u> Antolaketa espaziala behatuz. Psikomotrizitatea landuz, beste arloak garatzen lagundu. <u>4. Mugak hezi:</u> Mugak daudela erakutsi. Ikasleari mugen erabakiak hartzen utzi behar zaizkio (erabakiak hartzen utzi) → autonomia garatu. Mugen egiturek segurtasuna ematen die. Tolerantzia eta diziplina konbinatu. <u>5. Errutinak eta ohiturak:</u> Biorritmoak errespetatu eta zaintzei lagundu. Eguneroko bizitzan funtzionatzeko beharrezkoak dituen	1. Esku hartzerako orduan eragileak: <u>Ahozko/Ez ahozko ezaug.</u> AHOZKOAK: -Hitz egiteko eragozpenak, ahotsa ateratzeko oztopoak. -Hitz solteak eta esaldi laburrak. -Ahots zezeldua EZ-AHOZKOAK: -Antsietatea eta autoestimu urria -Motibazio eta arreta eskasa -Pasibotasuna -Besteek ulertzen ez diotenean edo zerbait egiten lortzen ez duenean haserretu eta frustratu -Keinuak egiten ditu, seinalatu eta begiekin adierazi 2. Estrategiak: <u>-Irakaskuntza intzidentala:</u> Ikaslearen interesa erakartzen duen zerbaitez

	Ikaslea dagoen etapako helburu eta edukiak izanen ditu erreferentetzat. -Autonomia garatzeko helburuak gehituko zaizkio.	ohiturak landu (komunera bakarrik joan, garbiketa pertsonala...) 6. Txukuntasuna mantentzea: ariketa txukunak eta orden bati jarraiki kognizioari erantzuteko 7. Afektibitatea eta enpatia: gizarte harremanak hobetzen. Besteen ikuspuntua kontuan hartuz, harremanak eraikitzea. Gaitasun sozialak. 8. Adimen emozioanala: Emozio desberdinak landu eta hauek identifikatzen ikasi eta modu egokian adierazten ikas.	baliatu horren inguruan mintzatzeko → hizkuntza areagotzeko. -Jokabide-eredu edo modelaketa: Jokabideak imitatzea. -Problemen ebazpena: arazo bat identifikatu eta irtenbideak proposatu -Komunikazioa: Komunikazio jokabideak behatu eta probestu → Ahozko hizkuntza funtzionalaren garapena → Komunikazio sistema gehigarriak komunikazioa osatu eta areagotzeko. -Dramatizazioa: Eguneroko bizitzan beharrezko trebetasunak entsaiatu → Jolas sinbolikoa -Zeregin bat azpi zereginetan banatzea: Pausu bakoitzean arrakasta baten sentsazioa -Hitzeko eta ez-ahozko komunikazio erabili: laztanak, keinuak, begiradak ...
--	---	---	---

3. BLOKEA: ARAZOAK ERALDATZEN IKASTEA

Helburuak betetzeko aurrera eramanen diren metodologiak, baliabideak, denbora...	IKUSKERAK	TEKNIKAK: Jokabideak areagotu / gutxitu
- ESKU HARTZEA DISEINATU : txosten psiko pedagogikotik hasi. → Hemen ez badaude, banakako egokitzapen kurrikularrean egonen dira. ↓ Hortik, informazioa jaso eta helburuak osatu:	HUMANISTA: -Ikaslea erdigunean, bere beharrak eta nahiak kontuan eduki. Enpatia eta motibazioa (ahal duela) bermatu. -Bere gaineko irudi okerra aldatzen lagun, berari bakarrik gertatzen ez zaiola ikustea eta laguntzeko gaudela ikusarazi. KONDUKTISTA: -Autonomia eta autoestimua sustatu	AREAGOTU: - Ikaslearekin gako batzuk adostu behar dira ikaslearen atentzioa lortzeko eta ekintza bat areagotzeko → konplizitatea - Ahaleginaren arabera errefortza eman -Batzuetan amaierako lana ebaluatu ordez prozesua kontuan hartu -Entrenamendua: mota berdineko jarduerak behin eta berriz errepikatu, konfiantza hartzeko.

-Helburuak osatzen 5 GAITASUNAK GARATZEA kontuan hartu: ezagutza, psikomotorra, komunikatiboa, afektuzkoa, gizarteratzekoa	-Errefortzu positiboak eman ("Bikain egin duzu!, Saiatu zarela nabari da!") NEUROPSIKOLOGIA: -J.A. Marina: Garapen integrareko tresnak. -Bere buruarekiko segurtasuna indartzen dituen ariketak eta esperientziak. -Autoestimua eta autokontzeptua indartzeko ariketak. ERIC BERNE: Análisi transakzionala. -Laztanak, nahita egindako estimuluak (bostekoa eman, irribarrea, "oso egin duzu!" esan, begiradak) -Ipuinak: ipuin motoreak, pertsonalitate desberdinak landu, gainontzeko ikasleek desgaitasuna beste modu batean uler dezaten ... AARON BECK: -Gertaera → Pertzepzio modua → Sentimendua sortu → Jokabidea.	-Emozioak landu (Pentacidad) -Zentzuzko eta berehalako goraipamenak -Teknika konduktualak: - Laudorioa: Jokabide baten ostean, deskriptiboa izan behar du, zintotasunez eta ahots tonu goxoz esan behar da. - Arreta: Begiradak edo irribarrez, ikaslearen jokabidea labur komentatu, ikaslearekin elkarriketa laburrak. Ikasleak ariketa bat egin bitartean, irakasleak nohizbehinka haren ondoan egon. - Kondukta fisikoa: Ikaslearen ondoan eseri, afektiboak diren keinuak. GUTXITU -Iraungipena: Atentzioa kendu jokabide txarra duenean -Gainzuzenketa -Ez da zigorrak erabiltzeko -Arrazoiaren bidez: agianduak ematean edo errieta botatzeko zergatiak azaldu. -Porrot egiten duen sentsazioa ezabatu -Time out edo bakartzea: jarrera desagokiez ohartzeko ikaslea txokora bidaltzea -Fitxen ekonomia: fitxak erabiltzea liskarrak lantzeko -Erlaxazio teknikak irakastea -Gatazken ebazpenean entrenatzea
---	---	---

4. BLOKEA: GELAN TALDEAK GIDATZEN IKASTEA

LANKIDEEN ARTEKO KOORDINAZIOA: - Lankideen arteko koordinazioa ikaslearekin lan egiten hasi aurretik, bitartean eta ondoren; baita familiarekin ere. - Familiarekin informazioa etengabe elkar banatu, bilerak egin. - Familiari informatu egiten ari garenaz eta haiek ere erabakiak hartzeko aukera eman.

- o Familiari profesionalak prestatutako orientazio gida bat eman.
- PT – TUTOR koordinazioa:
 - o Aldez aurretik arautu, zehaztu eta jakinarazi arautegi bat egonen dela gelan, ikaslearekin lan egiten duten profesionalen artean adostutakoa.
 - o Argibideak: begizko kontaktua, gertutasun fisikoa, modu labur eta zehatza, jarraibideak errepikatu eta idatzi, jarraibideak betetzekotan → berehalako goraipena
 - o Helburu eta eduki akademikoaren zehaztapena: helburuak mailakatuta eta urrats txikitik, edukiak aurretik egituratu eta antolatu, ikaslearen parte-hartze aktiboa sustatzeko aukera eman.
 - o Metodologia: jarduerak egiteko denbora mugatu, atsedenaldi asko, ariketaz aldatzeko aukera eman...
 - o Ebaluazio irizpideak: proba ezberdinak, eginahala baloratu...
- TUTOR eta beste adituen koordinazioa: esku-hartzearen nondik norakoaren zehaztapena
- Bi irakasleen aldi bereko eskuhartze koordinatua gelan izaera instrumentaleko edukiak lantzeko

IKASLEEN ARTEKO KOORDINAZIOA:

- Taldekatze derberdinak / taldeen banaketak
- Talde elkarreragileak
- Proiektuen bidezko ikaskuntza
- Solasaldi dialogikoak
- Talde dinamikak egitea
- Irakaslearengandik hurbil eseri
- Inguru egituratua, errutinazkoa, antolatua eta motibatzailea

1.2.5. ASPERGER SINDROMEAK

1.2.6. DISLEXIA ETA AFN-H

IKASLEAREN PROFILA	KURTSOA ETA ADINA: L.H 5.maila (10-11 urte)	NAHASTEA: Dislexia eta arreta falta hiperaktibitatearekin eta inpultsibitatearekin (AFHN).	NON DAGOEN ESKOLATUTA: Eskola arruntean, Elorri ikastetxe publikoan.	GARAPENKO ZEIN ALDERDITAN ZAILTASUNAK: - ARLO KOMUNIKATIBOAN : euskara eta ingelesean, ulermen, bereganatze eta ekoizpen arazoak. - ARLO KOGNITIBOAN : arreta gabezia eta hiperaktibitatea; eta ikasteko antolakuntza, txukuntasuna eta autonomia gabezia. - ARLO AFEKTIBOAN : adimen emozionalean. Emozioen autokontrol eza batzuetan eta autoestimua baxua.	IKASLEAREN BEHARRAK (gaitasunei, helburuei, taldeari...) begira.
METODOLOGIA	Eskolan ikasle honekin lan egiten duten profesionalak honako ikuskeretatik abiatuz lan egingen dute: Ikuspuntu humanista → ikaslearen lekuan jarri eta konfiantzazko giroa sortu. Ikuspuntu konduktuala → jokabideak areagotzeko (laudorioak, arreta jartzea eta kontaktu fisikoa eskaini, ez nabarmenki, konstanteki baizik) edota jokabideak gutxitzeko (time out) teknikak erabili. Ikuspuntu sistematikoa → haurraren hezuntzan parte hartzen duten elementu aktibo guztiak kontuan hartu. Ikuspuntu kognitiboa → prozesu kognitiboko atalak kontuan hartu.				

1. BLOKEA: ARAZOAK IDENTIFIKATZEA ETA ZEHATZEA

1. IDENTIFIKAZIO FASEA (Heziketa fasea edo aurrebaluazioa) → Ikerketa, behaketa

- Hizkuntzen ikaskuntzan, arreta mantentzerakoan, antolakuntzan eta txukuntasunean nahiz adimen emozionalean dituen **zailtasunak zehatzuko** ditugu:
 - Nahastearen sintomak eta ezaugarriak** behatu.
 - Ezaugarri **endogenoak** behatu.
 - Ezaugarri **exogenoak** behatu.
 - Emaitza eta prozesu akademikoak** gertutik aztertu. (Maila kurrikularra, irakasleen balorazioak, azterketen emaitzak...).
 - Ahozkoak eta ahokoak** ez diren seinaleak behatu.
- Datuen erregistrarako **aldagaiak**:
 - arreta jartzeko denbora, interesen arabera arreta,
 - irakasgaia, motibazioa, arreta eta emaitzen arteko lotura,
 - berdinen arteko ikaskuntza eta harremanak
 - irakasleekin eta laguntza taldearekin harremana
 - erraztasunak zein zailtasunak,
 - ingurugiroaren eragina,
 - emozioen kudeaketa,
 - ikaslearen gorputz-hizkera, ahots-tonua,
 - metodologia aldaketaren eragina,
 - bere baldintzek (TDAH eta dislexiak) bere autokontzeptuan edo autoestimuan duten eragina,
 - ikaslearen nahastearen ezaugarri propioak eta ohikoak.
 - txukuntasun ezaren eta txukuntasunaren arteko eragina ikaslearengan
 - orain arte izandako egokitzapenak funtzionatu duen ala ez.
- Datuen erregistrarako erabiliko diren **teknikak**:
 - Maila kurrikularrerako taulak erabiliko ditugu ikaslearen beharrak hautemateko eta erregistratzeko, bai ingelesean, bai

matematiketan eta baita inguruen. 4. mailako curriculum eta 5. mailakoa kontuan hartuz. - o Azterketen emaitzak eta egindako lanak. (Azterketa luzeetan oso emaitza txarra, azterketa erdia ongi, bukaera oso gaizki). - o Grafologia. - o Familiarekin elkarriketa informala. - o Ikaslearekin elkarriketa informala. - o Behaketa parte-hartzailea. - o Aurreko aldagaiak kontuan hartzen dituzten taulak, aldagai horien harremana edo lotura adieraziz. Erregistro taulak. - o Profesionalen arteko bileren aktetan eta txosten psiko-pedagogikoan teknika hauen eragina (datu esanguratsuenak) laburtuko da. • Behaketa eremu zabala izanen da: eskolako ikasgai guztietan, jolastorduan, etxean (gurasoen eta irakasle partikularren bitartez) eta eskolaz kanpoko jardueretan. • Behaketa denbora intentsiboa izanen da arazo bat dagoela detektatzen denean, behaketak bi aste iraun dezake lasai aski. Ondoren, ebaluazio jarraia bidez ikuskatuko dute ikaslearen hobekuntza edo ez. • Arazaoren iturburua/k identifikatu beharko dugu/ditugu. Adimen-maila ez denez baxuagoa, hala edo nola ikasleak aurrera egin du; baina, ezagutzak lortzeko bidea (kasu honetan, kodea; hizkuntza) oztopaturik duenez (erabiltzen dugun moduan), ezin du bere garapen pertsonala behar duen moduan egin.
2. ZEHAZTE FASEA → Esku hartzearen helburuak definitu (Zer egin?) • Behin zailtasunak identifikatuta, helburu zehatzak formulatuko ditugu. • Komunikazioan: • Euskaran. ▪ Ikaskuntza erritmoa errespetatzea eta garapena eman dadin estrategiak eskaintzea. ▪ Hiztegia aberastu beharra. ▪ Testuak sortzeko baliabideen beharra. ▪ Ulermena garatzeko beharra. • Ingelesean. ▪ Jarrera negatiboa positibo bihurtzea (esperientzia positiboen bidez). ▪ Ikaskuntza erritmoa errespetatzea eta komunikatzeko oinarritzko gaitasuna lortzea, sintetizatuz, baina zehazki eta egoki dakiena

menperatuz. • Hiztegia aberastu beharra. • Testuak sortzeko baliabideen beharra. • Ulermena garatzeko beharra. • Kognitiboan: • Arreta mantentzeko gaitasunean. ▪ Klasean emandako edukiak konstantzia batez eta bereziki, garrantzitsuak diren kontzeptuetan arreta mantentzea. • Ikasteko antolakuntzan eta autonomian. ▪ Konstantzia izatea. ▪ Txukuna eta kontzientea izatea. ▪ Autonomoki etxerako lanak egiten hastea edo ikasten jartzea. ▪ Materiala eskuragarri izatea, bai etxean bai klasean. • Material zainketan. ▪ Txukuntasuna eta garbitasuna izatea lortzea. • Afektiboan: • Adimen emozionalean. ▪ Autoestimu baxutik bere buruan konfiantza lortzea. ▪ Emozioen identifikazio eta auto-kontrola. • Ezaugarri endogenoak: arreta jartzen du asko interesatzen bazaio, baina denbora mugatua da beti. Autoestimu baxua du, besteak baino maila gutxiago duela uste du. • Ezaugarri exogenoak: gurasoak ez dute bat ere ez euskararik hitz egiten. Oso guraso lanpetuak dira eta hiru anai dira. Eskolaz kanpoko, baina eskolarekin loturik dauden psiko-pedagogoa eta irakasle partikularrek akademikoki laguntzen dute, baina aldi berean, eskolako gauzez nekatzen da eta denborarik ez duela dio. • Datu kuantitatiboak, maila kurrikularrean, hiztegi falta, ulermen gaitasun gabezia, testuak sortzeko zailtasunak agertzen dira. Azterketen emaitza txarrak dira, gero eta azterketa luzeagoak, oraindik emaitza okerragoa. • Datu kualitatiboak: • Bere letra eta idazteko modua bere emozioen isla garbia da. Haserre dagoenean, asko markatzen du arkatza, zikinago idazten du... Lasaiago dagoenean, txukunago idazten du. • Gustatzen zaizkion ikasgaietan azterketa hobeak egiten ditu.

DISEINUA: ikaslearekin horrela jokatu da: - Ikasleak talde txikietan edukiak landu beharko ditu, izan daiteke berdin arako tutoretzen bitartez. - Teoria eta jarduerak oso tartekatuz egon beharko dira, ikaslearen arreta mantentzeko. - Behaketa ikasturtearen lehenengo hamabostaldian egingo da, gero noizbehinkako (hilabetearen behin, adibidez, datuak bilduz eta garapena jarraituz). - Irakasleak/profesionalak beti lasaitasunez hitz egingo dio. - Arreta deitzeko teknika akordatu dute irakaslearen eta ikaslearen artean. - Hizkuntza arloetan egokitzapena egingo zaio (ingelesean, euskarari, matematikako problemetan). Baita ingurunean testu luzeegietan ere bai. - Besteen ezberdina dela autokontzeptua izan ez dezan, bere autoestimuan eta bere auto-irudian kaltegarria denez, hartzen ditugun neurriak diskretuak izan behar dute beste ikasleekiko, ezkutatu gabe, baina publikoak ere egin gabe.
2. BLOKEA: IKASKUNTZA BEHARRAK HAUTEMATEN IKASTEA
NAHASMENDUAREN SAILKAPENA: Irakurketa- eta idazketa-prozesuari loturiko nahastea.
DEFINIZIOA: AFN-H: arreta jartzeko eta erantzunak emateko zailtasunak eratzen dituen nahaste neurologikoa. Dislexia: Hitzak, silabak eta zenbakien kodetze nahiz deskodetze ekintzetan disfuntzioa.
SINTOMAK: AFN-H: arreta-gabezia, autokontrol-gabezia, ikaskuntzarako arazoak, jarrera eta portaera desegokiak (batzuetan, oldarkorrak), sentimenduen egonkortasun eza eta autoestimua baxua. Dislexia: Gauzen antolamenduaren eta espazioaren nahasteak, denbora-nahasteak, irakurtzeko eta idazteko zailtasunak, arreta mantentzeko arazoak eta motrizitate-arazoak.

• ESKU-HARTZEAREN PLANGINTZA			
NON / NOIZ	ZER	ESKU-HARTZEAREN IRIZPIDEAK	ESTRATEGIAK / ERAGILEAK
Non: eskolan, etxean, psiko-pedagogoarekin eta irakasle partikularrekin aplikatuko dugu. Irakaslea eta PTarekin klasean eta etxean gurasoek egiten dituzten jardueretan (errutinak, etxeko lanak...), baita irakasle partikularrekin ere bai. ↓ TESTUINGURU GUZTIAN Noiz: ikaskuntzan arazoak sortu eta berehala esku-hartuko dugu; noski, arazoaren identifikazio eta	Curriculum egokitzapen ez-esanguratsua: urte bateko egokitzapen maila izango du hizkuntzan eta ingelesean. Testu arinagoak beharko ditu ikasterako orduan ikasgai guztietan eta laguntza matematikako problemen ulermenean. PT-aren laguntza jaso dezakegu ikasgela barruan, irakasleekin arreta geureganatzeko teknikek funtzionatzan duten arte.	Lateralitatea: irakurtzeko abiadura lortzeko, ulermena hobetzeko eta zehaztasunez garatzeko. Txukuntasuna: inguru ordenatua eta antolatua izan behar du. Berak antolakuntza errutinak eta estrategiak garatu behar ditu. Mugak hezi: interesen arabera irakurketak eta haren interesetik hain hurbil ez daudenak irakurri behar dituzenez, tartekatuz irakurri behar du, irakurtzen duen denbora adi egon dadin. Denbora laburra, baina anitzagoak. Berdina gustuko ez duen irakasgaiekin, bere jarrera negatiboa eta ez egiteko nahia gaingatu behar dugu. Berezkoa duen mugitzeko behararen mugak ezagutu behar ditu, mugitzen utziko diogu, baina	Psikomotrizitatea: - mugitzen utziko diogu, mugak kontuan hartuz. - talde lanetan ordenagailuan idatziko du. Komunikazioa: - Irakasleekin akordatuakotako keinuak izango ditu arreta jartzeko. - Testuak idazteko metodologia ezberdinak. - Azterketen/material didaktikoaren formatu egokituak (handiagotako, kode motz eta zehatzarekin,

zehaztea egin ostean. Gainera, esku-hartzea mantenduko da, ikasleak estrategiak bereganatzen dituen arte edo egokitzapen zuzena ematen den arte.		ezingo du klasea oztopatu eta mugitzeko momentuak akordatu ditugu. Psikologiako oinarrizko prozesuak jarduera guztietan landuko ditugu, baina batez ere, hautematea, motibazioa eta arreta. Testuetan jorratzen diren gaiak bere adineko interesei egokitu beharko dira motibagarriak izan daitezten. Beraz, nahiz eta bi urteko atzerapena izan, landuko ditugun gaiak bere benetako adinera moldatuko dira, sozializazioa bermatzeko eta bultzatzeko. Interesatzen zaizkigun edo berezko garrantzia duten estimulu edo ezagutzen hautematea ahalbideratu behar dugu, horietan arreta jar dezan lortuz. Bost gaitasunak: batez ere, afektibitatea (adimen emozionala), komunikazioa (hizkuntza kodearen hobekuntza) landuko ditugu ezagutzazko gaitasuna (ikasgaietako edukiak) ere gara dadin.	garrantzitsuenaz azpimarratuz...). • Adimena: - o Arreta: Idazteko beharrezkoak diren oinarritzko materiala bakarrik izanen du. Irakasleekin akordaturako keinuak izango ditu arreta jartzeko. - o Interesak kontuan hartu, bere arreta bereganatzeko eta hizkuntzetan duen jarrera ezkorra gainditzeko. • Afektiboan: - o Emozioak identifikatzen lagundu, galderen bidez. - o <u>Golemanen</u> hezkuntza emozionala lantzeko baliabideak: erlaxazioa, role-playing, musika, txontxongiloak...
---	--	---	---

			- o <u>Analisi transakzionala (BERNE)</u>. - o Bere gaitasunean sinistartzeko, autoestimua landuz.
--	--	--	---

3. BLOKEA: ARAZOAK ERALDATZEN IKASTEA

Helburuak betetzeko aurrera eramanen diren metodologiak, baliabideak, denbora...	BEK puntuak: hezkuntza-erantzuna.	TEKNIKA: Jokabideak areagotu / gutxitu
• Txosten psiko-pedagogikoan. • Banakako egokitzapen kurrikularrean.	• Ikastetxe-mailako erabakiak. (Aniztasunari erantzuteko protokoloa). • Ziklo/ikasgela mailako erabakiak. • Curriculum egokitzapena. (Hizkuntzetan 4.mailako edukiak landu). • Egokitzapenak giza baliabide eta antolakuntzan. • Egokitzapenak hornikuntzan eta baliabideetan. • Denbora egokitzapena. (Ikaslearen erritmoa errespetatu, kasu honetan, denbora laburreko jarduerak komenigarriak lirateke). • Ebaluazio prozedurak. • Jarduera mota eta sekuentziak. (Jarduera	Jokabideak areagotzeko: • Irakurketa eta idazketarekiko jarrera positiboa areagotzeko: esperientzia atseginak sortuko ditugu ikaslearentzat, interesen arabera jokatuz. • Irakaslearekin akordaturako arreta keinuei arreta areagotzeko: hauei erantzutean laudorioak, irakaslearen arreta eta fereka txikiren baten errefortzu positiboa izanen ditu. Jokabideak gutxitzeko: • Emozioen kontrol eza gutxitzeko: dortokaren teknika erabiliko dugu.

	tartekatua). - Edukiak. (Edukiak mantendu, era arinagoan adieraziz). - Helburuak eta ebaluazio irizpideak. (Helburu eta ebaluazio egokituak ikaslearen mailara). - Esku-hartzea oinarrituko den <u>ikuskeretan</u>.	Haurrari erakutsi “dortoka” hitzak dakarren erantzuna: begiak itxi, besoak gorputzera itsatsi eta burua sorbalden artean sartu dortoka bat bere oskolean sartzen den moduan. Lasaitzen ikasi dortoka kokapenean. Ikaslea oso aztoratua dagoenean, mugitzeko behar handia duenean edo emozioak kontrolatu ezin ditugunean: time out teknika erabiliko dugu, hausnarketa eta erlaxazioa ahalbidetzeko.
--	--	--

4. BLOKEA: GELAN TALDEAK GIDATZEN IKASTEAK

LANKIDEEN ARTEKO KOORDINAZIOA:

- LAGUNTZA IRAKASLE – TUTORE koordinazioa:

Irizpideak: ikaslearen erritmoa eta arreta-denbora errespetatu, arreta jartzeko edo idazketa-irakurketa prozesuetan izan daitezkeen oztupoak ekin, eskolako arlo guztietan baldintza hauek kontuan izan.

Helburuak zehaztu: arreta gabezia, inplutsibitatea eta dislexia baldintzak hobetzeko, bere garapen pertsonalerako, baita eduki akademikoak bereganatzeko.

Egokitzapena eta hezkuntza erantzuna emateko metodologia: ikaskuntza parte-hartzailea diseinatu, ikasle honen papera jardueretan ongi zehaztu, arreta denborak zehaztu, atsedenaldira eta gai aldaketak egin ...

Egokitzapena eta hezkuntza erantzuna emateko ebaluazio irizpideak: bere helburu propioak bete dituen ala ez baloratu, aurrerapenak egon diren ala ez ebaluatu, nahiz egokitzapena arrakastatsua izan den ala ez.

Laguntza klaseetan, gela barruan zein kanpoan, PT-aren eta tutorearen koordinazioa, bai edukiei dagokionez zein dislexia eta arreta mantentzeko jarduerari dagokionez.

IKASLEAREN ETA IRAKASLEEN ARTEKO KOORDINAZIOA:

- Aurretik zehazturiko arreta teknikak burutu.
- Material egokituari buruzko azalpena eman eta honekin eroso sentiarazi.
- Ikasleari motibagarriak diren erronka pertsonalak jarri.
- Ikasle-taldeetan rol egokia bete beharko du, adibidez, talde kooperatiboetan.

DEKALOGOA

1. Ikasle guztiak berdinak dira
2. Ikasgelara sartu baino lehen gu dagoeneko gelan egongo gara.
3. Zigorak, opariak, ohiturak, etab., azken aukera izan behar dira.
4. PT-ak bere egunerokoa egiten du.
5. Ikasleak hezten ditugu.
6. Familiekin elkartzea.
7. Arazoak ez pasatzen utzi.
8. Ikasleen arreta, motibazioa..., sustatzeko teknikak erabili.
9. Garen bezala izan behar dugu.
10. Ondo hazitako pertsonak sortzen ditugu, ez ikasteko makinak.

Dekalogoaren baitan agertu beharreko 10 item hauetan, PT-ak kontuan hartu behar dituen ezinbesteko oinarriak zerrendatu nahi izan dira. Bertan, PT aditu batek ezinbestean kontuan izango dituen baldintzak agertzen dira, etikaren ikuspegitik eratorriak:

1. Ikasle guztiak berdinak dira. Ikaslea ezagutzea eta bere beharrak zeintzuk diren aurreikustea ezinbestekoa dela aipatu daiteke. Arazoak identifikatzen eta zehazten hasiko gara eta, hasieratik, esku-hartze plana diseinatzen da. Arazoa sortzen duen jokabidearen azalpen-ekintza eta jokabidezko formulazioa egingo da. Arazoa eta gaitasunen iturburua antzemango da ere bai. Horretarako TXOSTEN PSIKOPEDAGOGIKOA idatzi behar da eta hasita badago, osatuko da. Gaur egun teknologi berriek eskaintzen dizkiguten partekatutako idatziak aditu guztien artean osatuz.

2. Ikasgelara sartu baino lehen gu dagoeneko gelan egongo gara. Ikasleari harrera egiteko gelan egotea komeni da, egunean zehar egitekoa azaltzeko eta modu ulergarri eta errazean adierazteko.

3. Zigorak eta opariak. Azken aukera izan behar dira. Ikasleak izandako hezkuntza prozesua ahalik eta era arruntenean behatzea bilatuko da. Ikaslearen motibazioa eta arreta, mota ezberdinetako teknika eta estrategia pedagogikoekin sustatuko dira.

4. PT-ak bere egunerokoa idazten du. Pedagogia Terapeutikoko profesionalak egunero koaderno batean idatziko du ikasle bakoitzarekin egindakoa eta egunean zehar gertatutakoa. Modu honetan, ikasle bakoitzaren jarraipena osatuko du. Azken batean aipatu izan den datuen erregistroa du helburu, bai eta ondoko ebaluaziorako informazio bilduma izatea ere.

5. Ikasleak hezten ditugu. Ikasleari bere hezkuntza prozesuan zehar aurrera

egiteko laguntza eskainiko zaio, batez ere, eskolan emandako etengabeko arreta eta laguntzarekin.

6. Familiekin elkartzea. Hezkuntza prozesuan zehar, eskola eta familien arteko elkarrekintza eta koordinazioa beharrezkoak izango dira. Ikaslearen hezkuntza erraztu eta sustatu dezakeen informazioa lortzeko, trukatzeko eta osatzeko helburuarekin.

7. Arazoak edo hobekuntzak ez pasatzen utzi. Egunean zehar sor daitezken gatazkak eta arazoak identifikatzeko eta konpontzeko bidea adieraziko da, egoera modu arruntan hartuz. Horrekin batera, ikasleak adierazten dituen hobekuntzak edo aurrerapenak baloratu eta indartuko dira. Hobekuntza edo aurrerapenak ikusten direnean ere ez pasatzen utzi haien balorazioa eta lorpena azpimarratuz.

8. Ikasleen arreta eta motibazioa sustatzeko teknikak erabili. PT-ak ikasleak beharrezkoak izango dituen gaitasunen garapena sustatzeko egingo du lan, umeak bere ikasketetan eta hezkuntzan aurrera egin dezan. Gelan jasotako estimulazioa eta arreta indibidualizatua sustatuko dira haurren errendimendua areagotzeko. Hau horrela izan dadin, hezitzailea mota ezberdinetako teknika eta estrategiez baliatuko da ikaslearen errendimendua hobetzeko.

9. Garen bezala izan eta jokatu behar dugu. Ikaslearekin modu arruntan jokatu dugu, hizkuntza ulergarrian, tonu eta komunikazio adierazkorran -asertiboan- lana eginez eta komunikazio eraikitzailea sustatuz.

10. Ondo hazitako pertsonak sortzen ditugu, ez ikasteko makinak. Ikasle bakoitza ezberdina denez, banakako subjektu bezala hartuko dugu. Haur bakoitzaren beharrak, desioak eta interesak kontuan hartuko ditugu, eskainitako hezkuntza esanguratsua eta bizitzarako funtzionala izan dadin, ikaslearen eguneroko bizitzan.

Ikastetxearen izena/orrialdea

CURRICULUM EGOKITZAPEN INDIBIDUALA

1. IKASLEAREN DATU PERTSONALAK.

IZEN ABIZENAK:

Jaiotze data:

Helbidea:

Herria:

Telefonoak:

Gurasoen helbide elektronikoa:

Zikloa: Maila: Taldea: Ikastetxea:

Ikastetxeko helbidea:

Ikastetxeko telefonoa:

CEI-a eginiko data:

Parte hartu duten profesionalak:

- Tutorea:
- Laguntza irakaslea:
- Pedagogia Terapeutikoko irakaslea:
- Entzumen eta Lengoiako irakaslea:
- Hizkuntza irakaslea:
- Orientatzailea:

Ikastetxearen izena/orrialdea

2. TESTUINGURUKO EZAUGARRIAK.

2.1. Ikaslea. Ikaslearen aurretiko eskolatzea, ikastetxean eta ikastetxetik kanpo jaso duen laguntza eta ikaslearen ikastetxeko historiari buruzko beste hainbat ohar.

Matrikulatuta egon den zentroak:

Txostenak ditu: Bai () Ez ()

Ikasketekiko motibazioa orokorrean da: altua; normala; baxua; oso baxua.

Interesak:

Ikas estiloa.

Taldeko lanetan segurtasun-gabezia agertzen du bere mugak agerian geratzen direlako. Banakako atentzioa eskaintzen zaizkion ariketak nahiago ditu.	
Jarduerak ondo egitean errefortzu positiboa lortzen du, aurrera egiteko indarrak eta motibazioa lortzen dituelarik.	
Ondo egin ahal dituen ariketetan motibatua agertzen da.	
Lanean inpultsiboa eta konstantzia gutxikoa da, horregatik jarduera motzak hobeto burutzen ditu.	
Zailtasunak ditu lana antolatzerakoan eta horregatik nahiago ditu irakasleak zuzendutako ariketak.	
Ezagutzen dituen gauzetatik abiatzen denean hobeto egiten du lan.	
Gauzak partekatzeko eta besteekin lan egiteko arazoak ditu.	
Segurtasun falta dauka bere buruarekiko eta autoestimua baxua.	
Etengabe afektibitatea eta laguntza eskatzen du.	
Etengabe hizketan eta mugitzen dago. Oso mugitua da.	
Jarrera desantolatu eta anarkikoak agertzen ditu.	
Bere ekoizpenak baloratzen ditu.	
Ez ditu gehiegi baloratzen bere ekoizpenak	
Nahiago du banaka lan egin.	
Nahiago du talde txikian lan egin.	
Zailtasunen aurrean lana uzteko joera du.	
Nahiz eta zailtasunak topatu lanean dihardu.	
Abesti eta jokoen bitartez oso ongi ikasten du.	
Adierazpen artistikoa indargarria da.	
Zailtasunei pausoz pausoz ekiten die.	
Lan egiteko era batean dihardu nahiz eta ez funtzionatu.	
Lan teknikak aldatzen ditu erabilgarriak ez direla ikusten duenean.	
Lanean hasi baino lehen zer egin behar duen pentsatzen du.	
Lanean hasi behar duenean pentsatu gabe hasten da.	
Ezagutza gehienetan ikus-elementuetan oinarritzen du : irakurketa, behaketa...	
Ezagutza gehienetan entzun-elementuetan oinarritzen du: hitz egin, irakaslearen azalpena entzun...	
Ezagutza gehienetan manipulazioan, esperimendazioan, etab.etan, oinarritzen du	
Ebaluazioan blokeatzen da galdetzen zaionean.	
Lanen aurrean antsietatea agertzen du.	
Jakin-nahia agertzen du fenomeno berrien aurrean.	
Bere akatsak ez ditu onartzen.	
Bere eta besteen eskolako materialarekin arduratsua da.	
Ekintza batzuetan bere lan erritmoa besteen mailakoa da.	

Oharrak:

Ikastetxearen izena/orrialdea

2.2. Familia. Maila ekonomiko eta kulturala, antolaketa, elkarrekintzak, itxaropenak eta garrantzitsuak diruditen oharrak bilduko dira.

Aita: Jaiotze data: Lanbidea:

Ama: Jaiotze data: Lanbidea:

Anai-arrebak eta haien jaiotze data:

Maila ekonomikoa: altua; normala; baxua; oso baxua.

Maila sozio-ekonomikoa: altua; normala; baxua; oso baxua.

Bizitokiaren datuak: etxebizitza eta auzoa.

Familiaren dinamika.

Guraso eta seme-alabaren arteko erlazioa:

Anai-arrebekin duen erlazioa:

Familiako beste kide batzuekin duen erlazioa:

Ikaslearen premien aurrean familiak duen erreakzioa:

Ikaslearen hezkuntza prozesua errazten duten familiaren beste jarrera batzuk:

Ikaslearen hezkuntza aukeretarako itxaropenak:

Ikastetxearen izena/orrialdea

2.3. Ikastetxea. Ikastetxe mailan egiten den ingurunerako egokitzapena, gelako egoera eta garrantzitsuak diren beste hainbat alderdi biltzen dira hemen.

Ikastetxearen izena/orrialdea

2.4. Ikasgela. Espazio eta materialari dagozkion aldagaiak: interakzioa bultzatzen den, gelaren antolaketa nolakoa den, zein irakaskuntza-ikaskuntza prozesu errazten duen eta ikusmen eta entzumen egokia bermatzen den. Irakasleak orain arte ikasleen hezkuntza bermatzeko ikasgelan hartu dituen neurrien laburpena egin:

Ondorengo taulako alderdiren bat kontuan hartzen bada X markatu.

	Komunikazio arazoak baldin badaude	Komunikazio sistema gehigarriak	Ikasleek diotena ulergaitza bada, komunikazioa osatu eta areagotzen duten sistemak dira. Helburua aho hizkuntzan suerta daitezkeen zailtasunetan laguntzea da (aho hizkuntza badu beraz), eta aipatzekoa da gaitasunak hobetzen joaten diren heinean laguntza desagertzen joango dela.
		Komunikazio sistema alternatiboak	Hitzezko mintzairarik eskuratu ez duten haurren kasuan, aho hizkuntza ordezkatzuten sistemak dira (ikasleek aho hizkuntza ez dute beraz). Helburuak komunikazio bide berriak irekitzea eta autonomia bultzatzea dira. Aipatzekoa da, ikasleek ingurunearekin komunikatzeko bidea izan dezaten komunikazio sistema alternatiboak erabiltzea beharrezkoa dela.
	Zentzumen anitzeko irakaskuntza		Zentzumen batean baina gehiagotan oinarritutako materiala eskaintzean oinarritzen den irakaskuntza da, horrela materialak haurren ikasteko estrategia ezberdinei egokitzen direlarik. Horretarako, IKTetaz baliatu daiteke, ikusizko plangintzak erabili daitezke (ordutegiak, egutegiak, agendak, e.a.), eta entzumen nahiz ikusizko albumak eraiki daitezke.

Ikastetxearen izena/orrialdea

3. IKASLEAREN EZAUGARRIAK. IKASLEAREN GARAPENA EREMU DESBERDINETAN ETA CURRICULUM-GAITASUN MAILA.

Orientatzaileak pasatako **frogak eta emaitzak**.

Curriculum mailaren zehaztapena. Beharrezkoa ikusten bada, ikaslearen garapenaren beste arlo batzuetako datu aipagarriak edo oharak bildu daitezke: arlo biologikokoak, intelektualekoak, motorekoak, hizkuntzakoak, emozionalekoak eta gizarteratzekoak.

IKASTETXEA:		HERRIA:		EBALUAZIO DATA:
IKASLEAREN IZEN-ABIZENAK:				
JAIOTZE DATA:		MAILA:		
Hezkuntzako etapa:		Neurtzen ari den arloa:		
Ebaluatzeko irizpideak	B (Bakarrik lortua)	E (Ez da hasi)	L (Laguntzarekin). Irizpidea lortzen ari da. Adierazi noraino egiten duen.	Jasotzen duen laguntza. Oharrak.

Ikastetxearen izena/orrialdea

4. IKASLEAREN HEZKUNTZA-PREMIAK.

Ingurunearekin lotutako beharrak. Ikasle bakoitzaren beharrak hautatu eta gehiago baditu erantsi:

	Azalpen argiak eta zehatzak behar ditu.
	Talde heterogeneoetan lan egitea behar du.
	Gainontzeko ikasleen laguntza jaso dezakeen taldeetan kokatu behar da ikaslea, beste gauza batzuetan bera izango da erakutsiko duena.
	Lan motzak, zehatzak eta motibatzaileak behar ditu, elementu manipulatioekin.
	Bere lorpenen errefortzuak behar ditu.

Oinarrizko gaitasunekin lotutako beharrak. Ikasle bakoitzak dituen beharrak hautatu eta gehiago baditu erantsi:

	Emozioak landu behar ditu.
	Autokontzeptua eta autoestimua hobetzen lagunduko dioten estrategiak garatu behar ditu.
	Harreman sozialen indartzea behar du.
	Autonomiaz mugitzeko askatasuna behar du.
	Talde lanean lan egiten ikasi behar du.
	Arreta fokalizatzen eta mantentzen lagunduko dioten jarduerak behar ditu.
	Ikaskuntza estrategiak maneiatzeko laguntza behar du.
	Arrazoitzen ikasten lagundu behar diogu.

Curriculumeko alderdiekin erlazionatutako beharrak modu labur batean adierazirik:

Ikastetxearen izena/orrialdea

5. HEZKUNTZA-ERANTZUNA. ERABAKIAK HARTZEA.

5.1. Erabakiak ikastetxe mailan. Aniztasunari erantzuteko planean.

5.2. Erabakiak ziklo edota ikasgela mailan. Gelako programazioan.

Ikastetxearen izena/orrialdea

5.3. Jarraituko den curriculum egokitua. Curriculumaren plangintza orokortua.

Curriculumeko sarrera elementuak

- Egokitzapenak giza baliabide eta antolakuntzan.
- Egokitzapenak espazio eta alderdi fisikoan.
- Egokitzapenak hornikuntza eta baliabideetan.
- Denboraren egokitzapena.

Curriculumeko oinarrizko osagaiak

- Ebaluatzeko prozedurak: ebaluazio tresnak eta teknikak.
- Egokitzapen metodologikoak.
- Jarduera motak eta jardueren sekuentzia.
- Edukiak.

--

<i>Ikastetxearen izena/orrialdea</i>		
Helburuak eta ebaluazio irizpideak.		
Arloa:		
Helburua	Edukia	Ebaluatzeko irizpidea

<i>Ikastetxearen izena/orrialdea</i>				
6. CURRICULUM EGOKITZAPENAREN JARRAIPENA ETA EBALUAKETA.				
Koordinazioa eta familien parte-hartzea:				
Bilera data	Bilerako partaideak	Zer hitz egin den	Pertsona (familiako kide bat adibidez) eta hartuko duen konpromisoa	
Curriculumaren proposamenaren jarraipena eta ebaluazioak egiteko maiztasuna:				
Bilera data	Bilerako partaideak	Proposamen curricularren balorazioa	Proposamen berriak	

Ikastetxearen izena/orrialdea

7. BEHAR DIREN GIZA BALIABIDEAK ETA BALIABIDE MATERIALAK.

Giza baliabideak.

Ikasleak jasoko duen laguntza zein espaziotan eman behar den zehazteaz gain, ikasgelatik kanpo eta ikasgela arruntean zenbat ordu pasatzen dituen aipatu behar da. Ikuspegi inklusibo batetik lan egitea proposatzen denez, ikaslea gela arruntean ahalik eta denbora gehien egotea aholkatzen da, gizarteratzea bultzatu dadin.

Ordua	Astelehena	Asteartea	Asteazkena	Osteguna	Ostirala
	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:
	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:
	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:
	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:	Irakaslea: Lekua: Taldea: Landuko den arloa:

Ikastetxearen izena/orrialdea

Aste batean profesional bakoitzarekin zenbat ordu emango dituen ere bilduko da:

Profesionala	Ordu kopurua
--------------	--------------

Baliabide materialak.

Ikastetxearen izena/orrialdea

8. BALIABIDE PSIKOLOGIKOAK.

Jokabidea garatzeko, mantentzeko edo gutxitzeko teknika psikologikoak aintzat hartuz eta irakurketa-idazketa prozesurako erabilgarriak diren teknika psikologikoak kontuan hartuz, profesional bakoitzak jarduera bakoitzean zein teknika psikologiko erabiltzen duen zehaztuko du jarraian. Ikaslearen ikaskuntza bermatuko duen talde profesionalaren arteko koordinazio sendo bat osatuko da.

Profesionala	Erabiltzen duen teknika psikologikoa	Zein helbururekin erabiltzen den teknika psikologikoa	Bere planteamendu-aren azalpen laburra	Noiz erabiltzen duen. Jarduera. (Helburu didaktikoetan oinarritua egon behar du).	Behar diren baliabideak

Ikastetxearen izena/orrialdea

9. IKASTURTEZ PASATZEKO IRIZPIDEAK.

Ikasle hauek batez ere ondorengo arrazoiengatik pasako dira ikasturte batetik bestera:

Ikasturte bat errepikatu izana.	
Bere taldean gizarteraturik jarraitzea.	
Proposatutako ebaluazio irizpideak gainditzea.	

Curriculum Egokitzen Indibidual hau osatzen lagundu duten pertsonak eta gurasoak:

Tutorea Orientatzailea PT irakaslea Logopeda Gurasoak

Ikastetxearen izena/orrialdea

CEI ERANSKINAK.

(Curriculum Egokitzen Indibiduala egitean adituek erabiliko dutena, aukeraketa egiteko, kontsultarako, etab.)

I. CEI ERANSKINA. Eskola garaian agertzen diren nahaste psikoebolutiboen zerrenda eta gehien erabiltzen diren teknika psikologikoak.

Eskola-garaian agertzen diren nahaste psikoebolutiboen taldekatzea.	Nahaste talde bakoitzarekin gehien erabiltzen diren teknika psikologikoak.
Irakurketa- eta idazketa-prozesuari loturiko nahaste nagusiak.	Irakurketa-idazketa prozesuan zailtasunak dituzten ikasleentzako teknikak.
· Arreta-gabezia (hiperaktibitatearekin) · Dislexia · Lengoaiaren mintzaira eta hizkuntzaren nahastea · Lengoaiaren mugaketa esanguratsua edo lengoiaren nahaste zehatza	· Metodologia: ikaslea irakaslearengandik hurbil. · Metodo inklusiboak: talde elkarreragileak, taldekatze malguak eta heterogeneoak, elkarlanean ikasteko teknikak. · Azalpenak sekuentzietan eman ikasleei. · Irakasleak atazak irakurtzea. · Zentzumen anitzeko irakaskuntza. Ahozko eta ikusizko informazioa eman aldi berean. · Komunikatzeko ohitura egokia irakasleek: begitara begiratu, lasaitasunez entzun, txandak errespetatu, ikasleari denbora eman. · Ikasleari eredu egokia eman, hari gehiegi zuzendu gabe. Autoestimua zaindu behar da. Haurren akatsak ez imitatu. Irakaslea bera edo beste ikasleak izanen dira haien eredu, modelamendua. · Ikaslearen motibazioa: irakurri edo idatziko dituzten testuen gaia gustatu behar zaie. · Ikasleari denboraz abisatu berak ozenki noiz irakurriko duen, testua prestatzeko. Testu hauek ez dira luzeak izanen. · Lanak zuzentzean: lanak ikaslearekin zuzentzea komeni da haiek ikus dezaten ongi egin dutena eta gaizki egin dutena zer den, beti

	ere lantzen ari diren eduki zehatz hori zuzenduko delarik. Horrez gain, ikaslearen esfortzuari azken emaitzari baino garrantzi gehiago emanen zaio. · Ikaslearen jarduera ez da mugatu behar ariketa sinpleetara. Lana egin dezakete, baina zama neurtuko da. · Irakasleak ikasleari bere arazoa ezagutzen duela erakutsi behar dio, behar duenean laguntzeko prest dagoela adieraziz. · Ebaluazioa ikasleen ezaugarrietara egokituko da: ahozko azterketak, test motakoak, galderak zailtasunen arabera ordenatu, galdetegiaren formatua zaindu eta frogak egiteko denbora malgua eskaini. · Irakasleak kontzeptuak argi eduki behar ditu, nahasteak saihestuz. Inpultsibitatea atentzioa deitzeko nahiarekin nahastu ohi da, arreta falta motibazio baxuarekin eta hiperaktibitatea urduritasunarekin. · Kasuaren arabera, batzuetan komeni da ariketa fisikoa eskatzen duten jarduerak egitea energia kanporatzeko.
Harreman edo portaerari loturiko nahaste nagusiak.	Portaera arazoak dituzten ikasleekin erabiltzeko teknikak.
· Nahaste psikosomatikoak · Garapenaren nahaste orokorrak · Atzerapen mentala · Down-en sindromea · Mugimendu-arazoak eta garun-paralisia · Supergaitasuna · AFN-H	· Arauak eta mugak ezarri. Ikasleei segurtasuna emateaz gain haiengandik zer espero den badakite. Tolerantzia maila kontuan hartu behar da. · Arauak: argiak, zehatzak eta adinari egokituak. Haiekin sortu ezker eraginkorragoak izanen dira. Erraz ikusteko lekuetan ipiniko dira. · Irakasle-ikasle harreman estua izan behar da, ikaslearen erosotasunerako garrantzitsua da hau. · Begi kontaktua mantendu behar da irakasle eta ikasleen artean. Gainera, irakasleak poliki, garbi eta lasai hitz egingen du. · Ardura batzuk ikaslearen esku utziko dira, lehenagotik irakasleak eta ikasleak adostutako ardurak. Paperak banatzea, idazkaritzara gutunak eramatea, etab. · Berarekin bakarka lan egiten duenean irakaslea ikaslearen eskuineko aldean edo

	aurrez-aurre jarriko da. Gelan dagoenean, haurra irakaslearen ondoan jartzea komenigarria da. baita langileak diren ikaskideez inguratua. · Irakasleak batzuetan ezikusiarena egitea gomendagarria da. · Ariketa fisikoa eskatzen duten jarduerak egitea gomendagarria da, energia kanporatzeko. · Ariketa funtzionalak, laburrak, egituratuak eta motibagarriak. Jarduerak egiteko denbora malgua, baina mugatua. · Gaitasun bisuala entzumenezkoa baino garatuagoa dute, idatzizko materiala ematea komeni da. · Arbelean idatzitakoa ezabatzen joanen gara, ikasleak arreta galtzen badu arbelera begiratu eta non goazen jakin dezan. · Ikasleak ongi egindako gauzak asko goraiatu behar dira eta gaizki egindakoak modu asertiboan seinalatu. · Autoestimua hobetzeko helburua izan behar dugu, ikasleak bere errendimendu maila eta autokontzeptuari dagokionez esperientzia negatiboak izanen baititu.	
	Jokabidea mantendu edo garatzeko teknika operanteak.	Jokabidea desagertzeko teknika operanteak.
	· Moldeamendua. · Kitzikatzaile edo zirikatzaileak. · Desegitea. · Kateatzea. · Orokortzea.	· Desagertzea. · Errefortzu diferentziala. · Zigorra: erantzunaren balioa eta denbora kanpoan. · Gainzuzenketa. · Fitxen ekonomia. · Kontigentziaren kontratua. · Dordokaren teknika.

Ikastetxearen izena/orrialdea

II. CEI ERANSKINA. CEIan erabiliko den egokitutako materiala.

(behin diseinaturik dagoela edo aldez aurretik argitaratu den baliabide aukeratuta hemen aipatuko da)

■

BIBLIOGRAFIA

(Aucouturier, 2004, Hik Hasi)

AFTAB, P. (2005). Internet con los menores riesgos. Bilbao: Observatorio Vasco de la Juventud.

Donblas, A. 2016 Nafarroako Unibertsitate Publikoko irakaslea eta Nafar Gobernuko Orientatzailea. http://orientandoconmateriales.blogspot.com.es/p/hezkuntza-emozionala_8.html.

Esarte, S. 2013 "Behar Psikologikoak Eskolan (irakasgaia)". Iruñea: NUP.

Esarte, S. 2015. Behar psikologikoak eskolan. Iruñea: NUP.

GENTILE, D.A., LYNCH, P.J., LINDER, J.R. & WALSH, D.A. (2004). The Effects of Violent Video Game Habits on Adolescent Hostility, Aggressive Behaviors, and School Performance. Journal of Adolescence, 27, 5-22. (DOI: <http://doi.org/d3b6dd>).

(Gil, Molina Pilar, 2003)

Gipuzkoako Foru Aldundiaren "GIPUZKOAN emozioak: Ezagutu, ikasi, landu, bizi" egitasmoa. <http://es.slideshare.net/araluze19/adimen-emozionala-5-urte>.

(Herbert, H 1992)

Hik hasi (2006) Euskal Heziketrako Aldizkaria. Apirila 107. zkia. Xangorin, Donostia.

HOLTZ, P. & APPEL, M. (2011). Internet Use and Video Gaming Predict problem Behavior in Early Adolescence. Journal of Adolescence, 34, 49-58. (DOI: <http://doi.org/dwkv5q>)

IRAZABAL, I. (2013). Evaluación de la eficacia de un programa de prevención de conductas de riesgo en Internet: un estudio con preadolescentes navarros de 6º de Educación Primaria. Universidad Pública de Navarra, Pamplona.

JACKSON, L.A. (2008). Adolescents and the Internet. In D. ROMER & P. JAMIESON (Eds.), The Changing Portrayal of American Youth in Popular Media (pp. 377-410). New York: Oxford University Press.

(Macias, L. (2014)

Marina, J.A. (2017). "Los secretos de la memoria" <http://es.slideshare.net/octavioemociones/los-secretos-de-la-motivacin> (2017-03-26).

Nafarroako Fisioterapia Elkargo Ofizialaren (2016) informazioa Diario de Navarra argitaratua: http://www.diariodenavarra.es/noticias/navarra/navarra/2016/04/15/fisioterapeutas_impartiran_sesiones_higiene_postural_escolares_navarras_448208_2061.html eta beste honetan <http://www.cofn.net/edibsnava> (2016-10-16).

NHBBZ-CREENA. *El contrato de conducta*. Hezkuntza Departamentua. <file:///C:/Users/Gorane%20Barruso/Downloads/CONTRATO%20de%20conducta.pdf>

(Olivares eta Mendez, 2001).

PUNAMÄKI, R.J., WALLENIS, M., HÖLTTÖ, H., NYGARD, C.H. & RIMPELÄ, A. (2009). The Associations between Information and Communication Technology (ICT) and Peer and Parent Relations in Early Adolescence. *International Journal of Behavioral Development*, 33, 556-564. (DOI: <http://doi.org/bn9sk7>)

PROTÉGELES (Ed.) (2002). Seguridad infantil y costumbres de los menores en Internet. (<http://goo.gl/bwGLw5>) (08-08-2012).

PSICODIAGNOSIS.ES: PSICOLOGÍA INFANTIL Y JUVENIL. (2015). La modificación de conducta. <http://www.psicodiagnosis.es/areaespecializada/tecnicasdeintervencion/lamodificaciondeconducta/index.php#04f9119af402cae31>.

RIDEOUT, V.J., ROBERTS, D.F. & FOEHR, U.G. (2005). Generation M: Media in the Lives of 8-18 year-olds. Menlo Park, CA: Henry J. Kaiser Family Foundation.

SALABERRIA, K. (2007)

TREBOL, F. (2010). Hezkuntza Bereziaren Oinarri Psikologikoak. Aniztaunari arreta. UEU-NUP.